

Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma

**Ritva Kemppainen
Leena Lehtomaa**

**LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 15/2008**

Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma

**Ritva Kemppainen
Leena Lehtomaa**

Turku 2008

Lounais-Suomen ympäristökeskus

LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

LOUNAIS-SUOMEN YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 15 | 2008
Lounais-Suomen ympäristökeskus
Luonnonsuojeluosasto

Kuvat ja kartat: Ritva Kemppainen
Taitto: Edita Prima Oy

Kansikuva: *Hiljattain raivatun lehdesniityn reunaan Houtskärin
Jungfruskärissä.*

Edita Prima Oy, Helsinki 2008

ISBN 978-952-11-3101-1 (PDF)
ISSN 1796-1769 (verkkoj.)

Painotuote

SISÄLLYS

1. Johdanto	5
2. Menetelmät	7
3. Perinnebiotooppien nykytila ja hoito (vuosina 2005-2006)	9
3.1. Inventoitujen kohteiden hoito arvoluokittain (vuosina 2005-2006)	10
3.2. Uudet kohteet	11
3.3. Lounais-Suomen erityisvastuulla olevat perinnemaisematyypit	14
3.4. Muut perinnemaisematyypit	18
3.5. Niittohoito	20
4. Hoidon priorisointi	21
4.1. Hoidon kiireellisyyden määrittäminen	21
4.2. Kohteiden jakautuminen hoitoluokkiin	22
4.3. Menetetty kohteet	31
5. Hoidon edistäminen ja seuranta	32
5.1. Perinnebiotooppien hoidon ongelmat	32
5.2. Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet	32
5.3. Hoidon edistäminen kohderyhmittäin	38
5.4. Hoitosuunnitelmien laatiminen	48
6. Hoitovastuun jakautuminen	49
6.1. Aktiivivilat	49
6.2. Lounais-Suomen ympäristökeskus	49
6.3. Metsähallitus	50
6.4. Museovirasto	50
6.5. Kunnat ja kaupungit	53
6.6. Muut maanomistajat	55
6.7. Vapaaehtoisjärjestöt	55
6.8. Projektit	56
7. Tietojen tallentaminen	57
8. Suunnittelun ja hoidon resurssit ja rahoitustarpeet	58
8.1. Suunnittelun ja hoidon järjestämisen toimenpiteet ja kustannukset	59
8.2. I ja II hoitoluokan hoidon kustannukset	60
8.3. Muiden ei-erityistukikelpoisten kohteidenhoidon rahoitus	64
8.4. Hoidon kustannukset yhteensä ja rahoitusmahdollisuudet	64
TIIVISTELMÄ	67
LÄHTEET	70
LIITTEET	71
KUVAILULEHDET	147

1. Johdanto

Maamme perinnebiotooppien inventoinneista on kulunut kymmenisen vuotta. Inventoitaessa kohteista oli koko maassa hoidossa vain reilu puolet. Perinnemaisemainventointeja tehtiin Varsinais-Suomessa vuosina 1992, sekä 1994-1997. Arvokkaiksi luokiteltuja kohteita löydettiin 448, joista valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaiksi luokiteltiin 208 kohdetta. Inventoitujen kohteiden yhteispinta-ala oli 3006 hehtaaria. Varsinais-Suomen perinnemaisemat -julkaisun (Lehtomaa 2000) mukaan inventoiduista perinnemaisemista oli hoidossa tuolloin 1692 ha eli 56 % inventoidusta alasta, mikä oli noin maan keskiarvoa. Inventointien jälkeen kohteiden tilan kehittymistä ja hoitoa ei ole kattavasti selvitetty.

Perinnemaisemien hoitotyöryhmä on mietinnössään (Salminen & Kekäläinen 2000) asettanut tavoitteeksi, että kaikki arvokkaat perinnebiotoopit saadaan hoidon piiriin vuoteen 2010 mennessä. Koska perinnebiotooppeja tähän saakka pääasiallisesti hoitaneiden aktiivitulojen määrä pienenee jatkossakin, tavoitteeseen pääseminen edellyttää viljelijöiden ohella myös muiden toimijoiden aktiivista panostusta hoitotyöhön. Nyt laaditun perinnebiotooppien alueellisen hoito-ohjelman tarkoituksena on selvittää alueiden nykytila sekä priorisoida kohteiden hoitotilanne. Hoito-ohjelma kokoaa yhteen perinnebiotooppien hoidosta kiinnostuneet tahot ja pyrkii sitouttamaan ne osaltaan alueiden hoitoon.

Hoitotyöryhmän mietinnön mukaan (Salminen & Kekäläinen 2000) Varsinais-Suomessa tulisi olla perinnebiotooppeja hoidossa 10 000 hehtaaria vuoteen 2010 mennessä. Vaikka lukuisilla tiloilla on luovuttu karjanpidosta ja luonnonlaitumien laidunnuksesta, maatalouden erityisympäristötuen avulla on saatu alueita myös uudelleen hoidon piiriin. Lisäksi inventointiaikaisia laitumia on usein laajennettu erityistukisopimusten myötä. Erityistuen perinnebiotooppisopimusten hehtaariala onkin kasvanut harppauksittain 2143 hehtaarista (v. 1998) 2588 hehtaariin (v. 2002), ja 3580 hehtaariin (v. 2006), ja ala näyttää yhä kasvavan.

Hoitotyöryhmän mietinnössä määriteltiin Lounais-Suomen erityisvastuulle kedot, tuoret niityt,

merenrantaniityt, nummet ja lehdesniityt. Varsinais-Suomen perinnemaisemien pinta-alasta oli inventointien aikaan avoimia kovan maan niittyjä 1136 hehtaaria (38 %). Näistä valtaosa, 959 ha, oli niittyjä (niityt 32 %, kalliokedot n. 2 % ja kedot 4 %), joista laidunnettiin tuolloin 40 %. Tosin puus-toisia tyyppisiä, metsälaitumia ja hakamaita löytyi lähes saman verran (33 %, 706 ja 372 ha). Merenrantaniittyjä inventoitiin 400 ha (15 %) ja nummia lähes 200 ha ja niistä laidunnettiin 80 %. Käytännöllisesti katsoen kaikki mannermaan lehdesniityt sijaitsevat Lounais-Suomessa (18 ha, 0,6 %), niistä laidunnettiin 75 % ja yksinomaan niitettiin 0,3 ha (Lehtomaa 2000). Kaikkiaan lehdesniittyjä niitettiin n. 13 ha. Erityisvastuutyypit ovat muiden perinnemaisemien ohella hoidon päättymisen tai pitkään jatkuneen hoitamattomuuden myötä käyneet yhä harvinaisemmiksi.

Varsinais-Suomen perinnebiotooppien alueellinen hoito-ohjelma on laadittu ensisijaisesti vuosille 2007 – 2012. Ohjelma tähtää pidemmällekin, mutta tavoitteiden ja toimenpiteiden päivytystä tulee kuitenkin tehdä viimeistään viiden vuoden kuluessa. Viisivuotiskaudelle asetetut tavoitteet ovat haastavat, mutta ne on mahdollista saavuttaa riittäväillä resursseilla ja panostuksilla, huomioiden kuitenkin karjanpidon ja luonnonlaitumien väheneminen. Siksi aiemmin mainituista hoitotyöryhmän mietinnön määrällisistä tavoitteista ei ole pitemmällä aikavälillä luovuttu, mutta niitä on laskettu hieman realistisemmiksi toteuttaa seuraavalla viisivuotiskaudella eli 8 000 hehtaariin vuoteen 2012 mennessä.

Ohjelman laatimiseen osallistuivat mm. Kuusjoen kunta, Lounais-Suomen 4H-piiri, Metsähallitus, Metsäkeskus, Museovirasto, MTK-Varsinais-Suomi, Pro Agria Farma, Pro Agria Suomen talousseura, Turun kaupunki, Turun maakuntamuseo, Varsinais-Suomen liitto, Varsinais-Suomen luonnonsojelupiiri, sekä Varsinais-Suomen TE-keskus, joille kaikille kiitos panoksesta Varsinais-Suomen perinnemaisemien hyväksi. Työtä rahoittivat Varsinais-Suomen TE-keskus, Ympäristöministeriö, Metsähallitus ja ympäristökeskuksen EMOTR-rahoitteinen Maisemajuna-projekti.

Perinnemaisemainventointien aikaan maakunnallisesti arvokkaalla Niemelän niityllä Perttelissä oli runsaasti pienruhovaltaisia kohtia. Kymmenessä vuodessa hoitamaton tuore niitty on heinittynyt, mutta olisi vielä pikaisella hoidolla ennallistettavissa.

2. Menetelmät

Hoito-ohjelman laatiminen aloitettiin toukokuussa 2005 yhteistyökokouksella. Todettiin, että maanomistajille ei tehdä kyselyä, vaan lähetetään tiedote hoito-ohjelman maastotöiden aloittamisesta kuntien maataloussihteereille ja -asiamiehille. Joissakin kunnissa tiedote välitettiin myös viljelijöille. Lisäksi maanomistajia informoitiin maastotöiden yhteydessä. Työtä tehtiin samanaikaisesti Satakunnan hoito-ohjelman kanssa.

Maastotyöt keskitettiin kohteille, joilla ei ole voimassa olevaa erityistukisopimusta. Kesien 2005 - 2007 aikana käytiin kaikkiaan noin 200:lla Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteella. Lopuista kohteista kerättiin maanomistajilta puhelimitse tietoa hoidosta, hoidon jatkuvuudesta, mahdollisista maankäytön muutoksista (esim. metsitys, pelloksi raivaaminen, rakentaminen), erityistuen hakumahdollisuuksista sekä kiinnostuksesta vuokrata alue toisen hoitoon. Kaikkia maanomistajia ei tavoitettu, joten tietoja kerättiin myös erityisym-

päristötukihakemuksista, yhdistyksiltä, kunnilta, Metsähallitukselta ja Museovirastolta.

Hoidon kiireellisyysjärjestys laadittiin pääosin Kekäläisen (2003) laatiman ohjeen mukaan, joskin tapauskohtaista harkintaakin käytettiin. Kerätyt tiedot koottiin syksyllä 2006 hoito-ohjelman rungoksi, jota esiteltiin yhteistyökokouksessa Turussa vuodenvaihteessa. Kokouksessa todettiin, että uusien perinnemaisemien hoitoon liittyvien hankkeiden käynnistämiseen on runsaasti aikeita ja mahdollisuuksia. Myös maatalouden erityistuen uudistukset parantanevat alueiden saamista hoitoon. Uusien mahdollisuuksien tehokkaan käyttöönoton edistämiseksi tarvitaan neuvontaa, ja työn alla on mm. hanke, jonka palkkaama nk. luotsi antaisi neuvontaa erityistuen hakemisesta Leader-toimintavan avulla (Leader-toimintaryhmien kautta) sekä maanomistajille että yhdistyksille. Kesän lopussa 2007 yhteistyötahoilla oli vielä mahdollisuus kommentoida ohjelmaa.

3. Perinnebiotooppien nykytila ja hoito (vuosina 2005-2006)

Varsinais-Suomen 1990-luvulla inventoiduista kohteista 202 kpl eli noin 45 % on hoidossa. (Hoidossa olevaksi kohteeksi on luettu pääosaltaan alueesta säännöllisen laidunnuksen tai niiton piirissä olevat kohteet, ei esim. pelkän raivauksen - joka ei pitkällä tähtäimellä useimmilla perinnebiotooppi-tyypeillä riitä turvaamaan alueen arvoja - piirissä olevat kohteet. Yhdistysten tai projektien hoitamien niittokohteiden on laskettu olevan hoidossa, mikäli niitto on säännöllistä ja todennäköisesti jatkuu edelleen.)

Perinnemaisemaraportin teon aikaan (2000) hoidon piirissä oli 1692 hehtaaria eli noin 56 % inventoidusta alasta (3006 ha). Tällä hetkellä inventoiduista alasta on hoidossa 1548 hehtaaria (52%), tästä erityistuen avulla noin 1352 hehtaaria (45 %). Omistajien ym. ilman erityistuen rahoitusta hoitavia kohteita on noin 196 ha eli 7 % (78 kpl). Mikäli alaan lasketaan mukaan inventoitujen perinnebiotooppien yhteydessä tai lähialueiden (samassa sopimuksessa tai saman omistajan/hakijan) sopimusalueiden pinta-alat, on erityistuella hoidossa 2117 hehtaaria ja muussa hoidossa noin 196 ha eli hoidossa on yhteensä noin 2313 ha (77 %). Hoitotilanne on esitetty tarkemmin taulukossa 1 (sekä arvoluokittain luvussa 3.1.) ja kaavioissa 1-4, sekä yksittäisten kohteiden osalta liitteessä 4.

Nykyisen hoidon rahoitus ja toteutus

Maatalouden erityistukea saa Varsinais-Suomessa 124 inventoitua kohdetta. Viljelijän omistuksessa olevia ja näin erityistukikelpoisia kohteita on näiden lisäksi noin 70. Valtio omistaa yhteensä 60 kohdetta. Valtion 33:sta 1990-luvulla inventoidusta kohteesta 29 hoitaa vuokraaja laiduntamalla (18 erityistuella), ja 4 on vailla hoitoa. Vuosina 2003-6 Ympäristöministeriön hoitokorvauksella hoidettiin 21 kohdetta. Lisäksi Museovirasto hoitaa noin 17-18 inventoitua kohdetta. (Täydennysinventointien (kts. uudet kohteet, kpl 3.2.) n. 230 kohteesta erityistukea saa 59 kohdetta, lumo-yleissuunnittelun perinnemaisemakohteista n. 30. Näistä Museovirasto hoitaa 2 kohdetta.) Kaikkiaan noin 50-60 kohdetta hoitaa omistaja ja n. 15 kohdetta ulkopuolinen taho laiduntamalla. Yhdistykset ja projektit ovat hoitaneet noin 20 kohdetta, näistä vakinaisemmin on hoidettu tai hoidetaan kymmenkuntaa kohdetta.

Hoidon jatkuvuuden ennuste

Hoidon jatkuminen on epävarmaa ainakin kahdella (Hanhilammen haka ja Mäki-Laurilan metsälaidun) hoidetuista inventoiduista kohteista ja 1 (Kauralan laidun) hoito oli juuri päättynyt, eikä enää jatku. Tämän hetken tiedon mukaan hoito jatkuu toistaiseksi n. 28 % inventoiduista kohteista erityistuen avulla ja 19 % kohteista muulla tavalla. Hoitamattomia kohteita on noin 46 % ja kohteita joista hoito ei ole selvillä on noin 9 % kohteiden lukumäärästä.

Kohteiden hoidon nykytila ja hoidon taso

Vuonna 2000 Saaristomeren kansallispuiston ulkopuolisista kohteista vain muutaman hoito oli täysin perinteistä. Laidunnettuihin perinnemaisemiin liittyi yleensä nurmilaitumia ja karja sai lisärehua ainakin navetassa. Perinnemaisemille lannan mukana kulkeutuvien ravinteiden aiheuttama kasvillisuuden rehevöityminen oli havaittavissa lähes kaikilla perinnemaisemilla. Myös hoitamattomat perinnemaisemat olivat rehevöitymässä, kasvillisuuteen sitoutuneiden ravinteiden jäädessä maaperään. Hoitamattomat niityt ja hakamaat heinittyvät ja puustottuvat kasvupaikasta riippuen yleensä alle kymmenessä vuodessa. Kalliokedot ja kuivat niityt olivat saattaneet säilyä rehevöitymättä kuivan ja paahtaisen kasvupaikan ansiosta. Näitäkin paikkoja uhkasi useimmiten puuston lisääntyvä varjostus. Merenrantaniittyjen ruovikoituminen oli jopa laidunnetuilla perinnemaisemilla yleistä, sillä laidunpaine ei useinkaan ollut riittävä (Lehtomaa 2000)

Hoito-ohjelman maastokäyntien yhteydessä arvioitiin kohteiden yleiskunto, hoidon taso ja tarvittavien hoitotoimien kiireellisyys. Puhelimitse saadut tiedot eivät ole vertailukelpoisia maastossa tehtyjen havaintojen kanssa. Erityistuen piirissä olevista kohteista, joille ei ole tehty maastokäyntiä ohjelmanteon yhteydessä, on pääosa sijoitettu kategoriaan hyvä, ellei ympäristökeskuksen lausunnossa ole esitetty puutteita kohteen hoidossa tai tilassa. Myös kohteiden eri osa-alueiden erilainen kunto (esim. osin hoidettu, osin umpeutunut) vaikeuttaa yleisen arvion antamista. Siksi arviot hoidon nykytilasta ja hoidon tasosta ovat suuntaa

antavia. Nykyisestä kunnosta on jonkinlainen arvio noin 340 kohteelta – n. 2500 hehtaarilta. Kunto arvioitiin hyväksi noin 40 kohteessa – alle 900 hehtaarilla eli 36 %:lla tiedossa olevista kohteista (ainakin osalla kohteesta hyvä n. 80 kohteessa ja n. 2000 hehtaarilla). Kohtalainen kunto on noin 240 kohteessa ja noin 1000 hehtaarilla (sekä kohtalainenhyvä n. 70 kohteessa ja n. 600 hehtaarilla). Kunto arvioitiin heikoksi noin 50 kohteessa – vajaalla 100 hehtaarilla (ainakin osalla kohteesta heikko n. 120 kohteessa – vajaalla 200 hehtaarilla).

Inventointitilanteeseen verrattuna hoitamattomien kohteiden kunto on edelleen heikentynyt (ja em. lukujen perusteellakin tilanne on heikoin pienillä kohteilla), mutta pääosalla hoidetuista kohteista, etenkin erityistuen piirissä olevilla alueille (joita on yhä suurempi osa – 41 % alasta ja 27 % lukumäärästä) on hoidon taso ja sitä kautta kohteiden kunto parantunut. Osalla kohteista tosin

rehevöittävä laidunnus jatkuu yhä heikentäen perinnemaisematyyppien tilaa. Myös raivaustarvetta on yhä suurella osalla kohteista, niin metsittyvillä hoitamattomilla ketokohteilla kuin laidunnetuilla alueille. (Raivaustarve on tiedossa vähintään n. 120 kohteella, n. 500 hehtaarilla.) Hoidon tason ja sitä kautta perinnemaisemien kunnan parantaminen edellyttääkin suurempaa panostusta kohteiden seurantaan ja hoidon neuvontaan tiloilla.

Menetettyt kohteet

Kokonaan menetettyinä voidaan pitää 5 kohdetta, jotka on rakennettu tai maata on muuten muokattu inventointien jälkeen (8 osin tuhoutunutta). Lisäksi 10 kohdetta ovat hoidon puutteesta johtuen menettäneet arvonsa siinä määrin, ettei niiden kunnostaminen ole enää tarkoituksenmukaista.

Taulukko 1. Varsinais-Suomen inventoitujen perinnemaisemien hoitotilanne vuonna 2006.

Hoidossa (ET) tarkoittaa kohteita, jotka ovat maatalouden erityisympäristötukisopimuksen piirissä ja **Hoidossa (muu)** kohteita, joita ovat säännöllisessä laidunnus- ja/tai niittohoidossa, mutta eivät ole em. sopimuksen piirissä.

Arvoluokka	Kohteita	Hoidossa (ET)	Hoidossa (muu)	Ei hoitoa	Ei tietoa
V	39	19	8	12	(1)
M+	44	17	6	21	(1)
M	66	20	13	33	(1)
M-	60	18	15	26	1
P+, P, P-	239	50	36	118	35

3.1. Inventoitujen kohteiden hoito arvoluokittain (vuosina 2005-2006)

Varsinais-Suomen perinnemaisemainventoinneissa valtakunnallisesti arvokkaiksi arvioitiin 39 kohdetta. Näistä on 19 kohdetta hoidossa erityistuen avulla sekä 6 omistajan tai vuokraajan hoitamaa. Yksi kohde on ollut yhdistyksen ja yksi Museoviraston hoidossa ja 12 aluetta on kokonaan vailla hoitoa (kaavio 3). Perinnemaisemainventointien rajauksiin sisältyi 1613 ha valtakunnallisesti arvokasta aluetta. Näistä on hoidossa noin 702 ha eli noin 44 % (kaaviot 1 ja 2). Mikäli alaan lasketaan mukaan inventoitujen perinnebiotooppien yhteydessä tai lähialueilla (samassa sopimuksessa tai saman hakijan) sijaitsevien sopimusalueiden pinta-ala, on erityistuella hoidossa 829 ha ja muussa hoidossa noin 77 ha eli yhteensä noin 906 ha (56 %).

Valtakunnallisten kohteiden hoidettujen hehtaarien prosentiosuutta laskee etenkin Someron Rekijokilaakson alue, jonka 788 hehtaarista on hoidossa 293 ha eli 37 %, sekä Korppoon Jurmo, jonka noin 200 hehtaarista on ollut hoidon piirissä noin 10 ha eli 5 %. Muiden valtakunnallisten kohteiden 625 hehtaarista hoidetaan 399 ha eli 64 %. Edellä mainituissa luvuissa onkin tavoiteltu todellisia hoidettuja hehtaareja, mutta mikäli lasketaan kaikkien kohteiden koko pinta-ala, joilla on jonkinlaista hoitoa, vastaavat luvut ovat 1565 hehtaaria ja 97 %. Siis kokonaan hoitamattomien kohteiden pinta-ala on vain vajaat 50 hehtaaria – noin 3 %, koska ne ovat muutamia nummisaaria lukuun ottamatta hyvin pieniä alueita.

Inventoinneissa oli maakunnallisesti arvokkaita kohteita 170. Näistä on hoidossa 89, joista erityistuella 55 kohdetta, sekä muussa hoidossa 34 kohdetta. 78 kohdetta on vailla hoitoa ja 3 kohteelta

hoitotiedot puuttuvat (Taulukko 1 ja kaavio 3). Inventointirajauksiin sisältyi 846 hehtaaria maakunnallisesti arvokasta aluetta. Tästä hoidettua alaa on noin 524 ha (62 %), josta erityistuella hoidetaan 473 ha (56 %) (Kaavio 1. ja kaavio 2.). Mikäli mukaan lasketaan inventoitujen kohteiden yhteydessä tai lähialueilla sijaitsevat sopimusalat, on erityistuella hoidossa 869 ha ja muussa hoidossa noin 51 ha (6 %) eli yhteensä noin 920 ha eli enemmän kuin inventoituja maakunnallisia hehtaareja oli alkuaan.

Inventoinneissa löytyi paikallisesti arvokkaita kohteita 239 kpl. Näistä on hoidossa 86, joista eri-

tyistuella 50 kohdetta, sekä muussa hoidossa 36 kohdetta. 118 kohdetta on vailla hoitoa ja 35 kohteelta hoitotiedot puuttuvat (Taulukko 1. ja kaavio 3.). Inventointirajauksiin sisältyi 547 hehtaaria paikallisesti arvokasta aluetta. Näistä hoidettua alaa on noin 322 ha (59 %), josta 254 ha erityistuella (Kaavio 1. ja kaavio 2.). Mikäli mukaan lasketaan inventoitujen kohteiden yhteydessä tai lähialueilla sijaitsevat sopimusalat, on erityistuella hoidossa 416 ha ja muussa hoidossa noin 68 ha eli yhteensä noin 484 ha (88 %).

3.2. Uudet kohteet

Ohjelmaan on otettu mukaan uusina perinnemaisemina täydennysinventointien, erityistukitietojen kautta, Lumo-yleissuunnittelussa tai muuten esille tulleet kohteet, joilla on vähintään paikallista arvoa. Niiden hoitotilanne on esitetty taulukossa 2, kaavioissa 1-4, sekä kohdekohtaisesti liitteessä 4. 1990-luvulla inventoituja ja näitä uusia kohteita koskevat tiedot on tässä raportissa esitelty erillisinä, jotta m. hoitotilanteen vertailu aiempaan tilanteeseen ja muiden määrällisten muutosten osoittaminen olisi mahdollista.

Mm. Saariston perinnemaisemat- projektissa inventoitiin uusia perinnebiotooppeja yli 80 kpl ja 482 hehtaaria Uudessakaupungissa, Velkualla, Halikossa ja Turunmaan saaristossa. Kaikkiaan 1990-luvun jälkeen inventoituja ja muita uusia kohteita on noin 230 kpl, noin 990 ha. Näistä on hoidossa noin 90 kohdetta (n. 45 %), hehtaareja n. 640 (75 %).

Uusia maatalouden erityisympäristötuella hoidettavia kohteita on yli 300 kohdetta ja noin 2300 ha. Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun kautta on tullut uusia perinnemaisemia tietoon yli 160 (Halikko, Kemiön pohjoisosa, Sauvo-Karuna, Hiidentie, Kaulajoki, Paattistenjoki, Vehmaa-Taivassalo, sekä Perniö). Myös osaa Lumo-yleissuunnittelukohteista (n. 130 ha) hoidetaan erityistuella.

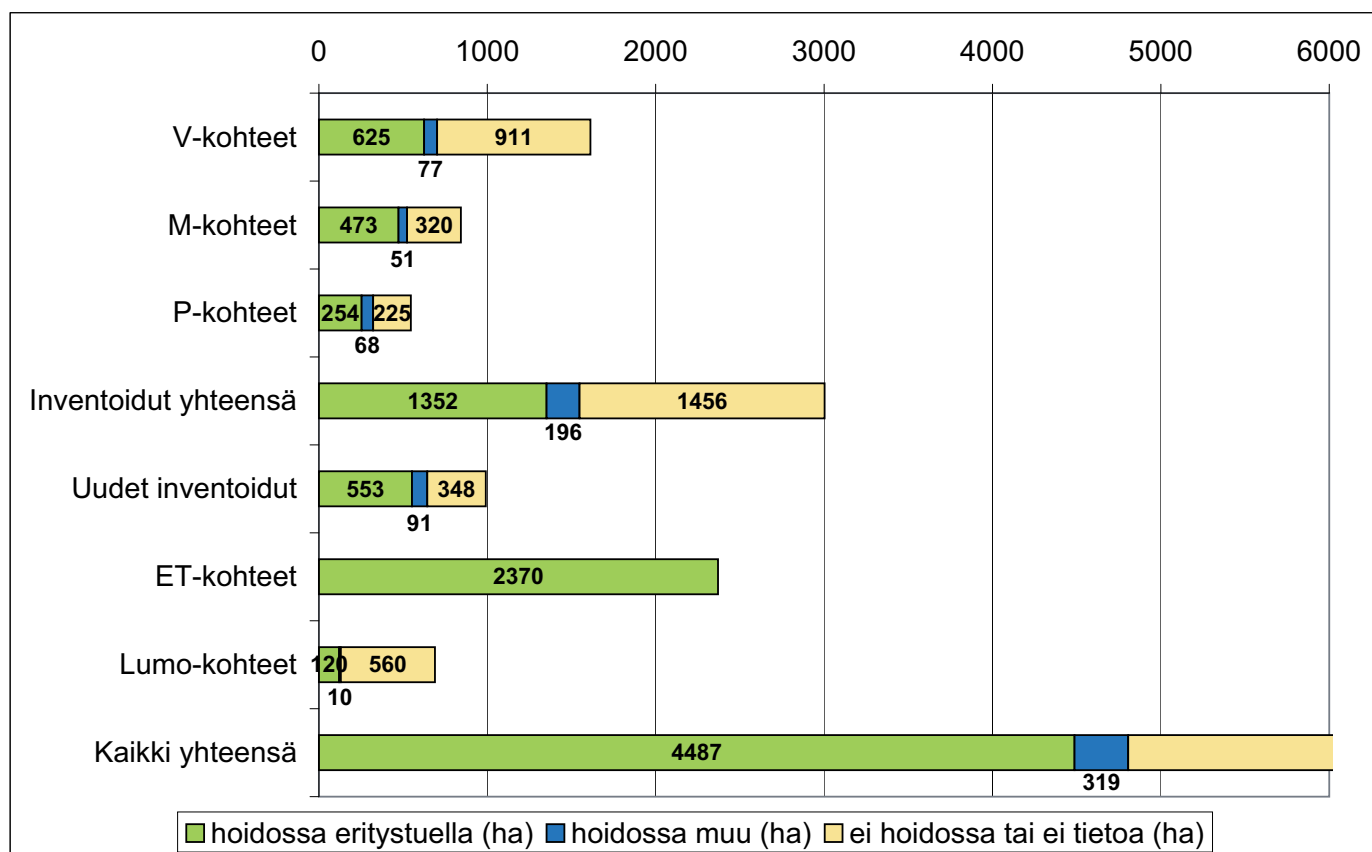
Myös valtion omistuksessa ja Metsähallituksen hallinnassa on osin inventoimattomia uusia perinnemaisemia 26 kpl ja 257 hehtaaria. Näistä hoidetaan yhteensä noin 116 hehtaaria, joista n. 100 ha erityistuella (kts. myös taulukko 9).

Kaikkiaan perinnemaisemia on Varsinais-Suomen alueelta tiedossa tällä hetkellä yli 1 200 kappaletta ja 7 000 hehtaaria sisältäen aiemmin inventoidut, täydennysinventointien kohteet, sekä erityistukisopimusten, yleissuunnitelmien ja valtion maiden uudet perinnemaisemat. Näistä hoidon piirissä on yli 4 800 ha.

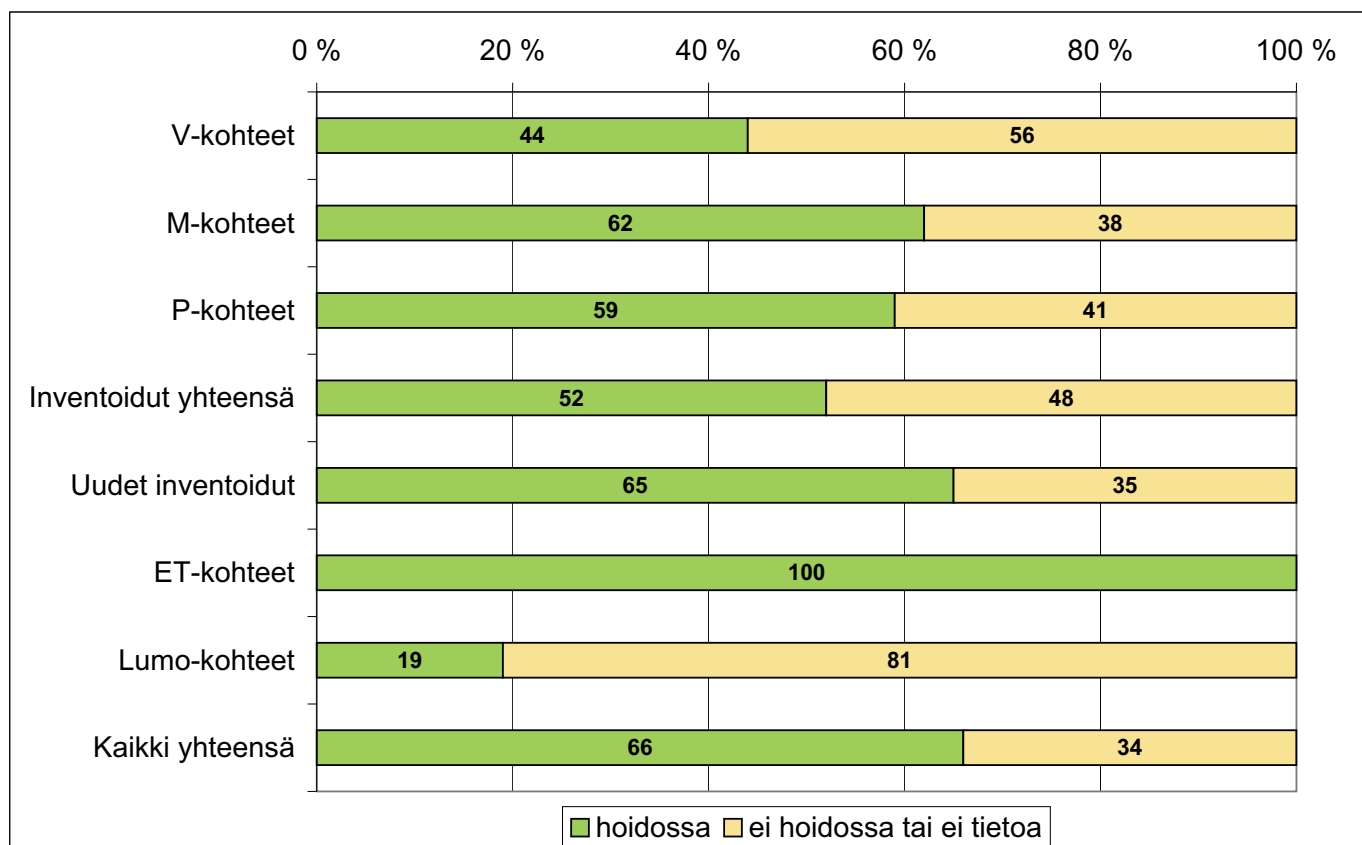
Taulukko 2. Varsinais-Suomen perinnebiotooppien alueelliseen hoito-ohjelmaan mukaan otettujen kohteiden tausta, määrä, pinta-ala yhteensä, sekä hoidettujen kohteiden määrä ja pinta-ala.

Kohteiden tausta	Kohteiden määrä (noin)	Pinta-ala yhteensä noin (ha)	Hoidettujen kohteiden määrä (noin)	Hoidettujen kohteiden ala yhteensä noin (ha)
1990-luvulla inventoidut kohteet	448	3006 (-3915 laajennuksineen)	202	1548 (- 2313 laajennuksineen)
Täydennysinventointien ym. uudet kohteet	230	990	95	640
Erytystuen perinnemaisemakohteet	360	2370	360	2370
Lumo-suunnittelun perinnemaisemakohteet	164	690	33	130
Valtion maiden uudet kohteet	26	257	14	116
Yhteensä	1 228	7313 (-8222)	704	4800 (-5570)

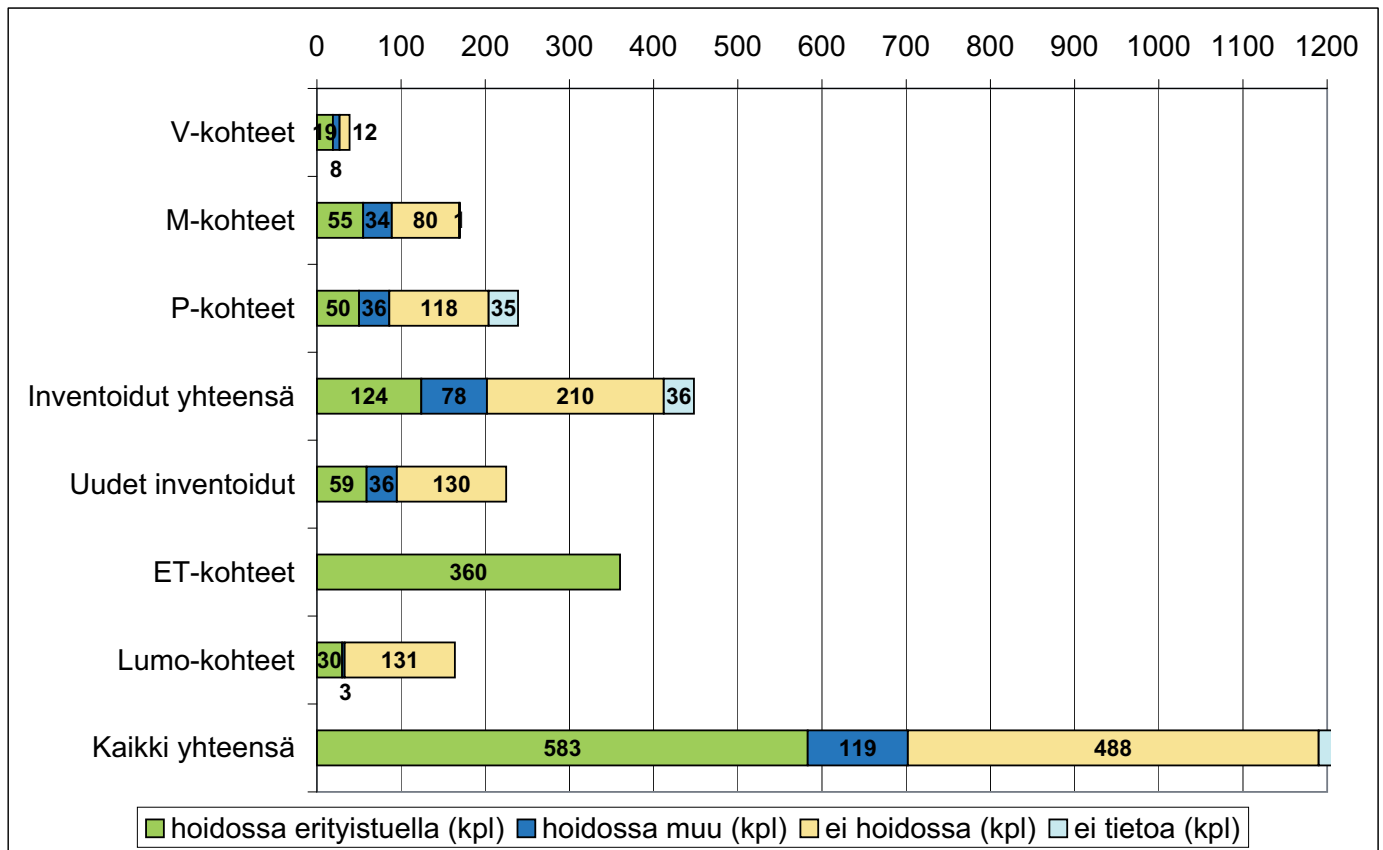
Kaavio 1. Hoitotilanne arvoluokittain hehtaareina (ET = inventoimattomat erityistukikohteet, Lumo = Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnittelun perinnemaisemakohteet)

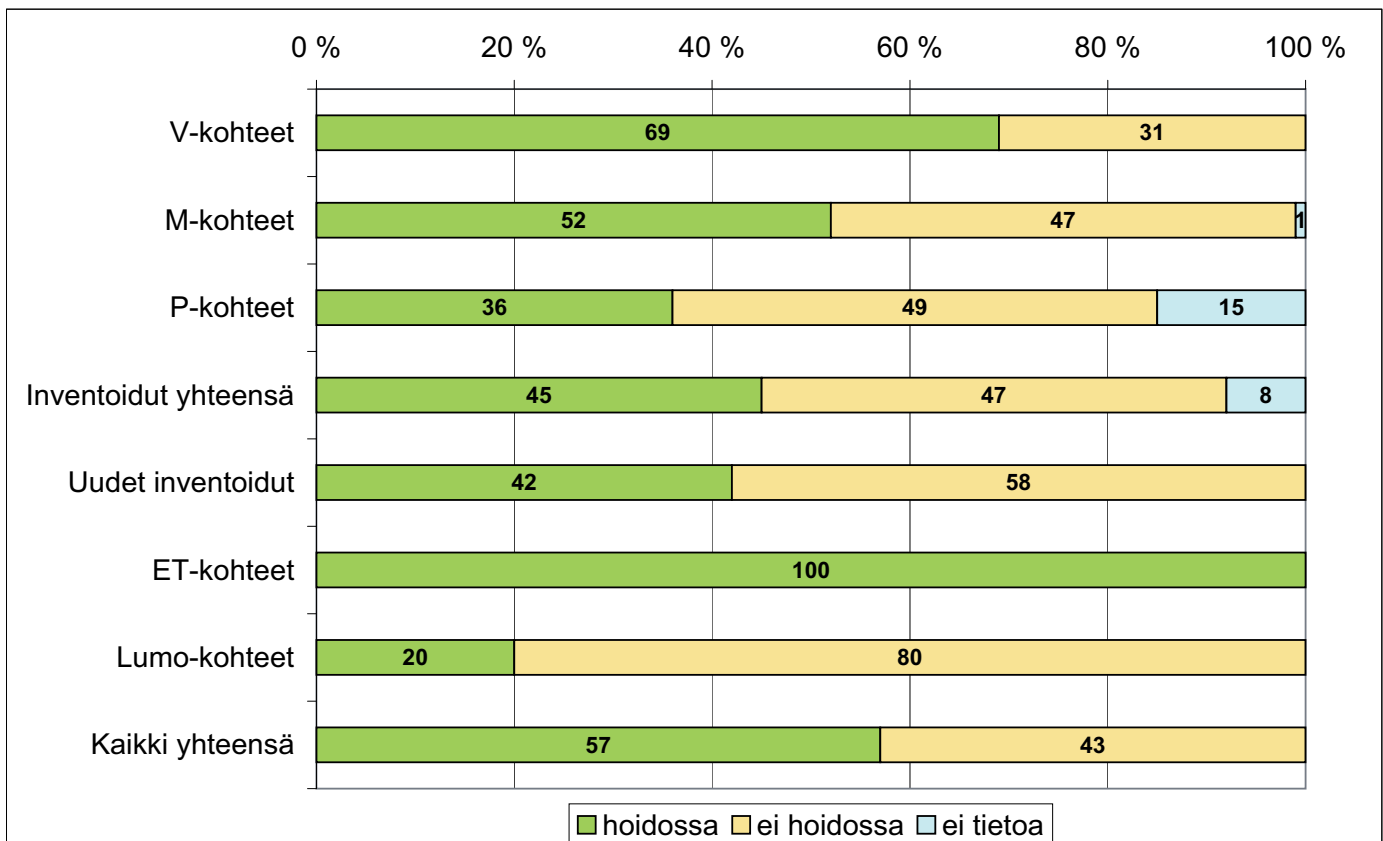
Kaavio 2. Kohteiden hoitotilanne arvoluokittain prosentteina hehtaareista.

Kaavio 3. Kohteiden hoitotilanne arvoluokittain kappalettain.

Kaavio 4. Hoitotilanne prosentteina kohteiden lukumäärästä.

3.3. Lounais-Suomen erityisvastuulla olevat perinnemaisematyytit

Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietinnössä (Salminen & Kekäläinen 2000) Lounais-Suomen erityisvastuulle määriteltiin perinnebiotooppi-tyypeistä kedot, tuoreet niityt, merenrantaniityt, nummet ja lehdesniityt.

Varsinais-Suomen perinnemaisemainventoinneissa löytyi eniten tuoreita ja kosteita niittyjä – noin 32 % kaikista perinnebiotoopeista (288 kpl ja n. 960 ha). Näistä laidunnettiin raportin teon aikaan (2000) 40 % eli 388 ha (taulukot 3 ja 4). Pääosa Varsinais-Suomen tuoreista niityistä sijaitsee jokivarsien rinteillä. Edustavimmillaan ne ovat Someron Rekijokilaaksossa, jossa valtaosa (yli 400

ha) oli tuoretta pienruoho- tai heinäniittyä. Myös Paimionjokivarren ja Halikon-Uskelanjoen rinteillä (valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla) sekä Kiikalan ja Perttelin alueilla oli edustavia laajoja tuoreita niittyjä. Pitkään niittämällä hoidettuja niittyjä oli vain 1,3 ha. Tuoreiden niittyjen rehevöityminen oli yleistä, sillä alueet olivat usein nurmilaidunten yhteydessä. Nykyisin tuoreita niittyjä on hoidon piirissä 47 % (taulukko 4). Eriytistukisopimusten myötä monilla kohteilla niityt on nykyisin myös aidattu erilleen rehevöittävästä nurmista. Yksinomaan niittämällä hoidetun tuoreen niityn ala yksityismailla on nykyisin noin 9 ha (pääosin Museoviraston ja yhdistysten hoitamilla kohteilla), tästä pitkään yhtäjaksoisesti on niitetty alle 0,5 ha.

Kiikalan Syvänojan notkon maisemallisesti hienot laitumet ovat pääosin tuoretta niittyä kuten muillakin Rekijokilaakson Natura-alueen perinnemaisemilla.

Taulukko 3. Varsinais-Suomen perinnemaisemien pinta-ala perinnemaisematyypeittäin (ha) ja eri tyyppien osuus (%) kaikista perinnemaisemista, sekä täydennysinventointien, uusien erityistukikohteiden ja lumo-suunnittelukohteiden pinta-ala perinnemaisematyypeittäin.

Perinnemaisematyyppi	Pinta-ala, inventoidut (2000)	Osuus (%) inventoiduista (2000)	Täydennysinventointien ala	MH uusien kohteiden ala	Uusien erityistukikohteiden ala	Lumo-suunnittelukohteiden ala	Lisäys 2000-2006	Pinta-ala yhteensä 2006
Nummi	197	7	7	3	0	0	10	207
Kallioketo	63	2	8	11	0	3	22	85
Keto	114	4	25	17	9	2	53	167
Niitty	959	32	100	17	146	73	336	1295
Merenrantaniitty	406	15	101	18	194	119	432	838
Muu rantaniitty	88	3	3	2	7	0	12	100
Lehdesniitty	18	0,6	0	8	0	0	8	27
Kostea niitty	4	0,1	4	0	0	0	4	8
Hakamaa	372	11	105	69	248	29	451	823
Metsälaidun	706	22	160	49	417	6	632	1338
Yhteensä	2927	96,7	513	194	1021	232	1960	4888
Ala kaikkiaan	3006		914	271	2300	689	4174	7180

Taulukko 4. Laidunnettujen tai niitettyjen perinnemaisemien pinta-ala (ha) perinnemaisematyypeittäin: inventoidut kohteet, täydennysinventointien kohteet, Metsähallituksen (=MH) uudet kohteet ja Lumo-yleissuunnittelun perinnemaisemakohteet. Taulukossa esitetyt pinta-alat ovat vain suuntaa antavia. Esimerkiksi inventoitujen kohteiden osalta luvut lienevät hieman yliarvioituja, sillä niissä on mukana hoidettujen kohteiden koko pinta-ala, ts. kaikkien tyyppien osalta, vaikka useinkaan koko inventoitu alue ei ole hoidon piirissä (esim. kedot eivät aina sisälly laitumeen). Toisaalta erityistukikohteiden osalta ei kaikilta kohteilta ole tyyppien pinta-aloja tiedossa, ja laitumiin kuuluu etenkin saaristossa laajempia alueita kuin on mukana erityistukisopimuksissa.

Perinnemaisematyyppi	Inventoidut 2000	%-osuus 2000	%-osuus 2006	Inventoidut 2006 (noin)	Täydennysinventoinnit	MH uudet kohteet	Uudet erityistukikohteet	Lumo-suunnittelukohteet	Hoidettu ala (noin) yhteensä
Nummi	159	80	12-80	19 (-161)	0	0	0	0	19 (-161)
Kallioketo	15	23	40	25	4	2	0	1	32
Keto	50	44	63	72	8	1	> 9	0	> 90
Niitty	388	40	47	450	96	14	> 146	40	> 746
Merenrantaniitty	319	79	94	383	81	10	> 194	97	> 765
Järvenrantaniitty	80	91	57	50	2	0	> 7	0	> 59
Lehdesniitty	14	75	83	24	0	3	0	0	27
Kostea niitty				3	5	0	0	0	> 8
Hakamaa	245	65	75	280	77	34	> 248	18	> 657
Metsälaidun	360	51	78	550	156	33	> 417	0	> 1156
yhteensä	1692			1856 (-1998)	> 429	> 97	> 1021	> 156	3559 /4800

Merenrantaniittyjä oli 15 % perinnemaisemista (82 kpl ja n. 400 ha), niistä laidunnettiin jopa lähes 80 %. Laajoja, edustavia ja pitkään laidunnettuja merenrantaniittyjä oli Sauvon Kärkniemessä, Tavassalon Kahiluodossa ja Kemiön Sjöläxissa. Kuitenkin pienten ja laiduntamattomien merenrantaniittyjen osalta tilanne oli jo huono, sillä etenkin saaristossa näillä esiintyi uhanalaisia ja harvinaistuvia lajeja. Edellä mainitut laajimmat merenrantaniityt ovat edelleen hoidossa ja erityistuen piirissä, mutta monet pienet hoitamattomat rantaniityt ovat jo lähes umpeutuneet nopean ruovikoitumisen vuoksi. Toisaalta merenrantaniittyjä on saatu lisää erityistuen piiriin ja niistä onkin hoidon piirissä nykyään n. 380 ha, aiemmin inventoiduista pinta-alasta 94 %. Merenrantaniityistä hoidetaan niittämällä noin 13 ha.

Varsinais-Suomelle tyypillisten kallioketojen (168 kpl) ja ketojen (184 kpl) yhteenlaskettu osuus perinnemaisemien pinta-alasta oli inventoinneissa vain noin 6 % (63 ja 114 ha, joista laidunnettiin 23 ja 44 % eli 15 ja 50 ha), vaikka näitä tyyppisiä esiintyi yli puolella kohteista, valtaosan sijoittuessa vanhoihin kyliin ja saaristoon. Mantereella kedot sijaitsevat usein rautakautisten muinaisjäännettösten

yhteydessä, kuten mm. Laitilan Untamalan-Kodjolan alueella.

Suomen lajirikkaimmat kalliokedot sijaitsevat Varsinais-Suomessa (myös 31 % koko maan kallioketoalasta) ja Uudellamaalla. Inventoidut kalliokedot olivat yleensä pieniä, jopa alle 0,1 ha laikkuja muiden tyyppien yhteydessä. Noin neljännes arvokkaista kalliokedoista oli laidunnuksessa. Yleensä edustavimmat kalliokedot olivat säästyneet pahalta rehevöitymiseltä. Laajoja ja edustavia kallioketoja (yli 1 ha) olivat Dragsfjärdin Äpskär ja Holma, Korppoon Grannas, Paraisten Brunäs ja Stornäset, Perniön Ristikartano, Piikkiön Huttalanmäki ja Huttalan linnavuori ja Uudenkaupungin Vainionpää-Virtala. Näistä laidunnuksen piirissä on kaksi ensinmainittua, Perniön Ristikartanoa hoidetaan erityistuen avulla, sekä Piikkiön kohteita niittää Museovirasto. Korppoon ja Paraisten kedot ovat rehevöityneet vailla hoitoa. Vainionpää-Virtalan ketoa ovat hoitaneet paikoin omistajat, mutta sielläkin hoidon tehostaminen olisi tarpeen. Nykyisin hoidon piirissä olevilla kohteilla sijaitsee 40 % kalliokedoista (taulukko 4.) Kalkkivaikutteisista kallioketoista on 6-10 kohteella. Kalliokedoista hoidetaan niittämällä noin 4 hehtaaria.

Nauvon Risin laitumella on vielä laiduntamalla hoidettua kallioketoa, ketoa ja hakamaata.

Hiekka- ja moreenimaiden ketoja on Varsinais-Suomessa enemmän kuin muualla Suomessa (33 % koko maan ketoalasta). Pienialaiset kedot ovat usein laajempien perinnebiotooppien yhteydessä esim. jokirinteiden yläosissa tai hakamaiden ja metsälaitumien paahteisilla reunoilla. Erityisen hienoja ovat saariston kedot Dragsfjärdissä, Korppoossa ja Nauvossa, sekä mantereella mm. Nousiaisissa. Laitilan Palttilan keto on maan merkittävimpiä mäkikauraniittyjä. Maassamme ainutlaatuisista simpukankuorisoralle syntyneitä ketokasvillisuutta ja lampaannatavaltaista, alvarikasvillisuutta muistuttavaa tyyppiä esiintyy vain Korppoon Jurmossa. Lajirunsaimmat kedot kalkkikedot ja kuivat niityt ovat kalkkivaikutteisia. Useimmat perinnemaisemainventointien uhanalaiset kasvit kasvoivat saariston kalkkivaikutteisilla kedoilla (mm. sakarahanhikki, tähkämaitikka ja suikeanoidanlukkko). Kuivien niittyjen kasvillisuus oli suurella osalla kohteista heinittymässä ja rehevöityminen oli yleistä. Noin 44 % kedoista oli laidunnuksessa. Nykyisin hoidon piirissä olevilla kohteilla sijaitsee noin 63 % kedoista (taulukko 4.) Edustavia karuja pienruohoketoja on noin 17 kohteella, lisäksi esiintyy hyvin pienialaisia laikkuja paahteisimmilla kohdilla 45 kohteella. Kangasketomaisia laikkuja esiintyy Varsinais-Suomessa noin 4 kohteella. Kalkkivaikutteisia pienruohoketoja on

lähes 20 kohteella. Kedoista hoidetaan niittämällä noin 4 hehtaaria.

Saariston nummien (7,2 %) ja lehdesniittyjen (0,6 %) osuus perinnemaisemista on huolestuttavan pieni, sillä lehdesniittyjä ei esiinny muualla maassamme ja nummistakin valtaosa sijaitsee Turunmaan saaristossa. Nummia löytyi 11 kappaletta ja lähes 200 ha, joista laidunnettiin 80 % (159 ha). Inventoinnissa mukana olevista laidunnetuissa nummissa oli Jurmon valtakunnan tasolla ainutlaatuiset nummet laskettu mukaan lähes koko pinta-alaltaan (142 ha). Saaristossa arvokkaan nummikasvillisuuden säilyminen edellyttää kullotusta ja laidunnuksen lisäämistä, muuten pienruohonummet muuttuvat vähitellen kanerva- ja variksenmarjavaltaisiksi varpunummiksi ja sen jälkeen pensoittuvat ja metsittyvät. Nykyisin Jurmon nummet ovat osittain laidunnuksessa, mutta laidunpaine ei ole ollut riittävä. Saarelle on kuitenkin jatkossa tulossa erityistuen avulla ylämaankarjaa auttamaan nummen umpeutumiskehityksen pysäyttämiseksi. Mm. Nauvon Sandholmin ja Lökhölmän merkittävät nummisaaret pitäisi saada uudelleen hoidon piiriin.

Ahvenanmaata lukuun ottamatta lähes kaikki maamme lehdesniityt sijaitsevat Varsinais-Suomen saaristossa. Lehdesniittyjä inventointiin vain 10 kpl ja 18 ha, joista laidunnettiin 14 ha (75 %). Edus-

Umpeen kasvavaa nummea Korppoon Jurmossa.

tavimmat lehdesniityt, joissa lehdestys on aloitettu uudelleen vuosikymmenien tauon jälkeen, sijaitsevat Houtskärin Jungfruskärillä ja Nauvon Boskärillä. Laidunnettuja lehdesniittyjä oli lisäksi Dragsfjärdin Yxskärillä ja Halsholmenilla (= Hiitisten Långholmen) sekä Nauvon Mälhamnissa ja Berghamnissa. Näitä laidunnetaan ja/tai niitetään edelleen. Metsähallituksen mukaan entisiä ja entistettyjä lehdesniittyjä on hoidossa - sisältäen vaihtelevasti kevätsiivousta, niittoa, jälkilaidunnusta, laidunnusta ja lehdestystä - em. kohteilla noin 24 ha. Kaikkiaan hoidettiin vuosina 2005-2007 n. 27 ha, joista niitettiin 21 ha. Uusia entistettyjä lehdesniittyjä on mm. Iniön Salmisissa ja entistettäviä Nauvon Lillössä, yhteensä noin 7 ha. Saaristomeren kansallispuiston ulkopuolelta löytyneistä neljästä puustorakenteeltaan lehdesniityksi luetusta (yksityismaiden) kohteesta hoidetaan nykyisin vain yhtä, Rymättylän Kunnaksen lehdesniittyä (niitto alle 0,6 ha).

Erityisvastuutyyppeiden hoidon tilanne inventoiduilla kohteilla ei ole juurikaan muuttunut, ts. alueista on suunnilleen saman verran edelleen hoidossa (kts. taulukkoteksti 4.). Ketojen ja etenkin kallioketojen osalta hoidon osuus on kuitenkin edelleen riittämätön ja myös hoidon laatuun tulee kedoilla kiinnittää enemmän huomiota. Myös yksityismailla sijaitsevien nummien tilanne tulisi selvittää tarkemmin (ei maastokäyntejä hoito-ohjelman yhteydessä), ja niiden sekä yksityismaiden lehdesniittyjen hoitoon panostaa jatkossa jäljellä olevien umpeutuneiden rippeiden pelastamiseksi.

Täydennysinventointien myötä on kuitenkin erityisvastuutyyppeiden hehtaareja saatu lisää (noin 140 kohteella), samoin hoidettua alaa etenkin inventoimattomien erityistukialojen myötä. Täydennysinventointien ja erityistukisopimusten uusilla kohteilla on kalliokettoa ainakin 40 kohteella ja ketta 105 kohteella. Niittyä on 214, merenrantaniittyä 89, muuta rantaniittyä 23, kosteaa niittyä 23, sekä lehdesniittyäkin 3 kohteella. Satoja hehtaareja uutta hoidettua alaa saatu etenkin tuoreitten niittyjen ja merenrantaniittyjen osalta. Kaikilta uusilta kohteilta eivät tyyppien pinta-alat ole tiedossa, mutta tiedossa olevat pinta-alat on esitetty taulukoissa 3 ja 4.

3.4. Muut perinnemaisematyypit

Myös metsälaitumia ja hakamaita inventoitiin 1990-luvulla jokseenkin runsaasti eli 22 ja 11 % (metsälaitumia 112 kpl ja reilu 700 ha, hakamaita 134 kpl ja 370 ha). Metsäisiä perinnemaisemia oli eniten saaristossa, missä laidunnuskin on jatkunut yhtäjaksoisesti pisimpään. Metsälaitumista laidunnettiin 51% ja hakamaista 65 %. Järven ja joenrantaniittyjä oli hyvin vähän. Rantaniityistä noin 90 % oli edelleen laidunnuksessa (Lehtomaa 2000). (Taulukot 3 ja 4.). Kosteita niittyjä ei inventointien yhteydessä eroteltu, vaan ne luettiin yhteen tuoreiden niittyjen kanssa. Kosteita niittyjä on taulukoituna vähintään 8 ha (vanhat + täydennysinventoinnit), todellisuudessa kosteita niittyjä esiintyy lähes kaikilla jokilaaksojen niityillä rinteiden valuvesikohdissa, painanteissa ja paikoin rinteiden alapuolisilla tasanteilla. Jo yksin Rekijokilaaksossa kosteaa niittyä on edellä mainittua enemmän.

Hakamaita löytyi tasaisesti ympäri maakuntaa, mutta ne olivat yleensä pieniä, nurmilaidunten yhteydessä sijaitsevia ja siksi usein pahasti rehevöityneitä. Hakamaista oli kuitenkin tuolloin suurin osa edelleen laidunnuksessa. Laiduntamattomilla hakamailla umpeenkasvu on yleensä nopeaa ja alueet olivat usein muuttuneet metsälaitumiksi tai tavallisiksi metsiksi. Useimmat maassamme harvinaisista jalopuuhakamaista löytyivät Varsinais-Suomesta. Paraisten Lenholman lisäksi laidunnettua tammihakaa sisältyi vain Kaarinan Kuusiston Länsinokan laitumeen. Näitä laidunnetaan edelleen ja muutama tammihakoja on saatu myös lisää hoidon piiriin (mm. Paraisten Mielisholm, Dragsfjärdin Söglö, Sauvon Paddaisten laitumet). Hienoimmat saarnihaat inventoitiin Nauvon Berghamnissa sekä Korppoon Kälössä ja Bärskärissä. Edustavahkoja koivuhakoja oli inventointien aikaan Kemiön Sjöfaxissa, sekä Vahdon Kautrannan ja Vehmaan Heikkilän haka. Näistä Vahdon Kautrannan koivuhakaa ei enää hoideta. Kaikkiaan hoidon piirissä on nykyään noin 75 % aiemmin inventoiduista hakamaista. Uusia jalopuuhakoja on inventoitu mm. Houtskäristä, Paraisilta, Nauvon Rävskäristä sekä Vakka-Suomesta. Kaikkiaan jalopuuhakoja on noin 60 hehtaaria.

Varsinais-Suomen jalopuuhaat:

Kunta	Kohde	Pinta-ala (ha) (n. l aari)	jalopuulajit
Askainen	Louhisaari		tammi
Dragsfjärd	Söglö	5,2	tammi, lehmus
Dragsfjärd	Yxskär	0,2	saarni
Dragsfjärd	Holma	1,0	tammi, saarni, pähkinä
Dragsfjärd	Halsholm (Långholmen)	0,6	pähkinä, vaahtera
Houtskari	Ramsö	5,0	saarni, pähkinä
Houtskari	Bjonholm	4,7	saarni, vaahtera, pähkinä
Houtskari	Sundholm NE	0,2	saarni
Houtskari	Sundholm E	0,3	saarni
Houtskari	Ässkär	2,0	saarni, pähkinä
Houtskari	Själön laitumet		saarni, pähkinä
Iniö	Salmis	2,8	saarni, vaahtera, pähkinä
Kaarina	Länsinokan laitumet	2,9	tammi
Kemiö	Vijksgård	10,0	tammi, lehmus
Korppoo	Kälö	1,0	saarni
Korppoo	Bärskär	0,3	saarni
Lemu	Nyynäinen	1,8	tammi
Lemu	Miilumäen tammihaka	0,7	tammi
Mynämäki	Kurasmäki	1,5	tammi
Nauvo	Mälhamn	0,1	saarni
Nauvo	Boskär	3,0	saarni, vaahtera,
Nauvo	Berghamn (yksityinen)	2,6	saarni
Nauvo	Hundskär	0,5	saarni
Nauvo	Nagelskärin Alskär,	0,3	saarni
Nauvo	Rävsjär	0,5	saarni
Parainen	Lenholmen	4,5	tammi, lehmus
Parainen	Mielisholm	5,0	tammi
Parainen	Pikkuniitty	n. l	tammi
Sauvo	Paddaisten laitumet	(pieni)	tammi
Taivassalo	Orikvuori	1,0	tammi

Paraisten Lenholmin valtakunnallisesti arvokasta tammihakaa kevätetikoiden aikaan.

Kaikkiaan täydennysinventointien myötä on löytynyt lisää hakamaata noin 105 ha yli 70 kohteelta, lisäksi Metsähallituksen hallinnoimilta alueilta muutama kymmenen hehtaaria sekä uusien erityistukisopimusten myötä noin 250 ha noin 130 kohteelta, yhteensä noin 450 ha. Näistä yli 350 hehtaaria hoidetaan. (taulukko 3 ja 4.).

Myös edustavimmat metsälaitumet löytyivät pitkään laidunnetuilta saarilta Saaristomereltä. Kansallispuiston alueella metsälaitumet olivat entisiä hakoja ja lehdesniittyjä, joita on alettu uudelleen kunnostaa. Hoidolla on jo palautettu osa metsälaitumista hakamaiksi ja osa on tarkoitus ennallistaa myös lehdesniityiksi. Hienoimpia metsälaitumia oli Nauvon Boskärissä, Korppoon Kälössä sekä Dragsfjärdin Apelholmenissa. Mantereen metsälaitumet olivat pienialaisia ja rehevöityneitä metsiköitä nurmilaidunten yhteydessä. Nykyään hoidon piirissä on inventointirajauksien metsälaitumista laskutavasta riippuen 10-78 %, sillä mm. saaristossa laidunalueet kattavat usein koko saaren (paikoin kallioisetkin) metsät, vaikka erityistuen piirissä on näistä vain osa. (Erityistukisopimuksista on pyritty rajaamaan pois alueet joilla laidunnus ei edistä luonnon monimuotoisuutta, sisältäen mm.

kallioalueet ja laidunnetut metsät, mutta rajan veto on vaikeaa, sillä edustavia metsälaitumia on enää vähän ja toisaalta niitä ei voi kehittyäkään ilman rahoitusta metsien laidunnukselle. Myös usein metsälaitumiksi inventoidut alueet ovat tiukasti katsottuna laidunnettua metsää.)

Kaikkiaan täydennysinventointien myötä on löytynyt lisää noin 160 ha metsälaidunta noin 50 kohteelta, lisäksi Metsähallituksen hallinnoimilta alueilta noin 50 ha sekä uusien erityistukisopimusten myötä yli 400 ha noin 70 kohteelta, yhteensä siis noin 600 ha. Nämä metsälaitumet ovat lähes kaikki hoidon piirissä (taulukko 3 ja 4).

3.5. Niittohoito

Yksinomaan niittohoidossa oli inventointien aikaan kohteista yhteensä vain 1,6 ha (0,02 %), joista 1 ha niittyä, ja 0,3 ha lehdesniittyä ja 0,3 ha hakamaata. Nykyisin niittohoidossa on yksityismaista n. 30 ha (1 %), näistä merenrantaniittyä noin 13 ha, kalliokettoa 4 ha, kettoa 4 ha, tuoretta niittyä 9 ha, lehdesniittyä ja hakaa alle 0,5 ha kumpaakin.

4. Hoidon priorisointi

Priorisoinnissa Varsinais-Suomen arvokkaat perinnebiotoopit jaettiin kolmeen luokkaan sen mukaan miten arvokas kohde on ja miten kiire sen saamisella uudelleen hoidon piiriin on. Myös hoidossa olevat kohteet pisteytettiin samalla mahdollista hoitotarvetta varten.

Luokka I

- Kiireellisimmän hoitoa vaativat kohteet
- Valtakunnallisesti ja kansainvälisesti tärkeimmät kohteet
- Uhanalaisten luontotyyppien ja uhanalaisten lajien esiintymispaikat

Luokka II

- Alueellisesti tärkeimmät kohteet ja alueelliset vastuutyypit
- Hoito pyrittävä järjestämään viiden vuoden sisällä

Luokka III

- Paikallisesti merkittäviä ja kunnostettavia kohteita
- Hoito pyrittävä järjestämään kymmenen vuoden sisällä

4.1. Hoidon kiireellisyyden määrittäminen

Hoidon kiireellisyysjärjestys laadittiin pääosin Kekäläisen (2004) laatiman ohjeen mukaan. Kohteet jaettiin perinnemaisemaintoientien arvoluokkien pohjalta alustaviin hoitoluokkiin: valtakunnallisesti arvokkaat kohteet (V) hoitoluokkaan I ja maakunnallisesti arvokkaat (M+ ja M) luokkaan II. Heikoimmat maakunnalliset (M-) ja paikalliset kohteet luokiteltiin alustavasti hoitoluokkaan III.

Inventointilomakkeen ja maastokäyntien perusteella kohteet, joilla oli koko maassa harvinaista kasvillisuustyyppejä (esim. suolamaat, nummet, lehdesniityt, jalopuuhaat, kangas- tai pienruohokedot) tai maankäyttömuotoa (esim. niittoniityt), nostettiin suoraan hoitoluokkaan I. Samoin tehtiin kohteille, joissa esiintyy tai on esiintynyt valtakunnallisesti uhanalaisia perinnemaisemalajeja (poislukien keltamatara). Lisäksi pisteytyksen perusteella (kohteet, jotka saivat vähintään 20 pis-

tettä – V-kohteiden pisteiden keskiarvo), nostettiin ylimpään hoitoluokkaan.

Maakunnallisesti arvokkaiden kohteiden lisäksi II hoitoluokkaan nostettiin paikallisesti arvokkaat kohteet, jotka saivat pisteytyksessä yli 10 pistettä (M+ ja M-kohteiden pisteiden keskiarvo) tai niiden hoito arvioitiin erityisen kiireelliseksi. Myös alueellisesti tärkeimpiä, parhaimpia alueellisia vastuutyyppejä sisältäviä tai alueellisesti uhanalaisia perinnemaisemalajeja sisältäviä kohteita nostettiin tapauskohtaisesti II hoitoluokkaan.

Kohde sai pisteen, mikäli

- sillä on luontodirektiivin liitteen I perinnebiotooppi-luontotyyppiä: siniheinäniityt, kosteat suuruuhoniityt, tulvaniityt, alavat / vuoristojen niitetyt niityt, hakamaat, nummet; priorisoitu tyyppi 2 pistettä: matalat merenrantaniityt, jäkkinäniityt, edustavat kuivat ja tuoreet niityt, kalkkivaikutteiset kämmekkäniityt, lehdesniityt
- sillä on maakunnan erityisvastuulla olevaa luontotyyppiä (keto, tuore niitty, merenrantaniitty, nummi tai lehdesniitty, - 1p / tyyppi)
- se sijoittuu luonnonsuojelualueelle tai Natura 2000 -alueelle
- sen sisältämä perinnemaisematyyppi on huomattavan laaja-alainen (keto yli 0,5 ha, niitty yli 1,3 ha, hakamaa 3 ha, metsälaidun yli 6 ha, merenrantaniitty yli 10 ja muu rantaniitty yli 2 ha
- sillä esiintyy alueellisesti uhanalainen tai valtakunnallisesti silmälläpidettävä perinnemaisemalaji (valtakunnallisesti uhanalainen perinnemaisemalaji 3 pistettä)
- sillä esiintyy 5-9 huomionarvoista perinnemaisemien putkilokasvilajia (yli 10 lajia 2 pistettä, yli 15 lajia 3 pistettä), huomionarvoisina pidettiin perinnemaisemien inventointiohjeiden (Pykälä ym. 1994) listan mukaisia lajeja lisättynä jäkillä ja kissankäpälällä
- se sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle tai kulttuurimaisema-alueelle.

4.2. Kohteiden jakautuminen hoitoluokkiin

Kohteiden sijoittuminen hoitoluokkiin on esitetty 1990-luvulla inventoitujen kohteiden osalta taulukossa 5 ja uusien kohteiden osalta taulukossa 6. Ensimmäisen ja toisen hoitoluokan kohteet ja niiden hoitotilanne on esitetty kootusti valtion maiden osalta taulukoissa 7a-b ja yksityismaiden osalta taulukoissa 8a-b.

Kiireellisimpiä ja/tai arvokkaimpia kohteita sisältävässä I hoitoluokassa on 75 inventoitua kohdetta (1873 ha). Valtakunnallisten 39 kohteen lisäksi ensimmäisessä hoitoluokassa on 35 maakunnallista kohdetta ja yksi paikallinen kohde. Näillä esiintyy esim. uhanalaisia lajeja tai harvinaisia kasvillisuustyyppisiä (kts. 4.1). Kaikkia (pienialaisia tai heikompikuntoisia) pienruohoketoja sisältäviä kohteita ei tosin nostettu I hoitoluokkaan. I hoitoluokan kohteista yksi kohde (Houtskararin Mossalan Hannaksen keto) on osin menetetty rakentamisen vuoksi (taulukko 5).

I hoitoluokan kohteista on pääosin valtion omistuksessa ja siten Metsähallituksen hallinnassa 19 kohdetta, noin 636 hehtaaria eli 34 %. Näistä on hoidossa 17 kohdetta ja 587 hehtaaria, hoidotta on puolestaan 2 kohdetta ja noin 48 hehtaaria (taulukko 7a). Nämä sisältävätkin pääosan Varsinais-Suomen arvokkaimmista perinnemaisema-alueista, mm. Saaristomeren kansallispuiston edustavimmilla kohteilla on useita harvinaisimpia – mm. kalkkivaikutteisia – perinnemaisematyyppisiä, useita uhanalaisia perinnemaisemalajeja (Korpooon Jurmossa jopa 15) ja parisenkymmentä huomionarvoista kasvilajia per kohde.

Lisäksi täydennysinventointien kohteista 17 sijoittuu ensimmäiseen hoitoluokkaan (taulukko 8a). Mm. kalkkivaikutteista kallioketoa sisältävässä Iniön Hallonnäsissä on havaittu 3 uhanalaista ja jopa 50 huomionarvoista putkilokasvilajia. Nauvon Rävskärissä esiintyy puolestaan mm. saarnihakaa ja kalkkivaikutteista pienruohoketoa. Metsähallituksen uusista kohteista kuuluu 17 I hoitoluokkaan. Näistä osa sisältyy lehtojensuojel-

luohjelmaan, jonka vuoksi niiden perinnebiotopiksi kunnostamisen mahdollisuuksia tulee vielä arvioida riittävien inventointien ja lajistaselvitysten jälkeen. Kunnostustoimenpiteisiin ryhdytään vain, mikäli ne eivät vaaranna lehtojensuojelua (lisäselvityksiä kaipaavien kohteiden hoitoluokka merkitty sulkeilla taulukoissa 7a-b).

II hoitoluokassa on yhteensä 100 inventoitua kohdetta, näistä on 88 maakunnallisesti ja 12 paikallisesti arvokasta kohdetta. Metsähallituksen hallinnassa on näistä 6 kohdetta. II hoitoluokan kohteista menetetyksi voidaan lukea Houtskararin Klemetsåkerin haka (M). Lisäksi täydennysinventointien kohteista 19, valtion maiden uusista kohteista 6 ja erityistukikohteista 4 sijoittuu toiseen hoitoluokkaan.

III hoitoluokka koostuu 47 maakunnallisesta ja n. 226 paikallisesta kohteesta, joista noin 15 kohdetta (ja 8 osin) voidaan katsoa arvonsa menettäneiksi.

Hoidossa olevat kohteet

Hoidossa olevista inventoiduista kohteista 45 kuuluu I hoitoluokkaan ja 60 II hoitoluokkaan (Taulukko 5.). Hoidon loppuessa näiltä kohteilta, pyritään I hoitoluokan kohteet saamaan hoitoon välittömästi ja II hoitoluokan kohteet viiden vuoden sisällä.

Täydennysinventointien kohteista 10 hoidossa olevaa kuuluu I hoitoluokkaan ja 12 II hoitoluokkaan. Valtion maiden uusista hoidetuista kohteista 6 kuuluu I ja 3 II hoitoluokkaan. Lisäksi erityistukikohteista 4 sijoittuneet II hoitoluokkaan (taulukko 6.).

Hoitoa vailla olevat kohteet

Hoitamattomista kohteista 30 on I hoitoluokan kohteita, joten näiden kohteiden hoito pyritään järjestämään mahdollisimman nopeasti. Hoitoluokan II kohteista 40 kaippaa hoitoa (taulukko 5.). Täydennysinventointien I hoitoluokan kohteista on hoitoa vailla 18 ja II hoitoluokan kohteista 12 kpl (taulukko 6).

Taulukko 5. Varsinais-Suomen 1990-luvulla inventoitujen kohteiden sijoittuminen hoitoluokkiin.

Hoitoluokka	I		II		III		Yhteensä	
	kpl (yks + MH)	ha	kpl (yks + MH)	ha	kpl	ha	kpl	ha
Ei hoitoa (kokonaan)	30 (28 + 2)	154 (+685)	40 (40 + 0)	63	176	238	246	455 (+685)
Hoidetut (ET)	29 (16 + 13)	956	42 (37 + 5)	424	53	273	124	1653
Hoidetut (muut)	16 (12 + 4)	78	18 (17 + 1)	40	42	78	74	196
Menetetyt (osin)	0 (-1)		1 (-2)	0,5	14 (-22)	12,5	15 (-25)	13
Yhteensä	75 (56 + 19)	1873	100 (94 + 6)	527	271	602	447	3004

Taulukko 6. Varsinais-Suomen uusien perinnemaisemakohteiden sijoittuminen hoitoluokkiin.

Hoitoluokka	I		II		III (noin)		Yhteensä	
	kpl (yks + MH)	ha	kpl (yks + MH)	ha	kpl	ha	kpl	ha
Ei hoitoa	18 (7 + 11)	166	12 (9 + 3)	170	250		280	
Hoidetut (ET)	11 (7+ 4)	134	13 (10 + 3)	200	370		400	
Hoidetut (muut)	5 (3 + 2)	52	4 (4 + 0)	28	90		100	
Yhteensä	34 (17 + 17)	352	29 (23 +6)	398	720		790	

Nousiaisten luonnonsuojeluyhdistyksen toimesta laadittiin vuonna 2007 hoitosuunnitelman kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaan Nousiaisten kirkon alueen maiseman uudelleen avaamiseksi raivaustöin sekä maakunnallisesti arvokkaan Nousiaisten pappilan niityn hoidon laadun turvaamiseksi.

Taulukko 7a. Inventoidut kohteet, jotka sijoittuvat I hoitoluokkaan (pääosin valtion mailla), 1990-luvulla inventoidut on eroteltu alempana esitellyistä uusista kohteista. Pinta-alana on inventoiduilla kohteilla ilmoitettu erikseen Metsähallituksen ilmoittama perin-nebiotoopin ala sekä perinnemaisemaraportin (Lehtomaa 2000) mukainen pinta-ala.

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	Pinta-ala MH	Pinta-ala INV	Pisteet yht.
Dragsfjärd	Holman laitumet	V	+		16,6	24,7	28
Dragsfjärd	Apelholmenin kedot	V	+	2007	3,2	13,6	17
Dragsfjärd	Halsholmenin niityt (Långholmen)	M+/V	+		5,8	9,2 (- 15)	9
Dragsfjärd	Yxskärin niityt	M+	+	2008	3,9	9	11
Dragsfjärd	Åhnholmin metsälaidun	M+	+	2008	6,3	9,9	12
Houtskari	Jungfruskärin Storlandet	V	+	2006	60,4	86	57
Korppoo	Jurmo	V	(+)	(2012)	70,6	200 (- 220)	77
Korppoo	Kälön haat	V	+	2007	7,1	(37 -) 54,2	29
Korppoo	Kälön Kråkskärin laitumet	V	+	2007	13	29,8	16
Korppoo	Bärskärin haat	M+	+	2006	5,2	17,3	18
Nauvo	Boskär	V	+	2007	24,2	62,5	36
Nauvo	Mälhamn	V	+	2007	9,3	30,2	31
Nauvo	Berghamnin Västerbyn kedot	V	+	2007	6,4	7,2	24
Nauvo	Hundskärin haka	M+	+	2007	1,6	2	21
Nauvo	Nagelskärin Kråkskärin nummi	M+	+	2011	3,6	12,7	18
Nauvo	Nagelskärin Alskärin metsälaidun	M	+		4,6	11,6	15
Nauvo	Mjoön metsälaidun	M	+ (/ -)	2007	7,2	7,4 (-80,3)	9
Nauvo	Bodön metsälaidun	M	-		6,2	46	9
Nauvo	Seilin niitty	P / M+	-		49,7	2,5	12
	Yhteensä 19 kpl			13	304,9	635,8	
Kunta	Uusi kohde	Hoitol.	Hoito (+/-)	ET voim.	Pinta-ala MH	Pinta-ala INV	Pisteet yht.
Houtskari	Ässkär	I	+	2007	6,6		19
Houtskari	Ramsö	I	+		7,1		15
Houtskari	Bjonholm	I	+	2011	8,1		23
Iniö	Salmis	I	+	2011	8		16
Korppoo	Kirmo	I	+		9,2		23
Taivassalo	Orikvuori	I	+	2015	27,2		10
Dragsfjärd	Örö	(I)	-		57		25
Houtskari	Berghamn	(I)	-		5,6		1
Houtskari	Lillö	I	-		2,2		7
Houtskari	Storö	(I)	-		7		6
Lemu	Nyynäinen	I	(-)		2		10
Mynämäki	Kurasmäki	I	-		2		5
Uusikaupunki	Vekara	(I)	-		10,5		13
Västanfjärd	Billbölen Svinberget	(I)	-		11,9	Yht. 25,9	11
	Yhteensä 14 kpl			4	164,4	178,4	
KAIKKI	YHTEENSÄ 33 KPL			17	469,3	814,2	

Taulukko 7b. Inventoidut kohteet, jotka sijoittuvat II hoitoluokkaan (valtion mailla).

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	Pinta-ala MH	Pinta-ala INV	Pisteet yht.
Dragsfjärd	Hamnholmenin metsälaidun	M+	+	2011	12,8	73	11
Dragsfjärd	Höglandetin haka	P+	+	2011	6	1,6	7
Korppoo	Konungskärin kedot	P	+		1,7	1,7	5
Korppoo	Österskärin Bredskärin metsälaidun	M-	+	2008	10	17	10
Laitila	Vasikkahankaan niitty	M-	+	2010	1,8	2,9	13
Mietoinen	Kääpän rantaniitty	M+	+	2011	40	18,3	11
	Yhteensä 6 kpl			5	72,3	114,5	
Kunta	Uusi kohde	Hoito-luokka	Hoito (+/-)	ET voim.	Pinta-ala MH / Metla	Pinta-ala INV	Pisteet yht.
Korppoo	Kulm	II	+	2010	9,9		6
Laitila	Otajärven rantaniitty	II?	+	2010	3		3
Rymättylä	Kenkämaa	II?	+	2010	20,1		10
Dragsfjärd	Biskopsön Nykärr	II	-		13,8		9
Houtskari	Hällskär	(II)	-		7,2		9
Uusikaup.	Pernunkari	(II)	-		7,2		6
	Yhteensä 6 kpl				61,2		

Matalaa niitettyä ja jälkilaidunnettua merenrantaniittyä Houtskarın Jungfruskärissä. Natura-verkostoon ja Saaristomeren kansallispuistoon kuuluvalla valtakunnallisesti arvokkaalle alueelle on tehty hoitosuunnitelma vuonna 2005.

Taulukko 8a. Inventoidut kohteet, jotka sijoittuvat I hoitoluokkaan (pääosin yksityismailla).

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Dragsfjärd	Äpskärin kedot	V	+			8,2	36
Dragsfjärd	Söglön jalopuuhaika	M	+	2010	+	5,2	8
Dragsfjärd	Vänön laidunniitty (ja nummi)	M	+	2008		4,5	15
Halikko	Mänkärin niitty	M	+	(2002)	+	4,3	15
Iniö	Kolkon rantaniitty	V	+	2007		10,9	14
Iniö	Persholmfadanin rantaniitty	V	+	2011		2,6	13
Iniö	Salmisin haka	M	+	2006		2	16
Kaarina	Länsinokan laitumet	M+	+	2010		29,4	13
Kemiö	Brokärrin keto	M	+		-	1,2	6
Korppoo	Finnön Hannasin keto	V	+	2011		1,2	16
Korppoo	Slättdalin keto	M	(+)			1,3	9
Laitila	Untamalan kedot	V	+			1,3	17
Laitila	Keskustan koulun keto	M+	+			0,7	8
Mietoinen	Ylis-Haakaran keto	M+	+			0,2	17
Mynämäki	Mielismäen niitty	V	+		(-)	1,1	9
Nauvo	Berghamin laitumet	V	+	2007		20,2	29
Paimio	Askalan niitty	V	+	2010		13,3	16
Paimio	Alhaisten niitty	V	+	2010		22,1	19
Parainen	Lenholmin haka	V	+	2010		35	23
Pertteli	Kuivakosken niitty	V	+			5,2	17
Pertteli	Yljoen laidun	V	+	2008		4,4	10
Rymättylä	Ajolan laitumet	V	+			7,5	15
Rymättylä	Kunnaksen lehdesniitty	M	+		-	0,5	2
Sauvo	Kärkiniemen laitumet	V	+	2010		104,3	22
Sauvo	Paddaisten laitumet	M	+	2010		40	15
Somero	Rekijokilaakso	V	+	useita		788,2	23
Taivassalo	Kahiluodon laitumet	V	+	2011		29,1	12
Uusikaupunki	Hermansaaren niitty	V	+		+	0,6	12
Dragsfjärd	Hiittisten kirkon keto	M+	-		-	0,6	4
Halikko	Päivärinteen laidun	M+	-		(+)	1,8	16
Houtskari	Mossalan Hannaksen keto	V	-			0,9	12
Houtskari	Sördön Norrgårdin lehdesniitty	V	-		-	1,4	11
Houtskari	Storgloetin rantaniitty	V	-			0,8	2
Houtskari	Lempnäsin keto	M+	-			0,9	13
Houtskari	Östra Saverkeitin keto	M+	-			1	14
Houtskari	Karlotin metsälaidun	M+	-			6,5	15
Houtskari	Kittuisten lauttasataman keto	M+	-		+	1	14
Houtskari	Jippasin haka	M	-			1,6	7
Iniö	Jumon lehdesniitty	V	-			2,2	3
Kiikala	Rekijoen niitty	V	-/+	(2007)		3,6	9
Korppoo	Jurmon Huvudskärin nummet	V	-			16,9	21
Laitila	Palttilan keto	V	-		(+)	1,9	10
Lemu	Miilumäen tammihaka	M	(-)			0,7	7
Mietoinen	Kauppiilan keto	M	-		+	0,4	17
Mietoinen	Pyheen keto	M-	-		+	0,2	16
Nauvo	Sandholmin nummet	V	-			10,6	22

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Nauvo	Dömmäskärin nummet	V	-			6,6	10
Nauvo	Sälgskärin kedot	M+	-			9,3	16
Nauvo	Lökholmin nummi	M+	-			30,2	20
Nauvo	Källdingegårdin keto	M+	-			0,7	12
Nousiainen	Anttilan keto	M	(-)			0,3	6
Parainen	Stornäsetin keto	V	(-)		(+)	2,3	14
Turku	Patterinhaan keto	V	-		+	0,2	9
Turku	Juhannuskukkulan keto	V	(-)		+	1,5	15
Uusikaupunki	Kankarehaan keto	M+	-		+ osin	0,6	12
Västanfjärd	Bredvikenin kallioketo	V	-			0,2	6
	Yhteensä 56 kpl			16		1249,4	
Kunta	Uusi kohde	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Houtskari	Nätön niityt		+	2008		1,9	8
Houtskari	Nätön Österholmen		+			4,5	14
Korppoo	Aspö, Söderäng	M	+	2007		7,8	10
Korppoo	Finnön Byholmin keto	V	+	2011		2,7	17
Nauvo	Rävsjär	V	+	(2005)		21	7
Nauvo	Nötö-Mjö		+	2007		31,9	17
Uusikaupunki	Heikkalan rantaniityt	M+	+	2009		15,5	5
Uusikaupunki	Kittamaan laitumet	M+	+	2007		9,3	10
Uusikaupunki	Salmenperän rantaniitty	P+	+	(2001)		10,3	9
Velkua	Haukan laitumet	V	+	2011		14,6	8
Halikko	Lampolan kallioketo 1		-			0,2	12
Halikko	Lampolan kallioketo 2		-			0,17	10
Houtskari	Lämpnäsin Apelholm	V	-			2,2	10
Iniö	Hallonnäs		-			9,4	24
Korppoo	Utön Österäng		-			5,2	9
Korppoo	Västra Råsen	V?	-			2,4	15
Parainen	Pikkuniityn tammihaka		(+)			1,3	2
	Yhteensä 17 kpl			7		140,37	
	YHTEENSÄ 73 kpl			23		1389,77	

Lenholmin valtakunnallisesti arvokkaan tammihakamaan lähellä sijaitsevan Pikkuniityn tammihakaa keväällä 2007. Alueella on raivattu aiemmin inventoimatonta entistä hakaa ja lammaslaidunnus on alkamassa.

Taulukko 8b. Inventoidut kohteet, jotka sijoittuvat II hoitoluokkaan (pääosin yksityismailla).

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde (hoidossa olevat)	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Halikko	Sahankrotin jokivarsiniitty	M	+	2011		6,4	9
Halikko	Rikalanmäen kedot	M	+			1,9	11
Halikko	Halikonjoen jokivarsiniitty	M	+/-	2009		13	9
Houtskari	Själön laitumet	M	+	2011		59	6
Iniö	Lökhölin rantaniitty	M+	+	2011		2,4	9
Kemiö	Sjölaxin kartanon laitumet	M+	+	2011		30,2	16
Kiikala	Riihikosken laidun	M-	+	2013		3,9	10
Kisko	Pappilan keto	M-	(+)			1,4	10
Korppoo	Östergårdin laidun	M+	+	2008		23,1	13
Korppoo	Djupdalin keto	M-	+		(+)	0,4	9
Korppoo	Brunskärin niitty	P+	+			2,1	10
Kustavi	Huikonniemen rantaniitty	M	+	2007		1,6	5
Laitila	Utovuoren hakamaa	M	+	2010		2,5	9
Laitila	Raulan niitty	P	+	2011		2,3	10

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde (hoidossa olevat)	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Lieto	Nautelankosken rinneniihty	M+	+	2006		8,7	9
Parainen	Nedergårdin niitty	M-	+	2006		2,5	11
Parainen	Stormälön kalliokedot ja niityt	M-	+	2009		2,5	12
Parainen	Kuitian niitty	P+	+/-		(+)	12,8	12
Perniö	Somerikon niitty	M+	+			0,5	8
Perniö	Ristikartanon kallioketo	M+	+	2007		3	8
Perniö	Latokartanon haat	M	+	(2001)	+	7,3	9
Perniö	Kosken kartanon laitumet	P+/M-	+	2011		19,5	11
Pertteli	Rinteen laidun	M+	+	2011		6,7	7
Pertteli	Lähdenotkon niitty	M	+	2006		2	8
Pertteli	Hiiidenmäen niitty	M	+	2011		2	6
Pertteli	Syvänojan laidun	M-	+	2010		23	8
Piikkiö	Huttalanmäen kallioketo	M+	+			1,2	10
Piikkiö	Hadvalan niitty	M	+			1,4	10
Piikkiö	Ylhäisten laidunketo	M	+	2007		0,4	7
Pöytyä	Turtolan niitty	M-	+		-	0,8	7
Rymättylä	Länsitalon niityt	M-	+	2011		4	10
Salo	Veitakkalan hevoslaidun	M-	+			2,1	11
Salo	Kärkän kedot	M	(+)		-	0,9	11
Särkisalo	Hästön rantalaitumet	P+	+	2010		31	14
Taivassalo	Hylkilän rantaniitty	M+	+	2009		8,3	5
Tarvasjoki	Tiensuun niitty	M	+	2010		3,6	9
Turku	Kuralan kylämäen haat	M	+	2008		1,2	9
Turku	Ruissalon kartanon laitumet	M-	+	2011		1,2	14
Turku	Komosten keto	M-	+		(+)	0,5	8
	Yhteensä 54 kpl			37		348,6	
Kunta	Uusi kohde (hoidossa olevat)	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Halikko	Tammenpään laitumet	M	+	2011		4,5	11
Halikko	Puotilan laitumet	M-	+	2008		21,1	11
Korppoo	Lohm		+			2	8
Korppoo	Björkö (Byviken)		(+)	(2012)		12,7	15
Laitila	Mäen keto ja peltosaareke 70		+	2010		0,4	8
Nauvo	Borstö		+			6,9	12
Pertteli	Koskelan niitty 167		+	+		5,9	11
Laitila	Kalliolan lehdeshaaka		+	2011		3,3	8
Turku	Virnamäen katajaketo	M?	+	2007		4,1	10
Uusikaupunki	Pitkäluodon laitumet	M+	+	2007		16,7	11
Velkua	Henttulan laitumet	M	+	2011		8,4	9
Halikko	Myllyojan niitty	M+	+	2014		11,4	4
	Yhteensä 12 kpl			10		97,4	
	Hoidossa yhteensä 64 kpl			47		459	
Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde (hoitoa vailla olevat)	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET-mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Dragsfjärd	Kaxskälän kallioketo	M	-		(+)	0,6	7
Halikko	Raiviston keto	M	(-)			1	10
Halikko	Salitunojan jokivarsiniitty	M	-			3	7
Houtskär	Äpplön keto	P+	-		-	1	9

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde (hoitoa vailla olevat)	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET- mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Kaarina	Vaarniemen kallioketo	P	-		(+)	1,3	12
Kemiö	Norrgårdin kedot	M	-		+	0,7	10
Kemiö	Rekun niitty	M	-			0,2	7
Kemiö	Södergårdin niitty	M	-			1	7
Kiikala	Haarniemen haka	M	-		(+)	4,2	4
Kisko	Takalahden keto	M	-		(-)	0,2	9
Kisko	Lapinkylän keto	M-	-		(-)	0,2	7
Korppoo	Grannasin kallioketo	M	-			2	8
Korppoo	Nätaholmin laidun	M	-			2,1	10
Korppoo	Korpoströmin kedot	M	-			1,3	12
Koski	Kauralan laidun	M+	-		(-)	6,9	5
Kustavi	Flakan rantaniitty	M+	-		+	2	5
Kustavi	Koelsuun rantaniitty	M-	(+)		-	2,7	10
Laitila	Kilvonmäen niitty	M+	-			1,7	10
Lieto	Kotirannan keto	M+	(-)			0,3	6
Masku	Muuntajanmäen keto	M	(-)		-	0,2	7
Naantali	Kailon saaren kedot	M	-		-	0,5	7
Nousiainen	Alakylän keto	M-	-			0,2	8
Nousiainen	Nutturlan keto	M+	-			0,2	10
Nousiainen	Nutturlan kesäteatterin keto	M	-			0,2	8
Nousiainen	Heinisen niitty	M	(-)		+	0,7	7
Nousiainen	Luhdanojan haka	M	-			1,8	4
Paimio	Särkänpään rantaniitty	M-	-		-	4,7	12
Paimio	Harjoniityn niitty	P	-			0,6	11
Parainen	Brunäsin kallioketo	M+	-		-	2,8	11
Pertteli	Niemelän niitty	M+	-			2,8	8
Salo	Hämeenkyllän keto	M	-		-	0,2	6
Salo	Kirjolan keto	P-	(-)		-	0,03	4
Somero	Yli-Kaupin laidun	M	-		(-)	3,2	2
Turku	Ruissalon kedot	M+	-		+	1,3	16
Turku	Katariinanlaakson niitty	M+	-		(+)	0,9	8
Turku	Kaistarniemen niitty	M+	(-)		(+)	1,4	12
Turku	Riihipellon keto	M	-			0,7	8
Turku	Itätalon kallioketo	M	-			0,7	9
Uusikaupunki	Vainionpää-Virtalan keto	M	(+)/-		(-)	3,8	8
Uusikaupunki	Lammaskarin rantaniitty	M+	-		+	3,6	2
	Yhteensä 40 kpl					62,93	
Kunta	Uusi kohde (hoitoa vailla olevat)	Arvo	Hoito (+/-)	ET voim.	ET- mahd.	Pinta-ala	Pisteet yht.
Dragsfjärd	Vänön Storön	M+?	-			68	9
Houtskari	Äplön Garpskär	M+	-			1,5	3
Houtskär	Kittuisten niityt		-			2?	12
Houtskär	Nätaholm	M+	-			12,6	5
Nauvo	Trunsön Långören	M+	-			10,8	3
Taivassalo	Järppilän kartanon niityt ja haat	P	-			17	15
Uusikaupunki	Pietilän ja Lukkalan katajakedot	M	-			3	4
Velkua	Nanin lehdeshaka	M	-			1,5	1
	Yhteensä 8 kpl					114,4	
	Hoitoa vailla yhteensä 48 kpl					209,8	

4.3. Menetetyt kohteet

Maankäytön muutoksen vuoksi peruuttamattomasti menetettyjä kohteita on 5. Lisäksi 8 kohteesta on menetetty osa. Kohteita, joita ei kannata enää ennallistaa, on 10. Menetetyistä kohteista yksi on maakunnallisesti arvokas, loput ovat pieniä paikallisesti arvokkaita kohteita. Osin menetetyistä

kohteista yksi on valtakunnallisesti arvokas, loput paikallisesti arvokkaita. Menetettyjen kohteiden yhteispinta-ala on noin 4,6 - 23 ha (0,8 % koko inventoidusta alasta) ja kohteiden, joille ei kannattane hoitoa järjestää, yhteispinta-ala noin 8,4 ha (0,3 %). Koska kaikkien kohteiden tilasta ei ole tietoa, voi paikallisissa kohteissa olla vielä joitakin menetettyjä tai ennallistamiskelvottomia kohteita lisää.

Rakentamisen, maankaivuun tms. vuoksi menetetyt kohteet:

Houtsjärvi, Klemetsäkerin haka, M	0,5 ha	- pääosin rakennettu
Kiikala, Aron metsälaidun, P-	1,4 ha	- jäänyt moottoritien alle
Mietoinen, Uhlun ketosaareke, P	0	- tuhoutunut
Mynämäki, Muuntajan keto, P+	0,2 ha	- pääosa tuhoutunut
Perniö, Ylönkylän niitty P-	2,5 ha	- otettu pelloksi

Osin (em. syistä) menetetyt kohteet sekä kohteen pinta-ala ja kunto:

Askainen, Vanhakylän rantaniitty, P-	3,3 ha	- heikko-olematon, osin kaivettu/ruopattu
Houtsjärvi, Mossalan Hannaksen keto, V	0,9 ha	- itäosa rakennettu, osin kohtalainen
Laitila, Siirilän metsälaidun, P+	1,5 ha	- heikko, mahdollisesti osin rakennettu
Lieto, Peipon niitty, P	0,8 ha	- itäosa menetetty (osin peltoa, ojan suoristus)
Pyhäranta, Reilan metsälaitumet; P	9,4 ha	- itäosa menetetty, puuston hakkuu
Sauvo, Kappelin niitty, P	1,5 ha	- pääosin tuhoutunut (otettu pelloksi)
Turku, Friskalan kartanon haka, P+	0,4 ha	- osin kulunut paljaaksi, osin kohtalainen
Yläne, Hirvelän haka, P	2 ha	- heikko, mahdollisesti osin rakennettu

Hoidon loppumisen ja umpeenkasvun vuoksi pääosin perinnemaisema-arvonsa menettäneet kohteet, joita ei kannata enää ennallistaa (sekä pinta-ala ja nykyinen kunto):

Askainen, Rukan kallioketo, P-	0,2 ha	- heikko, lähes pihapiiriä (lampi)
Kustavi, Koelsuun metsälaidun, P	0,3 ha	- hoitamaton metsälaidun, pihapiiriä
Kuusjoki, Moitanojan metsälaidun, P-	0,7 ha	- heikko, hoitamaton metsälaidun
Mietoinen, Pohjolan haat, P	1 ha	- heikko, umpeutunut, kivikasoja pelloilta
Mynämäki, Korvensuunkosken niitty, P	0,3 ha	- heikko-menetetty, rehevöitynyt, pieni
Paimio, Kampparlan keto, P	0,3 ha	- heikko-kohtalainen, pihapiiriä (lampi)
Turku, Monnoisten keto, P	0,3 ha	- kohtalainen-heikko, metsittynyt
Turku, Muhkurin radanv. keto, M-	0,5 ha	- heikko, rehevöitynyt
Västanfjärd, Gräggnäsin niitty, P	0,8 ha	- heikko-olematon, metsittynyt
Yläne, Kynnenojan metsälaidun, P+	2,5 ha	- heikko, voimakas harvennushakkuu

5. Hoidon edistäminen ja seuranta

5.1. Perinnebiotooppien hoidon ongelmat

Kerättyjen tietojen mukaan inventoitujen kohteiden hoitamattomuuden syyt vaihtelivat, mutta tärkeimmät ongelmakohdat Varsinais-Suomessa olivat karjanpidon tai tilanpidon lopettaminen ja (entisten) omistajien siirtyminen eläkkeelle. Tämä on tosin Varsinais-Suomessa usein tapahtunut jo aiemmin – eli ennen 1990-luvun inventointeja. Samat kohteet ovat edelleen vailla hoitoa, koska kiinnostus tai hoitomotiivatiio puuttuu, erityistukeen ei ole mahdollisuutta yksityishenkilöllä, joka ei ole viljelijä ja/ tai koska alueita ei olla halukkaita vuokraamaan muille laidunmaaksi. Etenkin pienialaisuuden vuoksi ei omistajilla ole kiinnostusta hoitoon tai erityistukeen, ja suuremmillakaan alueilla ei koeta erityistuen kattavan hoitokuluja. Pienienkin kohteiden hoito veisi kuitenkin myös liikaa aikaa kiireisiltä isojen tilojen hoitajilta. Kalliokeitojen omistajat eivät usein koe kohteen tarvitsevan hoitoa. Puustoisilla perinnebiotoopeilla puolestaan houkuttelevat metsätaloudellisin syin tehdyt hakkuut ja etenkin metsälaitumilla siirtyminen talousmetsän hoitoon. Myös niittyjä otetaan peltokäyttöön tai annetaan metsittyä. Rakentaminen usein maisemallisesti kauniille perinnebiotoopeille on houkuttelevaa. Enää harvoin on syynä tietämättömyys arvokkaasta perinnebiotoopista.

Kaiken kaikkiaan hoidon järjestämisessä suurimpana ongelmana ovat hajallaan sijaitsevat pienialaiset kohteet, joita on valtaosa vielä hoitoa vailla olevista kohteiden määrästä. Pienialaisuutensa, ja mm. kedoilla ja nummilla myös vähätuottoisuutensa, vuoksi laidunnusta on vaikea järjestää. Pienialaisten kohteiden omistus on laajoja kohteita useammin myös siirtynyt muulle kuin viljelijälle, jolloin niille ei omistaja voi hakea erityistukea.

Erityisesti on ongelmana pienten, mutta lajistollisesti arvokkaiden keitojen ja kalliokeitojen hoito. Niitä on raivattu ja niitetty monien projektien kautta ja yhdistysten voimin, mutta projektien päättyessä ja talkootöistä kiinnostuneen väen vähetessä hoidon jatkuvuuden turvaaminen on vaikeaa. Tähän tuonee toisaalta helpotusta uudella ohjelmakaudella avautunut mahdollisuus rekisteröityjen yhdistysten hakea maatalouden erityistukea Leader-toimintatavalla.

Lisäksi ei tule unohtaa jo hoidon piiriin saatuja alueita. Vaikka erityistuella hoidetun osuuden kasvassa on mm. rehevöittävä laidunnus vähentynyt, on useilla alueilla hoidon laadussa parantamisen varaa. Sijoittamalla lisäresursseja kohteiden seurantaan ja neuvontaan, voitaisiin hoitajien tietämystä hoitotapojen (mm. riittävä raivaus ja laidunpaine, ei-rehevöittävä laidunnus) vaikutuksesta luonnon monimuotoisuuteen lisätä ja alueiden tilaa siten parantaa merkittävästi. Myös lisäkoulutusta tarvitaan edelleen sekä hoitajatahoille että hoidon suunnittelijoille.

5.2. Ohjelman tavoitteet ja toimenpiteet

Varsinais-Suomen arvokkaiden perinnemaisemien säilyttämiseksi, niiden hoidon järjestämiseksi ja hoidon laadun turvaamiseksi on hoito-ohjelmassa asetettu 10 tavoitetta ja 2 päätavoitetta, jotka on esitetty seuraavilla sivuilla (lihavoitu). Ohjelman tavoitteissa on pyritty huomioimaan myös perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietinnön asettamia tavoitteita, jotka on esitetty (kursivoitu) ennen ympäristökeskuksen tavoitetta. Mietinnössä esitetystä hoidon määrällisistä tavoitteista on seuraavalla viisivuotiskaudella kuitenkin realististen toteutumismahdollisuuksien vuoksi jouduttu hieman tinkimään. Myös aikataulua on siirretty vuoteen 2012, jotta tehdyn priorisoinnin mukainen hoidon järjestäminen (I hoitoluokan kohteet mahdollisimman nopeasti, II hoitoluokan kohteet viiden vuoden sisällä) olisi mahdollista. Tavoitteiden jälkeen on esitetty useita sen toteutumiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Ohjelman toimenpiteillä vastataan myös edellä (5.1.) kuvattuihin ongelmiin. Kahden päätavoitteen toteutuminen edellyttää muiden tavoitteiden toteutumista, erityisesti vakinaisen henkilön palkkaamista suunnittelu- ja koordinoititehtäviin.

I. ARVOKKAAKSI INVENTOITUIJEN PERINNEMAISEMIEN HOITO	
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön tavoite:</i> Kaikilla inventoinneissa arvokkaiksi luokitelluilla kohteilla sekä muilla arvokkailla perinnebiotoopeilla hoidon jatkuminen turvataan ja mahdollisesti käytön ulkopuolelle jääneet kohteet saatetaan uudelleen hoidon piiriin.	
Päätavoite 1: 90 % valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kohteista hoidon piirissä vuoteen 2012 mennessä ja hoidon jatkumisen turvaaminen näillä kohteilla. Tämä edellyttää noin 70 kohteen hoidon järjestämistä viiden vuoden aikana. Lisäksi on huomioitava kohteet, joilla hoito päättyy tulevaisuudessa.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteydenotto hoitamattomien I ja II hoitoluokan kohteiden omistajiin priorisoinnin mukaisesti. Erityistukikelpoisille kohteille ehdotetaan laiduneläinten vuokraamista tai raivauksen ja niittohoidon aloittamista (pääosin tiloja, joilla ei laiduneläimiä). Kohteilla, joilla ei erityistukihakumahdollisuutta ole, ehdotetaan alueiden vuokraamista karjatiloilta laidunmaaksi (koordinoija toimii välittäjänä laidunmaalle ja laiduntaville eläimille), sekä tiedustellaan olisiko ulkopuolisen (esim. yhdistysten tai ympäristökeskuksen) järjestämä tai suorittama hoito mahdollinen. (Tehty ohjelmatyön yhteydessä niillä kohteilla, joilta omistaja tavoitettu.) • Talkootoin hoidettavaksi sopivia kohteita tarjotaan yhdistyksille. • Kuntia ohjataan hoitamaan omistamansa kohteet. • Mikäli hoito ei muuten järjesty, ympäristökeskuksen tulee järjestää alueen pysyvä hoito. Tämä edellyttää rahoituksen järjestämistä. • Alueiden hoito tulee suunnitella ja toteuttaa yhteistyönä kylien karjatilallisten kanssa. Tilojen perinnebiotoopeista voidaan jatkossa luoda mallitilaverkosto.
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön tavoite:</i> Vuoteen 2010 mennessä erityistuen piiriin on saatava vähintään 80 % arvokkaiksi luokitelluista kohteista.	
Tavoite: Inventoiduista perinnebiotoopeista 2/3 (pinta-alasta) hoidetaan maatalouden erityisympäristötuen rahoituksella. Erityistuen piirissä on nyt noin 41 % 1990-luvulla inventoiduista hehtaareista (aluelajennuksineen 2117 ha eli 76 % alkujaan inventoidun alan määrästä) ja noin 73 % täydennysinventointien hehtaareista.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinaattorin toimiminen välittäjänä lisää alueiden vuokrausta ulkopuolisille laitumiksi sekä laiduneläinten vuokrausta tai lainausta erityistukikelpoisilla kohteilla. • Arvokkaissa kohteissa on vielä jonkun verran laidunnettuja, mutta ei erityistuen tuen piirissä olevia kohteita, joille ehdotetaan erityistukisopimusta. (Ohjelmatyön yhteydessä on tiedotettu erityistukimahdollisuudesta.)
2. HOIDETTUIJEN PERINNEMAISEMIEN MÄÄRÄN KASVATTAMINEN – UUDET KOHTEET	
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön tavoite:</i> Arvokkaaksi luokiteltujen perinnebiotooppien hoitotavoite on Varsinais-Suomessa 10 000 ha vuoteen 2010 mennessä. Pinta-ala tulee nostaa hoidolla sellaiseksi, että se on riittävä perinnebiotooppien luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Kokonaisalan tulee kattaa kaikki perinnebiotoopeilla tavattavien uhanalaisten eliölajien tunnetut elinpaikat ja eri luontotyytit sekä niiden alueellinen ja ekologinen vaihtelu maan eri osissa. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota uhanalaisimpien perinnebiotooppityyppien säilymiseen.	
Päätavoite 2: Arvokkaita perinnemaisemia hoidon piirissä 8000 ha vuoteen 2012 mennessä. Tähän sisältyvät inventoitujen perinnemaisemien lisäksi erityistukisopimuksissa olevat inventoimattomat perinnemaisemat. Sopimukseen hyväksytyt (ympäristökeskuksen lausunnonaan puoltamat) kohteet ovat vähintään paikallisesti arvokkaita perinnemaisemia tai hoidon myötä sellaisiksi palautuvia.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Erityistuen piirissä olevat inventoimattomat perinnemaisemakohteet (yli 2000 ha) on otettu mukaan hoito-ohjelmaan, mikä kasvattaa erityistuen piirissä olevien arvokkaiden perinnemaisemien prosenttiosuutta. Myös useiden inventoitujen kohteiden hoidettu alue on laajentunut inventointiajan rajausten ulkopuolelle, ja kaikkiaan erityistuen piirissä olevia hehtaareita on inventoituilla kohteilla ja niiden yhteydessä 2117 ha. • Nykyisten erityistuen perinnebiotooppien hoitosopimusten kappale- ja hehtaarimäärä (3580 ha v. 2006) pidetään ennallaan sopimusten jatkuvuutta parantamalla. Sopimusalaa laajentamalla ja uusilla sopimuksilla kasvatetaan hehtaarialaa. Sama koskee perinnebiotoopeille tehtyjä muita sopimusmuotoja. • Uusia kohteita etsitään projektien kautta, esimerkiksi Lumo-yleissuunnittelun avulla. Uusia kohteita on Varsinais-Suomessa löydetty ja inventoitu paljon projektien avulla. Jatkossa tätä jatketaan perinnebiotooppien hoitoprojektilla sekä lisätään yhteistyötä muiden alueellisten projektien kanssa (mm. Leader-toimintaryhmät). • Uusia perinnemaisemakohteita löytyy myös uusilta valtiolle hankituilta alueilta, mm. niiltä Natura-alueilta, joilta ei ole aikaisemmin tehty tarkempaa inventointia. Myös yksityismaiden suojelualueilla tehtävien inventointien (METSÖ) yhteydessä löydetään vielä uusia kohteita.

Tavoite: Pinta-alaltaan pienten perinnemaisemakohteiden ja harvinaisten perinnemaisematyyppien hoidon edistäminen. Määrällisiä tavoitteita tärkeämpää on harvinaisten ja erityisvastuutyypien turvaaminen kohteilla.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Pienialaisille kohteille suositellaan niittohoitoa, koska laidunnusta on vaikea järjestää. Suurin osa hoitamattomista kohteista on entisten pienten karjatilojen laitumia. Ne sijaitsevat usein omistajan asuinrakennuksen läheisyydessä, minkä vuoksi alueita ei haluta vuokrata vieraille. Myös mm. ketojen laidunpainetta on vaikeaa pitää optimaalisena. • Lisätään pienten kohteiden hoitoa erityistuen avulla, jotta niiden hoidossa vähenee satunnaisten rahoituslähteiden käyttö ja hoidon jatkuvuus paranee. Uudella maataloustuen ohjelmakaudella pienille kohteille myönnettävä korotettu tukitaso sekä alkuraivaukseen ja aitaamiseen tarkoitettu perinnebiotooppien investointituki kannustavat entistä paremmin hoidon aloittamiseen. Leader-toimintatavan kautta myös rekisteröidyillä yhdistyksillä on mahdollisuus hakea erityistukea, ja siten uusien hoitajien määrää voidaan kasvattaa. • Lounais-Suomen erityisvastuulla olevat perinnemaisematyypit (kedot, tuoret niityt, merenrantaniityt, nummet ja lehdesniityt), jotka ovat pääosin myös uhanalaisimpia perinnebiotooppityyppejä, huomioidaan erityisesti hoitoa järjestettäessä ja uusia kohteita etsittäessä. • Etenkin ketojen ja kallioketojen, samoin kuin saariston yksityismaiden nummien ja lehdesniittyjen hoidon järjestämiseksi kehitetään uusia keinoja. Näihin liittyvää tutkimusyhteistyötä esim. opinnäytetekijöiden suuntaan edistetään. Metsähallituksen keräämän lehdesniittyjen ja nummien hoitokokemuksen vuoksi ja voimavarojen tehokkaan käytön takaamiseksi tehdään erityisesti näiden tyyppien hoidossa tiivistä yhteistyötä Metsähallituksen kanssa. Nummien hoidon osalta tulisi pitää yllä tietojen ja hoitokokemusten vaihtoa myös laajemmalla alueella, esim. Interreg-projektin avulla.

Nauvon Kältingegårdin maakunnallisesti arvokkaalla kedolla on havaittu mm. uhanalaisia noidanlukkoja ja palosirkkaa. Hoitamattomana heinittyneen kedon hoidon aloittaminen on kiireellistä. Laajan ja tasaisen kedon niitto voitaisiin tehdä koneella esim. jonkin yhdistyksen tai muun vapaaehtoistahon voimin.

3. PERINNEBIOTOOPPIEN HOIDON LAADUN PARANTAMINEN (SEURANTA JA NEUVONTA)	
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön ehdotus: Perinnebiotooppien hoitotoimet tulee suunnitella niin, että perinnebiotooppien arvot säilyvät tai lisääntyvät. Hoidon biologisia vaikutuksia tulee seurata sopimuskauden aikana. Vastuu perinnebiotooppien tilan yleisestä seurannasta on alueellisilla ympäristökeskuksilla ja SYKE:llä.</i>	
Tavoite: Perinnebiotooppien arvojen säilyminen ja etenkin niiden lisääminen kohteilla edellyttää kasvillisuuden (ja myös muun perinnemaisema-eliöstön) seuranta ja hoidon neuvontaa. Siksi arvokkaimmille perinnemaisemille laaditaan asiantuntijavoimin hoitosuunnitelmat, niiden kasvillisuuden tilaa seurataan ja annetaan hoidon neuvontaa paikan päällä. Tavoitteena on, että puolessa hoito-ohjelman kohteista tila on hyvä v. 2012.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Parhaimmat erityistukikohteet inventoidaan tarkemman arvon ja mm. harvinaisten perinnebiotooppityyppien esiintymisen ja osuuden selvittämiseksi. Inventoinnin tekee koordinaattori tai vaihtoehtoisesti erityistukisuunnitelmaa tekevä suunnittelija. • Erityistukihakemukseen tulee liittää hoitosuunnitelma, mutta laajemmille ja arvokkaimmille kohteille hoitosuunnitelma tulee laatia erikseen viranomaisten toimesta. • Erityistukikohteilla kasvillisuutta seurataan ja hoidon neuvontaa annetaan ainakin sopimuksen uusimisen yhteydessä tehtävillä maastokäynneillä. Lausuntokäynneillä täytetään perinnebiotooppien seurantalomake tai muuten kirjataan kohteen kunto ja hoidon muuttamistarve. • Muilla kuin erityistukikohteilla seuranta ja hoidon neuvonta paikan päällä järjestetään ympäristökeskuksen toimesta (esim. 30 kohdetta vuosittain). • Samalla viljelijöitä kannustetaan vuokraamaan maitaan laidunalueiksi tai niittokohteiksi sekä karjatilallisia vuokraamaan eläimiään myös muiden perinnebiotooppien hoitajiksi. • Neuvonnan avulla pyritään myös lisäämään niittohoitoa jo hoidetuilla sekä vielä hoitamattomilla kohteilla (mm. niitto ja jälkilaidunnus –yhdistelmän lisääminen, pienten kohteiden niitto ja laidunnus vuorovuosina, sekä pelkästään niitolla hoidettujen kohteiden lisääminen). • Seurantatiedon tallentamiseksi valtakunnallisia yhteenvetoja ja yhteistyötahojen tarpeita varten ollaan mukana kehittämässä yhteistyössä Metsähallituksen kanssa tietokantaa, joka voisi toimia valtakunnallisena perinnemaisemarekisterinä.
4. HOIDON KOORDINOINTI JA YHTEISTYÖ PERINNEMAISEMIEN PARISSA TOIMIVIEN TAHOJEN KANSSA	
Tavoite: Yhteistyön lisääminen perinnebiotooppien hoidon järjestämisessä ja tiedonvälityksessä yhteistyötahojen kesken.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyöverkosto on jo olemassa, mutta hoidon koordinointi vaatii henkilöresursseja. • Uuden erityistuen Leader-toimintatavan avulla haettavien perinnemaisemien hoitosopimusten yleistymiseksi tehdään yhteistyötä alueen Leader-toimintaryhmien kanssa. • Myös Destian kanssa tehdään yhteistyötä perinnemaisemien ja paahdeympäristöjen lajiston taantumisen estämiseksi ja esim. valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden maiseman hoidossa. • Paikkatietoaineisto jaetaan yhteistyötahoille, mm. kuntien teknisille osastoille, joilla on tarvittavat tietokoneohjelmat käytössään (vrt. kohta 7, tiedot jo Lounaispaikassa). Samoin voidaan toimittaa tarvittaessa karttatulosteita kohteiden sijainnista esim. kuntien maaseututoimistoihin. • Perinnemaisemarekisterin luominen ja ylläpitäminen eli päivitys (vrt. kohta 7).
5. VAKINAINEN PERINNEMAISEMIEN HOIDON KOORDINOINTI- JA VASTUUHENKILÖSTÖ	
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön ehdotus: Perinnebiotooppien säilyminen ja hoidon onnistuminen edellyttää, että alueellisiin ympäristökeskuksiin palkataan pysyvä alan asiantuntija, jonka vastuulla ovat kaikki perinnebiotooppeihin ja niiden hoitoon liittyvät asiat.</i>	
Edellisten tavoitteiden toteutumiseksi tulee Lounais-Suomen ympäristökeskukseen palkata henkilö, jonka tehtäviin kuuluu perinnemaisemien hoidon järjestäminen, hoidon koordinointi ja yhteistyötahojen sitouttaminen perinnemaisemien hoitoon.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Koordinointi edellyttää vakinaisen henkilön palkkaamista, sillä kokonaiskuvan saaminen koko maakunnan perinnemaisemien tilasta, ja etenkin alueellisten erityispiirteiden ja esim. uhanalaisten luontotyyppien huomioiminen, - ts. suunnitelmallisuus - on vaikeaa toteuttaa projektien tai muiden lyhytaikaisten työntekijöiden voimin. • Koordinointiin sisältyy tiedottaminen perinnemaisemista sekä suurelle yleisölle tiedotusvälineiden ja yhteistyötahojen kautta, että yksittäisille maanomistajille esim. perinnemaisemien omistajan vaihtuessa (edellyttää omistajatietojen päivitystä ajoittain). • Lisäksi henkilön tehtäviin sisällytetään perinnemaisemien tilan seuranta, hoidon neuvonta sekä perinnemaisematiedon päivittäminen perinnemaisemarekisteriin. • Myös erityistukilausuntojen laadintaan tulee varata riittävät henkilöresurssit.

6. PUUSTOISET PERINNEBIOTOOPIT JA METSÄTALOUS	
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön ehdotus: Metsäisten biotooppien hoidossa lisätään yhteistyötä hoidosta vastaavien maatalous- ja ympäristöviranomaisten sekä metsäkeskusten välillä. Metsätaloussuunnitelman laatijoita ja mm. metsänhoitoyhdistysten henkilöstöä koulutetaan tunnistamaan perinnebiotoopit sekä hallitsemaan niiden oikeat hoitomenetelmät ja tukimuodot.</i>	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Perinnebiotooppien paikkatietoaineisto on jo toimitettu vuonna 2007 (ja tulevaisuudessa myös erityistuki-kohteiden paikkatietoaineistot toimitetaan) metsäkeskukseen metsäsuunnittelijoiden käyttöön. • Koulutusyhteistyö ja yhteishankkeet. (Esim. ympäristönhoitajien koulutuksen osaksi puustoisten perinnebiotooppien huomiointi ja oikea hoito. Lisäksi metsäalan toimijoita tulee kouluttaa havaitsemaan inventoimattomia kohteita, sekä välittämään niistä tietoa eteenpäin omistajalle ja ympäristökeskukseen.) Voidaan kehittää myös yhteisiä hankkeita esim. koskien alueen suurten jokilaaksojen puustoisten perinnebiotooppien ennallistamista, huomioiden perinnemaisemien lisäksi myös vesiensuojelunäkökohdat. • Metsäalan rahoituksen (METSÖ: luontoarvokauppa; KEMERA: luonnonhoitohanke) käyttöä tehostetaan metsälaitumien ja hakamaiden hoitamiseksi.
7. PERINNEMAISEMAREKISTERI	
Tavoite: Valtakunnalliseen perinnemaisemarekisteriin pyrkiminen. Valtakunnallisen perinnemaisemarekisterin tulisi sisältää eri aluekeskusten yhdistetyn päivitettävän perinnemaisema-kohteiden paikkatietoaineiston, johon on liitetty valittuja tietoja esim. hoitotilanteesta ja hoitotarpeesta. Ajantasainen tieto on oltava yhteistyötahojen käytös metsälaitumien ja hakamaiden hoitamiseksi.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Hoito-ohjelman aineisto on kerätty ja myöhempi seuranta-aineisto kerätään sellaisessa muodossa, että tiedot voidaan liittää suoraan perinnemaisemarekisteriin ja käyttää valtakunnallisten yhteenvedojen laatimiseen. • Lounais-Suomen ympäristökeskuksen alueella on merkittävä osa maan arvokkaimmista perinnemaisemista ja siksi niiden hoitamiseen ja säilyttämiseen on panostettava samassa suhteessa valtakunnalliseen merkittävyyteen nähden. Kohteiden suuren määrän vuoksi päivitettävä rekisteri on kohteiden säilymisen ja hoidon järjestämisen tueksi välttämätön. Siksi ympäristökeskuksen tulee osallistua Metsähallituksen aloittaman ja jatkossa mahdollisesti SYKE:n kehittelemän seurantajärjestelmän ja mahdollisesti myös valtakunnalliseksi perinnemaisemarekisteriksi kehittyvän - esim. Access-pohjaisen tietokannan - laadintaan, johon kerättävät seurantatiedot voidaan tallentaa. • Inventoidut perinnemaisemakohteet rajauksineen ovat kaikkien tahojen nähtävissä ja käytettävissä jo nyt Lounaispaikan verkkosivuilla. Ennen valtakunnallista rekisteriä täydennysinventointien tiedot ja esim. lumosuunnittelukohteet voidaan päivittää samaan paikkaan. Tähän paikkatietoaineistoon voidaan lisätä kohdetta ja sen hoitoa koskevia tarkempia tietoja.
8. UUDET RAHOITUSKEINOT; PROJEKTIT	
<i>Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön ehdotus: Rakennerahastojen käyttöä hoidon rahoitukseen tulee tehostaa. Niittoa on tarpeen lisätä huomattavasti nykyisestä, niitettäviä alueita tulee saada hoidon piiriin vähintään 2000 ha (koko maassa). Käytettäviin niittovälineisiin ja –menetelmiin on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska ne ovat keskeisiä tekijöitä hoidon biologisten vaikutusten kannalta.</i>	
Tavoite: Lisätään Varsinais-Suomessa uusia hoidon rahoituskeinoja, mm. projektirahoitusta.	
Toimenpiteet	<ul style="list-style-type: none"> • Pyritään käynnistämään hanke liittyen esim. useita hoitamattomia perinnebiotooppeja sisältävän alueiden (esim. laajojen jokilaaksojen) kohteiden hoitoon. Tähän voidaan yhdistää myös lehtojen hoidon problematiikka, sillä monet Varsinais-Suomen arvokkaista kohteista sijoittuvat myös lehtojensuojeluohjelman alueille. Tämä koskee etenkin entisiä jalopuuhalvoja. Uuden Interreg-projektin käynnistäminen on tärkeää myös edellisen projektin käynnistämisen hoitotyön jatkamiseksi Ahvenanmaalla, samoin eri Itämeren maiden hoitokäytäntöjen vertailemiseksi sekä laadultaan parhaimpien ja kustannustehokkaiden hoitotapojen löytämiseksi. • Toinen mahdollinen hanke on niittohoidon lisäämiseen liittyvä projekti, joka aktivoisi mm. viljelytiloja tai yhdistyksiä ottamaan hoidettavakseen useita niittämällä hoidettavia vuokrakohteita erityistuen avulla. Projektiin voisi liittää myös niittohoidon ohjeistuksen ja koulutuksen. Leader-toimintaryhmien rajat ylittävällä Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistyksen hakemalla hankkeella on tarkoitus palkata yhteinen neuvoja hoitamaan yhdistysten aktivointia erityistukihoidosopimusten hakemiseksi sekä auttamaan kohteiden valinnassa. • Yksityismailla sijaitsevien Natura-alueiden perinnebiotooppien ja I-II hoitoluokan kohteiden, joille ei erityistukea voida hakea, hoitoa rahoitetaan osin em. projektien avulla. Samoin harvinaisten luontotyyppien ja erityisesti suojeltavien lajien kohdalla yksityisten omistamilla perinnemaisemilla. • Metsäalan rahoituksen (METSÖ: luontoarvokauppa; KEMERA:n luonnonhoitohanke) käyttöä tehostetaan.

9. PERINNEBIOTOOPPIEN HOIDON VÄLINEET JA TYÖVOIMA	
<i>(Perinnebiotooppien hoitotyöryhmän mietinnön ehdotus: Ympäristöhallinnon tulee kehittää hoidon urakointia, sekä lisätä ammattitaitoisten urakoitsijoiden käyttöä hoitohankkeissaan.</i>	
Tavoite: Maisemanhoitoon erikoistuneita urakoitsijoita ja yrittäjäosuuskuntia käytetään ympäristökeskuksen hoitovastuulla olevien alueiden hoitoon, sekä jatketaan niittokoneiden välitystä yksityisten hoitajien käyttöön. Lisäksi perustetaan niittovälinepankki tai edistetään jo olemassa olevien (esim. Luonnonsuojelupiiri) toimintaa. Talkootoimintaa tuetaan pitkäaikaisilla avustuksilla.	
Toimenpiteet:	<ul style="list-style-type: none"> • Maisemajuna-projektissa käynnistynyttä maisemanhoitoon erikoistuneiden työntekijöiden koulutusta ja käyttöä jatketaan Myös Turunmaan SOL-hankkeessa koulutettuja urakoitsijoita pyritään käyttämään mahdollisuuksien mukaan saariston kohteiden hoitoon. • Varsinais-Suomen niittokoneita uusitaan, sekä huolto ja välitys turvataan. • Tieto kohteiden hoitotoita tekevästä tahoista (urakoitsijat raivaus- ja niittotyöhön) välitetään sitä tarvitseville (koordinaattori yhdessä em. leader-neuvojan ja muiden tahojen kanssa). • Tarjotaan uusia talkoilla hoidettaviksi sopivia kohteita mm. paikallisten luonnonsuojeluyhdistysten hoidettaviksi (koordinaattori sekä em.). Mikäli näiden yhdistysten ei ole mahdollista hakea hoitoon rahoitusta maatalouden erityisympäristötukea Leader-toimintatavalla, pyritään muu hoidon rahoitus järjestämään useaksi vuodeksi hoidon jatkuvuuden turvaamiseksi.
10. KOULUTUS	
Tavoite: Perinnemaisemien hoitoon liittyvän koulutuksen järjestäminen tai opetukseen osallistuminen	
Toimenpiteet:	<ul style="list-style-type: none"> • Tarvitaan lisää eri toimijoille suunnattua räätälöityä koulutusta. On tärkeää lisätä tietämystä perinnemaisemista myös maatalous-, metsä- ja ympäristöalan oppilaitoksissa. Turun yliopiston museologian oppiaineen kanssa on jo sovittu aiheen ottamisesta osaksi aineopintoja. • Viljelijöiden koulutus etenkin puustoisten perinnebiotooppien hoidossa. Laaditaan esimerkiksi opas puustoisen perinnebiotoopin harvennuksesta, jossa selkeästi kuvataan erot metsätaloudellisen harvennuksen ja perinnebiotooppien välillä. (Rahoitus mahdollisesti mm. Te-keskuksen koulutus- ja neuvontarahojen avulla.) • Hoitosuunnitelmia tekevien suunnittelijoiden koulutus.

Särkisalon Förbyn kedolla on kalkkivaikutteisen kalliokedon lajistoa maisemallisesti tärkeällä paikalla päätien varrella. Kohteen heinittyminen ja rehevöityminen tulisi pysäyttää aloittamalla niitto pikaisesti.

5.3. Hoidon edistäminen kohderyhmittäin

Natura-2000- ja muilla suojelualueilla sijaitsevien perinnebiotooppien hoidon suunnittelu ja toteutus

1990-luvulla inventoiduista perinnemaisemista 90 kohdetta sijaitsee 24 Natura-alueella (Liite 1). Kohteilla on pinta-alaa noin 2120 hehtaaria. Yksin Saaristomeren Natura-alueelle sijoittuu 32 kohdetta ja 825 hehtaaria. Rekijokilaakson Natura-alueelle sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaan kohteen n. 800 hehtaarin lisäksi 9 muuta kohdetta ja 137 ha. Valtakunnallisiin suojeluohjelmiin kuuluvia kohteita on näistä 15 (1 harjijensuojeluohjelma-, 6 lehtojensuojeluohjelma-, 4 rantojensuojeluohjelma-kohdetta, 4 lintuvesiensuojeluohjelmakohdetta). Lisäksi 8 kohdetta sijaitsee myös yksityismaiden suojelualueella. 28 kohdetta kuuluu Saaristomeren kansallispuistoon.

Natura-alueilla sijaitsevista perinnemaisemista 65 on hoidon piirissä, näistä 46 erityistuella hoidettavia. Lisäksi osalle on tehty jo hoitosuunnitelma METSO:n yhteydessä. Myös uhanalaiselle ja erityisesti suojeltavalle laukkaneilikalle on tehty suojelusuunnitelma, joka koskee 5 kohdetta. 13 yksityismaiden Natura-alueella sijaitsevalla kohteella ei ole hoitosuunnitelmaa. 18 aluetta on hoidon piirissä, muttei erityistuen piirissä: 10 Metsähallituksen hallinnoimalla alueella laidunnetaan, 3 kohdetta hoitaa Museovirasto, kahta luonnonsuojelupiiri, 1 kaupunki ja kolmea omistaja. 24 kohdetta (123 ha) on ilman hoitoa, muutamalla kohteella hoito koskee vain pientä osaa kohteesta. Rekijokilaakson suuresta alueesta on hoidon (erityistuen) piirissä noin kolmannes.

Natura-alueiden hoidon ja käytön suunnittelu on laaja-alainen ja aikaavievä prosessi. Koska perinnebiotoopit ovat usein pieniä osia Natura-alueista, käytännöllisempää on laatia näille erikseen perinnebiotoopin hoitosuunnitelma. Suunnitelmassa täytyy kuitenkin huomioida, että toimenpi-

Maisemanhoitajat työssä ja levolla Houtskärin Jungfruskärin lehdesniityllä.

teet eivät ole ristiriidassa Naturen luontotyyppien suojelun kanssa. Näidenkin perinnebiotooppien hoitosuunnitelmia voivat laatia maatalouden erityistukisuunnitelmia tekevät suunnittelijat.

Suojeluohjelmien kohteilla ja muilla suojelualueilla hoidon tavoitteet ovat toissijaisesti perinnebiotooppien hoidon mukaiset. Esim. lehtojensuojeluohjelman kohteita hoidetaan ensisijaisesti lehtoina, mutta niitä voidaan myös kevyesti laiduntaa. Yksinomaan perinnebiotooppeina Natura-verkoston mukaan otettuja alueita on Varsinais-Suomessa 8 (-11) Natura-alueella. Näitä 18 (-31) kohdetta hoidetaan ensisijaisesti perinnebiotooppeina. Natura-alueilla perinnemaisemien hoito on tarkoitus rahoittaa jatkossakin pääosin erityistuen avulla.

Metsähallituksen hoitokohteet

Valtion mailla vastuu perinnebiotooppien hoidosta on Metsähallituksella. Tavoitteena on myös valtion mailla olevien perinnebiotooppien hoitoon saaminen vuoteen 2010 mennessä. Valtio omistaa koko-

naan tai pääosin yhteensä 59 kohdetta. Näistä 33 on 1990-luvulla inventoitua (n. 870 ha + osa Rekijokilaaksosta), joista 29 hoitaa vuokraaja laiduntamalla ja 4 on vailla hoitoa (55 ha; taulukko 9.).

Metsähallituksen hallinnoimilta alueilta löytyy myös aiemmin inventoimattomia perinnemaisemia 26 kpl ja noin 260 hehtaaria. Näistä 14 kohteella hoidetaan yhteensä noin 116 (-227) hehtaaria, joista 99 (-202) ha erityistuella.

Tähän asti useimmilla kohteilla Metsähallitus on suorittanut kohteiden peruskunnostuksen ja, usein erityistuen avulla järjestetyn laidunnuksen lisäksi, suorittaa kohteilla erityistä asiantuntemusta vaativia hoitotoimia tai muita täydentäviä toimia (esim. lehdesniityllä niitto ja lehdestys). Vaikka osa näistä ja peruskunnostuksista voidaan yhä enenevässä määrin teettää urakoitsijoilla, asiantuntemusta ja resursseja tarvitaan Metsähallituksessa lisää valtion maiden yhä lisääntyessä ja jatkossa ilmeisesti myös yksityismaiden luonnonsuojelualueiden käytännön hoitotoimien siirtyessä Metsähallitukseen.

Lehdesniityn kukkaloistoa kesäkuisessa Houtskärin Jungfruskärissä.

Taulukko 9. Metsähallituksen hallinnoimat perinnemaisemakohteet Varsinais-Suomessa. Arvo ja pinta-ala (INV) 1990-luvun inventointien mukainen; hoitotieto Metsähallituksen (MH) ja/tai erityistukisopimusten (ET) mukaan. (selvitettävä = vaatii lisäselvityksiä tai perinnebiotoopiksi kunnostamisen arviointia).

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Ala MH	Ala INV	Hoi-to	Hoito ja erityistukisopimukset
Dragsfjärd	Holman laitumet	V	16,6	24,7	+	laidunnus ja niitto 16,6 ha, osin yksit.
Dragsfjärd	Apelholmenin kedot	V	3,2	13,6	+	ET -2007 5,0 ha, MH: 3,2 ha (2007)
Dragsfjärd	Halsholmenin niityt (Långholmen)	M+	5,8	9,2	+	laidunnus, niitto, kevätsiivous 5,8 ha
Dragsfjärd	Yxskärin niityt	M+	3,9	9	+	ET -2008 7,5 ha, MH 3,9 ha 2007
Dragsfjärd	Hamnholmenin metsälaidun	M+	12,8	73	+	ET -2011 58,6 ha, MH 49,4 ha (2007)
Dragsfjärd	Åhnholmin metsälaidun	M+	6,3	9,9	+	ET -2008 4,22 ha, MH 6,3 ha (2007)
Dragsfjärd	Höglandetin haka	P+	6	1,6	+	ET -2011: 9,9 ha, MH 10,6 (2007)
Dragsfjärd	Nygårdin haka	P		2	-	
Houtskär	Jungfruskärin Storlandet	V	60,4	86	+	ET -2006 50,9 ha, MH: 60,4 ha (2007)
Kaarina	Länsinokan laitumet (Fiskarinsuntti)	M+	6,1	29,4	+	ET -2010 43,3 ha
Korppoo	Jurmo	V	70,6	200	(+)	Osin, laidunnus 10,3 ha
Korppoo	Kälön haat	V	7,1	54,2	+	ET -2007 7,3 ha, MH 7,1 ha (2007)
Korppoo	Kälön Kråkskärin laitumet	V	13	29,8	+	ET -2007 16,2 ha, MH 13 ha (2007)
Korppoo	Bärskärin haat	M+	5,2	17,3	+	ET -2011 6,6 ha, MH 5,2 ha (2007)
Korppoo	Osterskärin Bredskärin metsälaidun	M-	10	17	+	ET -2008 7,2 ha
Korppoo	Bussön metsälaidun	P+	7,3	7,3	+	ET -2011 6,1 ha, MH: 7,3 ha (2007)
Korppoo	Stora Hästön metsälaidun	P	12	11,8	+	ET -2011 12,9 ha
Korppoo	Konungskärin kedot	P	1,7	1,7	+	laidunnus 1,7 ha
Korppoo	Trånin nummet	P	4,4	4,4	-	ei säännöllistä laidunnusta
Korppoo	Stickelskärin nummet	P	3,2	3,2	+	laidunnus 3,2 ha
Mietoinen	Kääpän rantaniityt	M+	40	18,3	+	ET -2011 25 ha, MH: 28,2 ha (2007)
Mietoinen	Kuustonmaan rantaniitty	P		29	+	laidunnus 18,5 ha (yks: ET-2008 8,6 ha)
Nauvo	Boskär	V	24,2	62,5	+	ET -2007 38,81 ha, MH 24,2 ha (2007)
Nauvo	Mälhamn	V	9,3	30,2	+	ET -2007 13,5 ha, MH 9,3 ha (2007)
Nauvo	Berghamnin Västerbyn kedot	V	6,4	7,2	+	ET -2007 10 ha, MH 4,5 ha (2007)
Nauvo	Hundskärin haka	M+	1,6	2	+	ET -2007 1,4 ha, MH 1,6 ha (2007)
Nauvo	Nagelskärin Kråkskärin nummi	M+	3,6	12,7	+	ET -2011 5,87 ha, MH 3,6 ha (2007)
Nauvo	Nagelskärin Alskärin metsälaidun	M	4,6	11,6	+	laidunnus 4,6 ha
Nauvo	Mjoön metsälaidun	M	7,2	7,4	+	ET -2007 7,2 ha
Nauvo	Bodön metsälaidun	M	6,2	46	-	
Nauvo	Seilin niitty	P	49,7	2,5	-	
Parainen	Lenholmin haka	V	4,1	35	+	ET -2010 31,2 ha, josta MH 4,1 ha
Somero	Rekijokilaakso	V	50	50	+	Osin, ET
Laitila	Vasikkahankaan niitty (Kaukola)	M-	2	2,9	+	ET -2010 2,1 ha
	Yhteensä 33 kpl (+Rekijokilaakso)		464,5	922,4		

Kunta	Uusi kohde	Arvo	Ala MH	Ala INV	Hoi-to	Hoito ja erityistukisopimukset
Dragsfjärd	Biskopsön Nykärr		13,8	3	-	
Dragsfjärd	Örö	M+	57		-	selvitettävä
Dragsfjärd	Granholmen-Loholmen		10,7		+	ET -2011 laidunnus 48 ha
Dragsfjärd	Falkö		3		+	ET -2011 39 ha
Dragsfjärd	Ängeskär, Vänö		5,8		+	laidunnus 5,8 ha
Houtskari	Asskär		6,6		+	ET -2007 3,6 ha, MH:7,7 ha (2007)
Houtskari	Hällskär		7,2		-	selvitettävä
Houtskari	Ramsö		7,1		+	raivaus, laidunnus 6,7 ha
Houtskari	Lillö		2,2		-	
Houtskari	Storö		7		-	selvitettävä
Houtskari	Bjonholm		8,1		+	ET -2011 6,3 ha, MH: 2,5 ha (2007)
Houtskari	Berghamn		5,6		-	
Iniö	Salmis		8,4		+	ET -2011 5,5 ha, MH 4,2 ha (2007) la, ni
Iniö	Stömäng		5		-	
Kiikala	Omenajärvi		2		-/+	ET -2011 4,5 ha
Korppoo	Kirmo		9,2		+	laidunnus 5,0 ha
Korppoo	Kulm		9,9		+	ET -2010 14 ha
Laitila	Otajärven rantaniitty		3		+	ET -2010 19 ha, MH: 3 ha (2007) la
Lemu	Nyynäinen		2		-	(työkohde 2007)
Mynämäki	Kurasmäki		2		-	
Nauvo	Granskär		4,3		-	
Rymättylä	Kenkämaa		20,1		+	ET -2010 la 34,2 ha, MH 3 ha (2007)
Taivassalo	Orikvuori		27,2		+	ET -2015 la 28 ha, MH 18,9 ha (2007)
Uusikaup.	Vekara		10,5		-	välillä laidunnettu
Uusikaup.	Pernunkari		7,2		-	selvitettävä
Västanfjärd	Billbölen Svinberget		11,9	25,9	-	selvitettävä
	Yhteensä 26 kpl		256,8			
	KAIKKI YHTEENSÄ 59 kpl		721,3	1179,2		

Taulukko 10. Ympäristöministeriön Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito –rahoituksen käyttö kohteiden hoitoon vuosina 2002-2005.

Vuosi	2002	2003	2004	2005
Hoidettuja kohteita kpl	5	10	13	6
Hoidettuja hehtaareja	8,4	11,1	16,8	13,9
Kustannukset yhteensä €	10 352	11 541	16 009	8 642

Ympäristöministeriön hoitoavustuskohteet

Ympäristöministeriö on jo 1990-luvulta lähtien avustanut pienehköjen perinnebiotooppien hoitoa, vuodesta 2002 lähtien avustus on kulkenut alueellisten ympäristökeskusten kautta. Vuosina 2002-2005 tällä hoitokorvauksella hoidettiin Varsinais-Suomessa noin 20 kohdetta, pääosin yhdistysten voimin. Hoitorahaa tarvitaan vuosittain huomattavasti enemmän.

Talkootöiksi soveltuvat kohteet

Vapaaehtoisjärjestöjen ja talkoolaisten panos on ollut merkittävä Varsinais-Suomen perinnebio-

tooppien hoidossa. Talkootoiminta on kohdistunut pääsääntöisesti alueille, jotka muuten olisivat jääneet kokonaan hoidon ulkopuolelle.

Talkoilla hoidettavaksi soveltuvia kohteita, ts. pääosin pienialaisia niitettäväksi soveltuvia ketoja ja niittyjä, tarjotaan vapaaehtoisjärjestöille. Hoitoa voidaan rahoittaa mm. erityistuella (Leader-toimintatapa) tai YM:n rahoituksella (kts. ed. kohta). Vapaaehtoisjärjestöjen tai talkoilla hoidettavaksi sopivista kohteista tärkeimmät (alla mainittujen lisäksi) on esitetty taulukossa 11.

Tällä hetkellä kokonaan tai osittain vapaaehtoisjärjestöjen tai talkootöiden voimin hoidetaan seuraavia kohteita:

Kisko, Pappilan keto M-
Masku, Kirkonmäen keto P
Mietoinen, Ylis-Haakaran keto M+
Nousiainen, Pappilan niitty M
Paimio, Askalan niitty V (osa)
Uusikaupunki, Hermansaaren niitty V

Varsinais-Suomen perinnemaisemayhdistys ry.
Nousiaisten seudun luonnonsuojeluyhdistys ry.
luonnonsuojelupiiri
Nousiaisten seudun luonnonsuojeluyhdistys ry.
Paimion seudun ympäristöyhdistys ry.
luonnonsuojelupiiri

Aiemmin on projekteissa (Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri) hoidettu myös seuraavia kohteita:

Aura, Työlaitoksen kallioketo P-
Halikko, Halikonjoen jokivarsiniitty M
Masku, Muuntajanmäen keto M
Mynämäki, Mielismäen niitty V
Nousiainen, Nutturlan keto M+
Nousiainen, Nutturlan kesäteatterin keto M
Paimio, Spurilan niitty P
Perniö, Somerikon niitty M+
Mynämäki, Tursunperän keto M-

Aiemmin projektien hoitamattomat kohteet, joilla hoidon jatkuminen epävarmaa:

Halikko, Raiviston keto M
Salo, Hämeenkylässen keto M
Salo, Kirjolan keto P-

Taulukko II. Vapaaehtoisjärjestöjen talkoilla hoidettavaksi sopivat kohteet, tärkeimmät tummennettu.

MA = sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella, KM = sijaitsee valtakunnallisesti merkittävässä kulttuurihistoriallisessa ympäristössä.

Kunta	Kohde	Arvo	Hoito-luokka	ala	MA/KM	Pisteet
Aura	Työlaitoksen kallioketo	P-	III	0,1	MA KM	8
Dragsfjärd	Rosalan kyläketo	P+	III?	0,5	KM	8
Dragsfjärd	Hiittisten kirkon keto	M+	I	0,6	KM	4
Halikko	Raiviston keto	M	II	I	MA	10
Houtskär	Mossalan Hannaksen keto	V	I	0,9	KM	12
Iniö	Radiomastonmäen niitty	P+	III?	2,1	KM	7
Iniö	Norrbyn tuulimyllyn niitty	P	III?	0,5	KM	6
Karinainen	Vanha-Värrin kyläkallio	P-	III?	1,1	KM	8
Kiikala	Rekijoen kallioketo	P+	III	0,5		7
Kisko	Takalahden keto	M	II	0,2		9
Kisko	Lapinkylän keto	M-	II	0,2		7
Kisko	Pappilan keto	M-	II	1,4	KM	10
Korppoo	Korpoströmin kedot	M	II	1,3	KM	12
Korppoo	Grannasin kallioketo	M	II	2		8
Kustavi	Kestiekievarin niitty	P	III	0,6		7
Laitila	Paltilan keto	V	I	1,9	MA KM	10
Masku	Muuntajanmäen keto	M	II	0,2	mm	7
Mietoinen	Kauppilan keto	M	I	0,4	MA	17
Mynämäki	Mielismäen niitty	V	I	1,1		9
Naantali	Kailon saaren kedot	M	II	0,5		7
Nauvo	Käldingegårdin keto	M+	I	0,7	KM	12
Nousiainen	Nutturlan keto	M+	II	0,2		10
Nousiainen	Nutturlan kesäteatt. keto	M	II	0,2		8
Nousiainen	Anttilan keto	M	I	0,3		6
Paimio	Juntolan niitty	M/(P)	III	0,2	MA KM	10
Paimio	Meltolan kallioketo	P+	III	0,8	MA	9
Paimio	Spurilan niitty	P	III	0,3		7
Parainen	Brunäsin kallioketo	M+	II	2,8		11
Pertteli	Yyrönkosken niitty	P	III	1	MA KM	6
Piikkiö	Pappilan keto	P+	III	0,9		6
Piikkiö	Laahamäen kallioketo	P	III	0,6		7
Piikkiö	Sauvolan kallioketo	P	III	0,7		8
Rymättylä	Riiaisten keto	P+	III	1,5		7
Rymättylä	Saramäen kallioketo	P+	III	0,5		9
Salo	Hämeenkylässen keto	M	II	0,2		6
Salo	Kärkän kedot	M	II	0,9		11

Kunta	Kohde	Arvo	Hoito-luokka	ala	MA/KM	Pisteet
Särkisalo	Hellen keto	P+	III?	0,9		8
Särkisalo	Förbyn keto	P	III	0,7		7
Turku	Brinkhallin keto	P+	III	0,3	KM	8
Turku	Riihipellon keto	M	II	0,7		8
Turku	Iso-Heikkilän rv. keto	P	III	0,5		5
Turku	Syvälahden niitty	P-	III	0,3		6
Uusikaup.	Kankarehaan keto	M+	I	0,6		12
Yläne	Iso-Laurilan kallioketo	P+	III	1,5		5
	Yhteensä 45 kpl			34,43		

Metsähallituksen hallinnoimalla alueella Iniön Salmisissa niitettiin ja raivattiin lehdesniitty WWF:n talkooleirin voimin kesällä 2007.

Maisema- ja kulttuuriympäristöalueilla sijaitsevat kohteet

Merkittäville maisema-alueille sijoittuvia perinnebiotooppeja on yhteensä 126 (-128). Sekä kulttuurimaisema- että maisema-alueella sijaitsee 42 kohdetta. Jatkossa tulee kiinnittää erityishuomiota arvokkailla maisema-alueilla sijaitsevien kohteiden hoitoon saamiseksi, esim. maisema-alueille sijoittuvien hankkeiden tai perustettavien maisemanhoito-alueiden yhteydessä (vrt. perinnemaisemakeskittymät, seuraava kohta). Kohteiden sijoittuminen valtakunnallisesti arvokkaille maisematai kulttuurimaisema-alueille on esitetty liitteen 2 taulukossa.

Inventoiduista kohteista 97 sijaitsee valtakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla. Näistä 64

kohdetta oli hoidossa vuosina 2005 - 2006. Kohteista 33 on hoitamatta (tai niistä ei ole varmaa tietoa). Täydennysinventointien kohteista 76 (joista hoitetaan vain 16 kohdetta) sekä inventoimattomista erityistukikohteista noin 50 sijaitsee maisema-alueilla.

Valtakunnallisesti arvokkaalla kulttuurimaisema-alueella sijaitsevat puolestaan 80 kohdetta. Näistä on erityistuen piirissä 26 kohdetta, 3 Museoviraston hoito-ohjelmaan kuuluvaa kohdetta, sekä 15 kohdetta omistajan tai esimerkiksi naapurin hoitamia. Hoitamatta on 36 kohdetta. Lisäksi täydennysinventointien kohteista 25 sekä inventoimattomista erityistukikohteista 12 sijaitsee kulttuurimaisema-alueilla.

Mynämäenlahden valtakunnallisesti arvokkaalla maisema-alueella sijaitsevalla maakunnallisesti arvokkaalla Lehtisen kedolla on alkanut laidunnus erityistuen turvin inventointien jälkeen.

Perinnemaisemakeskittymät ja niiden verkosto

Alueilla, joilla on useita arvokkaita perinnemaisemia (perinnemaisemakeskittymä), tulee harkita suunnittelun ja hoidon keskittämistä, etenkin mikäli lähistöllä on vielä karjatiloja. Kylien perinnemaisemat kattava laidunnus voidaan suunnitella yhteistyössä kyläläisten ja karjatilojen omistajien kanssa. Hoitotyössä voidaan käyttää myös paikallisia maisemanhoitoon erikoistuneita urakoitsijoita.

Perinnemaisemakeskittymät muodostavat pohjan verkostolle, jonka avulla hoidon suunnittelu ja toteutus keskittyy, on helpompi koordinoida ja hallita kokonaisuutena. Myös erilaisten perinnemaisematyyppien ekologinen kattavuus on näin helpompi taata. Jatkossa tätä kautta hoitoon saadut ja hyvin hoidetut kokonaisuudet voisivat toimia Varsinais-Suomen esimerkkialueverkostona.

Etenkin Varsinais-Suomen suurten jokilaaksojen perinnemaisemakokonaisuuksissa voitaisiin laajemmalla hoitoalueella paremmin turvata perinnemaisemalajien ja tuoreiden niittyjen perinnemaisemaeliöstön säilyminen (suotuisa suojelun taso). Myös uhanalaisten lajien säilymiselle laajemmat hoidetut kokonaisuudet ovat tärkeitä (lajien levittäytymiselle ja geenivaihdolle tärkeitä ekologisia käytäviä). Jokilaaksot ovat myös valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita ja perinnebiotooppien hoitotoimenpiteet ja alueiden arvojen lisääminen edesauttavat myös maisema-arvojen säilymistä.

Myös merkittävä osa merenrantaniityistä sijaitsee Varsinais-Suomen rannikolla ja lisää merenrantaniittyjä onkin siis saatu hoidon piiriin sekä inventoiduilla perinnemaisemilla että uusien kohteiden myötä (noin 800 ha). Merenrantaniittyjen suotuisan suojelun tason täytyminen edellyttäneekin kuitenkin vielä tuhansien hehtaarien alueiden kunnostusta ruovikosta merenrantaniityiksi. Mm. tätä koskevaa

ruovikkostrategiaa on laadittu ja tehokkaita kunnostusmenetelmiä vertailtu Ruovikko-hankkeessa (kts. 6.8.), ja saatuja tuloksia tulee hyödyntää myös mahdollisissa uusissa merenrantaniittyjen hankkeissa riittävän hoidettujen merenrantaniittyjen verkoston luomiseksi.

Myös Saaristomeren arvokkaimmat perinnemaisemakeskittymät, jotka ovat samalla usein myös valtakunnallisesti arvokkaita maisema- ja kulttuurimaisema-alueita, edellyttävät säilyäkseen tehokkaampia ja laajemmille alueille sijoituvia hoitotoimia. Näiden alueiden sijainti ja hankalat kulkuyhteydet edellyttävätkin vireää paikallista aktiivisuutta ja elinkelpoista elinkeinotoimintaa, mitä edesauttaisi paikallisten maisemanhoitoyrittäjien käyttäminen alueiden hoidossa ja esimerkiksi laidunlihan levikin laajentamista tukevat toimet. Myös matkailun merkitystä ei näillä alueilla tule unohtaa.

Esimerkkejä kylistä tai muista keskittymistä, joissa on useita inventoituja perinnemaisemakohteita (ja joista ainakin yksi on vähintään maakunnallisesti arvokas tai kuuluu I tai II hoitoluokkaan):

Houtskarint Kittuis
Laitilan Palttila-Untamala
Liedon Raukkala
Mynämäen Mietoinen-Pyhe
Nousiainen, kirkonkylä ja Nutturla
Uusikaupunki
Rekijokilaakso
Halikonjokilaakso, esim. Vaskio
Paimionjokilaakso ja Paimio
Uskelanjokilaakso
Aurajokilaakso
Saaristomeren kansallispuisto

Merentaniittyjä esiintyy runsaasti mm. seuraavissa kunnissa:

Askainen
Halikko
Mietoinen
Paimio
Sauvo
Uusikaupunki
Velkua

Valtakunnallisesti arvokkaalta Kahiluodon laitumilta Taivassalosta löytyy useita perinnemaisematyppejä, mm. laajalti edustavaa matalaa merenrantaniittyä (yläkuva), jonka yläosassa kulkee nauhamainen jäkkivaltainen vyöhyke (alakuva).

5.4. Hoitosuunnitelmien laatiminen

Perinnebiotooppien hoidon tulisi aina perustua yksityiskohtaiseen hoitosuunnitelmaan. Valmiiden suunnitelmien pohjalta on jatkossa helpompi saada uusia alueita hoidon piiriin sekä erityistuki- että talkookohteina. Laajamittaiseen hoitosuunnitelmiin laatimiseen ei ympäristöhallinnossa ole ollut resursseja. Suunnitelmia tulisi kuitenkin laatia muutama vuosittain etenkin hoitoluokan I kohteille. Lisäksi suunnitelmia voidaan laatia erilaisten perinnebiotooppien hoitoon liittyvien projektien yhteydessä. Myös olemassa olevien hoitosuunnitelmien päivitys saattaa olla tarpeellista. (YM:n ohjeistus 2004).

Erityistukea saavilla kohteilla suunnitelma kuuluu tuen saamisen ehtoihin, mutta muille kohteille ei hoitosuunnitelmia ole laadittu yksityismailla (uhanalaiselle laukkaneilikalle laadittua suojele suunnitelmaa lukuun ottamatta). Hoitosuunnitelmien laatiminen I hoitoluokan hoitamattomille kohteille (esimerkkejä alla), joita on jo satunnaisesti hoidettu tai joille hoidon järjestämisen mahdollisuudet vaikuttavat hyviltä, toimii samalla myös omistajien tai muiden mahdollisten hoitotahojen aktivaattorina hoidon aloittamiseen, kun on tiedossa miten aluetta tulisi hoitaa. Suunnitelman laatimisen aikataulu tulisikin määräytyä pikemminkin sen mukaan, miten kohteita on mahdollisuus järjestää hoitoon, kuin ennalta määrätysti.

Tärkeimmät hoidon suunnittelua edellyttävät I hoitoluokan kohteet yksityismailla (ja ehdotus aikatauluksi):

Hiittisten kirkon keto	M+	Dragsfjärd	2008-2009
Sördön Norrgårdin lehdesniitty	V	Houtskari	2008-2009 (laajemmallekin alueelle)
Storgloetin rantaniitty	V	Houtskari	2008-2009
Karlotin metsälaidun	M+	Houtskari	2008-2009
Kittuisten lauttasataman keto	M+	Houtskari	2008-2009
Jippasin haka	M	Houtskari	2008-2009
Jumon lehdesniitty	V	Iniö	2009-2010
Palttilan keto	V	Laitila	2008-2010
Miilumäen tammihaka	M	Lemu	2010-2012
Kauppilan keto	M	(Mietoinen)	2008-2009
Pyheen keto	M-	(Mietoinen)	2008-2009
Sandholmin nummet	V	Nauvo	2010-2012
Dömskärin nummet	V	Nauvo	2010-2012
Sälgskärin kedot	M+	Nauvo	2010-2012
Lökhölin nummi	M+	Nauvo	2010-2012
Käldingegårdin keto	M+	Nauvo	2008-2009
Stornäsetin keto	V	Parainen	2008-2009 (laajemmallekin alueelle)
Juhauskukkulun keto	V	Turku	(2008-2010)
Patterinhan keto	V	Turku	(2008-2010)
Kankareenhan keto	M+	Uusikaupunki	2009-2010

Jatkossa, mikäli resurssit sallivat, tulisi suunnitelmia tehdä myös II hoitoluokan kohteille, esim.:

Kilvonmäen niitty	M+	Laitila
Brunäsin kallioketo	M+	Parainen
Kailon saaren kedot	M	Naantali
Kärkän kedot	M	Salo
Ruissalon kedot	M+	Turku
Riihipellon keto	M	Turku
Itätalon kallioketo	M	Turku
Vainionpää-Virtalan keto	M	Uusikaupunki

6. Hoitovastuun jakautuminen

Pääosin vastuu perinnebiotooppien hoidosta on aina maanomistajalla tai haltijalla, joista valtaosa on yksityishenkilöitä (85 %). Valtion hallinnassa on kohteista noin 7 %, kunnilla noin 7 % ja loput muiden yhteisöjen omistuksessa. Aktiivituloilla hoitoa voidaan rahoittaa viljelijöille myönnettävän maatalouden erityisympäristötuen avulla. Tuen ulkopuolelle jääville kohteille pyritään löytämään muita hoitajia ja muita rahoitusmuotoja.

6.1. Aktiivitulat

Aktiiviviljelyä ja erityisesti karjanhoitoa harjoittavien tilojen perinnebiotooppeja tulisi hoitaa erityistuella. Hoito voidaan tehdä tilan omana työnä tai ostopalveluna paikallisilta maisemanhoitoon erikoistuneilta yrittäjiltä. Alueet voidaan myös vuokrata tukea hakevalle viljelijälle. Perinnemaisemien hoito- ja rahoitusmahdollisuuksista on tiedotettu maastokäynneillä hoito-ohjelman teon yhteydessä. Sekä rahoituksen että hoidon neuvontaa tulee edelleen jatkaa viranomaisten että neuvontajärjestöjen yhteistyönä. Erityisesti omistajat kaipaavat omalla maallaan annettavaa neuvontaa, mikä toteutessaan parantaisi myös maanomistajien kuvaa viranomaisista yksinomaan valvovana tahona. Perinnemaisemien hoitoa tulee nostaa positiivisesti esille mahdollisena lisätulon lähteenä viljelijöille.

Maatalouden ympäristötuen uuden ohjelma-kauden (2007-2012) myötä tukeen on saatu lukuisia parannuksia, jotka toimivat kannustimena hoidon jatkamiselle ja etenkin uudestaan aloittamiselle. Mm. tukisumman korotus maksimissaan 420 eurosta 450 euroon hehtaaria kohti, sekä pienen (alle 0,3 ha) kohteen korotettu tukitaso (135 €/kohde) lisäävät hoidon kannattavuutta hakijalle. Vuodesta 2008 alkaen on mahdollista hakea investointitukea umpeenkasvaneiden perinnebiotooppien alkuvaukseen ja aitaukseen.

Erityistuen perinnebiotooppisopimusten piirissä on tällä hetkellä (v. 2006) noin 3580 hehtaaria, ja niiden hoidon vuosittaiset kustannukset ovat noin 966 000 euroa. Lounais-Suomessa on siis maksettu tukea keskimäärin 270 euroa hehtaaria kohti. Tavoitteena on saada hoidon piiriin vuoteen 2012 mennessä erityistuella noin 5300 ha (2/3 8000 ha:sta), jolloin hoidon kustannukset olisivat noin 1 440 000 euroa/v.

6.2. Lounais-Suomen ympäristökeskus

Koordinointivastuu kaikkien perinnebiotooppien hoidosta on alueellisilla ympäristökeskuksilla, joiden tehtävänä on tiedottaa ja sitouttaa muita tahoja alueiden hoitoon. Lisäksi ympäristökeskus vastaa yksityisillä suojelualueilla olevien, suojelualueiden ulkopuolisten Natura 2000 -ohjelmaan sisältyvien perinnebiotooppien, luonnonsuojeluohjelma-kohteiden, sekä luonnonsuojelulaissa mainittujen luontotyyppeiden (katajaketojen, lehdesniittyjen ja merenrantaniittyjen) ja erityisesti suojeltavien perinnemaisemalajien kasvupaikkojen hoidosta. Myös muilla hoitoluokkaan I ja II kuuluvilla kohteilla vastuu alueen hoidosta on ympäristökeskuksella. Hoitoon ja koordinointiin tulee varata riittävät resurssit.

Koska perinnebiotooppien hoidon suunnittelu ja järjestäminen kuuluvat ympäristökeskuksen tulostavuuksiin tehtäviin, tulisi niiden näkyä myös Lounais-Suomen ympäristökeskuksen tulostavoitteissa ja resursseja jaettaessa, esimerkiksi huomioida tämä YTY-rahojen käytön painotuksissa. Vuonna 2004 ympäristöministeriön perinnemaisemien hoitorahalla rahoitettiin 13 kohteen hoitoa, joista 12 on Varsinais-Suomessa (taulukko 10). Vuodelle 2005 myönnetystä 18 000 eurosta osa käytettiin hoito-ohjelman laatimisen kustannuksiin ja vain osa hoitohankkeisiin, samoin kuin vuoden 2006 26 000 eurosta. Perinnemaisemien hoitorahojen, samoin kuin myös YTY-rahojen käyttöä tulee lisätä. Näillä rahoilla voidaan kuitenkin hoitaa vain pientä osaa perinnebiotoopeista, joten edelleenkin tärkein rahoitusmuoto on maatalouden ympäristötuen erityistuki, jota tulee markkinoida aktiivisesti eri yhteistyötahojen voimin.

Lisäksi perinnebiotooppien hoidon seurantaan ja hoidon neuvontaan tulee hoidon laadun ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja lisäämiseksi saada riittävät resurssit. Tämä koskee sekä lausuntokäytien yhteydessä tapahtuvaa erityistukikohteiden, että ilman tukea hoidettavien kohteiden tilan ja hoidon laadun seurantaan ja neuvontaa. Saman tavoitteen toteutumista edesauttavien hoitosuunnitelmien laadintaan tulee myös järjestää riittävät resurssit.

Lounais-Suomen ympäristökeskuksen osalta hoidon suunnittelun ja järjestämisen sekä koordinaation kustannukset on esitetty luvussa 8.

6.3. Metsähallitus

Valtion mailla vastuu perinnebiotooppien hoidosta on Metsähallituksella, jonka tavoitteena on myös valtion mailla olevien perinnebiotooppien hoitoon saaminen vuoteen 2010 mennessä.

Valtio omistaa yhteensä 62 kohdetta, joista perinnebiotooppialaa on Metsähallituksen mukaan noin 750 hehtaaria (Lehtomaa 2000 mukaan kohteiden inventointirajauksiin sisältyy yhteensä noin 1200 hehtaaria.) 1990-luvulla inventoidusta 33 kohteesta pääosa hoidetaan laiduntamalla, ja neljä on vailla hoitoa. Osalle Metsähallituksen kohteista on jo laadittu hoitosuunnitelmia. Jatkossa Metsähallituksen tulee järjestää hoito kaikille valtion omistamille perinnemaisemakohteille tai osallistua niiden hoitoon itse. Metsähallituksen hallinnoimat kohteet on esitetty taulukossa 9.

Metsähallituksessa on tehty oma kohteiden priorisointi, mutta valtion kohteet on jaettu myös hoito-ohjelmalyöy yhteydessä muiden kohteiden tavoin hoitoluokkiin, jotka on esitetty taulukoissa 7a-b. Arvokkaimpia hoitamattomia kohteita ovat I hoitoluokkaan sijoitetut Bodön metsälaidun ja Seilin niitty. Lisäksi 1990-luvun jälkeen tietoon tulleista tai inventoiduista kohteista arvokkaimmat 20 valtion kohdetta on sijoitettu kiireellisimpiin hoitoluokkiin I ja II, joiden hoito siis tulisi järjestää viiden vuoden kuluessa.

6.4. Museovirasto

Muinaisjäännösalueilla alueiden hoidosta ja etenkin hoidon suunnittelusta vastaa Museoviraston muinaisjäännösten hoitoyksikkö. Museovirasto hoitaa osaa kohteista omana työnään, osaa alueista hoitavat maanomistajat itse Museoviraston ohjeiden mukaisesti. Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteet, joiden hoitoon, suunnitteluun tai hoidon järjestämiseen Museovirasto on osallistunut viime vuosina tai osallistuu tällä hetkellä on esitetty taulukossa 12. Näistä noin 20 kohteesta ja 25 hehtaaria on yksi I ja seitsemän II hoitoluokan kohdetta, pinta-alaltaan noin 17 ha. Museoviraston hoito kohdistuu hyvin siis myös perinnemaisemiarvoiltaan edustaville kohteille.

Vuonna 2006 hoidettiin kohteita Halikon Rikalanmäellä, Kaarinan Kappelinmäellä, Laitilan Untamalassa, Liedon Vanhalinnassa, Maskun Mäskmäessä, Mynämäen Tursunperässä, Nousiaisten Pappilassa sekä Paimion Spurilassa. Piikkiössä hoidettiin 4 kohdetta: Hadvalan niityt, Huttalan linnavuori, Huttalanmäen kallioketo ja Rungon Koskenhaan keto, sekä Turussa Komosten keto ja Koroistenniemen niitty. Vuonna 2005 edellä mainittujen lisäksi tai sijasta hoidettuja kohteita olivat Laitilassa Savemäen kalmiston haka ja Uhrikiven keto (Myllymäki), sekä Liedossa Nautelankosken rinnenäityt (Kukkarkoski).

Museoviraston hoito-ohjelmaan kuuluvat myös (kohteet, joilla ei hoitoa joka vuosi) Laitilan Syttyän kalmistonmäen keto ja Liedon Ristinpellon niitty. Museoviraston hoitamiin uusiin (ei 1990-luvulla inventoituja) kohteisiin kuuluvat ainakin Laitilan Kopinketo, Liedon Merolan kalmisto ja Turun Virnamäki. Aiemmin on osallistuttu hoitoon myös mm. Perniön Latokartanon hakamailla. Lautkan-karen linnavuori Sauvossa on inventoitu kohde, jonka hoitoon, suunnitteluun tai hoidon järjestämiseen Museovirasto voisi osallistua tulevaisuudessa (harkinnassa).

Lukuisilla Varsinais-Suomen perinnebiotoopeilla onkin muinaisjäännöksiä, joten yhteistyö Museoviraston kanssa on tärkeää jatkossakin. On toivottavaa, että Museovirasto saisi lisäresursseja muinaisjäännöksiä sisältävien perinnemaisemakohteiden hoitoon. Museoviraston hoito-ohjelman laajentamiseen sopivia hoitamattomia perinnebiotooppikohteita sekä näiden karkeasti arvioituja hoitokustannuksia on esitetty taulukossa 13.

Taulukko 12. Museoviraston hoitamat Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteet, niiden arvo, hoitoluokka, pinta-ala (ei aina hoidettu ala), sekä hoito viime vuosina (ni = niitto, ra= raivaus, la = laidunnus). Hoitokustannukset on laskettu TE-keskuksen erityistuessa hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan. Vuosittaiset erityistukikustannukset (jotka riittänevät myös vuosittaisiksi laidunnuskustannuksiksi, kun perustamiskustannuksetkin jaetaan viidelle vuodelle) on laskettu koko pinta-alalle sekä Varsinais-Suomessa erityistukisopimuskohteille maksetun keskimääräisen hoidon hehtaarihinnan (270 €) mukaan että maksimituen (450 € vuodesta 2007 lähtien) mukaan. Alle 0,3 hehtaarin kohteilla kustannuksiksi on laskettu kiinteää 135 € kuten erityistuessakin. Vuosittaiset raivaus- ja niittokustannukset on laskettu laskemalla raivauskulut (471 €/ha) puustoisten tyyppien pinta-aloille ja jaettu ne viidelle vuodelle, sekä lisäämällä näihin koneellisen niiton sekä niittojätteen keruun vuosittaiset kustannukset (290-580 €/ha), jotka on laskettu vain niitettävälle alalle eli niityille, kedoille ja osin hakamaille.

Kunta	Kohde	Arvo	Hoito- luokka	Ala (ha)	Hoito 2007	Hoito 2006	Hoito 2005	Hoito- muu	Hoito- muoto
Halikko	Rikalanmäen kedot	M	II	3,9	x	x	x		ni, ra, la
Kaarina	Kappelinmäen niitty	P	III	2,2	x	x	x		niitto
Laitila	Untamalan kedot	V	I	1,3	x	x			niitto
Laitila	Syttyän kalmistonmäen keto	M-	III	0,6	x				ni, (ra)
Laitila	Kopinketo		III	0,5	x		x		niitto
Laitila	Uhrikiven keto (Myllymäki)	M-	III	0,1	x		x		niitto
Laitila	Savemäen kalmiston haka	P+	III	0,4	x		x		niitto
Lieto	Vanhalinnan kallioketo	M+	II	1,2	x	x			ni, ra
Lieto	Ristinpellon niitty	P	III	0,1	x				niitto
Lieto	Merolan kalmisto		III	0,15				x	niitto
Masku	Mäksmäen kalmisto	P	III	0,3	x	x	x		(ni,) la
Mynämäki	Tursunperän keto	M-	III	0,2	x	x	x		niitto
Nousiainen	Pappilan niitty	M	II	3,5	x	x			la, (ra)
Paimio	Spurilan kallioketo	P	III	0,6	x	x			niitto
Piikkiö	Huttalanmäen kallioketo	M+	II	1,2	x	x	x		niitto
Piikkiö	Hadvalan niityt	M	II	1,4	x	x	x		niitto
Piikkiö	Huttalan linnavuori	M-	III	1,3	x	x	x		niitto
Piikkiö	Rungon Koskenhaan keto	M-	III	0,5	x	x	x		niitto
Turku	Komosten keto	M	II	0,5	x	x			niitto
Turku	Koroistenniemen niitty	M-	III	0,8	x	x	x		niitto
Turku	Virnamäki	M?	II	4,1	x	x	x		niitto
	Yhteensä 20 kpl			24,85					

Taulukko 13. Varsinais-Suomen hoitamattomat perinnemaisemat, joilla on (tummennetut) tai joiden läheisyydessä on muinaisjäännöksiä, ja mm. niiden hoidon arvioidut kustannukset.

Kunta	Kohde	Arvo	Pinta-ala (ha)	ET-mahd.	ET-/laidunnus-kustannukset	Raivaus- ja niitto-kustannukset
Laitila	Paltilan keto	V	1,9	(+)	513 – 855	645 – 1196
Laitila	Yli-Hakulan niitty	M-	0,5	(+)	135 – 225	164 – 309
Laitila	Lankvuoren niitty	P+	0,2	(-)	135	58 – 116
Laitila	Nystmäen niitty	P+	0,3		135	115 – 202
Paimio	Herrankartanon keto	P+	0,3	(+)	135	96 – 183
Salo	Kirjolan keto	P-	0,3	-	135	58 – 116
Sauvo	Lautkankaren linnavuori	P+	0,5		135 – 225	192 – 337
Turku	Hankkismäen niittysaareke	P	0,8		216 – 360	232 – 464
Turku	Nummen kallioniitty	P-	0,1		135	38 – 67
Uusikaupunki	Palpan niity	M	0,5		135 – 225	115 – 202
	YHTEENSÄ 10 kpl		5,4		1 810 – 2 570	1 750 – 3 260

Museovirasto hoitaa Piikkiön keskustassa sijaitsevia Hadvalan niittyjä (M) vuosittain niittämällä.

6.5. Kunnat ja kaupungit

Vastuu hoidosta kuntien ja kaupunkien omistamilla perinnemaisema-alueilla on pääosin omistajalla. Kuntien ja kaupunkien omistuksessa on Varsinais-Suomessa 31 kohdetta: 3 Halikossa, 1 Kaarinassa, 1 Liedossa, 2 Maskussa, 2 Naantalissa, 1 Perniössä, 3 Piikkiössä, 1 Raisiossa, 2 Salossa ja 15 Turussa. Näistä 19 on tällä hetkellä vailla säännöllistä hoitoa, 6 laidunnetaan ja 6 kohdetta hoitaa Museovirasto (kahta yhdistys).

Jatkossa kuntien tulee hoitaa yhä enemmän omistamiaan alueita, teettää työ ulkopuolisilla maisemanhoitourakoitsijoilla tai vuokrata aluei-

ta erityistuen avulla laiduntaville karjatilallisille tai yhdistyksille), jolloin alueet ovat lisätulonlähde hoitajille ja/tai kunnalle. Kunnat voivat kokeilla myös laiduneläimien vuokraamista alueiden hoitoon. Mikäli ympäristökeskuksella olisi hoidon koordinoija, hän voisi auttaa hoitoalueiden ja hoitajien välittämisessä sekä muussa koordinoinnissa. Etenkin, kun kyse on I tai II hoitoluokan kohteen hoidon järjestämisestä (josta osittain vastuu myös ympäristökeskuksella). Kuntien omistamien hoitamattomien perinnemaisemakohteiden (16,1 ha) arvioidut hoitokustannukset on esitetty taulukossa 14.

Kuntien tai kaupunkien omistamat kohteet ja niiden hoitotilanne:

Halikko, Rikalanmäen kedot, M	- Museoviraston niitto, lammaslaidunnus
Halikko, Raiviston keto, M (osin)	- projektien niitto, hoito ei jatku?
Halikko, Salitunojan jokivarsiniitty, M	- ei hoideta
Kaarina, Vaarniemen kallioketo, P	- ei hoideta
Lieto, Nautelankosken rinneniiyty, M+	- lammaslaidunnus (päättymässä?), niitto
Masku, Muuntajanmäen keto M	- yhdistyksen niitto, hoito ei jatku
Masku, Kirkonmäen keto	- yhdistyksen niitto
Masku, Mäksmäen kalmisto P	- Museoviraston niitto, laidunnus
Naantali, Kailon saaren kedot M	- ei hoideta, osin rakennettu
Naantali, Viialan niitty P	- ei hoideta
Perniö, Somerikon niitty M+	- aiemmin projektien niitto
Piikkiö, Huttalanmäen kallioketo M+	- osin Museoviraston niitto
Piikkiö, Huttalan linnavuori M-	- osin Museoviraston niitto
Piikkiö, Laahamäen kallioketo P (osin)	- ei hoideta
Raisio, Raisionlahden länsirannan niitty	- laidunnus erityistuella
Salo, Hämeenkylässen keto M	- ei hoideta (aiemmin projektien niitto)
Salo, Kirjolan keto P-	- projektien niitto, hoito ei jatku?
Turku, Patterihaan keto V	- ei hoideta
Turku, Juhannuskukkulan keto V	- kaupungin raivaus
Turku, Katariinanlaakson niitty M+	- ei hoideta
Turku, Kaistarniemen niitty M+	- ei hoideta (projektien niitto)
Turku, Ruissalon kedot M+	- ei hoideta
Turku, Kuralan Kylämen haat M	- laidunnus erityistuella
Turku, Koroistenniemen niitty M-	- Museoviraston niitto
Turku, Orionin keto M-	- ei hoideta
Turku, Komosten keto M-	- Museoviraston niitto
Turku, Ruissalon kartanon laitumet M-	- laidunnus erityistuella
Turku, Muhkurin radanvarren keto M-	- ei hoideta
Turku, Iso-Heikkilän keto P+	- ei hoideta
Turku, Friskalanlahden rantaniitty P+	- laidunnus erityistuella
Turku, Friskalan kartanon haka P+	- laidunnus
Turku, Iso-Heikkilän radanvarren keto P	- ei hoideta

Turun kaupungin omistamaa ketoa Muhkurin kaupunginosassa.

Taulukko 14. Kuntien omistamat hoitamattomat perinnebiotooppikohteet, hoidon vuosittaiset kustannukset erityistuel-
la/laidunnuksella tai niitto- ja raivaushoidolla.
Hoitokustannukset on laskettu TE-keskuksen erityistuessa hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan.
(k. taulukko 12. taulukkoteksti)

Kunta	Kohde	Arvo	Hoito- luokka	Pinta- ala (ha)	ET-/laidunnus- kustannukset	Raivaus- ja niit- tokustannukset
Halikko	Raiviston keto (+srk)	M	II	1	270 – 450	145 - 290
Halikko	Salitunojan jokivarsiniitty	M	II	3	810 – 1350	576 – 1011
Kaarina	Vaarniemen kallioketo	P	II	1,3	351 – 585	384 – 674
Masku	Muuntajanmäen keto	M	II	0,2	135	67 – 125
Naantali	Kailon saaren kedot	M	II	0,5	135 – 225	134 – 221
Naantali	Viialan niitty	P	III	0,6	162 – 270	230 – 404
Perniö	Somerikon niitty	M+	II	0,5	135 – 225	87 – 174
Piikkiö	Laahamäen kallioketo	P	III	0,6	162 – 270	76 – 105
Salo	Hämeenkylässen keto	M	II	0,2	135	58 – 116
Salo	Kirjolan keto	P-	II	0,03	135	96 – 183
Turku	Patterinhaan keto	V	I	0,2	135	67 – 125
Turku	Juhannuskukkulan keto	V	I	1,5	405 – 675	365 – 655
Turku	Katariinanlaakson niitty	M+	II	0,9	243 – 405	86 – 144
Turku	Kaistarniemen niitty	M+	II	1,4	378 – 630	395 – 743
Turku	Ruissalon kedot	M+	II	1,3	351 - 585	442 – 790
Turku	Orionin keto	M-	III	1	270 – 450	232 – 246
Turku	Iso-Heikkilän radanvarren keto	M-	III	0,5	135 – 225	163 – 308
Turku	Iso-Heikkilän keto	P+	III	1,4	378 – 630	337 – 627
	YHTEENSÄ 18 kpl			16,13	4 725 – 7 515	3 945 – 6 940

6.6. Muut maanomistajat

Perinnebiotooppeja on jonkun verran myös seurakuntien, yhtiöiden ynnä muiden omistuksessa. Myös näiden tahojen tulee huolehtia omien alueidensa hoidosta. Ympäristökeskuksen koordinoija voisi myös näissä tapauksissa informoida omistajia perinnemaisema-alueista, niiden oikeasta hoidosta, sekä mahdollisesti toimia myös välittäjänä alueiden ja hoitajien kohtaamiseksi.

6.7. Vapaaehtoisjärjestöt

Erilaisten vapaaehtoisjärjestöjen ja vapaaehtoisten toimijoiden panos on ollut merkittävä perinnebiotooppien hoidossa. Näiden toimijoiden toiminta on kohdistunut pääsääntöisesti alueille, jotka muuten olisivat jääneet kokonaan hoidon ulkopuolelle. Varsinais-Suomen alueella perinnebiotooppien hoitoon osallistuneita yhdistyksiä ovat mm. Paimion seudun ympäristöyhdistys ry, Nousiaisten luonnonsuojeluyhdistys ry ja Varsinais-Suomen

perinnemaisemayhdistys. Lisäksi Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiirin niittoprojektissa hoidettiin vuosina 2000-2003 lukuisia ketokohteita, joiden hoitoa on jatkettu osin YM:n perinnemaisemien hoitorahoilla ja osittain projektirahoituksella. Myös WWF:n vuosittain järjestetyillä talkooleireillä on tehty arvokasta raivaus- ja niittotyötä Metsähallituksen kohteilla ja myös yksityismailla, mm. vuonna 2007 Iniön Hallonnäsissä (kuva.)

Näillä tahoilla toivotaan jatkossa olevaan yhä suurempi rooli perinnebiotooppien hoitajina. Yhdistysten toivotaan ottavan hoidettavakseen erityisesti pienialaisia kohteita. Talkoilla hoidettavaksi soveltuvia kohteita tulee eri yhteyksissä tarjota ryhmille ja vapaaehtoisjärjestöille. Tällä erityistuen ohjelmakaudella avautunut erityistukirahoitusmahdollisuus Leader-toimintatavalla lisää näiden tahojen mahdollisuuksia jatkaa aikaisempaa hoitoa, ottaa mukaan uusia hoidettavia kohteita, sekä mahdollistaa jopa kokonaan uusien hoitajatahojen (yhdistysten ja järjestöjen sekä näiden välityksellä myös maisemanhoitoyrittäjien) mukaan tulon perinnebiotooppien hoitamiseen.

Iniön Hallonnäsin umpeutuneita entisiä ketoja avattiin WWF:n talkooleirillä heinäkuussa 2007. Kedolla esiintyy mm. kuvan alueellisesti uhanalaista seljakämmekkää.

6.8. Projektit

Edellä mainitun Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiirin niittoprojektin lisäksi Varsinais-Suomessa on inventoitu uusia kohteita, osallistuttu tutkimuksiin, hoidettu perinnemaisemakohteita sekä koulutettu maisemanhoitajia ja maisemanhoitoyrittäjiä/-urakoitsijoita projektein ja hankkein.

Esimerkiksi Lounais-Suomen ympäristökeskuksen hallinnoima Maisemajuna-hanke kunnosti vuosina 2004-2005 yhteensä noin 260 ha perinnemaisemia, joista 200 hehtaarilla hoito jatkuu laidunnuksen ja erityistuen avulla.

Interreg-rahoitteisissa Saariston perinnemaisemat ja Maisemanhoito-projekteissa puolestaan inventoitiin 482 ha (yli 80 kpl) uusia perinnemaisemia saaristossa, Uudessakaupungissa, Velkualla ja Halikossa. Hoitosuunnitelmat laadittiin mm. Korppoon Brunskärille, Iniön Kolkon laitumille sekä Nauvon Borstöhön. Lisäksi Saariston kulttuurimaisemat – hankkeessa tutkittiin mm. erityistuen kannattavuutta karjataloilla sekä suunniteltiin kaksi käytännön hoitoprojektia: Turunmaanseuty ry:n Saaristoyrittäjäyys ja maisemanhoito (Skärgårdsföretagsamhet och landskapsvård, SOL) sekä Vakka-Suomen kehityskeskusten Paimen -hanke. Ensin mainitussa koulutettiin maisemanhoitoyrittäjyydestä kiinnostuneita henkilöitä saaristossa käytännön hoitoimiin ja samalla inventoitiin joi-takin uusia perinnemaisemakohteita. Jälkimmäisessä hankkeessa kunnostettiin 60 hehtaaria laidunmaita 7 kohteella Vakka-Suomessa (2004-2006). Kohteita aidattiin, ruovikoita niitettiin ja raivattiin rantalaitumia. Hankkeen aikana haettiin kuudelle kohteelle erityistukea.

Poikkiteieteellisessä Ruovikko-projektissa mm. niitettiin ja poltettiin ruovikoituneita merenranta-

niittyjä ja laadittiin strategiaa ruovikoiden käyttöön etelärannikolla: Projektin strategiasuunnittelun pilottialueet olivat Suomessa Turun ja Salon kaupungin rannikkoalueet ja Virossa Väinämeren alue. Suunnittelun yhteydessä koottiin ja selvitettiin vesiensuojelun ja luonnon monimuotoisuuden, sekä ruovikoiden hyötykäyttöön soveltuvuuden kannalta arvokasta tietoa. Saadun tiedon valossa arvioitiin missä: 1) ruovikko tulee jättää koskematta, 2) ruovikko voidaan hyödyntää bioenergia- ja rakennuskäyttöön, 3) ruovikko tulisi hävittää ja alueelle palauttaa merenrantaniitty. Pilottialueilla toteutettiin myös erilaisia bioenergiakäyttöön ja rakentamiseen liittyviä korjuuketjukoikeita, rakennusnäytöksiä sekä testattiin erilaisia menetelmiä ja laitteita. Lisäksi osallistuttiin strategialueiden merenrantaniittyjen peruskunnostuksiin.

Jatkossa on tarkoitus käynnistää ympäristökeskuksen/-keskusten hallinnoimana hanke liittyen esim. useita hoitamattomia perinnebiotooppeja sisältävän alueiden (esim. suurten jokilaaksojen) kohteiden hoitoon. Tähän voidaan yhdistää myös lehtojen hoidon problematiikka, sillä moni Varsinais-Suomen arvokkaista kohteista sijaitsee lehtojensuojeluohjelman alueilla. Uuden Interreg-rahoitteisen projektin käynnistäminen on tarpeen myös edellisen projektin käynnistämisen hoitotyön jatkamiseksi Ahvenanmaalla sekä eri Itämeren maiden hoitokäytäntöjen vertailuun ja laadultaan parhaimpien ja kustannustehokkaiden hoitotapojen löytämiseksi. Lisäksi mahdollinen hankeaihe voisi olla niittohoidon lisäämiseen liittyvä projekti, joka aktivoisi mm. viljelytiloja tai yhdistyksiä ottamaan hoidettavakseen useita niittämällä hoidettavia vuokrakohteita erityistuen avulla. Projektiin voisi liittää myös niittohoidon ohjeistuksen ja koulutuksen.

7. Tietojen tallentaminen

Kaikki koottu tieto arvokkaiden perinnebiotooppien hoidosta, hoidon toteuttajista ja toteutustavoista tulee saada tallennettua ja tieto tulee olla jatkossakin päivitettävissä. Inventoidut alueet sekä niissä mahdollisesti tapahtuneet rajausmuutokset tulee tallentaa digitoituna Hertta-järjestelmään, jolloin ne voidaan ottaa laajemmin huomioon maankäytön suunnittelussa. Lähivuosien tavoitteena on, että myös kunnilla tarjoutuu mahdollisuus päästä tähän järjestelmään (YM:n ohjeistus 2004).

Valtakunnallinen paikkatietoaineisto (suoje-luohjelmat, Natura-kohteet ym.) on tulevaisuudessa mahdollista saada vapaasti verkosta. Perinnemaisema-aineisto on aluekeskusten aineistoa, jota voidaan luovuttaa tarpeen mukaan. Esimerkiksi kuntien teknisille osastoille, joilla on tarvittavat tietokoneohjelmat käytössään, tulee lähettää kunnan inventoitujen perinnemaisemien ja erityistukea saavien perinnebiotooppien paikkatietoaineisto. Näin ne ovat käytettävissä mm. kaavoitusta, ympäristösihteereitä ja maaseutussihteereitä varten. Myös Metsäkeskus tarvitsee paikkatietoaineistoa, jotta puustoiset perinnebiotoopit voitaisiin ottaa huomioon metsäsuunnittelussa. Inventoidut kohteet sisältävä paikkatietoaineisto onkin jo toimitettu Metsäkeskukselle, joka voi jakaa aineistoa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan metsänhoitoyhdistyksille.

Perinnemaisemainventointien kohteiden, samoin kuin Uudenkaupungin ja Laitilan täydennysinventointien kohteiden rajaukset ovat jo nyt

kaikkien tahojen käytettävissä Lounaispaikan verkkosivuilla. Ennen valtakunnallista perinnemaisemarekisteriä voidaan alueellista aineistoa (uusia kohteiden rajauksia ja hoito- ym. tietoa) päivittää kyseisille verkkosivuille.

Jatkossa tulee kuitenkin kehittää esim. vuosittain päivitettävä valtakunnallinen perinnemaisemarekisteri, jossa on paikkatietoaineistoon liitettyä perustietoa kohteista, sekä mm. hoitotilanne. Kohteiden seurantakäynneillä kerättävät seurantatiedot tallennetaan ympäristöministeriön laatimalle sähköiselle lomakkeelle ja/tai suoraan perinnemaisemarekisteriin tai muuhun vastaavaan tietokantaan, jonka kautta ne ovat myös yhteistyötahojen käytettävissä (kts. myös luku 5.2. kohta 7 Perinnemaisemarekisteri). Ympäristökeskus päivittää rekisteriin myös yhteistyötahojen (mm. luonnonsuojelu- ja muut yhdistykset) keräämät kohteiden seurantatiedot. Lisäksi rekisteriin vietään erityistukisopimusten tai muuta kautta tietoon tulleet uudet perinnebiotoopit. Mahdollisuuksien mukaan jatkossa ainakin parhaimmat näistä tulee inventoida alueen tarkemman arvon selvittämiseksi. Sama koskee myös Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmissa perinnebiotoopeiksi luokiteltuja kohteita. Jatkuva tietovaihto myös Metsähallituksen, Museoviraston ja Metsäkeskusten kanssa sekä uusien kohteiden tietojen saamiseksi että kohteiden hoidon järjestämiseksi on tarpeen.

8. Suunnittelun ja hoidon resurssit ja rahoitustarpeet

Seuraavassa luvussa 8.1. esitetyt suunnittelun ja hoidon järjestämisen toimenpiteet ja kustannukset koskevat pääosin Lounais-Suomen ympäristökeskusta, jonka vastuulla on hoidon koordinointi sekä hoidon järjestäminen kiireellisimmille ja arvokkaimmille kohteille (kts. myös kohta 6.2.). Osa näistä tehtävistä voidaan kuitenkin ulkoistaa ja/tai ne liittyvät osin muihin laajempiin kokonaisuuksiin, kuten esim. hoitosuunnitelmien laatiminen tai (valtakunnallisen) perinnemaisemarekisterin laati-

minen – jolloin mukaan on laskettu vain Lounais-Suomen ympäristökeskuksen osallistumisen vaativat resurssit ja kustannukset. Varsinais-Suomen hoito-ohjelman toteuttaminen yhteistyössä Satakunnan hoito-ohjelman kanssa tuo synergiaetuja ja mahdollisesti myös resurssisäästöjä. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen perinnebiotooppien hoidon kokonaisresurssitarpeita ja kustannuksia laskettaessa on huomioitava molempien hoito-ohjelmien yhteenlasketut kustannukset.

Vehmaan Iso-Hermulan maakunnallisesti arvokas perinnemaisema muodostuu vielä kuvan edustavista niittylaikuista ja metsittyneistä hakamaa-osista. Alueella on tehty laidunnuksen päättymisen jälkeen raivauksia, mutta hoitoa tulisi jatkaa lisäraivauksilla ja laiduntamalla tai avoimia osia niittämällä.

8.1. Suunnittelun ja hoidon järjestämisen toimenpiteet ja kustannukset

1. Perinnebiotooppien hoidon järjestäminen ja koordinointi edellyttää vakinaisen henkilön palkkaamista (jonka työajasta noin 60 % Varsinais-Suomen, 40 % Satakunnan perinnemaisemiin). Varsinais-Suomen osalta palkka- ja matkakulujen osuus on noin 30 000 € vuodessa. Mahdollisen perinnemaisemarekisterin luominen vaatisi lisäksi noin 8 kuukauden työpanoksen ja noin 16 000 €.
a) Koordinoinnin ja hoitamattomien kohteiden hoidon järjestämisen vuosittaiset kustannukset: <ul style="list-style-type: none">
• Koordinointi 1 htkk – mm. yhteistyötahojen sitouttaminen, hoidettavien alueiden ja laiduneläinten /niittovälineiden yhteen saattaminen, hoito-/mallialueverkoston luominen
• Hoidon järjestäminen 3 htkk – noin 70 kohteelle viiden vuoden kuluessa (1 viikko/kohde)
b) Perinnebiotooppien seurannan ja hoidon neuvonnan vuosittaiset kustannukset: <ul style="list-style-type: none">
• Seuranta ja hoidon neuvonta arvokkaimmilla kohteilla – 2 htkk (+ matkakustannukset) (samalla hoitosuunnitelmien päivitys/ päivitystarpeen määrittäminen)
• Hoidon jatkuvuuden vuosittainen seuranta I hoitoluokan kohteilla (niiltä kohteilta, joilta esim. erityistuki tai muu hoito on päättymässä), II hoitoluokan kohteilta noin viiden vuoden sekä III hoitoluokan kohteilta 10 vuoden välein
c) Perinnemaisemarekisterin luomisen ja päivityksen kustannukset: <ul style="list-style-type: none">
• Rekisterin luominen 3 htkk tai ostopalveluna 6000 € (rakenteen luominen paikkatietoaineiston ympärille)
• Sisällön luominen 5 htkk tai ostopalveluna 10 000 € (hoitotiedon ym. lisääminen rekisteriin)
• Sisällön ja paikkatiedon päivittäminen – 1htkk/ vuosi
2. Erityistukilausuntojen vuosittaiset kustannukset (lausuntokäynnit ja lausuntojen laatiminen)
<ul style="list-style-type: none">
• 8 htkk eli 40 000 € ja matkakustannukset 1 000 €
3. Hoitosuunnitelmien laatimisen kustannukset: (noin 15-20 hoitosuunnitelmaa viidessä vuodessa = noin 3-4 hoitosuunnitelmaa/ vuosi)
<ul style="list-style-type: none">
• 4 htkk/v ja/ tai ostopalveluna noin 20 000 €
• Rahoitus osin Metso – puustoiset perinnebiotoopit
4. Erityistukikohteiden (ja muiden uusien kohteiden) inventointikustannukset:
<ul style="list-style-type: none">
• 5 htkk ja/ tai ostopalveluna noin 20 000 €
5. Tiedotuksen kustannukset: 0,5 htkk ja/ tai 2 000 €
<ul style="list-style-type: none">
• Esim. tiedotus muutoksista erityistukijärjestelmässä uudella ohjelmakaudella
6. Koulutuskustannukset: 2,5 – 3,5 htkk ja/ tai 10 000 €
<ul style="list-style-type: none">
• Metsäalan koulutus 0,5 htkk ja/ tai 1 000 €
• Suunnittelijoiden koulutus 0,5 htkk ja/ tai 2 000 € (suunnitelmien laadun parantaminen luonnon monimuotoisuuden huomioimisen kannalta, perinnebiotooppien alustava inventointi)
• Perinnemaisemien hoitajien eli pääosin viljelijöiden koulutus 0,5 htkk ja/ tai 2 000 €
• Niittokoneiden käyttökoulutus ja/ tai neuvontamateriaalin luominen 1-2 htkk ja/ tai 5 000 €
7. Esimerkkialueverkostojen tai mallitilojen luomisen ja esittelyn kustannukset: esim. 6 htkk ja/ tai 40 000 € (mahdollisesti rahoitus hankkeen tai projektin avulla – omarahoitusosuus)

8.2. I ja II hoitoluokan hoidon kustannukset

Kohdekohtaiset hoidon kustannukset on arvioitu ympäristökeskuksen vastuulla olevien I ja II hoitoluokan kohteille. Luvun kustannuksissa eivät ole mukana valtion mailla sijaitsevien kohteiden hoidon kustannukset. Hoidon kohdekohtaiset kustannukset on laskettu pääosin TE-keskuksen erityistuessa hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan.

Välittömästi hoitoa vaativat I hoitoluokan inventoidut kohteet (taulukko 15.)

- Erityistuen piiriin on mahdollisesti saatavissa noin 7 kohdetta (hoito esim. vuokraamalla tai lainaamalla lähitaloilta laiduneläimiä tai niittämällä).
- Lisäksi 2 kohdetta on kunnan omistuksessa, joten hoito ja/tai rahoitus tulisi järjestää omistajan kautta. (I hoitoluokan hoitamattomista tai osin hoidetuista kohteista vajaat 2 ha on Turun kaupungin omistuksessa. Näiden alueiden hoitokustannusten osuus on erityistuella n. 500-800 tai niitto – ja raivaushoidolla noin 600-1100 €. Yksi kohde on seurakunnan omistama.
- Muiden kohteiden hoito voidaan osin tarjota yhdistyksille tai teettää esim. urakoitsijalla (kedot eivät välttämättä vaadi hoitoa joka vuosi, vaan ajoittaista puuston raivausta ja niittoa). Ketoalueita voidaan myös ehdottaa vuokrattavaksi lähialueen viljelytiloille, jotka erityistukirahoituksella hoitaisivat raivauksen ja niiton. Saariston kohteet (nummet ja lehdesniityt) vaativat kuitenkin erityistä osaamista ja työlästä hoitoa, näiden kohteiden hoidossa tulisikin tehdä yhteistyötä Metsähallituksen kanssa.

Mikäli kaikkiaan noin 101 hehtaaria kattavia alueita ei saada erityistuen piiriin (tai esim. laidunnuksella hoidettaviksi, jolloin vuosittaiset kustannukset 27 000 – 46 000), näiden hoitaminen niittämällä (101 ha) ja raivauksin (65 ha) maksaisi karkeasti arvioiden TE-keskuksen erityistuessa hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan vuosittain noin 35 000 – 65 000 € (raivauskulut jaettu viidelle vuodelle).

Lisäksi vuonna 2006 pääosin hoitamattoman Korppoon Jurmon (osin valtion, osin yksityismaalla) hoidon kustannukset erityistuella tai laidunnuksella olisivat koko 200 hehtaarin osalta noin 54 000 – 90 000, tai yksityismaan osalta raivauksin (100 ha) ja niitoin (30 ha) noin 18 000 – 27 000 €.

Jurmoon on kuitenkin haettu erityistukisopimusta laidunnusta varten, joka toteutuessaan alkaisi keuhalla 2008. Tämän ja osin valtion maan omistuksen vuoksi Jurmon hoidon kustannuksia ei ole laskettu mukaan yhteenlasketuihin hoitokustannuksiin.

Viiden vuoden sisällä hoitoon järjestettävät II hoitoluokan inventoidut kohteet (taulukko 16.)

- 2-3 kohteella voi hoito järjestyä jatkossa erityistuella, ja noin 5 kohteelle tulee ehdottaa alueen vuokraamista lähialueiden karjataloille laidunmaaksi.
- Halikon, Maskun, Salon ja Turun kuntien/kaupunkien omistamille 8 kohteelle tulisi omistajan järjestää hoito. (Kts. hoitokulut taulukosta 14.)
- Muutamalle kohteelle voi raivaus järjestyä omistajan toimesta, mutta useimmille kohteille täytynee raivaus ja niitto tai laidunnus järjestää ulkopuolisin voimin (vrt. edellä). Ketokohteet eivät välttämättä vaadi hoitoa joka vuosi. Niiden hoito tulee tarjota yhdistyksille tai teettää esim. urakoitsijalla. Niityt voidaan myös ehdottaa vuokrattavaksi lähialueen viljelytiloille, jotka erityistukirahoituksella hoitaisivat raivauksen ja niiton.

Mikäli näitä kohteita ei saada erityistuen piiriin, niiden hoitokustannukset on lisättävä edellä mainittujen I hoitoluokan kohteiden vuosittaisiin hoitokustannuksiin. Noin 66 hehtaarin hoitaminen erityistuen avulla tai koko alueiden laidunnuskustannukset olisivat 17 000 – 28 000 €. Vastaavasti alueiden hoidon vuosittaiset kustannukset puustoisten tyyppien raivauksin (33 ha) ja avoimien osien niitoin (58 ha) olisivat noin 21 000 – 39 000 €.

Lisäksi viiden vuoden sisällä kunnostettaviin tai hoidettaviin kohteisiin tulisi sisällyttää osa Rekijokilaakson inventoidusta alueesta, josta on hoitoa vailla noin 470 hehtaaria. Tästä tärkeimmät ovat Häntälän-Talvisillan alueella sijaitsevat 44 hehtaaria. Koko hoitamattoman alueen hoidon kustannukset olisivat erityistuella noin 127 000 – 212 000 €, avoimien alojen niitoin ja puustoisten alojen raivauksin noin 97 000 – 184 000 €.

Taulukko 15. Välittömästi hoitoa vaativat I hoitoluokan kohteet ja niiden arvioidut hoidon kustannukset (yläosassa 1990-luvulla inventoidut kohteet ja alaosassa uudet kohteet)

Hoitokustannukset on laskettu TE-keskuksen erityistuen hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan.

Vuosittaiset erityistukikustannukset (jotka riittänevät myös vuosittaisiksi laidunnuskustannuksiksi, kun perustamiskustannuksetkin jaetaan viidelle vuodelle) on laskettu koko pinta-alalle sekä Varsinais-Suomessa erityistukisopimuskohteille maksetun keskimääräisen hoidon hehtaarihinnan (270 €) mukaan että maksimituen (450 € vuodesta 2007 lähtien) mukaan. Alle 0,3 hehtaarin kohteilla kustannuksiksi on laskettu kiinteä 135 € kuten erityistuessakin.

Vuosittaiset raivaus- ja niittokustannukset on laskettu laskemalla raivauskulut (471 €/ha) puustoisten tyyppien pinta-aloille ja jaettu ne viidelle vuodelle, sekä lisäämällä näihin koneellisen niiton sekä niittojätteen keruun vuosittaiset kustannukset (290-580 €/ha), jotka on laskettu vain niitettävälle alueille eli niityille, kedoille ja osin hakamaille.

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Ala (ha)	ET-/ laidunnuskust. 270-450 €/ha		Raivaus- ja niittokustannukset
Dragsfjärd	Hiittisten kirkon keto	M+	0,6	162	270	230 – 400
Halikko	Päivärinteen laidun	M+	1,8	486	810	520 – 1040
Houtskär	Mossalän Hannaksen keto	V	0,9	243	405	340 – 610
Houtskär	Sördön Norrgårdin lehdesniitty	V	1,4	378	630	540 – 940
Houtskär	Storgloetin rantaniitty	V	0,8	216	360	310 – 540
Houtskär	Lempnäsän keto	M+	0,9	243	405	350 – 610
Houtskär	Östra Saverkeitin keto	M+	1	270	450	290 – 580
Houtskär	Karlotin metsälaidun	M+	6,5	1755	2925	1890 – 3 770
Houtskär	Kittuisten lauttasataman keto	M+	1	270	450	380 – 670
Houtskär	Jippasin haka	M	1,6	432	720	610 – 1 080
Iniö	Jumon lehdesniitty	V	2,2	594	990	840 – 1 480
Korppoo	Jurmon Huvudskärin nummet	V	16,9	4563	7605	4 900 – 9 800
Laitila	Palttilan keto	V	1,9	513	855	730 – 1 280
Lemu	Miilumäen tammihaka	M	0,7	189	315	270 – 470
Mietoinen	Kaupplan keto	M	0,4	108	180	150 – 270
Mietoinen	Pyheen keto	M-	0,2	135	135	80 – 130
Nauvo	Sandholmin nummet	V	10,6	2862	4770	4 070 – 7 150
Nauvo	Dömmäskärin nummet	V	6,6	1782	2970	2 540 – 4 450
Nauvo	Sälgskärin kedot	M+	9,3	2511	4185	2 700 – 5 400
Nauvo	Lökholmin nummi	M+	30,2	8154	13590	11 600 – 20 360
Nauvo	Kälidingegårdin keto	M+	0,7	189	315	200 – 400
Nousiainen	Anttilan keto	M	0,3	135	135	120 – 200
Parainen	Stornäsetin keto	V	2,3	621	1035	880 – 1 550
Turku	Patterinhan keto	V	0,2	135	135	80 – 130
Turku	Juhannuskukkulan keto	V	1,5	405	675	580 – 1 010
Uusikaupunki	Kankarenhan keto	M+	0,6	162	270	170 – 350
Västanfjärd	Bredvikenin kallioketo	V	0,2	135	135	80 – 130
	Yhteensä 27 kpl		101,3	27 650	45 720	35 450 – 64 830
Korppoo	Jurmo	V	130-200	54 000	90 000	18 120 - 26 820
Kunta	Uusi kohde	Hoito-luokka	Ala (ha)	ET-/ laidunnuskust. 270-450 €/ha		Raivaus- ja niittokustannukset
Halikko	Lampolan kallioketo 1	I	0,2	135	135	80 – 140
Halikko	Lampolan kallioketo 2	I	0,2	135	135	70 – 120
Iniö	Hallonnäs	I	9,4	2 540	4 230	3 610 – 6 340
Korppoo	Utön Österäng	I	5,2	1 400	2 340	2 000 – 3 500
Parainen	Pikkuniityn tammihaka	I	1,3	350	590	500 - 880
	Yhteensä 5 kpl		16,3	4 560	7 430	6 260 – 10 980
	KAIKKI YHTEENSÄ 32 kpl		117,6	32 210	53 150	41 710 – 75 810
Houtskär	Lämpnäsän Apelholm	(I)	2,2	590	990	850 - 1480
Korppoo	Västra Råsen	(I)	2,4	650	1 080	920 - 1 620
	Mahdollisesti kunnostettavia 2		4,6	1 240	2 070	1 770 - 3 100
	KAIKKI YHTEENSÄ 34 kpl		122,2	33 450	55 220	43 480 - 78 910

Taulukko 16. Viiden vuoden sisällä hoitoon järjestettävät II hoitoluokan kohteet ja hoidon kustannukset (yläosassa 1990-luvulla inventoidut kohteet ja alaosassa uudet kohteet)

Hoitokustannukset on laskettu TE-keskuksen erityistuessa hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan.

Vuosittaiset erityistukikustannukset (jotka riittävät myös vuosittaisiksi laidunnuskustannuksiksi, kun perustamiskustannuksetkin jaetaan viidelle vuodelle) on laskettu koko pinta-alalle sekä Varsinais-Suomessa erityistukisopimuskohteille maksetun keskimääräisen hoidon hehtaarihinnan (270 €) mukaan että maksimituen (450 € vuodesta 2007 lähtien) mukaan. Alle 0,3 hehtaarin kohteilla kustannuksiksi on laskettu kiinteä 135 € kuten erityistuessaakin.

Vuosittaiset raivaus- ja niittokustannukset on laskettu laskemalla raivauskulut (471 €/ha) puustoisten tyyppien pinta-aloille ja jaettu ne viidelle vuodelle, sekä lisäämällä näihin koneellisen niiton sekä niittojätteen keruun vuosittaiset kustannukset (290-580 €/ha), jotka on laskettu vain niitettävälle aloille eli niityille, kedoille ja osin hakamaille.

Kunta	1990-luvulla inventoitu kohde	Arvo	Ala (ha)	ET-/ laidunnus- kust. 270-450 €/ha		Raivaus- ja niittokustannukset
Dragsfjärd	Kaxskälän kallioketo	M	0,6	160	270	170 – 350
Halikko	Raiviston keto	M	1	270	450	290 – 580
Halikko	Salitunojan jokivarsiniitty	M	3	810	1350	1 150 – 2 020
Houtskär	Äpplön keto	P+	1	270	450	380 – 670
Kaarina	Vaarniemen kallioketo	P	1,3	350	590	500 – 880
Kemiö	Norrgårdin kedot	M	0,7	190	320	270 – 470
Kemiö	Rekun niitty	M	0,2	135	135	60 – 120
Kiiikala	Haarniemen haka	M	4,2	1130	1890	1 610 – 2 830
Kisko	Takalahden keto	M	0,2	135	135	80 – 140
Kisko	Lapinkylän keto	M-	0,2	135	135	80 – 140
Kisko	Pappilan keto	M-	1,4	380	630	410 – 810
Korppoo	Nätaholmin laidun	M	2,1	570	950	810 – 1420
Korppoo	Grannasin kallioketo	M	2	540	900	680 – 1 250
Korppoo	Korpoströmin kedot	M	1,3	350	590	380 – 750
Koski	Kauralan laidun	M+	6,9	1860	3110	2 000 – 4 000
Kustavi	Flakan rantaniitty	M+	2	540	900	670 – 1 250
Kustavi	Koelsuun rantaniitty	M-	8,3	2 240	3 740	2 780 – 5 190
Laitila	Kilvonmäen niitty	M+	1,7	460	770	650 – 1150
Lieto	Kotirannan keto	M+	0,3	135	135	120 – 200
Masku	Muuntajanmäen keto	M	0,2	135	135	80 – 140
Naantali	Kailon saaren kedot	M	0,5	140	230	190 – 340
Nousiainen	Alakylän keto	M-	0,2	135	135	80 – 140
Nousiainen	Nutturilan keto	M+	0,2	135	135	80 – 140
Nousiainen	Nutturilan kesäteatterin keto	M	0,2	135	135	80 – 140
Nousiainen	Heinisen niitty	M	0,7	190	320	270 – 470
Nousiainen	Luhdanojan haka	M	1,8	490	810	690 – 1 210
Parainen	Brunäsin kallioketo	M+	2,8	760	1260	980 – 1 790
Pertteli	Niemelän niitty	M+	2,8	760	1260	810 – 1 620
Salo	Hämeenkylässen keto	M	0,2	135	135	1 230 – 2 160
Salo	Kärkän kedot	M	0,9	240	400	350 – 610
Salo	Kirjolan keto	P-	0,03	135	135	100 - 180
Somero	Yli-Kaupin laidun	M	3,2	864	1440	60 – 120
Turku	Ruissalon kedot	M+	1,3	350	590	500 – 880
Turku	Katariinanlaakson niitty	M+	0,9	240	410	350 – 610
Turku	Kaistarniemen niitty	M+	1,4	380	630	540 - 940
Turku	Riihipellon keto	M	0,7	190	320	270 – 470
Turku	Itätalon kallioketo	M	0,7	190	320	270 – 470
Uusikaupunki	Vainionpää-Virtalan keto	M	3,8	1030	1 710	1 100 – 2 200
Uusikaupunki	Lammaskarin rantaniitty	M+	3,6	970	1 620	1 380 – 2 430
	Yhteensä 39 kpl		64,5	17 280	27 900	21 090 – 38 840

Kunta	Uusi kohde	Arvo	Ala (ha)	ET-/ laidunnus- kust. 270-450 €/ha		Raivaus- ja niittokus- tannukset
Houtskär	Kittuisten niityt		2	540	900	770 – 1 350
Laitila	Kalliolan kedot		1,1	300	500	420 – 740
Taivassalo	Järppilän kartano	P	17	4 590	7 650	6 530 – 11 460
Velkua	Nanin lehdeshaka	M	1,5	410	680	580 – 1 010
Uusikaupunki	Pietilän-Lukkanan katajakedot	M	3	810	1 350	1 150 – 2 020
	Yhteensä 5 kpl		24,6	6 650	11 080	9 450 – 16 580
	KAIKKI YHTEENSÄ 44 kpl		89,1	23 930	38 980	30 540 – 55 420
Dragsfjärd	Vänön Storön	M+?	68	18 360	30 600	26 130 - 45 850
Houtskari	Äpplön Garpskär	M+	1,5	410	680	580 - 1010
Houtskär	Nätaholm	M+	12,6	3 400	5 670	4 840 - 8 500
Nauvo	Trunsön Långören	M+	10,8	2 920	4 860	4 150 - 7 280
	Mahdollisesti kunnostettavia 4		92,9	25090	41 810	35 700 - 62 640
Somero	Rekijokilaakso	V	(44-)470	126 900	211 500	97 360 - 184 360
	KAIKKI YHTEENSÄ 49 kpl		226-652	175 920	292 290	163 600-302 420
Houtskari	Åldanskär	M+	26	7 020	11 700	9 990 - 17 530

Maisemallisesti hienolla Päivärinteen laiturilla Halikon Vaskiolla on laidunnus päättynyt joitakin vuosia sitten, mutta alueella kasvaa yhä mm. uhanalaista keväsaraa, ja alue tulisi saada pikaisesti uudelleen hoidon piiriin.

Viiden vuoden sisällä hoitoon järjestettävät uudet kohteet

- I hoitoluokan kahdella kohteella (Utö ja Pikkuniitty) on laidunnus mahdollisesti alkamassa, ja Hallonnäsissäkin on aloitettu raivaukset WWF järjestämällä talkooleirillä kesällä 2007. Hallonnäsin raivausta tulee jatkaa sekä järjestää laidunnusta alueelle viipymättä (mahdollisesti erityistuella). Lampolan kalliokedot sopisivat myös niittokohteeksi (joko omistajan tai yhdistyksen), mutta mikäli alueelle järjestyisi esim. lammaslaidunnusta, hoidettavaa alaa olisi laajemmaltikin (noin 3 ha). Lämpnäsin Apelholm ja Västra Råsen kaivannevat vielä lisäselvityksiä (inventointeja) hoitotarpeen tarkentamiseksi (taulukko 15. alaosa)
- II hoitoluokan kohteista Järppilän kartanon alueilla on hoito mahdollista erityistuella ulkopuolisen laiduntajan toimesta, ja Kalliolan kedot sopisivat myös läheisten erityistuella hoidettavien alueiden laajennukseksi. Pietilän ja Lukkalan katajakedoille tulisi järjestää laidunnusta (erityistuen avulla), tai ne voidaan hoitaa niittämällä kuten Kittuisten niitytkin (omistajan tai yhdistysten toimesta). Saariston kohteet kaivannevat vielä lisäselvityksiä (inventointeja) hoitotarpeen tarkentamiseksi (Taulukko 16. alaosa).

Mikäli näitä kohteita ei saada erityistuen piiriin, niiden hoitokustannukset on lisättävä edellä mainittujen I-II hoitoluokan kohteiden vuosittaisiin hoitokustannuksiin. Noin 42 hehtaarin hoitaminen erityistuen avulla tai koko alueiden laidunnuskustannukset olisivat 11 500 – 19 000 €. Vastaavasti alueiden hoidon vuosittaiset kustannukset puustoitusten tyyppien raivauksin (35 ha) ja avoimien osien niitoin (42 ha) olisivat noin 15 000 – 28 000.

8.3. Muiden erityistukikelpoisten kohteidenhoidon rahoitus

Edellä mainittujen hoitoluokka I ja hoitoluokka II hoidon kustannusten lisäksi tarvitaan rahoitusta hoitoluokan III kohteille, joiden hoitoa ei voida rahoittaa maatalouden erityisympäristötuella, tai kohteille, joiden hoito ei pienen koon vuoksi ole omistajien mielestä taloudellisesti kannattavaa. Lisärahoitusta tarvitaan myös kohteille, jotka tarvitsevat räätälöityä hoitoa arvokkuutensa tai muiden ominaispiirteidensä vuoksi (esim. uhanalaisten lajien kasvupaikat tai uhanalaiset luontotyyppit).

Näiden kohteiden määrä lisääntyy jatkossa, kun perinnebiotooppeja löydetään lisää ja osa entisistä kohteista jää pois hoidosta (ja omistus siirtyy esim. seuraavalle sukupolvelle, joka ei ehkä ole enää viljelijä).

Kaikkiaan tällaisten kohteiden pinta-ala on Varsinais-Suomessa arviolta 2 700 ha ja niiden hoidon kustannukset olisivat noin 1 350 000 € vuodessa (noin 500 €/ha). Erityistuen piirissä tällä hetkellä noin 3 600 ha (v. 2006), ja uusista vielä löytämättömistä kohteista erityistuella rahoitettava osa voisi mahdollisesti olla noin 1 700 ha. Siis yhteensä 5 300 ha – (luvussa 5.2.) tavoitteeksi esitetystä 8000 ha hoidon piirissä vuoteen 2012 mennessä – arvioidaan rahoitettavaksi erityistukirahoituksella. Vielä löytämättömistä kohteista noin 1 400 -1 700 ha tulisi hoidettavaksi muulla rahoituksella. Lisäksi inventoiduista kohteista hoitamattomia, ei ehkä erityistuen piiriin saatavissa, olevia hehtaareja on noin 1 000 - 1 300 ha. Toisin sanoen yhteensä 2 700 ha on arvioitu muulla rahoituksella hoidettavaksi.

8.4. Hoidon kustannukset yhteensä ja rahoitusmahdollisuudet

Kootut perinnebiotooppien suunnittelun, koodinoinnin, sekä hoidon kustannukset Varsinais-Suomessa on esitetty taulukossa 17.

Erityistuen perinnebiotooppisopimusten piirissä on tällä hetkellä noin 3580 ha, ja niiden hoidon vuosittaiset kustannukset ovat noin 966 000 euroa (Varsinais-Suomessa maksettu tukea keskimäärin 270 €/ha). Tavoitteena on saada hoidon piiriin erityistuella noin 5300 ha (2/3 8000 ha:sta), jolloin kustannukset ovat noin 1 440 000 euroa. Hoidon vuosittaiset kustannukset muilla rahoitusmuodoilla, mikäli alueita ei saada erityistuen piiriin, ovat hoitoluokka I ja II nyt hoitamattomien kohteidenosalta vähintään 50 000 - 100 000 €/ vuosi, muiden kohteiden osalta noin 1 300 000 €. Kokonaisuudessaan hoidon kustannukset vuonna 2012 olisivat siis noin 2,8 miljoonaa euroa.

Hoitamattomien I hoitoluokan 1990-luvulla inventoitujen kohteiden hoitokustannukset ovat siis ensimmäisen viiden vuoden aikana maksimissaan noin 65 000 € per vuosi (Taulukko 15.). Alkurauvauksen jälkeen hoitotarve ja rahoituksen tarve hieman jatkossa vähenee, mutta tämä korvautuu seuraavan viiden vuoden aikana hoidon piiriin järjestettävillä II hoitoluokan kohteiden (maksimissaan 39 000 €/v; Taulukko 16.) ja hoidon piiristä pudonneiden – aiemmin hoidettujen – kohteiden

hoidon kustannuksilla. Lisäksi 1990-luvun inventointien jälkeen löydetystä kohteista kiireellisimpien kohteiden hoitokustannukset ovat maksimissaan noin 28 000 €/v (sekä mahdollisesti viiden vuoden sisällä kunnostettavien noin 83 000 €/v + Rekijokilaaksossa noin 100 – 210 000 €).

Lisäksi hoidon kustannuksiin kuuluvat työkalupankin eli niittovälineiden, sekä niiden välittämisen ja huollon kustannukset. Varsinais-Suomessa on ajankohtaista niittokoneiden uusiminen, lisäksi kustannuksia muodostavat koneiden huolto ja välitys (5 000 €/vuosi ja/tai 1 htkk/vuosi).

Hoitotyön mahdolliset rahoituslähteet:

- Maatalouden erityisympäristötuki pääosalla (tavoite 2/3) erityistukikelpoisista alueista, I ja II hoitoluokan hoitamattomista kohteista n. 10 kohteella eli 20-25 hehtaarilla – n. 10 000 €
- YTY-rahoitus n. 7 000 € (n. 10 000 €/v Lounais-Suomessa, Varsinais-Suomen osuus 2/3)
- YM:n perinnebiotooppien hoitorahoitus n. 17 000 € (n. 25 000 €/v Lounais-Suomessa, Varsinais-Suomen osuus jatkossa noin 2/3)
- Saariston ympäristönhoitoavustus noin 10 000 €

- Yhteistyötahojen järjestämällä hoidolla tai rahoituksella:
(Metsähallitus: valtion omistamilla kohteilla ja vuodesta 2008 alkaen myös YSA-alueiden puustoilla perinnebiotooppikohteilla METSO-rahoituksella)
Museoviraston hoito-ohjelman laajennus, 10 kohdetta ja 5 ha – 1 800 – 3 000 €
Kuntien rahoituksella esim. 4 000 – 7 500 € (kts. luku 6.5.; Taulukko 14.)
- Projektirahoituksella (esim. kuntien kohteita yhteisinä LIFE- tai rakennerahastohankkeina)
- Lisäksi pieniä puustoisten perinnebiotooppien raivaus- ym. peruskunnostustoimia voidaan rahoittaa myös KEMERA-luonnonhoitohankkeiden avulla. Myös METSO-rahoituksella voitaneen korvata omistajille puustoisten perinnebiotooppien puuston säästämisestä tai hoidosta koituvia kustannuksia.
- Em. rahoitusmuotojen lisäksi tarvitaan vuosittaista kansallista rahaa osin hoitoluokan I ja II kohteiden hoitoon sekä vähempiarvoisten ja uusien kohteiden hoidon rahoitukseen.

Taulukko 17. Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoidon kustannukset yhteen koottuna. Huom. Taulukon eri osien kustannukset ovat osin päällekkäisiä. Hoitokustannukset on laskettu TE-keskuksen erityistuessa hyväksymien hoitotoimenpiteiden kustannuksien mukaan.

Suunnittelun toimenpiteet tai hoidettava kohderyhmä	Hoidettavia hehtaareja (ha)	Suunnittelun tai hoidon kustannukset yhteensä (htkk tai €)	ET-/ laidunnuskustannukset €/v (270 - 450 €/ha)	Raivaus- ja niittokustannukset €/v (niitto 290-580, raivaus 471 €/ha)
Koordinointi, hoidon järjestäminen priorisoidulle kohteille, seuranta ja neuvonta		30 000 €/v (7 htck)		
Perinnemaisemarekisteri (kehittäminen ja sisällön syöttö)		8 htck/16 000 €		
Erytystukilausuntojen laatiminen ja maastokäynnit		40 000 €/ v + 1000 €/v (8 htck + matkakust.)		
Hoitosuunnitelmien laatiminen		4 htck ja/tai 20 000 €/v		
Erytystukikohteiden inventointi		5 htck ja/tai 20 000 €/v		
Tiedotus		0,5 htck ja/tai 2 000 €		
Koulutus		2,5–3,5 htck ja/tai 10 000 €		
Esimerkkialueverkostojen luominen ja esittely		40 000 € ja/tai 6 htck		
I hoitoluokan kohteiden hoito	101,3		27 600 – 45 700	35 500 – 64 800
II hoitoluokan kohteiden hoito	64,5		17 300 - 27 900	21 100 – 38 800
Yhteensä	165,8	50 000 – 100 000	44 900 – 73 600	56 600 – 103 600
Uudet kohteet (I hoitoluokka)	20,9		4 600 - 7 400	9 500 – 16 600
Uudet kohteet (II hoitoluokka)	24,6		6 700 - 11 100	6 300 - 11 000
Yhteensä kaikki	211,3	60 000 - 130 000	56 200 - 92 100	72 400 - 131 200
Mahdollisesti kunnostettavat (I)	4,6		1 200 - 2 100	1 800 - 3 100
Mahdollisesti kunnostettavat (II)	92,9		25 100 - 41 800	35 700 - 62 600
Yhteensä	97,5	30 000 - 70 000	26 300 - 43 900	37 500 - 65 700
Rekijokilaakso (II)	(44 -) 470	100 000 - 210 000	126 900 - 211500	97 400 - 184 400
Yhteensä kaikki	353 - 779	200 000 - 400 000	209 400-347 500	207 300 - 381 300
Niittokoneen hankinta, sekä sen välittämisen ja huollon kustannukset		5000 € ja/tai 1 htck/v		
Erytystuen piirissä olevien (v. 2005-2006) kohteiden ala ja hoidon kustannukset (270 €/ha)	3 600	966 000 €/v		
Erytystuen piirissä v. 2012 olevien kohteiden (tavoite)ala ja hoidon kustannukset (270 €/ha)	5300	1 440 000 €/v		
Erytystuen ulkopuolelle v. 2012 jäävien hoidettujen kohteiden (tavoiteala ja) hoidon kustannukset muulla rahoituksella (500 €/ha)	2 700	1 350 000 €/v		
Muinäisjäännösalueella tai sen läheisyydessä sijaitsevien hoitamattomien perinnemaisemien hoitokustannukset	5,4		1 800 – 2 600	1 800 – 3 300
Kuntien omistamien hoitamattomien perinnemaisemien hoitokustannukset	16,6		4 900 – 7 700	4 100 – 7 500

TIIVISTELMÄ

Johdanto

Perinnemaisemien hoitotyöryhmä asetti mietinnössään (Salminen & Kekäläinen 2000) tavoitteeksi, että kaikki arvokkaat perinnebiotoopit saadaan hoidon piiriin vuoteen 2010 mennessä. Koska perinnebiotooppeja tähän saakka pääasiallisesti hoitaneiden aktiivitulojen määrä pienenee jatkossakin, tavoitteeseen pääseminen edellyttää viljelijöiden ohella myös muiden toimijoiden aktiivista panostusta hoitotyöhön. Perinnebiotooppien hoito-ohjelman tarkoituksena on selvittää alueiden nykytila sekä priorisoida kohteiden hoitotarve. Ohjelma kokoaa yhteen perinnebiotooppien hoidosta kiinnostuneet tahot ja pyrkii sitouttamaan ne osaltaan alueiden hoitoon. Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma on laadittu ensisijaisesti vuosille 2008 – 2012. Ohjelma tähtää pidemmällekin, mutta tavoitteiden ja toimenpiteiden päivytystä tulee kuitenkin tehdä viimeistään 5 vuoden kuluessa. Ohjelman laatimiseen osallistuivat Metsähallitus, Metsäkeskus, Museovirasto, MTK, Pro Agria maaseutukeskus, Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiri, Varsinais-Suomen TE-keskus, Varsinais-Suomen liitto ja osin kunnat. Työtä rahoittivat Varsinais-Suomen TE-keskus, Ympäristöministeriö ja Metsähallitus ja ympäristökeskuksen EMOTR-rahoitteinen Maisemajuna-projekti

Menetelmät

Hoito-ohjelman laatiminen aloitettiin toukokuussa 2005 yhteistyökokouksella. Kesien 2005- 2007 aikana käytiin noin 200:lla Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteella. Lopuista kohteista kerättiin tietoa maanomistajilta puhelimitse (hoidosta, hoidon jatkuvuudesta, mahdollisista maankäytön muutoksista, erityistuen hakumahdollisuuksista, kiinnostuksesta vuokrata alue toisen hoitoon) sekä erityisympäristötukihakemuksista, yhdistyksiltä, kunnilta, Metsähallitukselta ja Museovirastolta. Hoidon kiireellisyysjärjestys laadittiin pääosin ohjeen (Kekäläinen 2004) mukaan, joskin tapauskohtaista harkintaakin käytettiin. Hoito-ohjelman runkoa esiteltiin sekä hoidon ja rahoitusmahdollisuuksia pohdittiin yhteistyökokouksessa Turussa. Kesän lopussa 2007 yhteistyötahoilla oli vielä mahdollisuus kommentoida ohjelmaa.

Aiemmat inventoinnit

Perinnebiotooppi-inventointeja tehtiin Varsinais-Suomessa vuosina 1992, 1994-1997. Arvokkaiksi luokiteltuja kohteita löydettiin 448 (yhteispinta-alaltaan 3006 hehtaaria), joista valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita 208 kohdetta. Varsinais-Suomen perinnemaisemat julkaisun (Lehtomaa 2000) mukaan perinnemaisemista oli hoidossa tuolloin 1692 ha eli 56 %.

Perinnebiotooppien nykytila ja hoito (vuosina 2005-2006)

Varsinais-Suomen 1990-luvulla inventoiduista kohteista 202 kohdetta eli noin 45 % on säännöllisessä hoidossa. Pinta-alasta on hoidossa erityistuen avulla noin 1352 hehtaaria (45 %). Lisäksi muulla tavoin hoidetaan ainakin 196 ha (7 %). Mikäli alaan lasketaan inventoitujen perinnebiotooppien yhteydessä tai lähialueilla (samassa sopimuksessa tai sama hakija) sijaitsevat sopimusalat, on hoidossa yhteensä noin 2313 ha. Perinnemaisemainventointien rajauksiin sisältyi 1613 ha valtakunnallisesti arvokasta aluetta. Näistä on hoidossa noin 44 % (perinnebiotooppien yhteydessä tai lähialueilla sijaitsevat sopimusalat mukaan lukien 906 ha). Maakunnallisesti arvokkaaksi inventoiduista 846 hehtaaria hoidettua alaa on noin 62 % (kohteiden yhteydessä tai lähialueilla sijaitsevat sopimusalat mukaan lukien 920 ha). Paikallisesti arvokkaasta 547 hehtaaria hoidetaan noin 59 %.

Maatalouden erityistukea saa Varsinais-Suomessa 124 inventoitua kohdetta. Viljelijän omistuksessa olevia ja näin erityistukikelpoisia kohteita on lisäksi noin 70. Valtion maille sijoittuu 33 1990-luvulla inventoitua kohdetta, joista 29 hoidetaan ja 4 on vailla hoitoa. Lisäksi Museovirasto ja yhdistykset hoitavat noin 25 kohdetta.

Vaikka lukuisilla tiloilla on luovuttu karjanpidosta ja luonnonlaitumien laidunnuksesta, erityistuen avulla on saatu alueita myös uudelleen hoidon piiriin. Lisäksi inventointiaikaisia laitumia on usein laajennettu erityistukisopimusten myötä entistä laajemmille alueille. Erityistuen perinnebiotooppisopimusten hehtaariala on kasvanut 2143 hehtaaria (v. 1998) aina 3580 hehtaariin (v. 2006).

1990-luvun inventointien jälkeen on tullut esille uusia perimaisia mm. täydennysinventoinneissa yli 200 kohdetta ja noin 1000 hehtaaria, sekä erityistukisopimusten kautta yli 350 ja hehtaareja noin 2400. Luonnon monimuotoisuuden yleisuunnittelussa on löydetty uusia perinnebiotooppikohteita n. 170 ja hehtaareita noin 700. Kaikkiaan perinnebiotooppeja on Varsinais-Suomen alueelta tiedossa noin 1200 kappaletta ja 7300 ha. Näistä hoidon piirissä on yli 4800 ha.

Inventointitilanteeseen verrattuna hoitamattomien kohteiden kunto on edelleen heikentynyt, mutta pääosalla hoidetuista kohteista, etenkin erityistukisopimuskohteilla, on hoidon taso ja sitä kautta kohteiden kunto parantunut. Osalla kohteista tosin rehevöittävä laidunnus jatkuu yhä heikentäen perinnemaisematyyppien tilaa. Myös raivaustarvetta on yhä valtaosalla kohteista, niin metsittyvillä hoitamattomilla ketokohteilla kuin laidunnetuillakin alueilla. Hoidon tason ja sitä kautta perinnemaisemien kunnan parantaminen edellyttääkin suurempaa panostusta kohteiden seurantaan ja hoidon neuvontaan tiloilla.

Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietinnös- sä Lounais-Suomen erityisvastuulle määriteltiin perinnebiotooppityypeistä kedot, tuoreet niityt, merenrantaniityt, nummet ja lehdesniityt. Eri- tyisvastuutyyppeiden hoidon tilanne inventoiduil- la kohteilla ei ole juurikaan muuttunut, alueista suunnilleen saman verran on edelleen hoidossa (merenrantaniittyjä hieman aiempaa enemmän). Ketojen ja etenkin kallioketojen osalta hoidon osuus on kuitenkin edelleen riittämätön ja myös hoidon laatuun tulee kedoilla kiinnittää enemmän huomiota. Myös yksityismailla sijaitsevien nummien nykytila tulisi selvittää tarkemmin ja niiden sekä yksityismaiden lehdesniittyjen hoitoon panostaa jäljellä olevien rippeiden pelastamiseksi. Toisaalta täydennysinventointien ja uusien erityistukisopi- musten perinnemaisemakohteiden myötä on saatu lisää hoidettua alaa satoja hehtaareja tuoreita niit- tyjä ja merenrantaniittyjä.

Hoidon priorisointi

Varsinais-Suomen perinnebiotoopit jaettiin kol- meen luokkaan sen mukaan miten arvokas kohde on ja miten kiire sen saamisella uudelleen hoidon piiriin on. Myös hoidossa olevat kohteet pisteytet- tiin. Kiireellisimmässä I hoitoluokassa on 75 koh- detta, II hoitoluokassa 99 kohdetta. Arvokkaimpia ja/tai kiireellisimpiä hoitamattomia kohteita on 100 (211 ha). Näistä kohteista 30 on I hoitoluokan

kohteita (lisäksi uusista kohteista 18), joiden hoito pyritään järjestämään mahdollisimman nopeasti. Hoitoluokan II 40 hoitamattoman kohteen (ja 12 uuden kohteen) hoito pyritään järjestämään viiden vuoden kuluessa. Lisäksi potentiaalisia arvokkaita kunnostettavia kohteita on 6 (98 ha) ja Rekijoki- laakson vielä hoitamattomat (44-470 ha), joiden peruskunnostustarve tulee vielä selvittää tarkem- min, eikä niiden hoito välttämättä järjesty viiden vuoden sisällä.

Ohjelman tavoitteet

Ohjelman tavoitteissa on pyritty huomioimaan pe- rinnemaisemien hoitotyöryhmän mietinnön asetta- mia tavoitteita. Ohjelman tavoitteiden saavuttami- seksi ehdotetuilla toimenpiteillä vastataan lisäksi selvitettyihin ja yhteistyötahojen kanssa todettui- hin perinnebiotooppien hoidon ongelmiin.

- **90%valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kohteista hoidon piirissä vuo- teen 2012 mennessä.**
- **Arvokkaita perinnemaisemia hoidon piirissä 8 000 ha vuoteen 2012 mennessä.** Tähän sisältyvät inventoitujen lisäksi erityis- tukisopimusten inventoimattomat perinne- maisemat.
- Inventoiduista perinnebiotoopeista 2/3 (pinta-alasta) hoidetaan erityisympäristötu- ella.
- Pienten perinnemaisemien ja harvinaisten perinnemaisematyyppien hoidon edistämi- nen.
- Yhteistyön lisääminen (hoidon järjestämi- nen, tiedonvälitys) yhteistyötahojen kesken.
- Arvokkaimmille perinnemaisemille laadi- taan asiantuntijavoimin hoitosuunnitelmat, niiden kasvillisuuden tilaa seurataan ja annetaan hoidon neuvontaa paikan päällä.
- Edellisten tavoitteiden toteutumiseksi tulee ympäristökeskukseen palkata henkilö, jonka tehtäviin kuuluu perinnemaisemien hoidon järjestäminen, hoidon koordinoiminen ja yhteistyötahojen sitouttaminen perinnemai- semien hoitoon.
- Lisätään yhteistyötä, ajantasaisen tiedon vaihtoa sekä koulutusta puustoisten perin- nebiotooppien (metsälaitumien ja hakojen) määrän ja hoidon laadun turvaamiseksi.
- Valtakunnalliseen perinnemaisemareki- steriin pyrkiminen.
- Lisätään uusia hoidon rahoituskeinoja, mm. projektirahoitusta.

- Maisemanhoitoon erikoistuneita urakoitsijoita käytetään ympäristökeskuksen vastuulla olevien alueiden hoitoon. Talkootoimintaa tuetaan pitempiaikaisilla avustuksilla.
- Perinnemaisemien hoitoon liittyvän koulutuksen järjestäminen / opetukseen osallistuminen.

Suunnittelun ja hoidon kustannukset sekä rahoitusmahdollisuudet

Hoidon järjestäminen ja koordinointi edellyttää vakinaisen henkilön palkkaamista Lounais-Suomen ympäristökeskukseen. Lisäksi tehtäviin sisällytetään perinnemaisemien tilan seuranta, hoidon neuvonta sekä perinnemaisematiedon päivittäminen perinnemaisemarekisteriin. Varsinais-Suomen osalta palkka- ja matkakulut ovat n. 30 000 €/v. Lisäksi suunnitteluun tarvitaan seuraavat resurssit:

- Erityistukilauseuntojen kustannukset 8 htkk/v tai 40 000 ja 1000 € matkakustannukset
- Hoitosuunnitelmien laatiminen: 4 htkk/v ja/tai 20 000 €
- Erityistukikohteiden ja muiden uusien kohteiden inventointi: 5 htkk/v ja/tai 20 000 €
- Tiedotus: 0,5 htkk ja/tai 2000 €
- Koulutus: 2,5 – 3,5 htkk ja/tai 10 000 €

- Mahdollisen perinnemaisemarekisterin luominen: 8 htkk tai n. 16 000 €.
- Esimerkkialueverkostojen tai mallitilojen luominen ja esittely: esim. 40 000 € ja/tai 6 htkk

Hoidon vuosittaiset kustannukset, mikäli alueita ei saada erityistuen piiriin, ovat muilla rahoitusmuodoilla inventoitujen kohteiden hoitoluokkien I-II osalta noin 50 000 - 100 000 €/v, uudet kohteet mukaan lukien 60 000 – 130 000 €/v. Lisäksi potentiaalisten (muttei välttämättä 5 vuoden sisällä) kunnostettavien hoidon kustannukset voisivat olla 30 000 – 80 000 muiden ja 100 000 -210 000 Someron Rekijokilaakson vielä hoitamattomien osien osalta. Kaikkiaan hoidon kustannuksiksi on arvioitu vuoden 2012 tavoitteen eli 8 000 hoidetun hehtaarin osalta n. 2 800 000 €/v, joista noin 1 440 000 €/v erityistuella rahoitettuna (5300 ha).

Aiemmin käytettyjen rahoituslähteiden (YTY-rahoitus, YM:n perinnebiotooppien hoitorahoitus, Saariston ympäristönhoitoavustus) lisäksi tulee lisätä uusien rahoituslähteiden käyttöä Varsinais-Suomessa (KEMERA, METSO, sekä muu. projekti- ja hankerahoitus). Myös muiden kuin yksityisten maaomistajien (kuntien ym.) sekä muiden yhteistyötahojen osallistumista hoitoon ja sen kustannuksiin tulee lisätä. Lisäksi tarvitaan vuosittaista kansallista rahaa osin hoitoluokan I ja II kohteiden hoitoon sekä mm. uusien kohteiden hoidon rahoitukseen.

Kevätesikoiden kukintaa toukokuun lopussa Iniön Salmisin lehdesniityllä.

LÄHTEET

- Hagelberg, E. 2002: Liedon arvokkaat perinnemaisemat. - Varsinais-Suomen Interreg -projektin pienet perinnemaisemasuunnitelmat. Toim. Iiro Ikonen, Antti Lammi ja Eija Hagelberg. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 1/2002. 133 s., s. 7 - 36.
- Härjämäki, K.; Ikonen, I.; Lammi, A. 2001: Laitilan Untamala-Kodjalan maisemanhoidon yleissuunnitelma. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 8/2001. 82 s.
- Härjämäki, K., Pakkanen, T. 2006: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Vehmaa ja Taivassalo. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 3/2006.103 s.
- Härjämäki, K., Pakkanen, T. 2006: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Perniö. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 4/2007.
- Ikonen, I.; Laakso, M.; Lammi, A.: Paimionjokilaakson ja Vähäjoen maisemanhoidon yleissuunnitelma. Lounais-Suomen ympäristökeskus 2000. Alueelliset ympäristöjulkaisut 163. 73 s.
- Ikonen et al 2001: Rekiokilaakson luonnonhoidon suunnitelmat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 231. Lounais-Suomen ympäristökeskus 2001.
- Ikonen, I., Lammi, A. ja Hagelberg, E. (toim.) 2002: Varsinais-Suomen Interreg -projektin pienet perinnemaisemasuunnitelmat. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 1/2002, 133 s.
- Kalpa, A., Ikonen, I. 2005: Hiidientien maisemanhoitosuunnitelma. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 2005.
- Karhunen, A. 2005: Maatalouden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Kaulajoen alue. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 10/2005. 47 s.
- Karhunen, A., Jaakkola, M. 2003: Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Paattistenjoen alue. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 19/2003. 36 s.
- Kekäläinen, H. 2003: Perinnebiotooppien hoidon kiireellisyyden määrittäminen. Länsi-Suomen ympäristökeskus 2003.
- Knuutila, M., Lehtomaa, L. & Repo, J. 2005: Velkuan perinnemaisemat. Lounais-Suomen ympäristökeskus 2005.
- Lehtomaa, L., Lammi, A. 2001: Paimion Askalan perinnemaisemien hoito- ja käyttösuunnitelma. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 7/2001.
- Lehtomaa, L. 2000: Varsinais-Suomen perinnemaisemat. Alueelliset ympäristöjulkaisut 160. Lounais-Suomen ympäristökeskus 2000.
- Lehtomaa, L. 2002: Luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma – Halikonjokilaakso. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 7/2002. 32 s.
- Majuri, P., Ajosempää, H. Lehtomaa, L. 2004: Uudenkaupungin perinnemaisemat. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 3/ 2004, 42 s.
- Pakkanen, T. 2005: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma. Kemiön pohjoisosa. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 3/2005. 57 s.
- Pakkanen, T., Lammi, A. & Jaakkola, M. 2004: Maatalousalueiden luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelma Sauvo-Karuna. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen moniste 2/2004. 53 s.
- Perinnebiotooppien alueellinen hoito-ohjelma. Ympäristöministeriö 2004.
- Salminen & Kekäläinen 2000: Perinnemaisemien hoitotyöryhmän mietintö 2000. Perinnebiotooppien hoito Suomessa. Suomen ympäristö -julkaisut 443. 162 s.
- Pykälä, J. Alanen, A., Vainio, M. & Leivo, A. 1994: Perinnemaisemien inventointiohjeet. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 559.

Liitteet

LIITE Ia.

Saaristomeren Natura-alueelle (FI0200164) sijoittuvat inventoidut kohteet, hoitotilanne ja tehdyt hoitosuunnitelmat (ET= erityistuen piirissä; MH = Metsähallituksen hallinnoima alue, hoitosuunnitelma Metsähallituksen vastuulla). Tähdellä * merkityt kohteet, jotka kuuluvat myös valtakunnalliseen suojeeluohjelmaan. Kohteiden arvo ja pinta-ala perustuu 1990-luvun inventointien tilanteeseen (Lehtomaa 2000).

Kunta	Kohde	Arvo	Hoito-luokka	Hoito (+/-)	Pinta-ala (ha)	Hoito-suunnitelma
Dragsfjärd	Holman laitumet	V	I	+	24,7	(MH)
Dragsfjärd	Apelholmenin kedot	V	I	+	13,6	(ET; MH)
Dragsfjärd	Äpskärin kedot	V	I	+	8,2	
Dragsfjärd	Halsholmenin niityt*	M+	I	+	9,2	(MH)
Dragsfjärd	Yxskärin niityt	M+	I	+	9	(ET; MH)
Dragsfjärd	Hamnholmenin metsälaidun	M+	II	+	73	MH 2005
Dragsfjärd	Åhnholmin metsälaidun	M+	I	+	9,9	(ET; MH)
Dragsfjärd	Högländetin haka	P+	II	+	1,6	MH 2004
Houtskär	Jungfruskärin Storlandet*	V	I	+	86	(ET), MH 2005
Korppoo	Jurmo	V	I	(+)	200	(ET, MH 2007)
Korppoo	Kälön haat	V	I	+	54,2	(ET; MH)
Korppoo	Kälön Kråkskärin laitumet	V	I	+	29,8	(ET; MH)
Korppoo	Jurmon Huvudskärin nummet	V	I	-	16,9	
Korppoo	Bärskärin haat	M+	I	+	17,3	(ET; MH)
Korppoo	Österskärin Bredskärin metsälaidun	M-	II	+	17	(ET; MH)
Korppoo	Bussön metsälaidun	P+	III	+	7,3	(ET; MH)
Korppoo	Stora Hästön metsälaidun	P	III	+	11,8	(ET; MH)
Korppoo	Konungskärin kedot	P	II	+	1,7	(MH)
Korppoo	Tränin nummet	P	III	-	4,4	(MH)
Korppoo	Stickelskärin nummet	P	III	+	3,2	(MH)
Nauvo	Boskär	V	I	+	62,5	(ET; MH)
Nauvo	Mälhamn	V	I	+	30,2	(ET; MH)
Nauvo	Berghamnin Västerbyn kedot	V	I	+	7,2	(ET; MH)
Nauvo	Berghamnin laitumet	V	I	+	20,2	(ET)
Nauvo	Sandholmin nummet	V	I	-?	10,6	
Nauvo	Dömmaskärin nummet	V	I	-	6,6	
Nauvo	Sälgskärin kedot	M+	I	-	9,3	
Nauvo	Hundskärin haka	M+	I	+	2	(ET; MH)
Nauvo	Nagelskärin Kråkskärin nummi	M+	I	+	12,7	(ET; MH)
Nauvo	Nagelskärin Alskärin metsälaidun	M	I	+	11,6	(MH)
Nauvo	Mjoön metsälaidun	M	I	+	7,4	(ET; MH)
Nauvo	Bodön metsälaidun	M	I	-	46	(MH)
	Yhteensä 32 kpl				825,1	

LIITE 1b.

Muille kuin Saaristomeren Natura-alueille sijoittuvat inventoidut kohteet, täydennysinventointien kohteet, valtion maiden uudet kohteet, erityistukisopimusten kohteet, sekä niiden hoitotilanne ja tehdyt hoitosuunnitelmat (ET= erityistuen piirissä; MH = Metsähallituksen hallinnoima alue, hoitosuunnitelma Metsähallituksen vastuulla, MV = Museovirasto). Tähdellä * merkitty valtakunnalliseen suoje-
luohjelmaan kuuluvat kohteet. (-) = hoito mahdollisesti alkamassa tai aloitettu 2007).

Natura-alue	1990-luvulla inventoidut kohteet	Kunta	Hoito- luokka	Hoito (+/-)	Ala (ha)	Hoito- suunnitelma
Oukkulanlahti	Veräjänkorvan rantalaidun, P	Askainen	III	+	15	ET
Mietoistenlahti	Louhisaaren rantalaidun, P*	Askainen	III	+	2,2	ET
Päivärinteen laidun	Päivärinteen laidun, M+	Halikko	I	-	1,8	-
Iniön saaret	Persholmsfladanin rantaniitty, V	Iniö	I	+	2,6	ET
Iniön saaret	Salmisin haka (osin), M	Iniö	I	+	2	ET
Kuusistonlahti	Länsinokan laitumet, M+	Kaarina	I	+	29,4	ET
Kuusistonlahti	Kappelimäen niitty, P	Kaarina	III	+	2,2	(MV)
Rauvolanlahti	Vaarniemen kallioketo, P	Kaarina	II	-	1,3	
Sjölax	Sjölaxin kartanon laitumet, M+	Kemiö	II	+	30,2	ET
Rekijokilaakso	Rekijoen niitty, V	Kiikala	I	(+/-)	3,6	ET
Rekijokilaakso	Haarniemen haka, M	Kiikala	II	-	4,2	
Rekijokilaakso	Riihikosken laidun, M- Kiikala	Kiikala	II	+	3,9	ET
Rekijokilaakso	Revän niitty, P+	Kiikala	III	-	3	
Rekijokilaakso	Kauniston metsälaidun, P	Kiikala	III	+	8	ET
Rekijokilaakso	Nikkalanojansuun niityt, P	Kiikala	III	+	6,5	ET
Rekijokilaakso	Tervahaudannokkon niitty P-	Kiikala	III	-	1,2	
Hannasin keto	Finnön Hannasin keto, V	Korppoo	I	+	1,2	ET
Untamala	Untamalan kedot, V*	Laitila	I	+	1,3	(MV)
Untamala	Utovuoren haka, M	Laitila	II	+	2,5	ET
Untamala	Vasikkahankaan niitty, M-	Laitila	II	+	2,9	ET
Untamala	Savemäen kalmiston haka, P+	Laitila	III	+	0,4	(MV)
Lemun lehdot	Miilumäen tammihaka, M*	Lemu	I	-	0,7	
Oukkulanlahti	Itätalon laidun ja rantaniitty *	Masku	III	+	2	ET
Mietoistenlahti	Kääpän rantaniityt, M+ *	Mietoinen	II	+	18,3	ET
Vakka-Suomen kedot	Ylis-Haakaran keto, M+	Mietoinen	I	+	0,2	
Vakka-Suomen kedot	Kauppilän keto, M	Mietoinen	I	-	0,4	
Mietoistenlahti	Saaren Vasikkahaka, M-	Mietoinen	II	+	10,9	ET
Vakka-Suomen kedot	Pyheen keto, M-	Mietoinen	I	-	0,2	
Mietoistenlahti	Kuustonmaan rantaniitty, P	Mietoinen	III	(+)	8	ET, MH (29 ha)
Seilin saaristo	Kaskisin laidunsaari, M+ *	Nauvo	II	+	3,8	ET
Seilin saaristo	Seilin niitty, P*	Nauvo	I	(-)	2,5	MH (23,5ha)
Paimionjokilaakso	Askalan niitty, V	Paimio	I	+	13,3	ET
Paimionjokilaakso	Juntolan niitty, M	Paimio	III	-	0,2	
Paimionjokilaakso	Sukselan niityt, M-	Paimio	III	+	21,7	ET
Paimionlahti	Särkänpään rantaniitty, M-	Paimio	II	-	4,7	
Paimionjokilaakso	Liikojan niitty, P+	Paimio	II	+	5	ET
Paimionlahti	Harjoniitun niitty, P	Paimio	II	-	0,6	
Lenholm	Lenholmin haka, V*	Parainen	I	+	35	ET, MH
Paraisten kalkkialueet	Stornäsetin keto, V	Parainen	I	(-)	2,6	
Lenholm	Östergårdin laitumet, P*	Parainen	III	+	1,8	ET
Kiskonjokivarsi	Kosken kartanon laitumet, P+	Perniö	II	+	19,5	ET
Kuivakosken niitty	Kuivakosken niitty, V	Pertteli	I	+	5,2	

Natura-alue	1990-luvulla inventoidut kohteet	Kunta	Hoito- luokka	Hoito (+/-)	Ala (ha)	Hoito- suunnitelma
Ylijoen laidun	Ylijoen laidun, V	Pertteli	I	+	4,4	ET
Rekijokilaakso	Syvänojan laidun, M-	Pertteli	II	+	23	ET
Rekijokilaakso	Heinähuhdan niitty, P	Pertteli	III	+	11,5	ET
Ajolan laitumet	Ajolan laitumet, V	Rymättylä	I	+/-	7,5	
Pakinaisten saaristo	Kunnaksen lehdesniitty, M	Rymättylä	I?	+	0,5	
Tapilanlahti	Kärkniemen laitumet, V *	Sauvo	I	+	104,3	ET
Rekijokilaakso	Rekijokilaakso, V	Somero	I	+/-	788	ET
Kiskonjoen vesistö	Hästön rantalaitumet, P+	Särkisalo	II	+	31	ET
Rauvolanlahti	Katariinanlaakson niitty, M+ *	Turku	II	-	0,9	
Rauvolanlahti	Kaistarniemen niitty, M+	Turku	II	+/-	1,4	
Ruissalon lehdot	Ruissalon kedot, M+ *	Turku	II	-	1,3	
Ruissalon lehdot	Ruissalon kartanon laitumet, M-	Turku	II	+	1,2	ET
Rauvolanlahti	Friskalanlahden rantaniitty, P+ *	Turku	III	+	16,5	ET
Ruissalon lehdot	Marjaniemen vanha hevoslaidun, P-	Turku	III	+/-	0,9	
Vakka-Suomen kedot	Hermansaaren niitty, V	Uusi- kaupunki	I	+	0,6	
Vakka-Suomen kedot	Kankareenhaan keto, M+	Uusi- kaupunki	I	(-)	0,6	
	Yhteensä 57 kpl				1275,6	

Natura-alue	Täydennysinventointien kohteet	Kunta	Hoito- luokka	Hoito (+/-)	Ala (ha)	Hoito- suunnitelma
Saaristomeri	Ejskäret	Dragsfjärd	III	-	15,4	
Saaristomeri	Vänön Storö	Dragsfjärd	(I)	-	68	
Larses Gammelskog	Kittuisin niityt (osin)	Houtskari	II	-	2	
Houtskarin pohjoiset saaret	Nätön Österholmen (Västerholmen)*	Houtskari	II	+	4,5	
Houtskarin pohjoiset saaret	Nätön Bergön niitty*	Houtskari	III	+	0,8	ET
Houtskarin lehdot	Nätaholm*	Houtskari	(II)	-	12,6	
Hallonnäs	Hallonnäs	Iniö	I	-	9,4	MH 2004
Rekijokilaakso	Koskelan pikkuniitty 29	Kiikala	III	-	1,2	
Rekijokilaakso	Kotilammen haka 34	Kiikala	III	-	2,2	
Rekijokilaakso	Vahuksen niitty 46	Kiikala	III	-	3	
Rekijokilaakso	Mansikkaojan niitty 50	Kiikala	(III)	-	0,8	
Rekijokilaakso	Nikkalanojan niitty 51 (laajennus)	Kiikala	III	+	7,9	ET
Rekijokilaakso	Kälkän niitty 56	Kiikala	(III)	+	2,3	
Rekijokilaakso	Tuulimyllyntöyrään metsälaidun 68	Kiikala	III	+	3,3	ET
Rekijokilaakso	Alitalon niitty 76	Kiikala	(III)	-	3,9	
Rekijokilaakso	Jokiharjun metsälaidun 82	Kiikala	III	+	1,3	
Rekijokilaakso	Jokiharjun niitty 85 (+852)	Kiikala	III	+	1,7	
Rekijokilaakso	Lorinojan laidun 87	Kiikala	(III)	+	3,1	
Rekijokilaakso	Hirvenojantoko 100	Kiikala	III	+	2,1	ET
Rekijokilaakso	Koivulan niitty 127	Kiikala	III	+	2,6	ET
Rekijokilaakso	Puistolalan niitty 154	Kiikala	III	+	5,2	
Rekijokilaakso	Haapahuhdan niitty 160	Kiikala	III	-	1	
Rekijokilaakso	Rekijoentien niitty 173	Kiikala	III	-	2,2	
Rekijokilaakso	Rekijoen rantaniitty 180	Kiikala	III	-	3,3	

Natura-alue	Täydennysinventointien kohteet	Kunta	Hoito- luokka	Hoito (+/-)	Ala (ha)	Hoito- suunnitelma
Rekijokilaakso	Rekijoen Kortalon notko 181	Kiikala	III	-	2,5	
Rekijokilaakso	Kortalon niitty 184	Kiikala	III	-	2,7	
Rekijokilaakso	Mäntyharjun haka 185	Kiikala	III	+	1,6	ET
Saaristomeri	Björkö (Byviken, osin MH)	Korppoo	II	(+)	12,7	MH 2005
Untamala	Paattimäen keto 261	Laitila	III	-	0,9	
Untamala	Saarelan lehtosaarekkeet 87	Laitila	III?	-	1,8	
Saaristomeri	Trunsön Långören	Nauvo	II?	-	10,8	
Saaristomeri	Nötö-Mjoö	Nauvo	I	+	31,9	ET
Rekijokilaakso	Syväoan Peltolan niitty 9	Pertteli	(III)	-	0,9	
Rekijokilaakso	Syväoan Rasilan niitty 12	Pertteli	(III)	-	1,7	
Rekijokilaakso	Sillanpään niitty 17	Pertteli	III	-	5,8	
Rekijokilaakso	Isojoen niitty 18	Pertteli	III	-	4,3	
Rekijokilaakso	Haalin rinnenaiitty ja koivuhaka 27	Pertteli	III	+	10,3	ET
Rekijokilaakso	Koivulan niitty 165	Pertteli	III	-	0,2	
Rekijokilaakso	Koskelan niitty 167 (osa inv.)	Pertteli	II	+	5,9	ET
Rekijokilaakso	Piilopellon niitty 169	Pertteli	(III)	-	1,4	
Laukanlahti	Laukanlahden rantaniitty	Särkisalo	III?	-	5,5	
Kulju	Karhuniemen niitty P (osin)*	Uusi- kaupunki	III	+	1	ET
Kulju	Siiankarinrauman rantaniityt P	Uusi- kaupunki	III	+	7,2	ET
	Yhteensä 43 kpl				268,9	

Natura-alue	Valtion uudet kohteet	Kunta	Hoito- luokka	Hoito (+/-)	Ala (ha)	Hoito- suunnitelma
Biskopsön glojärvet	Biskopsön Nykärr*	Dragsfjärd	I	-?	3	MH
Örö	Örö	Dragsfjärd	I	-(+)	57	MH
Iniön saaret	Salmis*	Iniö	I	+	8,4	MH 2004
Houtskarın lehdot	Bjonholm*	Houtskari	I	+	8,1	ET, MH 2004
Houtskarın lehdot	Hällskär*	Houtskari	II	-	7,2	MH
Houtskarın lehdot	Lillö*	Houtskari	I	-	2,2	MH
Houtskarın lehdot	Ramsö*	Houtskari	I	+	7,1	MH 2004
Houtskarın lehdot	Storö*	Houtskari	I	-	7	MH
Houtskarın lehdot	Ässkär*	Houtskari	I	-	6,6	ET; MH 2004
Lövskärsfjärdenin reunasaaret	Berghamn (osin)	Houtskari	(I)	-	5,6	MH
Omenajärvi	Omenajärvi*	Kiikala	III	-/+	2	ET; MH 2006
Lohm-Kulm-Ängö	Kulm*	Korppoo	II	+	9,9	ET; MH
Åvensorin lehto	Kirmo	Korppoo	I	+?	9,2	MH 2004
Otajärvi	Otajärven rantaniitty*	Laitila, Rauma	II?	+	3	MH 2007
Lemun lehdot	Nyynäinen*	Lemu	I	(-)	2	MH 2003
Pakinaisten saaristo	Kenkämaa (Pähkinäinen)*	Rymättylä	II?	+	20,1	ET; MH
Orikvuori	Orikvuori*	Taivassalo	I	+	27,2	ET; MH 2006
Uudenkaupungin saar- nimetsät	Pernunkari	Uusikaupunki	(II)	-	7,2	MH
Uudenkaupungin saar- risto	Vekara*	Uusikaupunki		(-)	10,5	MH
Kemiönsaaren kalliot	Billbölen Svinberget	Västansfjärd	(I)	-	11,9	MH
	Yhteensä 20 kpl				215,2	

Natura-alue	Erityistukisopimuskohteet	Kunta	Hoito- luokka	Hoito (+/-)	Ala (ha)	Hoito- suunnitelma
Oukkulanlahti	Ahtisen merenrantaniitty*	Askainen	III	+	18,2	ET
Oukkulanlahti	Vähä-Rukan rantaniitty	Askainen	III	+	13,3	ET
Viurilanlahti	Vartsalan merenrantaniityt	Halikko	III	+	18,4	ET
Viurilanlahti	Joensuun kartanon rantaniitty	Halikko	III	+	10,9	ET
Viurilanlahti	Viurilan rantaniitty	Halikko	III	+	8,8	(ET)
Rekijokilaakso	Takajoen laidun	Kiikala	III	+	8,6	ET
Ävensorin lehto	Ävensor (osa)	Korppoo	III		123,3	ET
Oukkulanlahti	Peinikkalan niityt ja haat	Lemu	III	+	3,9	ET
Oukkulanlahti	Oukkulanlahden rantalaitumet*	Lemu	III	+	20,7	ET
Mietoistenlahti	Aarlahden ja Sillankarin rantaniityt	Mietoinen	III	+	16,0	ET
Mietoistenlahti	Laajojen merenrantaniitty	Mietoinen	III	+	7,4	ET
Paimionjokilaakso	Myllyojansuun haka	Paimio	III	+	4,7	ET
Paimionjokilaakso	Episin Aron laitumet	Paimio	III	+	3,9	ET
Paimionjokilaakso	Aron laitumet	Paimio	III	+	4,6	ET
Paimionjokilaakso	Paimionjoen Ketolan niitty	Paimio	III	+	0,8	ET
Paimionjokilaakso	Immaisain laitumet (osa)	Paimio	III	+	6,4	ET
Paimionjokilaakso	Paimionjoen Epilän niityt (osa)	Paimio	III	+	1,3	ET
Paimionjokilaakso	Paimionjoen Muntolan niitty	Paimio	III	+	1,8	ET
Paimionjokilaakso	Paimionjoen Rajalahden niitty	Paimio	III	+	1,9	ET
Paimionjokilaakso	Paimionjoen Alastalon laitumet	Paimio	III	+	14,2	ET
Paimionjokilaakso	Paimionjoen Alastalon niitty	Paimio	III	+	4	ET
Mustfinnträsket	Lampisin rantalaitumet (osa)	Parainen	III	+	5,5	ET
Lenholm	Abborhåletin metsälaidun	Parainen	III	+	16,3	ET
Paraisten kalliot	Djupsundin laitumet	Parainen	III	+	5,2	ET
Lenholm	Västergårdin rantaniityt	Parainen	III?	+	5,7	ET
Kiskonjoen vesistö	Hirvilahden laitumet	Perniö	III	+	9,9	ET
Kiskonjoen vesistö	Laukanlahti	Perniö	III	-	13,7	
Pakinaisten saaristo, Ruissalo	Maisaaren (Ruissalon) laitumet	Rymättylä	III	+	9,9	ET
Tapilanlahti	Katinkorvan rantaniitty	Sauvo	III	+	5,7	ET (osin)
Tapilanlahti	Eistilänlahden rantaniitty	Sauvo	III	+	91,6	ET (osin)
Uudenkaupungin saa- risto	Kursilahden Uusitalon laidun	Uusikau- punki	III	+	5,2	ET
Lautvesi	Kytämäenrauman rantaniitty ja haka	Uusikau- punki	III	+	8,8	ET
Ahmasvesi	Kantolankarin laitumet*	Uusikau- punki	III	+	12,7	ET
	Yhteensä 28 kpl				467,3	

LIITE 2a.

Varsinais-Suomen perinnemaisemien sijoittuminen valtakunnallisesti arvokkaille maisema-alueille. Kohdenumerointi vastaa liitteen 4 taulukoiden numerointia.

Maisema-alue	Kunta	Inventoitu hoidossa	Inventoitu hoidotta	Uusi hoidossa	Uusi hoidotta
Airisto-Seili	Nauvo	606, 607	618		
Aurajoki- laakso	Aura		11, 12		
	Lieto	473, 475, 477		485	488
	Pöytyä	884	883		
	Turku	1043, 1045	1044	1060	
Mynämäen- lahti	Askainen	5			
	Mietoinen	547, 548, 549, 550, 552, 555, 558, 559, 565	551, 552, 553, 554, 556, 561, 563, 564		
Paimionjoki- laakso	Marttila	523			
	Paimio	664, 665, 667, 668, 670	666, 669, 671-672, 675		
	Tarvasjoki	1026, 1027			
Ruissalo- Hirvensalo	Turku	1046, 1057	1039		
Saaristomeren kulttuuri- maisemat	Dragsfjärd	20,22,26		42	
	Korppoo		274, 277	305	
	Nauvo	597, 598, 599, 600, 613	601, 608	629	
Untamala- Kodjala	Laitila	352, 354-357, 359, 365, 368, 369, 370, 373	351, 353, 358, 360, 363, 364, 366	390, 393, 394, 396, 404, 405, 407, 408, 421, 424, 425, 433	378-389, 391, 392, 395, 397-403, 406, 409-420, 422, 427-432, 434-449
Uskelan- Halikonjoen laaksot	Halikko	51, 52, 53, 56, 61, 62, 67	50, 55, 57, 58, 59, 68		82
	Pertteli	823, 824, 827, 830, 835, 837	825, 834		
	Salo	925			

LIITE 2b.

Varsinais-Suomen perinnemaisemien sijoittuminen valtakunnallisesti merkittäviin kulttuurihistoriallisiin ympäristöihin (kulttuurimaisema). Kohdenumerointi vastaa liitteen 4 taulukoiden numerointia.

Kunta	Kulttuurimaisema	Inventoitu hoi- dossa	Inventoitu hoidotta	Uusi hoidossa	Uusi hoidotta
Askainen	Mynämäenlahden km	5			
Aura	Aurajokilaakson km		12		
Aura	Kuuskosken kartanomiljö		11		
Dragsfjärd	Hiittisten saari		27, 32		
Dragsfjärd	Holman kylä	20			
Dragsfjärd	Högsåran kylä			42	
Dragsfjärd	Vänön kylä	30			
Halikko	Angelniemen kirkkomaisema		65		
Halikko	Halikonlahden km	52, 53		71	
Houtskari	Houtskarin kirkko ympäristöineen		126		
Houtskari	Mossalan kylä ranta-aittoineen		117		
Iniö	Iniön kirkonkylä		157, 160		
Iniö	Jumon saaren km		154, 158		

Kunta	Kulttuurimaisema	Inventoitu hoidossa	Inventoitu hoidotta	Uusi hoidossa	Uusi hoidotta
Iniö	Kolkon saaren km	152			
Kaarina	Piikkiönlahden km	168, 171	169		
Karinainen	Mäenpään kylä		175		
Kemiö	Kemiön kirkon maisema			188	
Kemiö	Syvälahden kartanoympäristö	182			
Korppoo	Aspön saaristokylä			302	
Korppoo	Jurmon kylä / Saaristomeren KP		274		
Korppoo	Korpoströmin kartano ja vanha satama		282		
Korppoo	Korppoon kirkonseutu	292			
Korppoo	Utön satama ja kylä				301
Kustavi	Suuri postitie ja Etelä-Vartsalan kylä		340		
Laitila	Palttilan kartanoympäristö		351		
Laitila	Untamalan raittikylä ja km	352, 356, 357,370		404, 405, 408	378, 389, 398, 400-402, 410-413, 439, 442, 444
Lieto	Aurajokilaakson km	475		485	488
Mietoinen	Lehtisten kartano ja km	549			
Mietoinen	Mynämäenlahden km	547, 548, 552	551, 554		
Muurla	Ylisjärven km ja Ruotsalan kylä		576		
Nauvo	Dalkarbyn kylä ja km	612			
Nauvo	Käldingen kartano ja miljö		609		
Nauvo	Seilin hospitaali ja kirkko		618		
Nauvo	Saaristomeren kansallispuisto*	599, 600	601, 608, 616-617	625, 629	
Nousiainen	Nousiasten kirkkomaisema	654	655, 656		
Paimio	Paimionjokilaakso	664, 665, 667, 668, 670	666, 672		
Parainen	Atun kartano ja historialliset teollisuusalueet	716			
Parainen	Kuitian kartano ja km	714			
Perniö	Kosken ruukinalue	749			
Perniö	Latokartanon km	747			
Perniö	Strömman kanavan km		752		
Pertteli	Perttelin kirkkomaisema	823	834		
Pöytyä	Aurajokilaakson km	884	883		
Pöytyä	Pihlavan kartano ja km	881			
Salo	Uskelanjokilaakson km	925			
Sauvo	Paddaisten kartano ja km	931			
Suomusjärvi	Anerionjokilaakson km		1003		
Tarvasjoki	Paimionjoen-Tarvasjoen km	1026, 1027			
Turku	Aurajokilaakson km	1040, 1043, 1045	1059	1060	
Turku	Brinkhallin kartano ja km		1051		
Turku	Maarian kirkkomaisema		1044		
Turku	Ruissalon km ja huvila-asutus	1046, 1057	1039		

*sis. Berghamn, Gullkrona, Stenskär, Nötön kylä, Sandholm, Lökholm, Borstön kylä

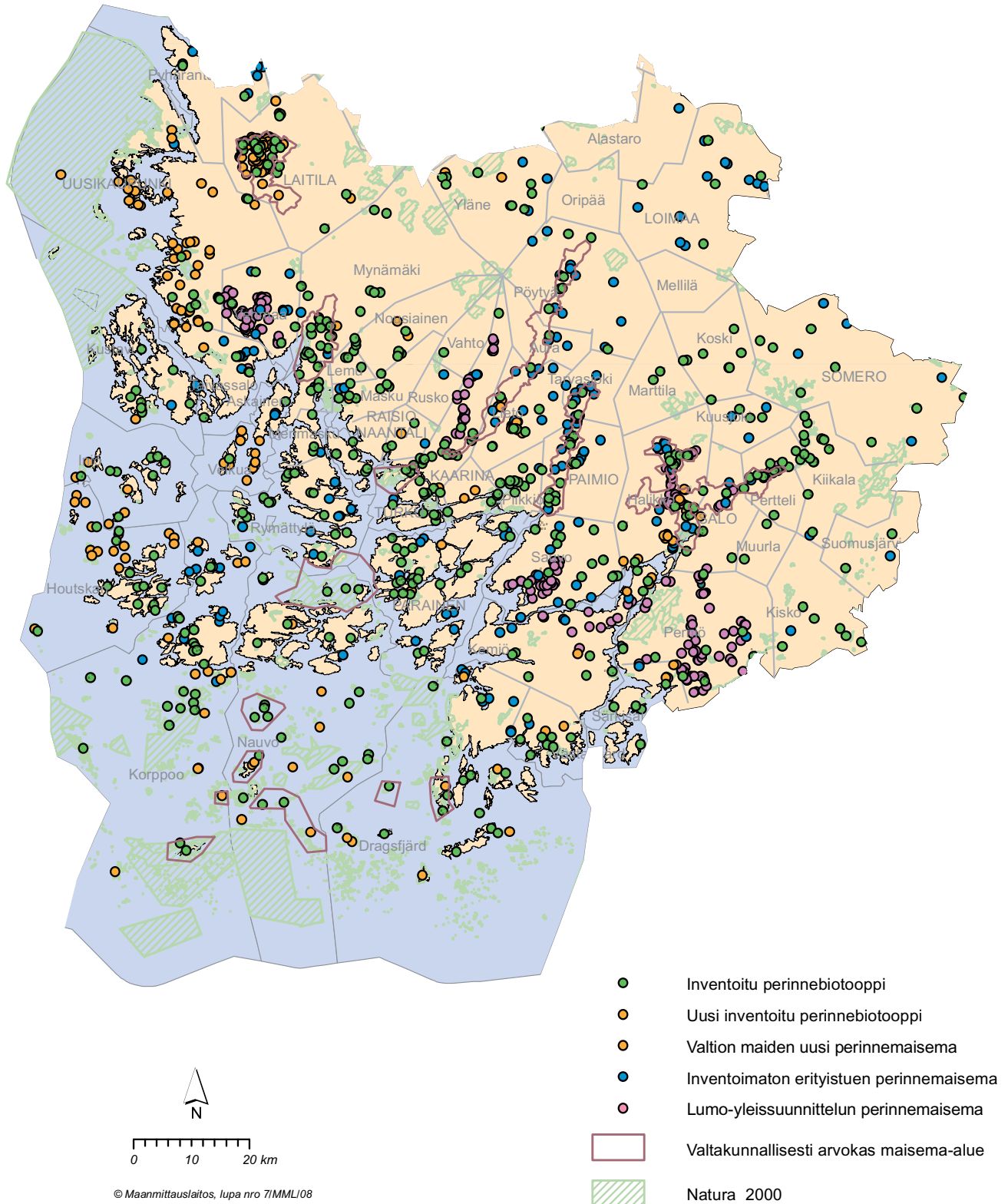

LIITE 3.

Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteiden sijainti (sekä Natura 2000-alueiden ja valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden sijainti).

Varsinais-Suomen perinnemaisemien sijainti

1:900 000

LIITE 4.

Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteet kunnittain, sekä mm. niiden hoitotilanne ja hoitotarpeen kiireellisyys, sekä hoidon priorisointiin vaikuttaneet tekijät.

4/I Alastaro-Dragsfjärd

Litteen taulukoissa käytetyt merkinnät:

Arvo: Perinnemaisemainventoinneissa määritetty arvo.

Lähtö = Hoitoluokka lähtö: Perinnemaisemainventoinneissa määritetyn arvon mukainen alustava hoitoluokka. Uudet kohteet: MH = valtion uusi kohde, ET = inventoimaton erityistukikohde, LUMO = Lumo-yleissuunnitelman perinnemaisema). **A/B** =Hoitoluokka – A = hoitamattomat, B = hoidetut kohteet: Priorisoinnin perusteella (harvinaiset tyypit, pisteytys ja tapauskohtainen arviointi) arvioitu hoitoluokka, (II) = hoitoluokan varmistuminen edellyttää vielä maastokäyntiä ja/tai pidempiaikaista hoitoa. (III) = osin arvonsa menettänyt kohde (III hoitoluokkaa vain mikäli aloitetaan uudelleen säännöllinen hoito), III? = hoitoluokan varmistuminen edellyttää vielä maastokäyntiä, E = ei arvoa (menetetty)

Ala: Perinnemaisemainventointirajauksen mukainen pinta-ala hehtaareina.

ET: Voimassa olevan erityistukisopimuksen päättymisvuosi tai erityistuen hakumahdollisuus.

m = hakumahdollisuus, (m) luultavasti hakumahdollisuus (viljelijä), MH = haltijana Metsähallitus

Harvinainen tyyppi: sl = suolamaat, tahm = tammihaka, sahm = saarnihaka, pähm = pähkinähaka, nu = nummi, prkt = pienruohoketo, kgkt = kangasketo, ksprni = kostea pienruohoniitty, cakk = kalkkivaikutteinen kallioketo, caprkt = kalkkivaikutteinen pienruohoketo, kk = kallioketo, kt = keto, prni = tuore pienruohoniitty (myös esim. hakamailla), mrni = matala merenrantaniitty, leni = lehdesniitty, lehp = lehdestetyt puut. () = aiemmin tavattu tyyppi tai hyvin pienialainen, saattaisi palautua tai laajentua hoidon myötä.

Suojelualue: Ls = luonnonsuojelualueella, Nat = Natura-alueella, SO = suojeleuhjelmakohde (R= rantojen-, L= lehtojen-, Lv= lintuvesiensuojeluohjelma), KP = kansallispuisto

UH/AL: valtakunnallisesti / alueellisesti uhanalaisten perinnebiotooppikasvilajien lukumäärä

M, KM: M = valtakunnallisesti arvokas maisema-alue, KM = valtakunnallisesti arvokas kulttuurimaisema-alue, mm = muinaisjäänös alueella

YHT: Priorisoinnin yhteispistemäärä

Nro = Juokseva numerointi, numero vastaa kunnittain esitettyjen kohteiden sijaintikarttojen eli liitteen 5 (ja liitteen 2) numerointia.

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Alastaro					2,1								
Mäen niitty	P	III	III?		0,8		kk		I			7	1
Yli-Jyrkkiön haat ja niityt		ET		III	1,3	pb-II						1	2
Askainen					57,0								
Kolkan tammihaka	M-	III			0 - 1,5	m	(tahm)		I			3	
Auttisten metsälaidun	P	III	III		0,8	m	(kt?)		I			4	3
Veräjankorvan rantalaidun	P	III		III	15,0	pb -10	mrni	Na	I			8	4
Louhisaaren rantalaidun	P	III		III	2,2	lu -10		Na LvSO			M K	4	5
Vanhakylän rantaniitty	P-	III	III/E		3,3	(m)	mrni?		I			4	6
Rukan kallioketo	P-	III	III/E		0,2	ei	kk		I			6	7
Ahtisen merenrantaniitty		ET		III	18,2	lu -II	mrni	Na				5	8
Tättäläisen laitumet		ET		III	4,0	lu -08	mrni?					1	9
Vähä-Rukan rantaniitty		ET		III?	13,3	lu -09	mrni	Na				5	10
Aura					15,9								
Kuuskosken haka	P	III	III		0,5				I		M K	5	11
Työlaitoksen kallioketo	P-	III	III		0,1	ei	kk, prni		I		M K	8	12
Hypöstenkosken entiset laitumet		ET		III	3,7	lu -II					M K	3	13
Eskolan laitumet		ET		III	3,7	pb -10						1	14
Kirkonkulman entinen laidun		ET		III	1,4	lu -07					M K	2	15
Korven entinen haka		ET		III?	1,5	lu -03						0	16
Mellolan haka		ET		III	0,7	pb -07						0	17
Suopellon entinen laidun		ET		III?	1,8	lu -08					M	1	18
Järyselän laitumet		ET		III	2,7	lu -14					M K	2	19
Dragsfjärd					374,3								
Holman laitumet	V	I		I	24,7		ta-sa- pähm,kk, kt	Na KP	5	I	M K	28	20

4/2 Dragsfjärd-Halikko

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Apelholmenin kedot	V	I		I	13,6	pb -07	prkt, kt, mrni	Na KP	3			17	21
Äpskärin kedot	V	I		I	8,2		caprkt, kk, kt, mrni	Na LSO	6	2	M	36	22
Halsholmenin niityt (Långholmen)	M+	II		I	9,2		leni, pähm, kt, mrni	Na KP LSO				9	23
Yxskärin niityt	M+	II		I	9,0	pb-08	kk, kt, mrni, lehp	Na KP	I			11	24
Hamnholmenin metsälaidun	M+	II		II	73,0	pb-II	kt, mrni	Na KP		I		11	25
Åhnholmin metsälaidun	M+	II		I	9,9	pb-08	kt, (mrni)	Na KP	2		M	12	26
Hiittisten kirkon keto	M+	II	I		0,6		prkt? kt				K	4	27
Kaxskälän kallioketo	M	II	II		0,6	m	kk		I			7	28
Söglön jalopuuhaaka	M	II		I	5,2	lu -10	ta-le-hm	LSO Ls	I			8	29
Vänön laidunniityt (ja nummi)	M	II		I	4,5	pb -08	kk kt nu		2		K	15	30
Höglandetin haka	P+	III		II	1,6	pb-II	prkt kt (kk mrni)	Na KP	I			8	31
Rosalan kyläketo	P+	III	III?		0,5		(kt)		I		K	8	32
Biskopsön Uppgårdin niitty	P	III	III?		0,8		kk kt		I			4	33
Nygårdin haka	P	III	III		2,0		kk	KP	I			6	34
Nöt-Marskär		MH		E	4,6			KP				1	35
Biskopsön Nykärr		MH	II		3,0		trni	Na RSO	I			5	36
Granholmen-Loholmen		MH		III	10,7	lu -II	mrni	RSO				2	37
Falkö		MH		(III)	3,0	lu -II	mrni (kk)	RSO				3	38
Ängeskär (Högsåra)		MH		III?	5,8		kk	KP				3	39
Örö	M+	MH	I		57,0		prkt nu kt mrni	Na	3	3		25	40
Storfalla				III	1,0		(kt)		I			5	41
Högsåra				III	4,4	pb -10	mrni prni		I		M K	10	42
Ejskåret			(III)		15,4		mrni (kt?)	Na				3	43
Vänön Storön			(II)		68,0		kt	Na	2			9	44
Myllylän metsälaitumet		ET		III	13,2	pb-II						1	45
Myllylän laitumet		ET		III	6,3	lu-07						1	46
Björkbodan ruukinkartanon haat		ET		III	9,7	lu-10					K	2	47
Söglön haka		ET		(I)	7,9	lu-10		Ls					48
Västergårdin hevoslaidun		ET		III	0,9	pb-10						1	49
Halikko					408,6								
Päivärinteen laidun	M+	II	I		1,8	m	prni	Na	2		M	16	50
Mänkärin niityt	M	II		I	4,3	m	prkt prni		2	I	M	15	51
Rikalanmäen kedot	M	II		II	1,9	ei	(niittoni prkt) kt		I		M K	11	52
Halikonjoen jokivarsiniitty	M	II		II	13,0	pb-09	(niittoni)		I		M K	9	53
Salitunojan jokivarsiniitty	M	II	II		3,0	ei			I			7	54
Raiviston keto	M	II	II		1,0		prkt kt	Ls	I		M	10	55
Sahankrotin jokivarsiniitty	M	II		II	6,4	pb-II	prni		I		M	9	56
Kalkkimäen niitty	M-	III	III		2,4	ei	(pä-tahm)		I		M	7	57
Rantamäen niitty	M-	III	III		1,7	m	(prni)		I		M	7	58
Purhamäenkosken niitty	M-	III	III		1,2	ei	kk kt (prkt- kk)				M	3	59
Pajamäen metsälaidun	M-	III	III		5,5		(kt)		I			6	60

4/3 Halikko

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Vaskionjoen laidun	M-	III		III	5,8	pb-II	prni		I		M	9	61
Paltan niityt	P+	III		III	3,5	m	prni		I		M	9	62
Isotalon metsälaidun	P+	III	III		4,0		kk (prni)		I			5	63
Koivuniemen niitty	P	III	III		1,8		kk kt prni		I			8	64
Päärnäspään niitty	P	III	III		1,3		(prni)		I		K	6	65
Tuiskulan haka	P	III	III		2,0		(prni kk kt)		I			6	66
Tapomäen laidun	P	III		III	10,5	pb-II	prni		I		M	8	67
Liedonojan hevoslaidun	P	III	III		1,0		(prni)		I		M	6	68
Myllyperän niitty	P	III	III		0,4		kt		I			7	69
Tammenpään laitumet	M			II	4,5	pb-II	(kk ni) mrni		I			11	70
Puotilan laitumet	M-			II	21,1	lu-08	kk kt		I		M K	11	71
Lampolan kallioketo 1			I		0,2		kk kt		2	I	M	12	72
Lampolan kallioketo 2			I		0,2		kk		2		M	10	73
Hämäläinen, keto			III		0,1		kt		I			7	74
Hiisimäen niitty	P+		III		1,5		prni kk		I			7	75
Immalan niityrinne	P+		III		0,3		prni kk		I			7	76
Peksalan hakamaat ja metsälaidun	P+		III		1,4		prni		I			6	77
Varvinmäen niitty/haka	P		III		1,5		kk (prni)		I			6	78
Meisalan peltosaarekkeet	P-		III		0,5		kk (prni)		I			7	79
Peltolan niitty	P-		III		0,5		kk (prni)		I			6	80
Sapalahden Nummilan niitty	P-		III		1,5		kk (prni)		I			7	81
Nummen kylämäki	M-		III		1,6	(pb-12)	(prkt) kt		I			8	82
Vekkulan laitumet		ET		III	4,6	lu-14						3	83
Kuntelan entinen haka		ET		III?	2,5	lu-12					M	1	84
Viljakan laitumet		ET		III	6,6	pb-05					M	3	85
Alitalon laitumet		ET		III	3,5	lu-08						0	86
Kylmäojan niitty ja haat		ET		III	2,8	pb-10					M	2	87
Meisalan haat		ET		III	4,1	lu-09					?	2	88
Santalan haka		ET		III?	0,8	lu-09						0	89
Turilan haka		ET		III?	0,8	ma-09			I			3	90
Mätikön haka ja niitty		ET		III	0,7	pb-10						1	91
Viljakankosken laitumet		ET		III	8,6	lu-08					M	2	92
Vartsalan merenrantaniityt		ET		III	19,4	lu-15	mrni	Na LvSO				5	93
Joensuun kartanon rantaniitty		ET		III	10,9	lu-10	(mrni)	Na LvSO			M K	7	94
Viurilan rantaniitty		(ET)		III	8,8	(pb-12)	(mrni)	Na LvSO			M K	6	95
Takatalon puronrinniitty 1		LUMO	(III)		0,9						M	2	96
Vaskion-Kylmäojan rinteet 2		LUMO	III		9,5						M	3	97
Kakarinojan puronvarsi 4		LUMO		III	7,2	pb-11					M	3	98
Kakarinojan avoimet rinteet 6		LUMO		III	4,7	pb-08					M	3	99
Rautaojan jokivarsiniitty 7		LUMO		III	20,0	lu-12					M	3	100
Latalan haat ja niityt 10		LUMO		II/III	15,8	lu-06					M	4	101
Kuusjoen puron rinniitty 12		LUMO		III?	1,0						M	2	102
Rinteen laidun, Vaskionjoen niitty 13		LUMO		III	27,6	lu-09					M	5	103
Alustanojan-Häävälän jokivarsi 14		LUMO		III	58,1	pb-09	kt				M	3	104
Ammakon jokivarsiniitty 17		LUMO		III	4,2		kt				M	4	105
Kuppikalliosaareke, kuppikivi 19		LUMO	III		0,2						M	2	106
Lähde hiekkakuoppa 21		LUMO	III		2,3						M	2	107

4/4 Halikko-Houtskari

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Häntälän kylämäki 23		LUMO	III		0,8					I	M	2	108
Häntälänkosken niitty, lampi 24		LUMO		III	1,5	pb-08					M	2	109
Häntälänkosken mylly 25		LUMO	III		1,2						M	1	110
Katunpään keto (niitty) 26		LUMO	III		0,2		kt				M	2	111
Purhamäenkosken jokivarsiniitty 28		LUMO		III	11,9	pb-08					M	3	112
Halikonjoen-Krapuojan niitty 29		LUMO	III?		29,2		(kt)				M	3	113
Myllyojan niitty 30	M+	LUMO		II	11,9	lu-09/14		Na			M	4	114
Puotila-Halikonjoki 31		LUMO			19,0		kt		I		M K	7	115
Houtskari					267,7								
Jungfruskärin Storlandet	V	I		I	86,0	ma-06	sl caprkt leni prkt kk ktrni	Na KP	9	8		57	116
Mossalan Hannaksen keto	V	I	(I)		0,9	ei?	caprni (-kk prkt) kk kt		I	2	K	12	117
Sördön Norrgårdin lehdesniitty	V	I	I		1,4	ei	caprkt leni kt		I	2		11	118
Storgloetin rantaniitty	V	I	I		0,8		mrni					2	119
Lempnäsän keto	M+	II	I		0,9		cakk prkt (lehp)		2	2		13	120
Östra Saverkeitin keto	M+	II	I		1,0		kt		2	2		14	121
Karlotin metsälaidun	M+	II	I		6,5		prkt pähm kt		2	I		15	122
Kittuisten lauttasataman keto	M+	II	I		1,0		kk kt		2	2		14	123
Själön laitumet	M	II		II	59,0	pb-II	sahm pähm mrni			I		6	124
Jippasin haka	M	II	I		1,6		prkt? kt		I			7	125
Klemetsäkerin haka	M	II	E		0,5				2	2	K	12	126
Äpplön keto	P+	III	II		1,0	ei	caprkt kk kt		2			9	127
Kivimon kyläketo	P	III	III?		1,0		kk kt		I			6	128
Medelbyn Norrbackan keto	P	III	III?		0,7		(kk) kt		I			7	129
Ähnholm			III?		3,6		(ca-prkt kt)		I			6	130
Kittuisin niityt			II		2,0		kt (caprkt)	Na	I	2		12	131
Hamnö			III?		6,9	pb-II?	lehp mrni kk		I			8	132
Nätön niityt				I	1,9	pb-08	(kt)		2			8	133
Nätön Österholmen (Västerholmen)				I	4,5		mrni (kt pä-le/hm)	Na vMSO	2	I		14	134
Nätön Bergön niitty				III	0,8	pb-08		Na vMSO	I			4	135
Hummelskär				III?	0,6	pb-08	lehp mrni					2	136
Berghamn				(III)	25	pb-10	mrni					6	137
Lämpnäsän Apelholm	V		I		2,2		ca- kt sahm?		2	2		10	138
Äpplön Garpkär	M+		II?		1,5			ERA	I?			2	140
Nätaholm	M+		II		12,6		kt pähm?	Na LSO	I?	2		5	141
Ässkär		MH		I	6,6	pb-07	nu cakk sa- pähm mrni	Na LSO	2	I		19	143
Hällskär		MH	(II)		7,2		kk mrni	Na LSO	I	I		9	144

4/5 Iniö-Kaarina-Kemiö

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Ramsö		MH		I	7,1		sa-pä-hm kk mrni	Na LSO	2	I		15	145
Lillö		MH	I		2,2		leni (mrni)	Na LSO	I	I		7	146
Storö		MH	(I)		7,0		leni kt mrni?	Na LSO				6	147
Bjonholm		MH		I	8,1	pb-II	sa-pähm cakk kt mrni?	Na LSO	4	I		23	148
Berghamn		MH	(I)		5,6		(ta-sa- pähm)	Na				2	150
Iniö					107,8								
Kolkon rantaniitty	V	I		I	10,9	lu-07	mrni		2	I	K	14	152
Persholmfadanin rantaniitty	V	I		I	2,6	pb-II	mrni kk (leni)	Na Ls	I			13	153
Jumon lehdesniitty	V	I	I		2,2		(leni)				K	3	154
Lökholmin rantaniitty	M+	II		II	2,4	pb-II	cakk? kk mrni		I			9	155
Salmisin haka	M	II		I	2,0	pb-06	sahm caprkt kt	Na	2			16	156
Radiomastonmäen niitty	P+	III	III?		2,1		(kt)		I		K	7	157
Erkas-Gårdin haka	P+	III	III?		1,8		kt		I		K	9	158
Hepmon rantaniitty	P	III	III?		0,8		mrni?		I			4	159
Norrbyn tuulimyllyn niitty	P	III	III?		0,5		(kt)		I		K	6	160
Salmis		MH		I	4,2	pb-II	leni sa- pähm kt	Na LSO	2			16	161
Strömäng		MH	III?		5,0		mrni			I		3	163
Hummelholmin rantaniitty	P	III		III	28,0	pb-08	(kk) mrni			I		3	164
Ytterstö				III	3,3		kt (lehp)		I			6	165
Hallonnäs			I		9,4		cakk kk kt	Na Ls	3	2		24	166
Kolkon Långvikin rantaniitty		ET		III?	0,8	lu-08	(mrni)				K	2	167
Bergö, Bockholm, Hummelholm		ET		III	31,8	pb-08	mrni					1	151
Kaarina					36,5								
Länsinokan laitumet	M+	II		I	29,4	pb-10	tahm kt mrni	Na	I		K	13	168
Kuusiston kartanon niitty	M-	III	III		0,2		kt		I		K	7	169
Vaarniemen kallioketo	P	III	II		1,3	m?	kk (prkt)	Na Ls	I			12	170
Kappelinmäen niitty	P	III		III	2,2		(kl)kt	Na	I		K	10	171
Korsnäsin niitty	P-	III	III		0,6		kk		I			7	172
Parkinmäen haka		III	III?		2,2	ei	kk prni (tahm)	Ls	I			6	173
Voivalan keto		III	III		0,6		kk kt		I			5	174
Kemiö					221,6								
Sjöläxin kartanon laitumet	M+	II		II	35,6	pb-II	prni (ta- sahm)	Na	I		K	16	182
Norrgårdin kedot	M	II	II?		0,7	m	(ca-)kk kt prni		I			10	183
Rekun niitty	M	II	II?		0,2		prkt? prni kk		I			7	184
Södergårdin niitty	M	II	II		1,0		jäni? kt		I			7	185
Brokärrin keto	M	II		I	1,2	ei	prkt kt		I			6	186

4/6 Kemiö-Kiikala

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Östergårdin rantaniitty	M-	III		III	12,5		mrni					2	187
Kemiön kirkon keto	P+			III?	1,0		prkt kt		I		K	7	188
Östergårdin niitty ja haka		ET		III?	1,9	ma-08						1	189
Verkholmin haka ja rantaniitty		ET		III?	4,7	lu-07	mrni?					0	190
Westankärrin kartanon haka, Sk- jutskärrin rantaniitty		ET		III?	6,5	lu-13	mrni?					2	191
Westankärrin kartanon haat		ET		III?	14,3	lu-12							192
Svarträsken haka		ET		III?	1,0	lu-08						0	193
Österlidin laidun		ET		III	2,4	lu-08						0	194
Isolahden laitumet		ET		III	8,4	pb-07	mrni					1	195
Västergårdin laidun		ET		III?	1,4	ma-13						1	196
Västergårdin haka		ET		III	2,2	pb-08						0	197
Pitkäjärven laitumet		ET		III	2,7	pb-08		LvSO				1	198
Hästhagan haka ja metsälaidun		ET		III	2,0	pb-08						0	199
Mattbölen entiset laitumet		ET		III?	4,2	lu-03						0	200
Wästankärrin kartanon laitumet		ET		III	12,5	pb-11	tahm? (kk kt)		I			7	201
Helgebodavikenin laitumet		ET		III	23,2	pb-08	mrni					2	202
Piisaaren rantaniitty ja keto		ET		III	6,5	pb-11	kt mrni					2	203
Sjölaxin kartanon laidunsaarekkeet		ET		III	10,2	lu-14						1	204
Elmdalsvikenin laitumet		ET		III	5,5	lu-09						1	205
Skålbölen niityt ja haat		ET		(III)	2,5	lu-10						2	206
Mattbölen haat		ET		II/III	1,5	pb-11	kt? (kgkt?)		I			5	207
Smedsbölen niitty ja haka		ET		III	4,4	pb-10	kk?					2	208
Viks Gårdin laitumet		ET		III	17,0	pb-10	kk		I			8	209
Viks Gårdin laitumet		ET		III	13,9	pb-07		LSO					647
Uppgårdin niitty ja haka 1a		LUMO	III		5,0				I			5	210
Uppgårdin niitty 2.		LUMO	III		1,0				I			4	211
Viks Gårdin kallioketo ja niitty 19.		LUMO	III	III	6,0		kk		I			5	212
Kukkulamäen niitty 29.		LUMO	III		0,7				I			5	213
Västergårdin niittymäki 32.		LUMO	III?		0,6				I			5	214
Kaitalan rinneniitty 38.		LUMO	III		0,9				I			4	215
Kylppyn entinen laidun 39.		LUMO	III		1,0				I			5	216
Uppion entinen laidun 47.		LUMO	III		1,1				I			5	217
Skobölen metsäsaarekkeet 56.		LUMO		III	1,4							0	218
Bergetin entinen laidunniitty 64a		LUMO	III		0,6							1	219
Västergårdin lammaslaidun 80a-b		LUMO		III	2,3				I			4	220
Kiikala					120,5								
Rekijoen niitty	V	I		I	3,6	pb-07	(prni?)	Na	I			9	221
Haarniemen haka	M	II	II		4,2	m		Na		I		4	222
Iso-Lempan niitty	M-	III	III?		0,9		(prni?)		I			5	223
Ojosten laidun	M-	III		III	7,6	pb-07	prni					3	224
Hevonojan niitty	M-	III	III?		2,3		prni		I		M	8	225
Riihikosken laidun	M-	III		II	3,9	lu-13	prni prkt?	Na	I	I		10	226
Rekijoen kallioketo	P+	III	III		0,5	ei	kk (kt)		I			7	227
Revän niitty	P+	III	III		3,0	m		Na	I			7	228
Kauniston metsälaidun	P	III		III	8,0	pb-07		Na				2	229
Hanhilammen haka	P	III		III	1,5							0	230

4/7 Kiikala-Kisko-Korppoo

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Nikkalanojansuun niitty	P	III		III	6,5	2008		Na	I			8	231
Tervahaudannotkon niitty	P-	III	III		1,2			Na				3	232
Aron metsälaidun	P-	III	E		1,4							1	233
Koskelan pikkuniitty 29			III		1,2			Na	I			7	234
Kotilammen haka 34			III		2,2		prni	Na	I			8	235
Vahuuksen niitty 46			III		3,0		prni	Na				5	236
Mansikkaojan niitty 50			(III)		0,8			Na				2	237
Nikkalanojan niityt 51 (laajennus)				III	7,9	pb-10		Na				4	238
Kälkän niitty 56				(III)	2,3			Na				3	239
Tuulimylyntöyrään metsälaidun 68				III	3,3	pb-11		Na		I		3	240
Alitalon niitty 76			(III)		3,9			Na				3	241
Jokiharjun metsälaidun 82				III	1,3	m		Na				1	242
Jokiharjun niitty 85 (+852)				III	1,7	m		Na	I			5	243
Lorinojan laidun 87				(III)	3,1			Na				3	244
Hirvenojantotko 100				III	2,1	pb-02		Na				4	245
Koivulan niitty 127, 124				III	9,6	pb-09		Na	I			6	246
Puistolaniitty 154				III	5,2	lu-06		Na	I			6	247
Haapahuhdan niitty 160			III		1,0			Na				3	248
Rekijoentien niitty 173			III		2,2			Na	I			5	249
Rekijoen rantaniitty 180			III		3,3			Na	I			7	250
Rekijoen Kortalon notko 181			III		2,5		prni	Na				6	251
Kortalon niitty 184			III		2,7			Na				3	252
Mäntyharjun haka 185				III	1,6	pb-09		Na				2	253
Vehoniemen haka		ET		III	2,3	lu-13					KM	1	254
Takajoen laidun		ET		III	8,6	pb-07		Na				1	256
Toivosen puronvarsiniitty		ET		III	2,0	pb-05						2	257
Omenajärvi				III	2,0	lu-11		Na LvSO				2	258
Kisko					33,1								
Takalahden keto	M	II	II		0,2	ei	kt		I			9	259
Lapinkylän keto	M-	III	II		0,2	ei	kt (prkt? prni?)		I			7	260
Mellerin niitty	M-	III	III		0,6	m	kk		I		K	8	261
Pappilan keto	M-	III		II	1,4	ei	kt kk		I		K	10	262
Paavon niitty	P	III	III		0,1	?			I			6	263
Leilänlammen haka	P	III		III	0,8							0	264
Koivuniemen laitumet		ET		III	2,7	pb-05						0	266
Mommolan kartanon niitty		ET		III?	20,4	ma-12						1	268
Kaukurin hevoslaidun		ET		III?	0,7	ma-11						0	269
Sortin rantaniitty		ET		III?	1,0	lu-07						0	270
Louhelan-Koivusillan laitumet		ET		III?	1,9	lu-07					mm	2	271
Kuuttilan haka		ET		III?	2,1	lu-14						0	272
Jylyn haka ja metsälaidun		ET		III	1,0	pb-10						0	273
Korppoo					860,8								
Jurmo	V	I	(i)		200,0	(pb-12)	nu ca-al sl kt prni mrni	Na KP	15	7	M K	77	274
Kälön haat	V	I		I	54,2	pb-07	sahm kk kt mrni?	Na KP	5	3		29	275

4/8 Korppoo

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Kälön Kråkskärin laitumet	V	I		I	29,8	pb-07	prkt nu kk mrni	Na KP	2	I		16	276
Jurmon Huvudskärin nummet	V	I	I		16,9		nu (caprkt) kt mrni?	Na Ls	3	I?	M	21	277
Finnön Hannasin keto	V	I		I	1,2	pb-II	kk kt	Na	1	3		16	278
Bärskärin haat	M+	II		I	17,3	pb-II	kk/kt (sahm)	Na KP	2			18	279
Östergårdin laidun	M+	II		II	23,1	lu-08	(kl)kt mrni		I	I		13	280
Slättdalin keto	M	II		(I)	1,3	ei	(prkt) kt/ prni		2	I		12	281
Korpoströmin kedot	M	II	II		1,3		kk		I	I	K	12	282
Grannasin kallioketo	M	II	II		2,0		kk		I	I		8	283
Nätaholmin laidun	M	II	II		2,1		kk kt mrni		I			10	284
Osterskärin Bredskärin metsälaidun	M-	III		II	17,0	pb-08	(kk mrni)	Na KP	I			10	285
Djupdalin keto	M-	III		II	0,4	m	kt (prkt)		I	2		9	286
Bussön metsälaidun	P+	III		III	7,3	pb-II	kt mrni	Na KP				5	287
Havträskin katajaketo	P+	III	(II)		3,9		kk kt		I	2		10	288
Brunskärin niitty	P+	III		II?	2,1		kk kt (prkt caprkt mrni)		I			10	289
Kopoisten keto	P+	III	III?		2,6		kk kt (prkt?)		I			6	290
Stora Hästön metsälaidun	P	III		III	11,8	pb-II	kt (mrni?)	Na KP				6	291
Korpogårdin niitty	P	III		III	0,9		(prni-prkt)		I	2	K	11	292
Houtsalan haka	P	III	III		1,5		(kl)kt		I			7	293
Stickelskärin nummet	P	III		III	3,2	MH	(nu)	Na KP	I			6	294
Konungskärin kedot	P	III		II	1,7	MH	(prkt nu) kt mrni?	Na KP				6	295
Trånin nummet	P	III	III		4,4	MH	mrni	Na KP				3	296
Kirmo		MH		I	9,2		ca-al kt	Na	3	I		23	297
Kulm		MH		II	9,9	pb-10	mrni	Na LSO		I		6	298
Västra Råsen		V?	I		2,4		ca-al kt mrni		3	I		13	299
Finnön Byholmin keto		V		I	2,5	pb-II	kt		3	3		14	300
Utön Österäng			I?		5,2		prkt kt		I		K	9	301
Aspön Söderäng		M		I	7,8	pb-07	caprkt kt (lehp)		I	I	K	10	302
Lohm				II	2,0				I	2		8	303
Granö				III	6,0	pb-II	mrni		I			7	304
Björkö (Byviken)				II	12,7	(pb-12)	kt (prkt)	Na Ls	I	I?	M	15	305
Hässlö			III?		3,0				I			6	306
Pilkholmen				III	5,7	pb-08	mrni					1	307
Virutholmen				III	8,3	pb-08	mrni		2			8	308
Heimarmon niityt				III?	1,5		lehp					1	309
Mårtensholm			III		2,3		(prni) lehp		I			5	310
Vattkastin laitumet				III	63,0	pb-II	mrni					1	311
Åvensor				III	123,3	pb-II		Na			K	3	312
Lillgytön saari		ET		III?	33,9	lu-10	mrni? kt					3?	313
Finnö		ET		III	105,0	pb-II							314
Jänislot, Skabb, Skabb-Grund, Norrskatassa merenrantaniitty		ET		III	18,1	pb-08	mrni					3	315

4/9 Koski TL-Kustavi-Kuusjoki-Laitila

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Lillensor ja Emistholm		ET		III	26,0	pb-08	mrni					3	316
Strömman laitumet		ET		III	5,9	pb-08	mrni					3	317
Vattkastin rantaniitty		ET		III	1,1	pb-II	mrni					1	318
Koski TI					36,5								
Kauralan laidun	M+	II	II		6,9	ei	prni					5	320
Lehtolan niitty	P	III		III	1,7	pb-06	(prni)		I			5	321
Nyhän niitty	P	III	III		3,8	m			I			5	322
Heinilän niitty	P	III		III	4,4	pb-02			I			5	323
Uusitalon niitty	P-	III	(III)		1,6	ei?	(prni)		I			5	324
Iso-Kokin niitty	P-	III		III	2,0	m	(prni)					3	325
Tausan niitty		ET		III	1,3	pb-II						2	327
Paimionjoen Mattarin niitty		ET		III	0,8	pb-07						1	328
Paimionjoen Tuomolan niitty		ET		III?	1,4	lu-08						0	329
Vähäjoen ja Papinojan jokivarsiniityt		ET		III	6,9	pb-05						1	330
Vähäjoen niityt		ET		III	5,8	pb-08						2	331
Kustavi					22,9								
Flakan rantaniitty	M+	II	II		2,0	m	mrni	I?	I			5	333
Huikonniemen rantaniitty	M	II		II	1,6	ma-07	mrni		I			5	334
Koelsuun rantaniitty	M-	III	(II)		2,7	ei	mrni kt		I			10	335
Lellaisluodon rantaniitty	M-	III	III		1,2		(mrni)	Ls	I			6	336
Kappelinrannan keto	P+	III	III/E		0,1		kt/trni (prkt?)		I			5	337
Koelsuun metsälaidun	P	III	(III)		0,3				I			3	338
Laukkarin rantaniitty	P	III		III	0,6	ei	mrni					1	339
Kestikievarin niitty	P	III	III		0,6		kk (prkt)		I			7	340
Penaklupin katajaketo			III		0,6		kk kt	LT	I			8	341
Alastalon niityt ja haat		ET		III?	13,2	lu-09	kt					2	342
Kuusjoki					10,4								
Haaparannan haka	M-	II	III		0,3	m			I			4	343
Lauttansillan laidun	P	III		III	1,8	m	prni		I			5	344
Mäen niitty	P	III	III		2,4							2	345
Moitanojan metsälaidun	P-	III?	III/E		0,7							1	346
Kuusjoenperän haat		ET		III	1,8	lu-08						0	347
Vehkonperänmäen entinen laidun		ET		III?	0,4	lu-09							349
Jokelan haka		ET		III	3,0	pb-09						1	350
Laitila					135,9								
Paltilan keto	V	I	I		1,9	m	prkt kt		I		M K	10	351
Untamalan kedot	V	I		I	1,3		prkt kt	Na HSO	2		M K	18	352
Kilvomäen niitty	M+	II	II		1,7	m			2		M	10	353
Keskustan koulun keto	M+	II		I	0,7		prkt kgkt niittoni		I		M	8	354
Utovuoren haka	M	II		II	2,5	pb-10	prni	Na	I		M mm	9	355
Uhrikiven keto (Myllymäki)	M-	III		III	0,1		kt		I		M K	8	356
Vasikkahankaan niitty	M-	III		II	2,9	pb-10	kt (kk prni prkt)	Na	I		M K	13	357
Yli-Hakulan niitty	M-	III	III		0,5	(m)	kk kt		I		M	8	358
Yli-Saaren pihaketo	M-	III		III	0,2	(ei)	kt		I		M mm	7	359

4/10 Laitila

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Lähteilän metsälaitumet	M-	III	III		3,2	(ei)	kk kt		I		M	7	360
Syttyän kalmistonmäen keto	M-	III		III	0,6	(m)	kt (prkt)		I		mm	7	361
Mäkilän keto	M-	III	III		1,3	m	kk kt		I			8	362
Lankvuoren niitty	P+	III	III		0,2		(prni)		I		M mm	6	363
Siirilän metsälaidun	P+	III	III		1,5		kt (prkt/ prni)		I		M	8	364
Kestilän niitty	P+	III		III	0,8	ei			I		M	7	365
Nystmäen niitty	P+	III	III		0,3	m	kt prni		I		M mm	7	366
Tapanin laitumet	P+	III	III		2,3	m	kt		I			6	367
Savemäen kalmiston haka	P+	III		III	0,4			Na	I		M mm	7	368
Tuunan niitty	P	III		III	0,5	lu-10	kt		I		M	8	369
Raulan niitty	P	III		II	2,3	lu-II	(kt)		I		M K	10	370
Kaupin niitty	P	III	III		1,0	ei	kk (prni)		I			6	371
Nästin metsälaidun	P-	III		III	2,2	pb-II		I?	I		mm	6	372
Pastilan hevoslaitun	P-	III		III	1,1	pb-08	kk kt		I		M	7	373
Vaimaron keto	P-	III	III		0,1		kt		I			5	374
Otajärven rantaniitty				II?	3,0	lu-10		Na LvSO		I		3	375
Härjämäen niitty ja haka 315				III	2,0	lu-10			I		M	5	376
Paattimäen keto 261			III		0,9		kt	Na	I		M K	10	378
Hiltunen, itäinen peltosaareke 85			III		0,6	m	kt		I		M	5	379
Hiltusen metsälaidun 86			III		0,4	m	(kt)		I		M	6	380
Kylämäkien kivikkokumpareet 95			III		0,1	m	kt		I		M	5	381
Koivulähteen katajaketo 92			III		1,6	osin	kk kt		I		M	7	382
Koivulähde, lehtohaka 94			III		1,2	ei	kt lehp		I		M	6	383
Saarelan lehtosaarekkeet 87			III?		1,8		kt	Na	I		M	6	384
Toimelan entinen haka 96			(III)		0,1				I		M	4	385
Jaakkolan niitty 110			III		0,4		(kk) kt		I		M	5	386
Paltila, entinen laidun 106					0,2				I		M	5	387
Paltila, hakasaareke 81			(III)		0,4				I		M	4	388
Koiviston entinen laidun 116			III		0,3	ei					M K	2	389
Paltila, katajaketo 82				III?	0,1	ei			I		M	6	390
Lehtisen niittysaarekkeet 90			III		0,2	m	(kt)		I		M	5	391
Yli-Hakulan kedot 12			III		0,3		kt		I		M	6	392
Kopinketo ja haka 11				III?	0,5	ei	kt		I		M, mm	5	393
Marttilan metsäsaareke 21				III?	0,7						M	1	394
Kylä-Heikolan niitty 39			III		0,1		(kt)		I		M	5	395
Seppälän koulun "keto" 43				(III?)	0,5		(prni kk)		I		M	5	396
Seppälä, keto 44			III?		0,1		kt?		I		M	5	397
Heinikkalan entinen haka 256			(III)		2,3	(m)	kt?		I		M K	7	398
Rekolan kallioketo 25			III		0,1		kk?		I		M	5	399
Sarkin keto 120			III		0,2		kt		I		M K	6	400
Vainio-Haverin entiset haat 151			III		1,3	m			I		M K	5	401
Pietilän ketosaareke 152			III?		0,1	(m)	kt		I		M K	6	402
Muinaishautojen keto 141			III		0,5		kt		I		M mm	6	403
Untola, itäinen haka 149				III	1,0	pb-10	(kt)		I		M K	5	404
Untola, läntinen haka 150				III	1,0	pb-10	(kt) lehp		I		M K	5	405
Alisaaren haka 217			III		0,3	(m)			I		M	4	406

4/11 Laitila

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Kalliolan lehdesbaka 124				II?	3,3	lu-II	kt		I		M K	8	407
Kalliolan kallioketo 23				III?	0,5	lu-II	kk kt		I		M K	8	408
Kalliolan kedot 22			II/III		1,1		kt (kgkt?)		I		M	9	409
Eerolan niitty 3			III		0,4						M K	4	410
Untamalan koulun keto 125			III		0,5		kk kt		I		M K	8	411
Lallan entinen laidun 129			III		2,8	(m)	kt		I		M K	7	412
Hiekkakuoppien kedot 133			III		1,1		kt		I		M K	9	413
Ylitalon metsälaidun 244			(III)		3,3	(m)					M	2	414
Niemen kallioketo 247			III		0,3	(m)	kk		I		M	7	415
Kouman kyläketo 37			III		0,7		kt		I		M	6	416
Pietilänmäki 35			III		1,1		(kk)		I		M	4	417
Ali-Pentin vesaniitty 36			III?		0,9		kk vesaniit- ty?		I		M	6	418
Vainilan niitty 146			III		0,5		(kt)		I		M	5	419
Luolinmäki 50			III?		1,1		kt		I		M	6	420
Kallioniemen niitty 60				III	1,5						M	2	421
Kaunissaaren niitty 65			III?		0,7		kt prni (prkt?)		I		M	7	422
Radanmäki 73				III	0,5	lu-10							423
Mäen keto ja peltosaareke 70				II?	0,4	lu-10	kt lehp? (prkt?)		I		M	8	424
Mikolan niitty 76				III?	0,5	lu-10	prni		I		M	5	425
Lehdon haka ja keto 178			III?		0,2		(kk prkt?)					0	426
Juvalan keto 180			III		0,0		kt (prkt?)		I		M	6	427
Yli-Ollan peltosaareke 163			III		1,1						M	2	428
Uusitalon entinen haka 171			III		0,3		lehp				M	1	429
Santalan keto 177, 177a			III		0,4		kk kt (prkt?)				M	2	430
Kleemolan entinen haka 194			III		0,7		(prni)				M	1	431
Yli-Ollan kallioketo 195			III?		0,0		kk?		I		M	5	432
Kirimäen haka 162				III	2,1		kk (prni)				M	2	433
Mäkilän entinen laidun 193			III		1,9		kk		I		M	5	434
Suuluhdan katajaketo 182			III		0,3	(m)	kt				M	2	435
Untamalan tienvarsiketo 209			(III)		0,1	(ei)	(kt)		I		M	5	436
Untamalan tienvarsiniitty 212			(III)		0,2						M	2	437
Alisaaren läheinen keto 224			(III)		0,1		kt				M	2	438
Untamalan pihakedot 263			III		1,6	(osin)	kt				M K	6	439
Seitalan kedot ja niityt 266, 269			(III)		1,6	(m)	(kt)		I		M	7	440
Junnila 272			III		0,4		(kt)		I		M mm	7	441
Keskimäki 275			III		0,4		(kt) kk		I		M K	7	442
Jokelan kallioketo 277			(III)		0,2		kk		I		M	5	443
Ullan metsälaidun 282			(III)		1,6		kk		I		M K	6	444
Väiskän kedot 283			III		1,1		kk kt		I		M	5	445
Metsänpään entinen haka 313			(III)		0,7	(m)					M	1	446
Yli-Sunilan katajakedot 317			(III)		0,2	ei	kt				M	3	447
Lukkalan katajaketo			III		2,0		(kt)		I		M mm	6	448
Kauppiilan umpipiha	P+			III?	1,0						M	2	449
Hemmilän laitumet		ET		III?	4,6	lu-08							450

4/12 Laitila-Lemu-Lieto

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Houkonjärven laitumet		ET		III?	13,2	lu-12						I	452
Houkonjärven laitumet		ET		(III)	1,8	lu-10							453
Rantalan laitumet		ET		III?	2,9	ma-05						0	455
Mäki-Arvelan koivuhaka ja metsälaidun		ET		III?	1,7	ma-10	kt lehp					I	456
Lakkion haka		ET		III	0,4	pb-07						0	457
Ranta-Peren laidun		ET		III	2,6	pb-08						0	459
Haavastenmäen laidun		ET		III	2,0	pb-08	kt				M	3	460
Sarkonjärven rantalaidun		ET		III?	5,9	lu-08						0	461
Kinnalan metsälaitumet		ET		III	4,6	lu-10						0	462
Suovieren metsälaidun ja niitty		ET		III	1,0	pb-09	kt?					I	464
Prusilan hakamaat		ET		III	4,3	lu-10	kk		I			5	465
Lemu					32,8								
Miilumäen tammihaka	M	II	I		0,7		tahm	Na LSO	I			7	466
Nikkarlan kedot	P	III	III		0,6		kt		I			5	467
Rantasen haapahaka	P	III		III	0,3	(m)	(kt)		I			4	468
Seijaisten niitty	P	III	III		0,2	m			I			4	469
Nyynäinen			I		2,0		kk (tahm)	Na LSO	2			10	470
Peinikkalan niitty ja haat		ET		III	3,9	lu-08		Na				2	471
Niittukartanon kedot		ET		III?	4,4	lu-09	kt					I	472
Oukkulanlahden rantalaitumet		ET		III	20,7	pb-07	mrni?	Na LvSO				4	661
Lieto					72,1								
Nautelankosken rinneniiyty	M+	II		II	8,7	pb-06	kk kt	Ls	I		M K mm	11	473
Kotirannan keto	M+	II	II		0,3		kt prkt?		I			6	474
Vanhalinnan kallioketo	M+	II		II	1,2		kk (prkt)		I		M K	9	475
Mäkilän niitty	P+	III		III	0,9	pb-06	(prni)		I			5	476
Ristipellon niitty	P	III		III	0,1	ei			I		M mm	6	477
Ali-Lonttisen puronvarsiniitty	P	III	III		3,0		(kk)		I			5	478
Yli-Kujanpään niitty	P-	III		III	1,8		(prni)		I			4	479
Peipon niitty	P	III	III/E		0,8	(m)			I			4	480
Etutalon haka	P-	III	III		0,7		kk		I			4	481
Hakamäen laitumet				III	4,5	m?	(prni)		0			2	482
Jaakolan niitty				III?	6,0							2	483
Keppolan niitty			III		6,0	(m)	(kk)		I			6	484
Merolan kalmisto		III		III	0,2	ei?					M K mm	2	485
Peltolan puronvarsiniitty			III		0,5				I			5	486
Pilpolan niitty ja haka				III	2,0	pb-07	kk		I			5	487
Ryökkään niitty			III?		8,3	m					M K	4	488
Äyrään niitty ja haka		III		III	7,3	pb-11	(prni kt)		I			6	489
Savijoen Pilpolan entinen laidun		ET		III	0,3	lu-12							490
Savijoen rantalaidun		ET		III?	0,7	lu-08							491
Nikulan haka		ET		III	1,8	lu-10, pb-11						I	492
Tynin haka ja rantaniitty		ET		III	1,2	pb-07						0	493
Iso-Ketolan entinen laidun		ET		III?	1,3	lu-08					M	2	494
Savijoen Jokioisten niitty		ET		III	1,1	pb-07						I	495

4/13 Lieto-Marttila-Masku

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Savijoen Jokioisten laidun		ET		III	0,2	pb-08						I	496
Kaupin niitty		ET		III	0,9	pb-07					M K	3	497
Paimion- ja Savijoen niityt		ET		III?	2,8	lu-13, pb-11					M	2	498
Alitalon entiset niityt		ET		III?	2,5	ma-07					M	2	499
Metsämäen haka		ET		III	0,4	lu-13						0	500
Ryökkään entinen rantalaidun		ET		III?	2,7	lu-12					M	I	501
Savijoen Riikilän niitty		ET		III	0,3	pb-07						I	502
Saukonojan haka (Ankka)		ET		III?	1,5	lu-14					M	I	503
Itätalon niitty		ET		III?	0,3	lu-14							504
Paltan haka		ET		III	1,1	lu-14						0	505
Takun ja Preitton niityt		ET		III	0,9	pb-06						I	507
Loimaan kunta					45,6								
Mahlmäen niitty	P	III	III?		1,3		kk		I			7	508
Vahakosken haka	P	III	III		0,5	m	prni					3	509
Uupon metsälaidun	P-	III	III?		1,4							I	510
Petäjoen Heikkilän haka		ET		III	4,6	pb-07						I	511
Pelto-Markulan saarekkeet		ET		III?	10,2	lu-07						0	512
Pikku-Puiston metsälaidun		ET		III?	5,5	lu-08						0	513
Kylä-Markulan haka		ET		III	3,5	pb-07						I	514
Rantalan metsälaidun		ET		III	4,0	pb-08							515
Haapaniemen ojanvarsiniitty		ET		III?	3,1	ma-12							516
Huikankulman entiset laitumet		ET		III	1,3	pb-10	(kt?)					I	517
Huikankulman entiset haat		ET		III	3,9	pb-07						I	518
Mäkelän metsälaidun		ET		III?	0,8	lu-05							519
Sula- ja Niinijoen haka		ET		III?	2,5	pb-09						I	520
Petäjoen niityt		ET		III?	3,1	lu-09						2	521
Marttila					39,2								
Ali-Tyyrin jokivarsiniitty	P	III		III	1,0	(m)			I		M	5	523
Palaisten metsälaidun	P-	III	III		4,0				I			6	524
Mäntsälän niitty		ET			1,2	lu-14						I	525
Keikunojan niitty		ET		III	1,7	pb-08						2	526
Hallinojan laitumet		ET		III?	25,4	lu-07						5	527
Ihmistenojan ja Mäntsälän niityt		ET		III?	2,0	lu-09						2	528
Hirvasojan niitty ja metsälaidun		ET		III	3,9	pb-10						I	529
Masku					9,6								
Muuntajanmäen keto	M	II	II?		0,2	ei	kt prkt?		I		mm	7	530
Itätalon laidun ja rantaniitty	P+	III	III		4,0	(m)		Na	I			6	531
Länsitalon keto	P+	III	III		0,5		kt		I			6	532
Kairisen laidunsaarekkeet	P+	III		III	0,5	(m)	kt		I			6	533
Mäksmäen kalmisto	P	III		III	0,3				I		mm	4	534
Kirkonmäen keto	P	III		III	0,0	ei	kt		I			5	535
Kivelän haka				III	0,6		kt		I			5	536
Mäksmäen kalmisto 2		III		III	0,7	pb-07	kk kt		I			6	537
Kallelan kedot ja haka		ET		III	2,1	pb-11	kt					4	538
Härmälän haka		ET		III	0,7	pb-07						0	539

4/14 Mellilä-Merimasku-Mietoinen-Muurla-Mynämäki

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Mellilä					3,0								
Uusitalon niitty	P	III	III		3,0	m						3	541
Merimasku					16,7								
Humaliston laidun	P+	III	III?		13,0		kk mrni?					4	542
Lierannan haka	P+	III	III?		0,5		kk prkt?					3	543
Taattisten haka ja rantaniitty	P	III		III	1,5	pb-09, lu, ma	kk		I			6	544
Kuusniemen katajaketo	P-	III	III		0,7	m	kk mrni		I			6	545
Vähätalon laitumet		ET		III	1,0	pb-07						1	546
Mietoinen					108,0								
Kääpän rantaniitty	M+	II		II	18,3	lu-II	mrni	Na LvSO	I		M	11	547
Ylis-Haakaran keto	M+	II		I	0,2		kt prkt?	Na	3		M K	17	548
Lehtisen keto	M	II		II	2,4	pb-08	kt		I		M K	10	549
Uhlun katajaniitty	M	II		II	0,4	pb-07	kt prkt?		I		M	7	550
Kauppiilan keto	M	II	I		0,4	m	kt	Na	3		M	17	551
Saaren Vasikkahaka	M-	III		(II)	10,9	lu-10	mrni	Na Ls	I		M K	13	552
Heikkilän keto	M-	III	III		0,2	m	kt		I		M	6	553
Pyheen keto	M-	III	I		0,2	m	kt prkt?	Na	3		M K	16	554
Runoisten haka	P+	III		III	2,0	(m)	(prkt)		I		M	7	555
Heikkilän niitty	P+	III	III		1,0	ei	kk		I		M	7	556
Sunin niitty	P+	III		III	0,4	m	prni		I		M	7	557
Rannikon hakamaa ja rantaniitty	P	III		III	5,0	pb-II	mrni		I		M	5	558
Kuustonmaan rantaniitty	P	III		III	29,0	lu-08	mrni	Na	I		M	9	559
Junnilan haka	P	III	III		0,4	m	lehp		I			5	560
Hiivolan niityt	P	III	III		0,5	m	(prni kt)		I		M	6	561
Juuselan niitty	P	III		III	0,5	m	(kl)kt		I			6	562
Pohjolan haat	P	III	III/E		1,0	m			I		M	5	563
Uhlun ketosaareke	P	III	E		0,0		kt		I		M	7	564
Närkin saari	P-	III		III	0,8	pb-07,-II	mrni		I		M	5	565
Saarenlahdenojan metsälaidun		ET		III	0,5	pb-05					M K	2	568
Saarenlahdenojan laitumet		ET		III?	0,4	lu-05					M K	2	569
Aarlahden ja Sillankarin rantaniitty		ET		III?	16,0	lu-10	mrni	Na			M	4	571
Laajojen merenrantaniitty		ET		III?	7,4	lu-08	mrni	Na			M	5	572
Pyhärannan niitty ja metsälaidun		ET		III	8,6	pb-10	mrni?				?	1	573
Urolan haka		ET		III	1,5	pb-II					M	1	574
Muurla					0,1								
Jukolan keto	P	III	III		0,3		kt					1	575
Ylijoen rinneketo	P	III	III		0,1	ei	(kk kt)		I		K	6	576
Lähteenmäen niitty	P-	III	III		0,1		(kk kt)		I			4	577
Mynämäki					21,9								
Mielismäen niitty	V	I		I	1,1	ei	niittoni (kgkt) kt		I			9	579
Suorsalan haka ja metsälaidun	M	II		II	7,8	lu-08	(prni)		I		mm	9	580
Tursunperän keto	M-	III		III	0,2		kt (prkt)		I		mm	7	581
Aikkisen niitty	M-	III		III	2,2	pb-II	prni		I			7	582
Muuntajan keto	P+	III	E		0,2		kt		I			4	583
Suvimäen pihaniitty	P+	III		(III)	0,2	ei	kt (niittoni)		I			6	584
Ali-Sippolan hevoshaka	P	III		III	1,0	pb-10			I			4	585

4/15 Mynämäki-Naantali-Nauvo

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Korvensuunkosken niitty	P	III	E		0,3				I			4	586
Kurasmäki			I		2,0		kk (tahm)	Ls	I			5	587
Karppisen hakamaat		ET		III	5,1	pb-05			I			4	588
Myllykosken rantalaidun		ET		III	1,9	pb-06						2	589
Naantali					21,5								
Kailon saaren kedot	M	II	II		0,5	ei	kk kt (prkt)	LT	I			7	590
Ali-Käkölän niitty	M	II		II	0,3	pb-10	(kt)		I			5	591
Isokylän niityt	P+	III	III		0,2		kk kt prni	LT	I			8	592
Yli-Käkölän niitty	P	III	III?		0,1	(m)	kt		I			4	593
Viialan niitty	P	III	III		0,6		kk		I			5	594
Hajjaisten Alitalon laitumet		ET		III	12,8	pb-08	kt					2	595
Vadjon ja Soinisen laitumet		ET		III?	6,9	lu-10						0	596
Nauvo					711,9								
Boskär	V	I		I	62,5	pb-07	caprkt leni kk kt mrni	Na KP	5	2	M	36	597
Mälhamn	V	I		I	30,2	pb-07	caprkt leni (kk) kt mrni	Na KP	4	I	M	31	598
Berghamnin Västerbyn kedot	V	I		I	7,2	pb-07	caprkt leni kt	Na KP	3	2	M K	24	599
Berghamnin laitumet	V	I		I	20,2	pb-07	sahm	Na	5	3	M K	29	600
Sandholmin nummet	V	I	I		10,6		nu caprkt kt mrni	Na	2		M K	22	601
Dömmäskärin nummet	V	I	I		6,6		nu (ca-) prkt kt	Na				10	602
Sälgskärin kedot	M+	II	I		9,3		nu sah caprkt kt	Na	I	I		16	603
Hundskärin haka	M+	II		I	2,0	pb-07	sahm (kk) kt mrni	Na KP	4			21	604
Nagelskärin Kråkskärin nummi	M+	II		I	12,7	pb-11	prkt nu kt mrni?	Na KP	2			18	605
Kaskisin laidunsaari	M+	II		II	3,8	pb-10	kt lehp	Na Ls	I		M	12	606
Norrbackan niityt	M+	II		II	2,5	pb-10	kt		I		M	11	607
Lökholmin nummi	M+	II	I		30,2		caprkt nu kt		3	2	M K	20	608
Källdingegårdin keto	M+	II	I		0,7		kt		2		K	12	609
Nagelskärin Alskärin metsälaidun	M	II		I	11,6	MH	nu sah m kt	Na KP	2			15	610
Risisin laidun	M	II		II	0,5		kk kt		I	I?		9	611
Piparbyn laidun	M	II		II	6,0	pb-10	kk mrni		I		K	9	612
Mjoön metsälaidun	M	II		I	7,4	pb-07	mrni trni	Na KP	I		M	9	613
Bodön metsälaidun	M	II	I		46,0	MH		Na KP	2			9	614
Norrgårdin kallioketo	P+	III	III		0,6	(m)	kk kt		I			8	615
Gullkronan Östergårdin keto	P+	III	III?		1,0		kk kt		I		K	8	616
Stenskärin Östergårdin keto	P+	III	III?		1,0		kk kt		I		K	6	617
Seilin niitty	P	III	I		2,5		kk kt (mrni)	Na RSO	2		M K	12	618
Gaudiksen niitty	P	III	III?		0,2				I			5	619
Marsin keto	P	III	III?		0,3		kk kt		I			5	620
Granskär		MH	(III)		4,3		kk	KP	2			8	621
Rävskär	V	I		I	21,0		caprkt sahm kt		I			7	622
Byskär					1,0								623

4/16 Nauvo-Nousiainen-Paimio

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Linuskär				III	3,9		mrni?		I			6	624
Borstö	M			II	6,9		(caprkt?) kt mrni? prni		I		K	12	625
Kopparholmn				III	5,0	pb-II			I			5	626
Hummelholm				III		pb-10	mrni					1	627
Väcklax				III	2,1	pb-10	mrni					1	628
Nötö-Mjö				I	31,9	pb-07	lehp mrni prni	Na Ls	2		M K	17	629
Nötön lammaslaitumet			III?		0,6				I		M K	7	630
Ytterholm				III?	3,4	pb-10	mrni					3	631
Trunsön Långören			II?		10,8		nu caprkt kt	Na				3	632
Korsnäsin laitumet		ET		III	6,7	lu-08						I?	633
Haverön metsälaidun		ET		III	100,5	pb-08					M	2	634
Kirjaisten Norrgårdin laitumet		ET		III	38,8	lu-12	mrni					2	635
Ytterholman laitumet		ET		III	42,5	pb-07	mrni					5	636
Lepon saaren metsälaidun		ET		III	9,5	pb-08						1	637
Biskopsön laitumet		ET		III?	30,2	lu-07	mrni?					3?	638
Biskopsö, Rävskär		ET		III	33,4	pb-07	kt					5	639
Sommarön Bryggasin laitumet		ET		III	7,1	pb-11	mrni kt					3	640
Högsarin laitumet		ET		III	10,9	pb-07	kt						641
Krårholm, Haplot, Paukut		ET		III	34,0	pb-11	mrni					5	642
Högsarin laitumet		ET			7,4	pb-09	mrni	LT				1	644
Haverön metsälaidun		ET		III	20,0	pb-11					M	2	645
Sydänperän laitumet		ET		III?	4,5	lu-07							646
Nousiainen					10,2								
Nutturlan keto	M+	II	II		0,2		kk kt		I			10	648
Nutturlan kesäteatterin keto	M	II	II		0,2		kk kt		I			8	649
Heinisen niitty	M	II	II		0,7	m	(kt)		I			7	650
Lehtolan keto	M	II		II	0,6	ei	(niittoni) kt pä-le		I			6	651
Anttilan keto	M	II	I		0,3		(prkt) kt		I			6	652
Luhdanojan haka	M	II	II		1,8				I			4	653
Pappilan niitty	M	II		II	2,9	(osin)	(kt)		I		K	10	654
Katunpään lammaslaidun	M-	III	III		0,2		kt		I		K	8	655
Alakylän keto	M-	III	II		0,2	(pb-12)	(prkt) kt		I	I?	K	8	656
Sipilän niitty	P+	III	(III)		1,0		(kt)		I			6	657
Veenmäen niitty	P	III	III		0,3		kk kt		I			5	658
Vadvainion jokivarsiniitty			III		0,7		kt		I			7	659
Paistanojan kyläketo			III		0,4		(kt)		I			5	660
Aatoilan hakasaarekkeet		ET		III	0,7	lu-14						0	662
Paimio					179,7								
Askalan niityt	V	I		I	13,3	pb-10	(niittoni) kt prni	Na	2	I	M K	17	664
Alhaisten niityt	V	I		I	22,1	pb-10	prkt? kt mrni		2	2?	M K	20	665
Juntolan niitty	M	II	III		0,2		kt	Na Ls	I		M K	10	666
Kinkan niityt	M-	III		II	4,7	pb-08	kk kt prni		I		M K	11	667

4/17 Paimio-Parainen

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Sukselan niityt	M-	III		III	21,7	pb-10		Na			M K	6	668
Särkänpään rantaniitty	M-	III	II		4,7	ei	kt mrni	Na	I		M	12	669
Liikojan niitty	P+	III		II	5,0	pb-11		Na	I		M K	11	670
Meltolan kallioketo	P+	III	III		0,8	(m)	kk	Na	I		M	9	671
Herrankartanon keto	P+	III		III?	0,3	(m)	kt		I	I	M mm	7	672
Spurilan kallioketo	P	III		III	0,6		(niittoni) kk kt		I		mm	7	673
Spurilan niitty	P	III	III		0,3		kk		I			7	674
Harjoniitun niitty	P	III	II		0,6		kk kt mrni	Na	I		M	11	675
Kampparlan keto	P	III	III/E		0,3	ei?	kt		I			8	676
Vähäjoen Juusin niitty ja keto		ET		III	2,6	pb-10	kt					3	677
Paimionjoen Penttilän niitty		ET		III	0,8	lu-08		I			M K	4	678
Myllyojansuun haka		ET		III	4,7	lu-10		Na			M K	3	679
Alastalon laitumet		ET		III	7,7	pb-08	mrni				M	3	680
Episin Aron laitumet		ET		III	3,9	pb-07		Na			M K	4	681
Aron laitumet		ET		III	4,6	pb-10		Na			M K	4	682
Metsärinteän koivupähkinähaka		ET		II/III	2,0	lu-10	pähm? kt	LT				2	683
Paimionjoen Ketolan niitty		ET		III	0,8	pb-06		Na			M K	4	684
Hahkapyöli		ET		III	3,0	lu-05					M K	2	685
Tonttilan laitumet		ET		III?	1,5	lu-11					M K	2	686
Immaisn laitumet		ET		III	6,4	pb-06,-11		Na			M K	7	687
Paimionjoen Epilän niityt		ET		III	1,3	pb-05		Na			M K	6	688
Vähäjoen Lindholmin niityt		ET		III	5,1	pb-05						2	690
Paimionjoen Muntolan niitty		ET		III	1,9	pb-07		Na			M K	4	691
Paimionjoen Rajalahden niitty		ET		III	1,9	pb-05		Na			M K	7	692
Paimionjoen Alastalon niitty		ET		III	4,0	pb-10		Na			M	6	693
Paimionjoen Alastalon laitumet		ET		III	14,2	pb-05		Na			M K	6	694
Isoahde ja Isotuvan haat		ET		III?	3,4	ma-10						0	695
Vähäjoen Toivolan niitty		ET		III?	1,0	pb-11						2	696
Paimionjoen Kavilanpyölin niitty		ET		III	3,2	pb-05		Na			M	4	697
Kotkojanvarsi		ET		III?	7,5	lu-05							698
Suppalan niityt ja haat		ET		III	2,3	pb-10					M K	3	699
Vähäjoen Isotalon niitty		ET		III	3,9	pb-10						2	700
Vähäjoen Tuomisen niitty		ET		III	11,3	pb-09						2	701
Keskitalon laitumet		ET		III	2,5	pb-11			I			4	702
Vähäjoen Seppälän laitumet		ET		III	3,2	pb-11					M	3?	703
Penttilän haka		ET		III?	0,4	pb-11	(kt)				M, K	3	705
Parainen					277,7								
Lenholmin haka	V	I		I	35,0	pb-10	tahm kt mrni	Na Ls	2	I		23	706
Stornäsetin keto	V	I	I		2,3	(m)	cakk -prkt kk kt	Na	I	I		14	707
Brunäsin kallioketo	M+	II	II		2,8	ei	kk kt (cakk- prkt mrni)		I	I		11	708
Ängisholmenin keto	M	II		II	2,3	lu-09	kt (mrni)		I	I		9	709
Sorpon Norrgårdin niityt	M-	III		III	6,2	pb-06	kk mrni		I			8	710
Nedergårdin niitty	M-	III		II	2,5	pb-06	kt mrni		I	I		11	711
Stormälön kalliokedot ja niityt	M-	III		II	2,5	lu-09	(prkt) kk mrni		I	I		12	712

4/18 Parainen-Perniö

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Sorpon Östervikenin rantaniitty	P+	III		III	3,5	pb-06	kt mrni					2	713
Kuitian niityt	P+	III		II	12,8	(m)	(prkt) kk kt		I		K	12	714
Lillträsketin niitty	P+	III	III?		4,7		kk		I			7	715
Atun rantaniitty	P+	III		III	21,0	lu-07	mrni		I		K	9	716
Niemenpellon rantaniitty	P+	III		III	3,0	lu-06	mrni		I			4	717
Lillmälön niitty	P+	III	III		0,4		kk		I			7	718
Västergårdin keto	P+	III	III		0,4		kt		I			5	719
Levon niitty	P+	III	III?		0,8		kk kt prni		I			8	720
Östergårdin laitumet	P	III		III	1,8	pb-11	kk kt mrni	Na RSO	I			9	721
Huvikummun haat	P	III	III		0,3		kk (kt)		I			6	722
Vinterkyanin niitty	P	III	III		1,2	(m)	kk kt		I			6	723
Vannaisten niitty ja haka	P	III	III?		0,8		prni (kk)	LT	I			6	724
Ersbyn keto	P	III	III		0,3		kt		I			6	725
Ersbyholmenin rantaniitty	P	III	III		1,5		mrni		I			5	726
Norrbyholmen ja Stentorp				III	9,4		mrni		I			8	727
Pikkuniityn tammihaka			I		1,3	ei	tahm (mrni)					2	744
Mielisholman niitty ja haka		ET		III	5,0	pb-08		Ls				3	728
Mielisholman laitumet		ET		II/III	41,4	pb-11	mrni					3	729
Gundvikin laidun		ET		III	13,1	pb-10	(mrni?)	Ls				2	730
Lampisin rantalaitumet		ET		III?	5,5	lu-06	mrni kt?	Na				4	731
Heisalan laitumet		ET		III	14,5	pb-11	mrni					4	732
Loskarnäsän Rödjeträsketin laitumet		ET		III?	2,4	ma-08	mrni					1	733
Päivärinteän haka		ET		III	1,2	pb-08						0	734
Abborrhäletin metsälaidun		ET		III	16,3	pb-09		Na				2	735
Garsböleholmin laitumet		ET		III?	8,9	lu-08	mrni					2	736
Ybbersnäsän rantalaitumet		ET		III	16,4	pb-05	mrni					2	737
Rövarnäsän, Längholmin laitumet		ET		III	19,5	lu-09	mrni					2	738
Loskarnäsän Östergårdin laitumet		ET		III?	1,8	ma-09						0	740
Vannaisten laitumet		ET		III	4,2	pb-09	kt mrni					4	741
Norrbyn laitumet		ET		III	5,2	pb-10	kt	Na	I			6	742
Västergårdin rantaniityt		ET		III?	5,7	ma-11		Na				2	743
Perniö					264,5								
Somerikon niitty	M+	II		II	0,5	ei	(niittoni) prni (kt)		I	I	mm	8	745
Ristikartanon kallioketo	M+	II		II	3,0	pb-07	(niittoni) kk (kt)		I			8	746
Latokartanon haat	M	II		II	7,3	m	(kk)		I		K	9	747
Kontolan haka	P+	III		III	4,3	(pb-08 lu (+ma)			I			6	748
Kosken kartanon laitumet	P+	III		II	19,5	lu-11 (ma)	(tahm)	Na	I		K	11	749
Soukan haka	P	III		III	1,2	pb-06	(prni kt)		I			8	750
Ylönkylän niitty	P-	III	E		2,5				I			5	751
Strömman metsälaidun	P-		III?		10,0				I		K	5	752
Lemun keto			III		0,0		kk (kt)		I			8	753
Provannin (kallio) keto			III		0,1		kk (kt)		I			5	754
Risamäen keto			III		0,6		kk		I			7	755
Ylönkylän metsäsaareke		ET		III?	1,1	lu-07					mm	2	756

4/19 Perniö

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Lemun kartanon haka		ET		III	2,0	pb-07	kt					2	757
Perniönjokilaaksoson niityt		ET		III	1,2	pb-07	kt		I			7	758
Metsäniemen laitumet		ET		III?	3,9	lu-07							760
Melkkilän niityt ja haka		ET		III	0,8	pb-08			I			4	761
Hirvilahden laitumet		ET		III?	9,9	lu-13	mrni	Na	I			6	762
Pietilän haat		ET		III?	3,5	lu-08						1	764
Mutaisten niitty ja kallioketo		ET		III	1,4	pb-07	kk					2	765
Kylämäen lehto(haka)		ET		III?	16,4	ma-09		I	I			6	767
Kirakan laidun		ET		III?	5,9	lu-14	kt?					3	769
Kraatarin haka		ET		III?	0,7	lu-09						0	770
Provanin laitumet		ET		III	2,1							1	771
Hirvilahden merenrantaniitty		ET		III?	1,2	lu-14			I			4	772
Koivikon niityt ja haka 3		LUMO	III		0,7		prni		I			5	773
Isoniitynmäki 4		LUMO	III		1,2		(kl)kt					2	774
Teijon kirkon niitty ja kallioketo 10		LUMO		III	1,0		kk				K	5	775
Talonpojan Teijon laitumet 12		LUMO		III	3,9				I			4	776
Makarlanjärven rantaniitty ja niitty 22		LUMO	III		6,1			LvSO	I			5	777
Metsäniemen rinnenaiitty 23		LUMO		(II)	0,2		jäni? kt		I			6	778
Laukanlahti 26		LUMO	III		13,7		mrni	Na Ls		I		5	779
Ylöstalon haka ja niitty 33		LUMO	III		0,4							2	780
Aateliskankareen haka 34		LUMO	III		1,1				I			3	781
Alitalon niitty/hakaniemekkeet 35		LUMO	III		1,1							4	782
Preitin peltosaarekkeet 40		LUMO	III		1,1		kt		I		mm	7	783
Kestrikin peltosaarekkeet 43		LUMO	III		2,8				I		K	7	784
Pyhäjoen peltosaarekkeet 46		LUMO	(II)		2,4				2	I	K	12	785
Vanhakartanon entinen laidun 49		LUMO	III		0,9				I		K	4	786
Vähä-Kuuston niityt 50		LUMO	III		2,8				I			7	787
Kuuston kylän entiset laitumet 52		LUMO	III		1,1		kt		I			8	788
Foulan entinen laidun 55		LUMO	III		0,5							1	789
Suomenniitun katajaniemeke 57		LUMO	III		0,4		prni		I			4	790
Aitolahden entinen niitty 59		LUMO	III		1,5							3	791
Meri-Knaapilan niitty (ja ml) 60		LUMO	III		0,4				I		K	6	792
Melkkilän peltosaareke 65		LUMO	(I/II)		0,1		prkt kt		I		K	8	793
Melkkilän laitumet 66		LUMO		III	3,7		kt		I		K	6	794
Rantapellon niityt 68		LUMO	III		1,2				I			4	795
Koivuahon niitty ja metsälaidun 69		LUMO	III	III	0,6				I			4	796
Karpimäen niityt 73		LUMO			0,7		kt					3	797
Tammisaarentien kallioketo 74		LUMO	III		1,1		kk				K	4	798
Lemunsuon suoniitty 80		LUMO	III		2,3		suoni?					0	799
Nummenpään keto ja niitty 84		LUMO	III		0,8		kt		I			7	800
Kyynärän peltosaarekkeet 90		LUMO	III		1,3				I			5	801
Kyynäräjärven metsälaidun ja suoniitty 91		LUMO		III	10,5		suo/tulni?					1	802
Vihiniemenlahden rantaniitty 94		LUMO	III		6,0		tulni?	Na LvSO				3	803
Sepän kedot 96		LUMO	III		1,0		kk kt		I			7	804
Hirvon niityt 101		LUMO	III		1,1		(kt)		I			6	805
Tilkkalan niityt ja haat 105		LUMO		III	1,9	pb-11	(kk)		I		mm	5	806

4/20 Perniö-Pertteli

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Lampolan niitty 108		LUMO		III	3,6		(kt?)		I		mm	6	807
Tuomolan niitty 111		LUMO	III		3,7		(kt)		I			6	808
Haarlan kartano niitty ja metsäsaareke 120		LUMO	III		1,8				I			5	809
Välimaan peltosaareke 122		LUMO	III		1,7		prni		I			5	810
Metsänojan entinen laidun 125		LUMO	III?		2,2				I			5	811
Paukun entinen laidun 126		LUMO	III		1,4				I			5	812
Anjalan entinen haka 129		LUMO	III		1,5				I			3	813
Perniön aseman entinen laidun 139		LUMO	III?		0,9		kgkt? (kt?)					2	814
Arpalahden laitumet 142		LUMO		III	6,3						K	2	815
Kuuston entiset laitumet 143		LUMO	(II)		2,9		prkt? prni? kk kt		I		K	8	816
Pohjanjärven tulvaniitty 146		LUMO		(II)	51,3		tulni? kk		I		K	7	817
Puustomäen ent. metsälaidun 150		LUMO	(III)		1,6							0	818
Koskenpään entinen laidun 154		LUMO	III		0,6		kt					3	819
Knaapilan laitumet 164		LUMO		III	6,3	pb-09	kk		I			7	820
Isotalon laitumet 166		LUMO		III	2,8	pb-08			I			6	821
Mussaaren entiset laitumet 167		LUMO	III		1,3				I			5	822
Pertteli					112,5								
Kuivakosken niitty	V	I		I	5,2		prni	Na	2		M K	17	823
Ylijoen laidun	V	I		I	4,4	pb-08	prni	Na	I		M	10	824
Niemelän niitty	M+	II	II		2,8		(prni)		I		M	8	825
Rinteen laidun	M+	II		II	6,7	pb-11	prni		I			7	826
Lähdenotkon niitty	M	II		II	2,0	lu-06	prni		I		M	8	827
Hiidenmäen niitty	M	II		II	2,0	pb-11	prni		I			6	828
Syvänojan laidun	M-	III		II	23,0	pb-10	(prni)	Na	I			10	829
Saksan laidun	M-	III		III	3,2	(m)	(prni)		I		M	8	830
Pitkäkosken haka	P	III	III		2,7	ei			I			4	831
Heinähuhdan niitty	P	III		III	11,5		(prni)	Na		I		7	832
Peltolan laidun	P	III		III	2,2		(prni)		I			7	833
Yyrökosken niitty	P	III	III		1,0	(m)			I		M K	6	834
Viikarin niitty	P-	III		III	1,0	pb-07	(prni)		I		M	5	835
Yli-Ketolan laidun	P-	III		III	1,7	m			I			5	836
Haavikeoan niitty	P-	III		III	1,6	pb-10			I		M	8	837
Syväoan Peltolan niitty 9			(III)		0,9			Na				2	838
Syväoan Rasilan niitty 12			(III)		1,7			Na				3	839
Sillanpään niitty 17			III		5,8		kt	Na	I			10	840
Isojoen niitty 18			III		4,3			Na	I			6	841
Haalin rinnenaiitty ja koivuhaka 27				III	10,3	pb-10		Na	I			7	842
Koivulan niitty 165			III		0,2			Na				2	843
Koskelan niitty 167 (osa inv.)				II	4,0		kt	Na	I			11	844
Piilopellon niitty 169			(III)		1,4			Na	I			6	845
Peltoniemen niityt		ET		III	5,5	pb-07					M	3	847
Pallo-ojan Uotin niitty		ET		III	6,9	pb-09						2	848
Luipojan Pyysmäen niitty		ET		III	0,4	pb-11						1	849
Nokankosken niitty		LUMO		III			prni?		I		M	5	854
Myllykosken-Pallojan niitty		LUMO	III						I		M	5	855
Ojamylynjoan niitty		LUMO	III				prni		I		M	7	856
Jänneoan niitty		LUMO	III				prni?		I		M	6	857

4/2 I Piikkiö-Pyhäranta-Pöytyä (Karinainen)

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Piikkiö					17,2								
Huttalanmäen kallioketo	M+	II		II	1,2	ei	(cakk) kk		I		mm	10	859
Hadvalan niitty	M	II		II	1,4	ei	kk kt		I	I	mm	10	860
Ylhäisten laidunketo	M	II		II	0,4	pb-07	kk kt		I			7	861
Huttalan linnavuori	M-	III		III	1,3	ei	kk kt		I		mm	6	862
Rungon Koskenhaan keto	M-	III		III	0,5		kt		I		K	7	863
Pussilan jokivarsiiniitty	M-	III	III		5,3		kk		I			5	864
Pappilan keto	P+	III	III		0,9		kk kt		I			6	865
Laahamäen kallioketo	P	III	III		0,6		kk prni		I			7	866
Sauvolan kallioketo	P	III	III		0,7	ei	kk kt		I			8	867
Tuomelan niitty	P	III	III?		0,3		kk kt mrni		I			7	868
Viukkkalan Peltosen niitty		ET		III?	1,0	lu-10						1	869
Kumpulän entiset laitumet		ET		III?	0,8	lu-05						0	870
Myllyojan niitty		ET		III	2,8	pb-11					K	3	871
Pyhäranta					75,6								
Reilan metsälaitumet	P	III	III/E		9,4							1	872
Laurilan metsälaidun (Ihode)	P	III	III		2,5				I			4	873
Kajantolan laitumet (Ihode)		ET		III	25,4	pb-07						1	874
Ihodenjoen haka		ET		III?	12,1	ma-07						0	875
Mäki-Tanilan katajaketo		ET		III	2,0	pb-08	kt?					2	876
Reilan niitty ja haka		ET		III	2,4	pb-09	kt?					2	877
Sannajärven ja Kuuselan metsälaidun		ET		III?	16,1	lu-09							878
Lahevierin entinen haka (Ihode)		ET		III	0,6	pb-11						0	879
Valpolan haat ja rantaniitty (Ihode)		ET		III	5,1	pb-10						1	880
Pöytyä (Karinainen)					41,8								
Turtolan niitty	M-	III		II	0,8	ei	niittoni		I		K	7	881
Lääkinojan laidun	P+	III	III		3,5	(m)			I			6	882
Koiviston laitumet	P+	III	III		3,5	-06?			I		M K	9	883
Knuutilan niitty	P	III		III	0,7	pb-11					M K	3	884
Pöyhönjoen niitty	P-	III	III		0,7				I		M	5	885
Ortenojan laitumet	P-	III		III	2,0	lu-14	kk					4	886
Aurajoen Aimosen niitty		ET		III	2,2	pb-11					M K	3	887
Ali-Raatikaisen laidunniitty		ET		III?	2,7	lu-13					M K	4	888
Lääkinojan Koivusen niitty		ET		III?	1,1	lu-08					M K	2	889
Leisalan niitty		ET		III	1,2	pb-07					M K	3	890
Meijerikosken Heikkilän laitumet		ET		III	6,9	lu-08					M K	3	891
Aurajoen Rahialan laidun		ET		III?	0,8	lu-13						0	892
Åberginmäen haka ja keto		ET		III?	0,6	lu-12						1	893
Lääkinojan Hakalan niitty		ET		III?	1,0	lu-13					M K	3	894
Kaulajoen Jalkalan rantaniitty		ET		III?	0,4	lu-11						0	895
Kolkkistenpuron Kyöstilän laidun		ET		III	5,3	pb-05					M K	2	896
Vanha-Värrin kyläkallio	P-	III	III?		1,1		kk		I		K	8	175
Maijanniitun laidun		ET		III	2,8	pb-07					K	3	176
Niemelän entinen haka		ET		III?	0,6	lu-08						0	177
Tarvasjoen Mäenpään niitty		ET		III	1,1	pb-08						2	178
Suutarlan kylän laitumet		ET		III	2,1	pb-07	kt		I		K	9	180
Kivikosken niitty		ET		III	0,7	pb-07						1	181

4/22 Raisio-Rymättylä-Salo-Sauvo

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Raisio					11,8								
Raisionjokivarren niitty	P+	III	III?		0,4				I			4	897
Raisionlahden länsirannan niitty	P	III		III	3,4	pb-II	mrni	LvSO				2	898
Raisionlahden itärannan niitty	P	III		III	8,0	pb-II	mrni	LvSO				2	899
Tuulilanketo				III			kt?		I			4	900
Rymättylä					69,3								
Ajolan laitumet	V	I		I	7,5		kk mrni (prni)	Na	I			15	901
Kunnaksen lehdesniitty	M	II		I	0,5	ei	leni (niitto- ni mrni)					2	902
Länsitalon niityt	M-	III		II	4,0	pb-II	kk kt mrni		I			10	903
Korvenrannan lehdesniitty	M-	III	III?		0,2		lehp (leni)		I			4	904
Riaisten keto	P+	III	III		1,5	(m)	kk kt		I			7	905
Maanpään kallioketo	P+	III	III		0,6	(m)	kk kt (prkt)		I	I		9	906
Harkin pihaketo	P+	III	III?		0,3		kk		I			6	907
Saramäen kallioketo	P+	III	III		0,5	(m)	kk		I	I		9	908
Alakylän keto	P	III	III?		0,8		kk kt		I			6	909
Mikolan metsälaidun	P-	III	III		2,5	(m)			I			6	910
Päivärinteen haka	P-	III	III?		0,4		kk		I			5	911
Mahilan keto	P-	III	III		0,5	m	kk		I	I		8	912
Raumanniemien rantaniitty	P-	III	III		0,9	(ei)	mrni					1	913
Kenkämaa				II?	20,1	pb-10	kt mrni?	Na RSO	I			10	914
Kurkkaisten laitumet		ET		III	9,0	pb-08	mrni?					4	916
Lookilan tila		ET		III?	0,3	lu-12						0	917
Lookilan laitumet		ET		III?	1,9	lu-10					K	1	918
Villenvuoren haka		ET		III	1,6	pb-09					K	2	919
Maisaaren (Ruissalon) laitumet		ET		III	9,9	pb-09		Na				2	920
Lehmäluodon laitumet		ET		III	2,3	pb-II	kt mrni		I			5	921
Pirttilahden rantaniitty ja haka		ET		III	4,0	pb-II	mrni					1	922
Salo					14,2								
Hämeenkylässen keto	M	II	II		0,2		prni		I			6	923
Kärkän kedot	M	II		II	0,9	ei	kk kt		2			11	924
Veitakkalan hevoslaidun	M-	III		II	2,1		(prni) (kk)		I		M K	11	925
Kirjolan keto	P-	III	II		0,0	ei	prkt kt		I			5	926
Kylänlapsenpuisto			III		0,1		(kk) kt		I			7	927
Naulikeojan laidun		ET		III	1,8	pb-09					M K	4	928
Viironiitun laitumet		ET		III	1,4	pb-II					M K	2	929
Salonjoen niitty		ET		III	5,8	pb-08					M	3	267
Päivärinteen puronnotkon niitty		LUMO	III								M	2	850
Asolanojan niitty		LUMO	III								M	2	851
Veitakkalan kallioketo ja niitty		LUMO		II/III	2,0				I		M mm	9	852
Lustojan niitty		LUMO	III						I		M	5	853
Sauvo					358,7								
Kärnkniemen laitumet	V	I		I	104,3	pb-10	kgkt kt mrni	Na LvSO	2			22	930
Paddaisten laitumet	M	II		I	40,0	lu-10	(tahm) kk mrni lehp		I	I	K	15	931
Kärkkisten metsälaidun	M-	III	III		7,6	m	kk		I			10	932

4/23 Sauvo

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Alsilan metsälaidun	M-	III		III	11,5	lu-II			I			6	933
Mariken niityt	P+	III	III		1,0	m	kk prni		I			7	934
Lautkankaren linnavuori	P+	III	III		0,5		kk prni		I		mm	7	935
Österkullanmäen niitty	P+	III		III	1,7	pb-II	kt prni		I			8	936
Ruonanlahden metsälaidun	P+	III		III	3,2	pb-07	mrni		I			4	937
Möyrymäen niitty	P	III		III	1,0	pb-07	(prni)		I			4	938
Rajalahden niitty	P	III		III	0,5	(m)	kk prni		I			6	939
Kihtilän niitty	P	III	III?		0,5		prni		I			6	940
Kappelin niitty	P	III	III/E		1,5		kk		I			6	941
Riitamaan niitty	P-	II		III	0,7	pb-07			I			4	942
Vaanilan niitty	P-	III		III	0,7	pb-II			I			4	943
Karunan Päisterpään laidun		ET		III?	3,0	lu-07						0	944
Ampolan rantaniitty ja haka		ET		III	6,1	pb-II	mrni					2	945
Tyynelän laitumet		ET		III	2,7	pb-07	kt					1	946
Fagernäsin haka		ET		III?	1,3	lu-09						0	947
Timarin laitumet		ET		III	3,8	pb-09	mrni kt		I			7	948
Länsitalon hakamaat		ET		III	4,1	pb-II	(kt?)					1	950
Kesäniemen hakamaat		ET		III	9,5	pb-II						1	951
Kirsikkamäen laitumet I		LUMO		III	3,5	lu-08					K	2	952
Karunan kartanon haka 5		LUMO	III		0,9				I		K	5	953
Köyhäkaupungin niitty 9		LUMO	III		0,2				I			4	954
Köyhäkaupungin kallioniitty 13		LUMO	III		0,4				I			4	955
Ylitalon Karinkorvan rantaniitty 24a		LUMO		(II)	5,7	pb-10	mrni	Na LvSO Ls				4	956
Eistilänlahden rantaniitty 24b		LUMO		(II)	91,6	pb-10	mrni	Na LvSO				2	957
Vestin katajaniitty 31		LUMO		III	2,0	ma-07						2	958
Raitniemen keto 33		LUMO	III		0,4		kt?		I			4	959
Liesimäen niitty 36		LUMO	III		0,4				I			4	960
Tapilan entinen laidun 38		LUMO	III		0,9				I			5	961
Tapilan entinen niitty 39		LUMO	III		0,5				I			4	962
Tapilan metsäsaareke 41		LUMO		III	4,3	pb-06	kt?					1	963
Erkkilän keto 42		LUMO	III		0,2		kt?		I			4	964
Leiskunsvän rantaniitty 44a		LUMO	III		7,6		mrni	Na LvSO				2	965
Neitsaaren laitumet 46, 47		LUMO		III	3,6	pb-10			I			4	966
Sitolahden niitty 48		LUMO	III		0,4		kt?		I			4	967
Itätalon keto 50		LUMO	III		0,7		kt?		I			4	968
Länsitalon haka 51		LUMO	III		0,4		kt?		I			4	969
Lemmusin niitty 55		LUMO	III		0,6				I			4	970
Heskelinmäen keto 58		LUMO	III?		0,7		kt?	Na				2	971
Torikan niitty 59		LUMO	III		0,4		kt?		I			4	972
Nuuttiniemen niitty 61		LUMO		III	0,7	lumo-08			I			5	973
Popperin keto 65		LUMO	III		0,6				I			4	974
Sydänmaan niitty 73		LUMO	III		1,4		kt?		I			4	975
Ylitalon metsälaidun ja rantaniitty		ET		(II)	16,6	pb-10	mrni	(Na LvSO)				6	976
Saustilan kartanon laitumet		ET		III?	5,4	lu-05					K?	1	977
Ruonanlahden rantaniitty		ET		III	3,7	pb-08-9	mrni					1	978

4/24 Somero-Suomusjärvi-Taivassalo

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Somero					882,4								
Rekijokilaakso	V	I		I	788,2		(tulni?) prni	Na	I	2		23	979
Yli-Kaupin laidun	M	II	II		3,2	(ei)	(prni)					2	980
Toivoniemen metsälaidun	P+	III	III		1,3		(prni?)		I			5	981
Nummelan metsälaidun	P	III	III		2,5	ei						1	982
Similän niitty	P-	III		III	0,6		(kt)		I			4	983
Hakalan laidun	P-	III		III	0,8	lu-15			I			4	984
Mäkelän pihalaidun	P-	III		III	1,2	(ei)			I			5	985
Jokirannan laidun	P-	III		III	3,9	pb-10						2	986
Mustjoen niitty ja haka		ET		III	2,1	pb-07						2	988
Niittylän haka ja metsälaidun		ET		III	2,0	pb-07						0	990
Hirsjärven laitumet		ET		III?	4,0	lu-13						1	991
Salkolan niitty		ET		III	1,9	pb-08						2	992
Äijänojan varren niitty		ET		III	1,5	pb-11						2	993
Rauhalan puronvarsiniitty		ET		III	2,1	pb-06						2	994
Ropakonojen laitumet		ET		III	1,3	pb-08						0	995
Kankaren laidun		ET		III	1,4	pb-09						1	996
Sarkin haat		ET		III?	1,9	ma-14						1	997
Rasin laitumet		ET		III	4,9	lu-09						1	998
Salkolan laitumet		ET		III	25,9	pb-09						5	999
Hirvenoajan Lahden laitumet		ET		III?	20,1	lu-09						0?	1000
Koistuhdan metsälaidun		ET		III	11,7	pb-10						1	1001
Suomusjärvi					4,5								
Klemelän kallioketo	P	III	III		0,4		kk					3	1002
Lammasmaen niitty	P-	III	III		0,8				I		K	5	1003
Jusalan haka		ET		III	3,3	pb-11						1	1004
Särkisalo					42,7								
Hästöön rantalaitumet	P+	III		II	31,0	pb-10	kk kt	Na	I			14	1005
Petun kartanon keto ja haka	P+	III		III?	3,8	pb-07	kk kt		I			8?	1006
Pensalon niitty ja haka	P+	III	III?		0,8		kk		I			6	1007
Hellen keto	P+	III	III?		0,9		kk kt		I			8	1008
Förbyn keto	P	III	III		0,7		kk		I			7	1009
Laukanlahden rantaniitty			III?		5,5		mrni?	Na Ls				4	1010
Taivassalo					149,2								
Kahiluodon laitumet	V	I		I	29,1	pb-11	kk prni mrni		I			12	1011
Hylkilän rantaniitty	M+	II		II	8,3	pb-09	kk mrni		I			5	1012
Isotalon laitumet	P+	III		III	11,0	lu-11	(kk)		I			6	1013
Orikvuoren laitumet		MH		I	27,2	lu-15	tahm tni	Na LSO	I			10	1014
Järppilän kartanon niityt ja haat	P	III	II		17,0		kt prni mrni	I	I		K	15	1015
Kaitaisten laitumet		ET		III?	31,0	lu-10						1	1016
Kaitaisten haka		ET		III?	4,0	lu-08						1	1017
Pyörlän niitty ja saarekkeet		ET		III?	5,0	lu-08						1	1018
Rannantalon laitumet		ET		III	6,6	lu-13						1	1019
Hylkilän haka		ET		III?	2,7	ma-08						0	1020
Ketarsalmen laitumet		ET		III	2,5	lu-07						0	1021
Päivärinteen laitumet		ET		III	2,1	lu-07			I			4	1022

4/25 Tarvasjoki-Turku

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Ristimäen niitty		ET		III?	1,4	pb-10						1	1023
Palon laitumet		ET		III	0,9	pb-11			I			3	1024
Hylkilän niitty		LUMO			0,4							4	1025
Tarvasjoki					18,7								
Tienson niitty	M	II		II	3,6	pb-10	prni		I		M K	9?	1026
Tuorilan niitty ja haka	P	III		III	2,0	ei	(kk)		I		M K	9?	1027
Paimionjoen Heikkilän laitumet		ET		III?	5,7	lu-08					M K	2	1028
Juvan kartanon hakamaat		ET		III?	2,3	lu-13					M K	2	1029
Tarvasjoen Seppälän laidun		ET		III?	0,7	lu-13						1	1030
Herrasmannin entinen laidun		ET		III?	0,3	ma-10						1	1031
Paimionjoen Tuorilan niitty		ET		III	1,3	pb-07					M K	3	1032
Alistalon laitumet		ET		(III)	0,7	ma-11					M K	2	1033
Sepän jokirantalaitumet		ET		III?	2,1	ma-13					M K	2	1034
Turku					117,3								
Patterinhaan keto	V	I	I		0,2	m	prkkt		I			9	1035
Juhannuskukkulan keto	V	I	I		1,5	m	(ca-)prkt -kk kk	LT	2			15	1036
Katariinanlaakson niitty	M+	II	II		0,9	m	(ca)prkt kk	Na LSO	I			8	1037
Kaistarniemen niitty	M+	II	II		1,4	m	(prkt) kt	Na	I			12	1038
Ruissalon kedot	M+	II	II		1,3	m	kk	Na LSO	2		M K	16	1039
Kuralan kylämäen haat	M	II		II	1,2		kk kt		I		K	9	1040
Riihipellon keto	M	II	II		0,7		kk		I	I?		8	1041
Itätalon kallioketo	M	II	II		0,7		kk		I	I?		9	1042
Koroistenniemen niitty	M-	III		III	0,8	m			I		M K	7	1043
Orionin keto	M-	III	III?		1,0	m	kt		I		M K	8	1044
Komosten keto	M-	III		II	0,5	m	kt (prkt?)		I		M K	8	1045
Ruissalon kartanon laitumet	M-	III		II	1,2	pb-11	kk kt mrni	Na	I		M K	14	1046
Muhkurin radanvarren keto	M-	III	III/E		0,5	m	kt		I			5	1047
Iso-Heikkilän keto	P+	III	III		1,4	m	kt		I			6	1048
Friskalanlahden rantaniitty	P+	III		III	16,5	pb-06	mrni	Na LvSO	I			8	1049
Friskalan kartanon haka	P+	III		III/E	0,4		kt		I			8	1050
Brinkhallin keto	P+	III	III		0,3		kk		I	I	K	8	1051
Hankkismäen niitty	P	III	III		0,8		kk		I		mm	7	1052
Harjattulan kallioketo	P	III	III?		0,5		kk prni		I	?		6	1053
Monnoisten keto	P	III	III/E		0,3		kk		I			5	1054
Iso-Heikkilän radanvarren keto	P	III	III		0,5		(prkt) kk kt		I			8	1055
Auvaismäen niitty	P	III	III?		0,2				I			4	1056
Marjaniemen vanha hevoslaidun	P-	III		III?	0,9	on	kk	Na	I		M K	8	1057
Syvälähdän niitty	P-	III	III		0,3				I			6	1058
Nummen kallioniitty	P-	III	III?		0,1		kk		I		K	6	1059
Virnamäen katajaketo				II	4,1	ma-07	kt		I		M K	10	1060
Nunnaojansuun entinen laidun												0	1061
Vauramäen keto			III		0,2		kt		I			6	1062
Längholmin rantaniitty		ET		III	0,7	ma-05						0	1063
Heikkilän jokirantalaitumet		ET		III?	1,9	ma-05						0	1064
Metsäkylän-Kuninkojan laitumet		ET		III	2,8	ma-09		Ls				1	1065
Järvistensaaren laitumet		ET		III?	5,1	lu-14	mrni?					1	1066

4/26 Turku-Uusikaupunki

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Koroista ympäröivä jokivarsi 1		LUMO	III		15,2				I		M	5	1067
Vähäjoenvarren alajuoksu 2		LUMO	III		11,9							2	1068
Marttilan kallioketo 5		LUMO	III		0,56		kk?					1	1069
Maarian altaan niityt 7		LUMO	III		1,8							1	1070
Paimalan haka 9		LUMO	III		0,2							0	1071
Myllyojan niitty 10		LUMO	III						I			4	1072
Rantaniityn entinen laidun 12		LUMO	III		4,5							0	1073
Maarian altaan itärannan niityt 13		LUMO	III		5,5							2	1074
Suvannon notko 15		LUMO	III									0	1075
Pyhtynmäen jokivarsi 18		LUMO	III		13,2				I			5	1076
Uoman Paatistenjokivarsi 22		LUMO	III		7,6							1	1077
Koivurinteent entinen laidun 25		LUMO	III		1,5							0	1078
Kreivilän entiset laitumet 27		LUMO	III		3,0		kk?					2	1079
Ullaisten entiset rantalaitumet 29		LUMO	III		2,6							0	1080
Kylä-Anttilan haka 39		LUMO	III		0,6							0	1081
Kylä-Anttilan jokivarsi 40		LUMO	III		0,6							0	1082
Haavikon Paatistenjokivarsi 41		LUMO	III		0,4							0	1083
Uusikaupunki					350,4								
Hermansaaren niitty	V	I		I	0,6	m	(prkt) kt	Na	2			12	1084
Kankarehaan keto	M+	II	I		0,6	m	(prkt) kt	Na	2			12	1085
Lammaskarin rantaniitty	M+	II	II		3,6	m	mrni					2	1086
Vainionpää-Virtalan keto	M	II	II		3,8		(prkt) kk kt		I	I		7	1087
Perheen niitty	M	II	III		0,7	ei			I			5	1088
Palpan niitty	M	II	II		0,5		(prkt)		I		mm	6	1089
Myllyvuoren keto	P	III	III		0,8		kk kt		I			6	1090
Tirkkalan keto	P-	III	III		0,2		(prkt) kk kt		I			6	1091
Vekara		MH	(I)		10,5		rnni (kt)	Na RSO	3			13	1092
Heikkalan rantaniitty	M+	II		I	15,5	pb-09	mrni		I			5	1093
Kittamaan laitumet	M+	II		I?	9,3	pb-07	kt mrni		I			10	1094
Pitkäluodon laitumet	M+	II		II	16,7	pb-07	kk kt mrni	LT	I			11	1095
Pietilän ja Lukkalan katajakedot	M	II		II?	3,0		kt					4	1096
Salorannan laitumet	M-	III		III?	67,0	pb-15	kk kt mrni lehp.		I			8	1097
Kutkumaan laitumet	M-	III		III	10,9	pb-09	kk mrni prni		I			9	1098
Arvassalon kedot	P+	III		III	1,9		kk kt (prni)		I			6	1099
Kinnalan niityt	P+	III		III	2,1	lu-08	kk kt lehp		I			8	1100
Kuusisaarensalmen laitumet	P+	III		III	3,6		(kk) mrni					4	1101
Ruissaaren kedot	P+	III		III	1,9	(m)	kk kt		I			8	1102
Salmenperän rantaniitty	P+	III		I?	10,3	pb-11	mrni kt		2			9	1103
Savikaisen laitumet	P+	III		III	4,8		kt mrni					4	1104
Simulan laitumet	P+	III		III?	6,0		niittoni? (kk) kt		I			7	1105
Suomelan - Yli-Lassilan laitumet	P+	III		III	2,9		prni kk (kt) mrni					6	1106
Aaholmintien vanha haka	P	III		III	2,1				I			4	1107
Horlan niitty	P	III		III	0,6				I			5	1108
Kantolan rantalaidun	P	III		III?	1,9		mrni					1	1109

4/27 Uusikaupunki-Vahto-Vehmaa

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Karhuniemen niitty	P	III		III	1,0	lu-II	mrni kt	Na LvSO				3	I110
Korsaaren laidun	P	III		III	1,3		kt					1	I111
Niemelän niitty	P	III		III	1,7	pb-08	(kk) prni		I			6	I112
Niemen laitumet	P	III		III	2,5		mrni					2	I113
Penkkalan laidun	P	III		III	1,2	pb-II	kk kt		I			5	I114
Pentin laitumet	P	III		III?	6,3	lu-10	kk kt		I			5	I115
Pääskyniemen laidun	P	III		III	17,2	pb-09	kk mrni					6	I116
Ruissaarentien niitty	P	III		III	2,0	(pb-05)						0	I117
Siiankarinrauman rantaniitty	P	III		III	7,2	pb-10	mrni	Na				4	I118
Säikänpuhdin rantaniitty	P	III		III	2,7		mrni					1	I119
Uusituvan keto	P	III	III		0,3		kt (kk)		I			5	I120
Vahteruksen eteläpuolen vanha laidun	P	III	III		0,8		kspri? kk kt		I			6	I121
Väättäisen niityt	P	III		III	0,7	ma-II	kt		I			6	I122
Riihirannan keto	P-	III		III	0,5		kk kt		I			6	I123
Vartsaaren kylän keto	P-	III		III	0,1		(kk) kt					2	I124
Pernunkari	M+	MH		(II)	7,2		(sahm)	Na	I			6	I125
Kursilahden Uusitalon laidun		ET		III?	5,2	ma-08	mrni	Na				4	I126
Kittamaan kylämäki		ET		III?	6,0	ma-10	mrni?					0	I127
Hallun kylän laitumet		ET		III	1,3	pb-05					mm	2	I129
Suontaan haka ja metsälaidun		ET		III	9,0	pb-07	kt					2	I130
Heikkilän rantalaitumet		ET		III?	8,4	lu-08						0	I131
Heikkilän laitumet		ET		III?	15,8	lu-07						0	I132
Vapolan hakamaat ja rantaniitty		ET		III	10,8	pb-II						1	I133
Jaakolankorven katajakedot		ET		III	3,4	lu-10	kt					2	I134
Kittamaan tilan reunavyöhykkeet		ET		(III)	0,9	lu-10						0	I135
Lounatkarinpuhdin rantaniitty		ET		III	6,3	pb-10	mrni					1	I136
Kytämäenrauman rantaniitty ja haka		ET		III	8,8	pb-10	mrni	Na				5	I137
Merimaan rantaniitty		ET		III	11,6	pb-09	mrni	Na				2	I138
Kittilän entinen laidun		ET		III?	1,5	lu-09						0	I139
Männäisten ruukin niityt ja haat		ET		III?	2,7	lu-09					K	2	I140
Kleemolan laitumet		ET		III?	1,6	lu-10	kt		I			6	I141
Perkiön laitumet		ET		III	5,9	pb-10						1	I142
livarin haat ja metsälaidun		ET		III	1,9	pb-II	lehp					1	I143
Raumanhaan metsälaidun	M-	ET		III	2,1	pb-II			I			4	I144
Kantolankarin laitumet		ET		III	12,7	pb-II	mrni?	Na LvSO				5	I145
Vahto					2,3								
Kautrannan haka	M	II	III		0,6				I			3	I146
Ala-Koiviston niitty		ET		III?	1,7	lu-13						1	I147
Vehmaa					65,5								
Iso-Hermulan niitty	M-	III	III		1,8	(m)	(prkt kt)		I			7	I148
Puotilan koulun niitty	M-	III	III		0,9	ei	(prkt) kk kt		I			6	I149
Heikkilän haka	M-	III		III	2,9	on	kk		I			6	I150
Riittiön niityt	M-	III		III	0,5	pb, lu-09	kt		I			7	I151
Katajamäen haka	P	III		III	1,8		kk		I			4	I152
Vähä-Hermulan niitty	P-	III	III		0,7	m	(kt/prni)		I			6	I153
Kierikaisen laitumet		ET		III?	3,9	lu-13						2	I154

4/28 Vehmaa

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Papalan niitty ja haka		ET		III	1,2	pb-09			I			4	I155
Kiimkallion niityt		ET		III	0,9	pb-11						1	I156
Simolan katajasaarekkeet		ET		III?	1,9	lu-05						1	I157
Lamminniitun niityt		ET		III?	0,8	lu-10						1	I159
Vehmassalmen Lallisen rantaniitty		ET		III?	2,3	ma-05					K	1?	I160
Koskentien niitty ja haka		ET		III?		pb-09?						1	I161
Inkalan niittysaareke 4		LUMO	III		0,6		kt		I			4	I162
Koivumäen niitty 6		LUMO	III		0,2				I			4	I163
Nakkuan entiset laitumet 13		LUMO	III		1,0		kt					2	I164
Hannulan kedot ja niityt 14		LUMO	III		4,1		kt		I		K	8	I165
Hentilän entinen laidun 18		LUMO	III		0,5		kk?					1	I166
Häntilän keto 19		LUMO	III?		0,4		kt					1	I167
Mikolan niitty 23		LUMO		III	0,8				I			4	I168
Piiloinen, entinen haka 30		LUMO	III		3,9				I			5	I169
Mäntylän niitty 31		LUMO	III		1,0				I			6	I170
Piiloinen, peltosaarekkeet 32		LUMO	III		0,5				I			4	I171
Maitila, entinen laidun 33		LUMO	III		1,1		(kt)		I			4	I172
Pyölin haka ja kallioketo 36		LUMO		III	1,9		kk					1	I173
Korpelan tien niitty 40		LUMO	III		0,2				I			4	I174
Koivumäen kallioketo 41	M-?	LUMO	III		1,3		kk		I			7	I175
Ristinkylän niitty 42		LUMO	III		0,3				I			5	I176
Ojan niityt 47		LUMO	III		2,5				I			6	I177
Ukkilan kyläkedot 48		LUMO	III		0,8		kt		I			6	I178
Isosalmen haka 51		LUMO	III		3,8							2	I179
Kirkonkylän lehdesmätsä 53	M?	LUMO	III		4,5		lehp		I			5	I180
Lehtolan metsäsaareke 57		LUMO	III		0,6				I			3	I181
Hilleisten Alastalon haka 60		LUMO	III		0,6		(kk?)					2	I182
Isoalhon entiset laitumet 62		LUMO	III		0,9		kt		I			5	I183
Papalan entiset laitumet ja niitty 64		LUMO		III	1,8							1	I184
Simolan rinnennityt ja haka 66		LUMO	III		2,4		(kt?)		I			6	I185
Simolan niitty 67		LUMO	III		0,9				I			4	I186
Keskilän-Koiviston niityt 68		LUMO	III		0,4		(kt?)		I			6	I187
Kaartolan kallioketo ja niitty 74		LUMO	III		0,5		kk		I			7	I188
Kirnuvuori, hakasaareke 76		LUMO	III		0,8				I			3	I189
Amberlan niitty ja katajasaareke 77		LUMO	III		0,5				I			5	I190
Katajaniitty 80		LUMO	III		0,7		ku/tr prni? kt?		I			5	I191
Ylistalon entinen laidun 86		LUMO	III		1,2				I			5	I192
Seipsaaren niityt 100		LUMO	III		0,8				I			5	I193
Takalan Alastalon keto 103		LUMO	III		0,2		kt?					1	I194
Ylhäisten haka ja niitty 104		LUMO	III		1,7							1	I195
Penttilän niitty 107		LUMO	III		0,8				I			5	I196
Simolan entinen niitty 118		LUMO	III		0,4							1	I197
Hiedon katajaniitty 155		LUMO	III		0,2			?	I		mm	4	I198
Soinilan entinen niitty 162		LUMO	III		0,1				I			4	I199
Kosken kartanon ent. laidun 163		LUMO	III		0,9				I			5	I200

4/29 Velkua-Yläne-Velkua

Kunta/Kohde	Arvo	Lähtö	A	B	Ala ha	ET/ mahd.	Harvi- nainen tyyppi	Suojelu- alue	UH	AL	M, KM	YHT	Nro
Velkua					129,2								
Tiurlanlahden rantaniitty	M	II	III		3,0		mrni kk		I			6	I201
Haukan laitumet	V	I		I	14,6	pb-II	mrni (kk)		I			8	I202
Henttulan laitumet	M	II		II	8,4	pb-II	mrni (kl)kt		I			9	I203
Nanin lehdesbaka	M	II	II		1,5		lehp (leh- hm)					1	I204
Salavaisten eteläosan laitumet	M-	III		III	39,8	pb-10	mrni		I			7	I205
Kiimlahden rantaniitty	M-	III		III	4,2		mrni					1	I206
Kettumaan laidun	P+	III		III	47,9	pb-II	mrni (pä- ta-ml)		I			7	I207
Isolahden rantaniitty	P+	III		III	2,4		mrni					1	I208
Saarentien keto	P+	III	III		0,2		(kk) kt		I			6	I209
Mieskon rantaniitty	P	III	III		1,2		mrni					1	I210
Kaltsaaren laidun		ET			6,2	lu-14	kt? mrni?					5	I211
Västanfjärd					37,8								
Bredvikenin kallioketo	V	I	I		0,2	ei	cakk kk	I				6	I212
Galtarbyvikenin rantaniitty	M-	III		III	3,9	pb-08	mrni	?				1	I213
Vestanvikin rantahaka	P+	III		III	10,0	lu-12	(mrni)					1	I214
Finsjön niitty	P	III	III?		2,3		kk		I			7	I215
Söderlammalan kallioketo	P	III	III		0,1		(cakk) kk		I			8	I216
Gräggnäsin niitty	P	III	III/E		0,8							0	I217
Mågsholmenin niitty	P	III	III?		1,7		kk kt		I			8	I218
Sirnäsin haka	P-	III	III?		1,5							0	I219
Billbölen Svinberget			(I)		11,9		ca-al kk	Na	I	I		10	I220
Västanfjärdin lahti		III		III	1,5						K	1	I221
Vedaholmenin laitumet		ET		III	3,8			(Ls)				2	I222
Yläne					125,9								
Kynnenojan metsälaidun	P+	III	III/E		2,5	ei						2	I223
Iso-Laurilan kallioketo	P+	III	III		1,5	m	kk ni					5	I224
Ellilän niitty	P+	III	III		1,5							2	I225
Kyrölän niitty	P+	III	III		0,5		prni					1	I226
Pettisen metsälaidun	P	III		III	5,0	lu-07						2	I227
Toivanojan niitty	P	III		III	2,0	lu-07?						2	I228
Hirvelän haka	P	(III)	III		2,0	(m)	(prni)		I			4	I229
Mäki-Laurilan metsälaidun	P	III		III	0,7	ei	prni					1	I230
Maanpään laitumet		ET		III	68,6	pb-08						2	I231
Kivikankareen laitumet		ET		III	7,3	lu-10						1	I232
Aittalan metsälaitumet		ET		III	11,3	lu-13						1	I233
Pellon laitumet		ET		III?	14,0	lu-07						1	I234
Linnanmäen laitumet		ET		III	6,4	pb-13						0	I235
Yläneenjoen Sillanpään niitty		ET		III	0,5	pb-07						1	I236
Kärrilän jokinotko		ET		III?	1,4	lu-13						0	I237
Uusitalon metsälaidun		ET		III	0,9	pb-05						0	I238

LIITE 5.

Varsinais-Suomen perinnemaisemakohteiden sijainti kunnittain.

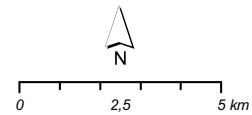
Alastaron ja Oripään perinnemaisemien sijainti

1:150 000

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema

- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Natura 2000 -verkosto

© Maanmittauslaitos, lupa nro 7/MML/08

Inventoitu perinnebiotooppi
arvoluokka

- V valtakunnallinen
- M maakunnallinen
- P paikallinen
- Valtion maiden uusi perinnemaisema
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema

- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- Natura 2000 -verkosto

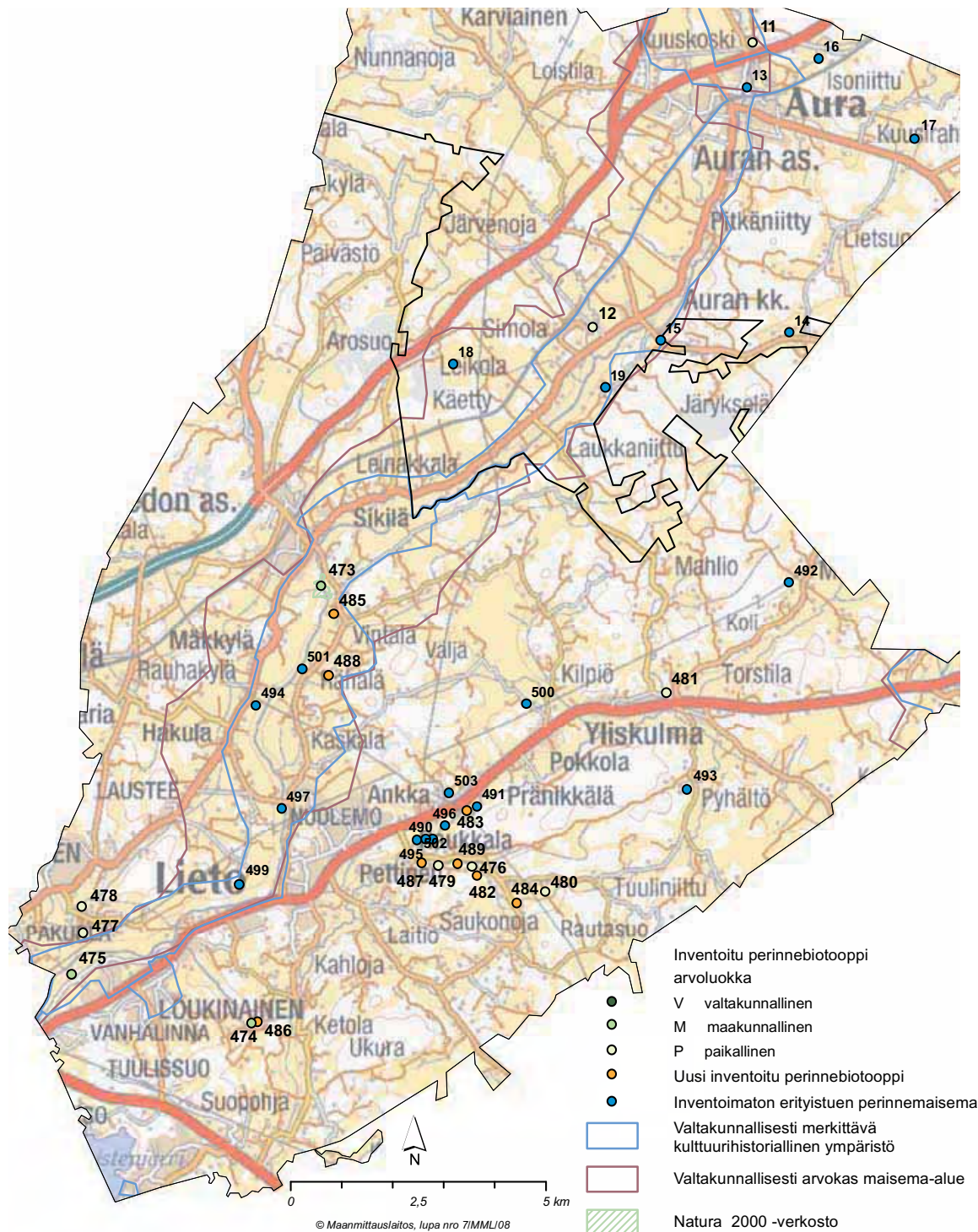

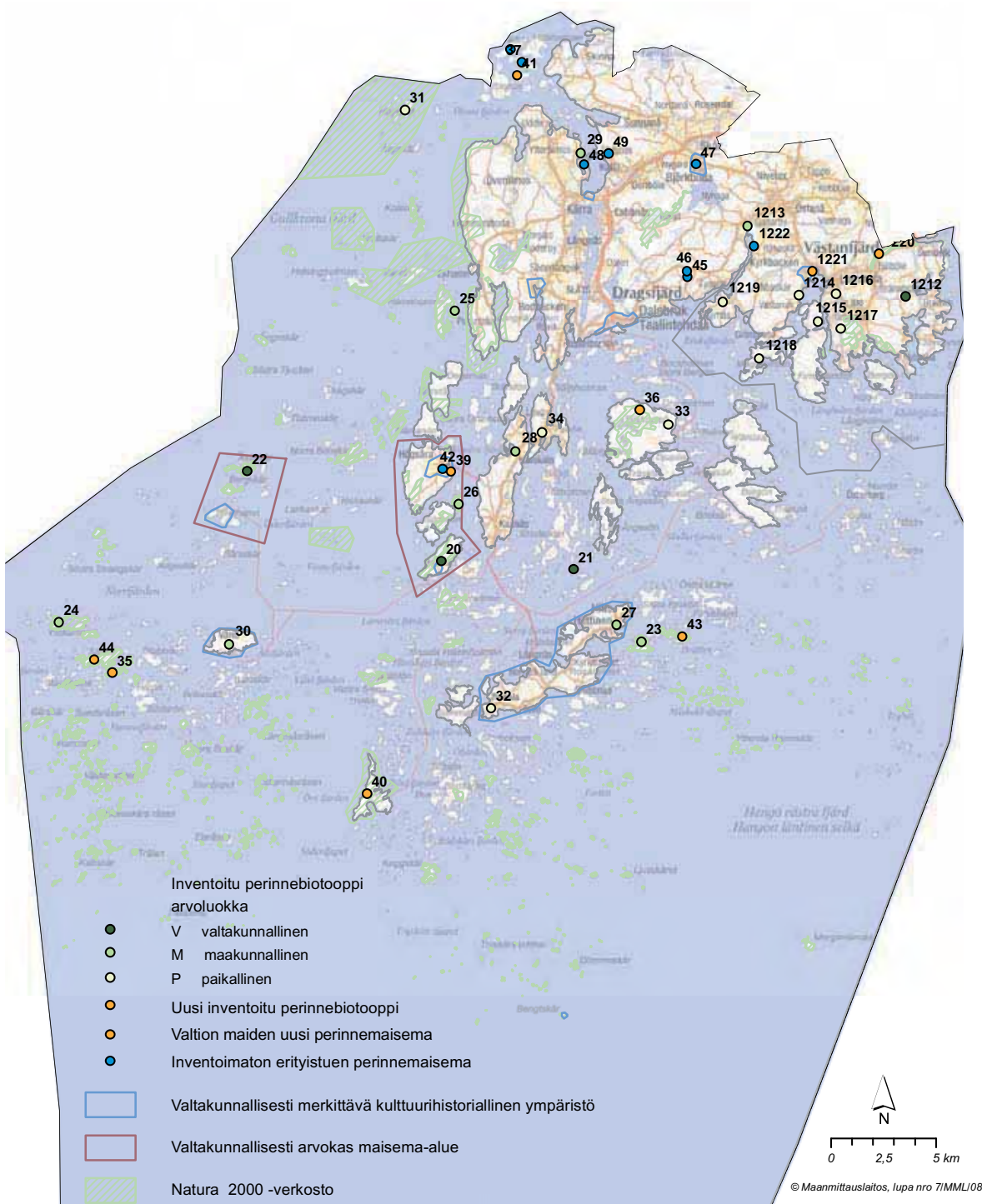
© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

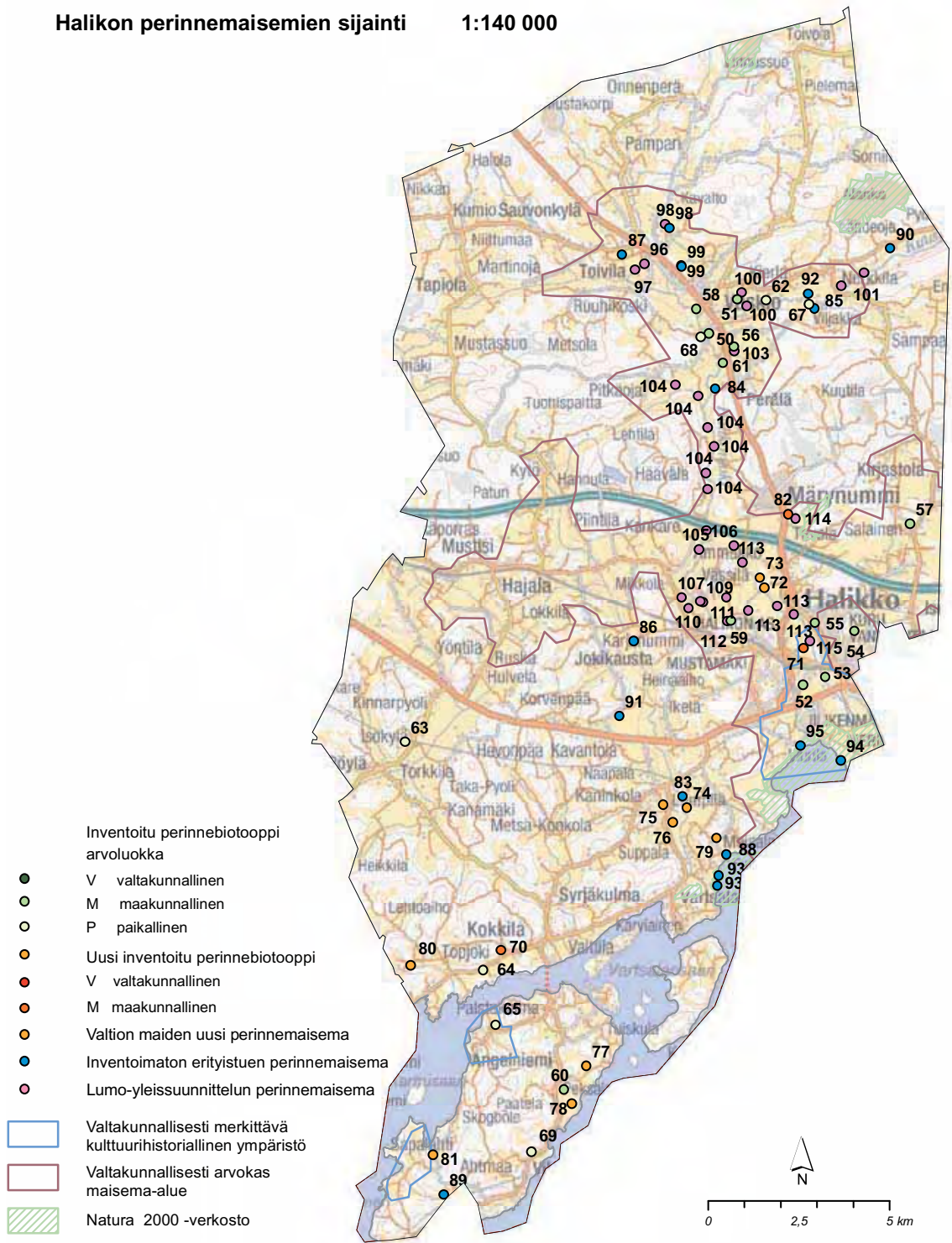
Auran ja Liedon perinnemaisemien sijainti

1:100 000

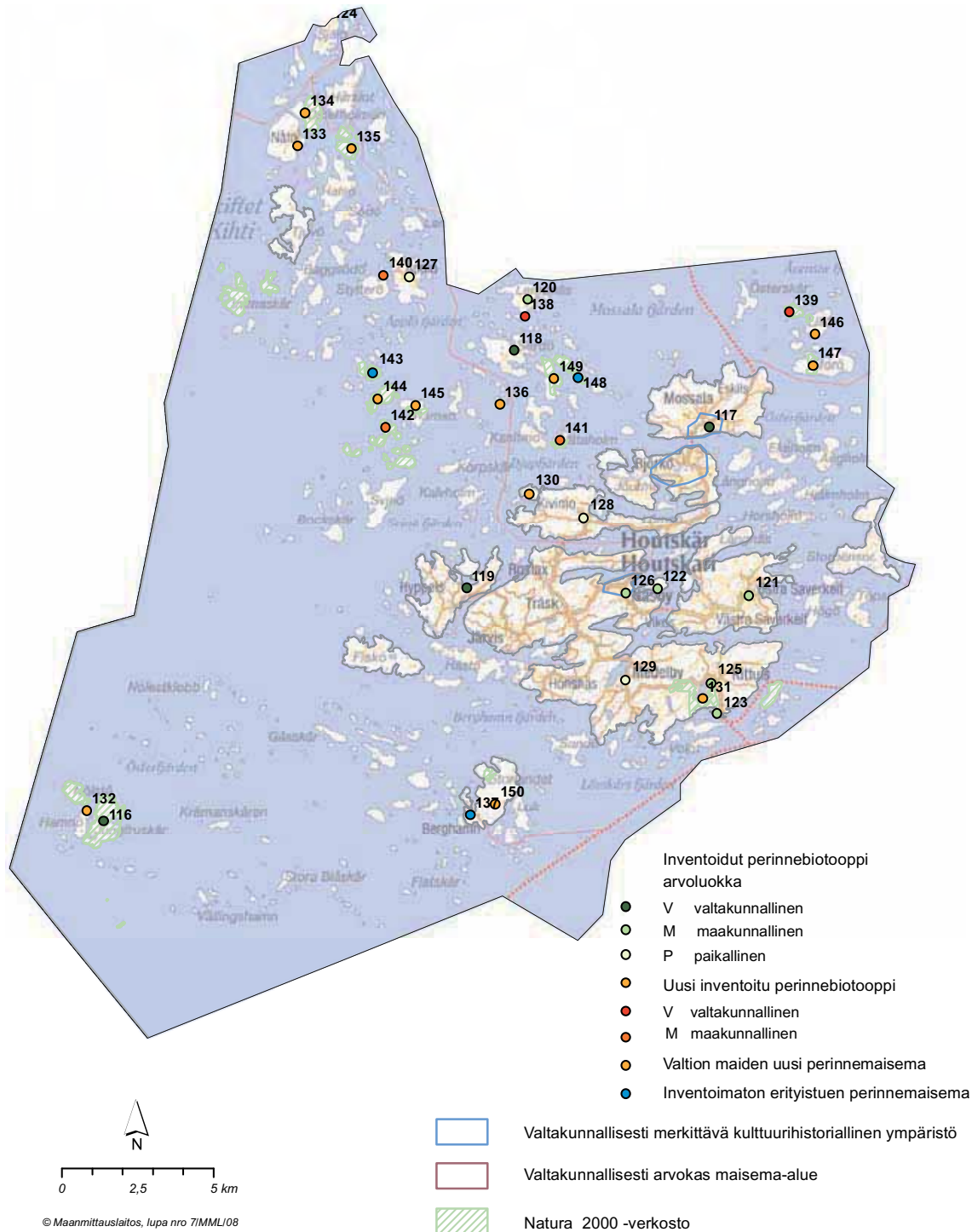

Halikon perinnemaisemien sijainti 1:140 000

Houtskarinn perinnemaisemien sijainti

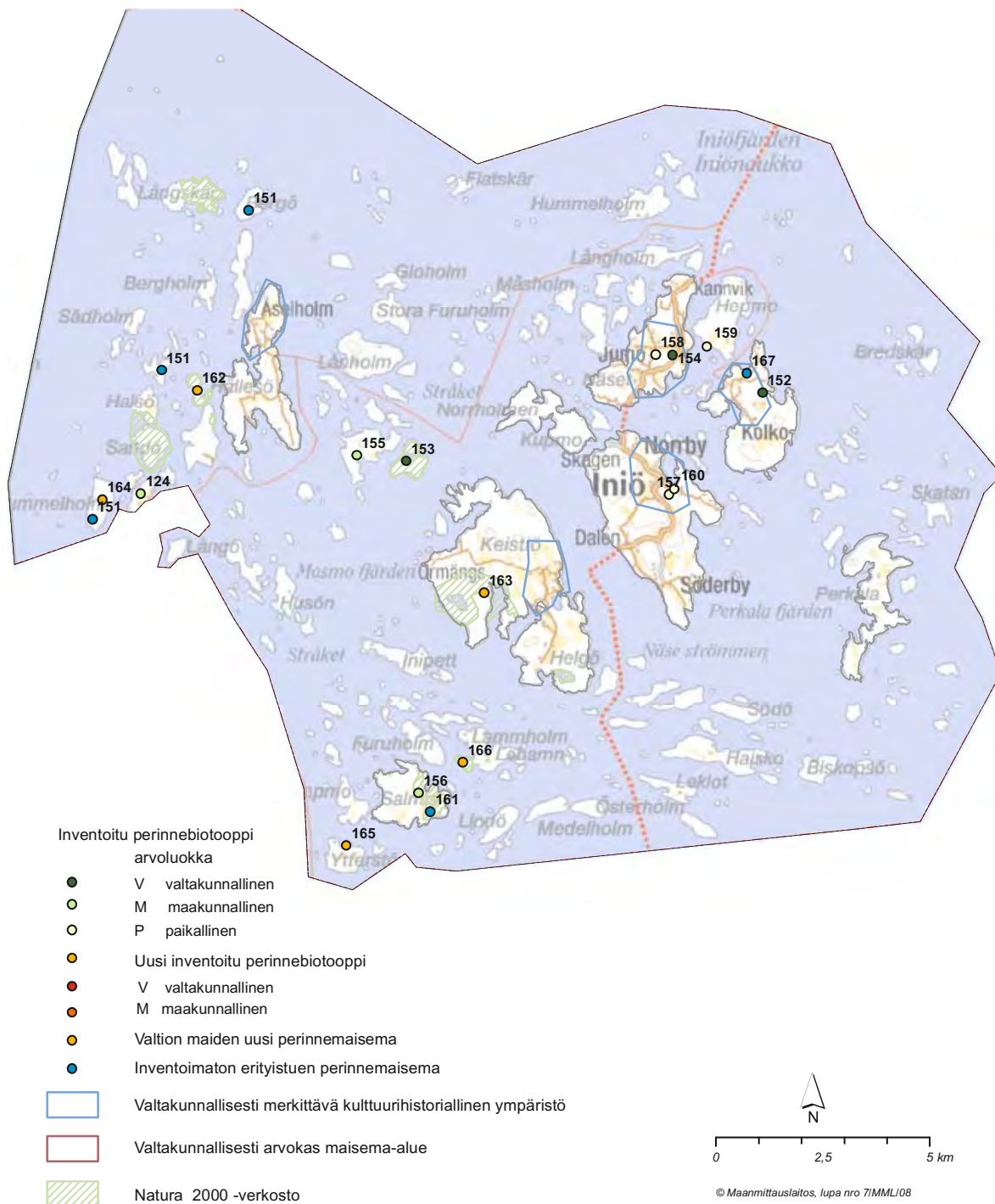
1:170 000

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML108

Iniön perinnemaisemien sijainti

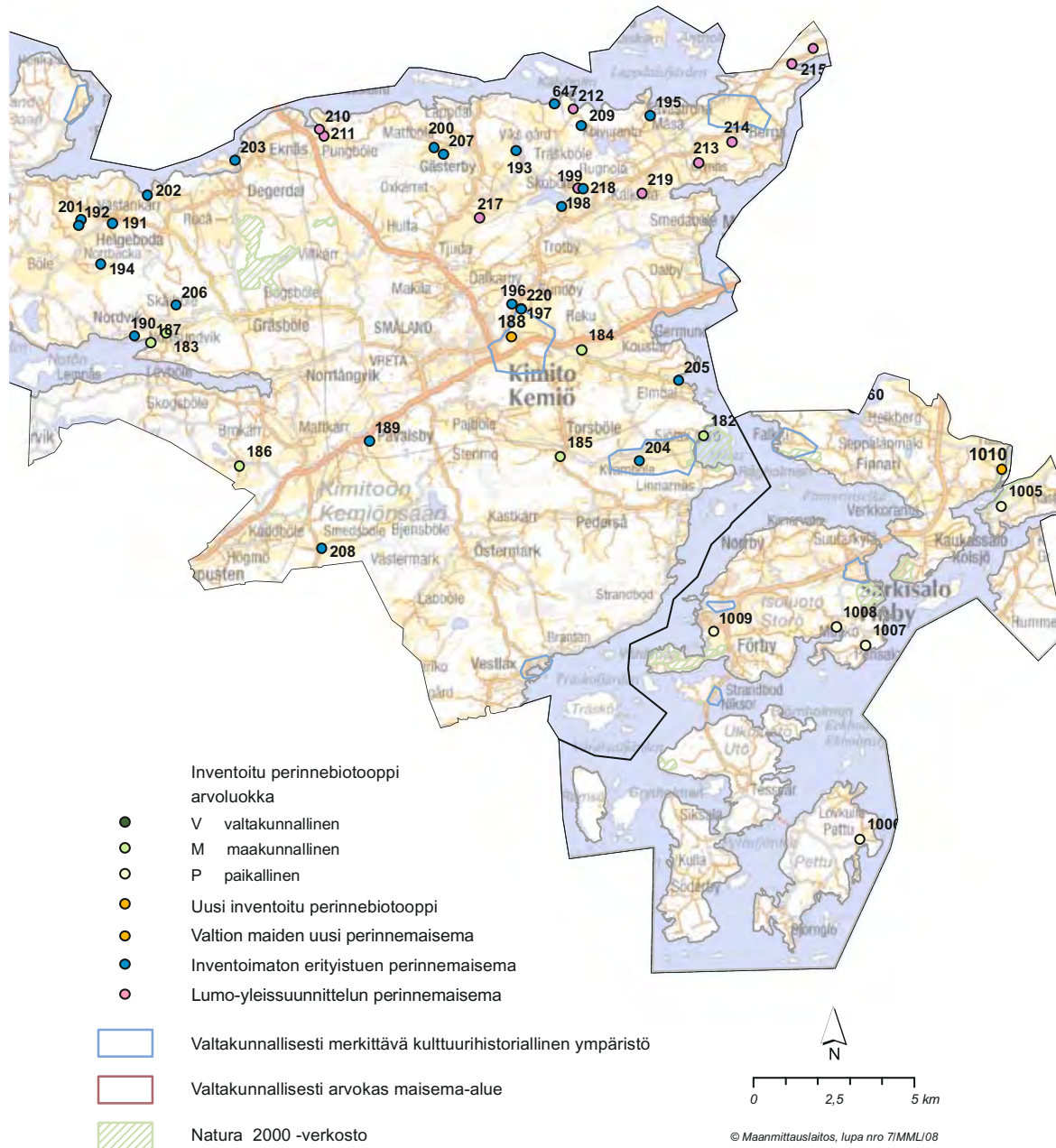
1:120 000

Kemiön ja Särkisalon perinnemaisemien sijainti

1:170 000

Kiikalan ja Suomusjärven perinnemaisemien sijainti

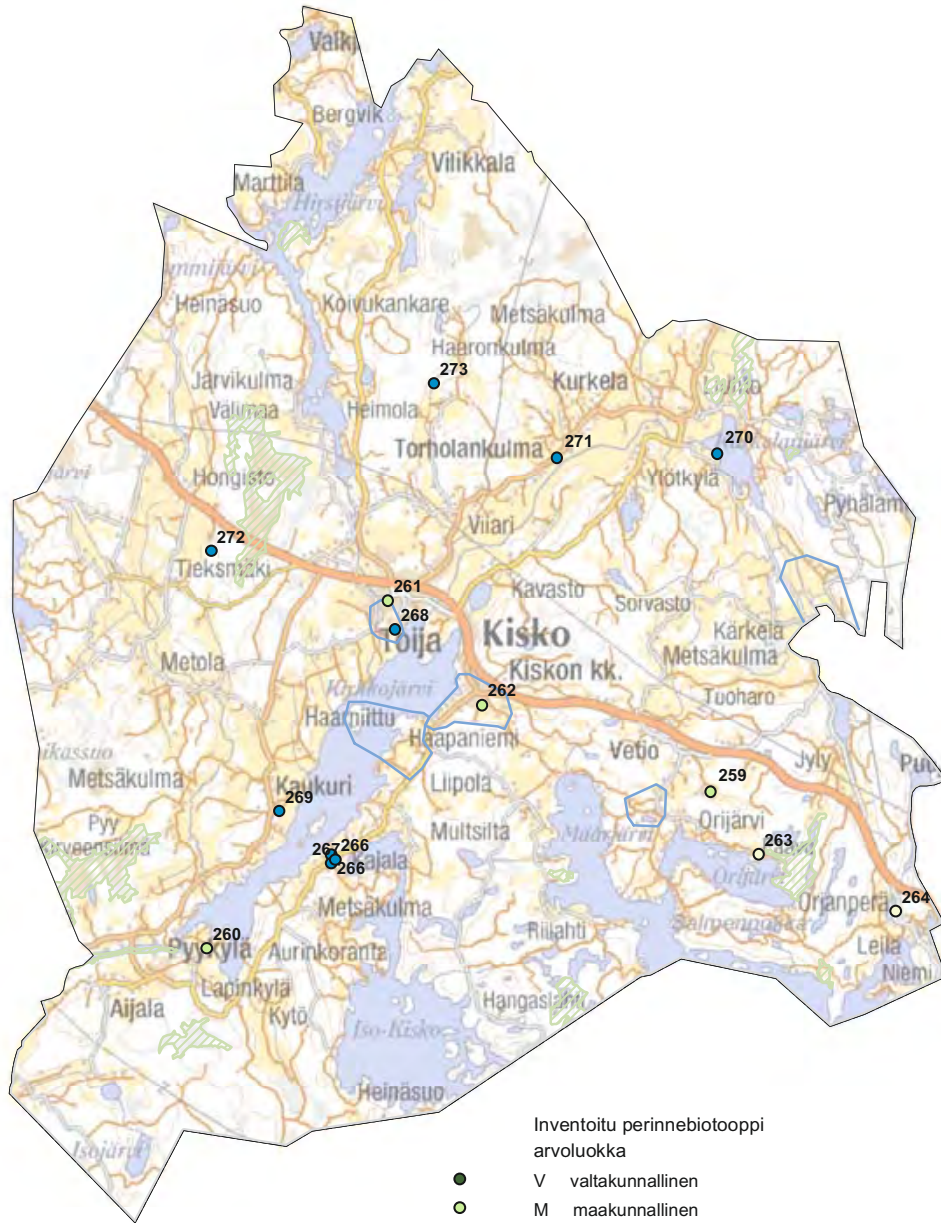
1:140 000

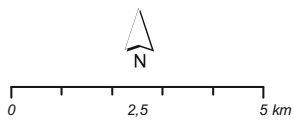

Kiskon perinnemaisemien sijainti

1:120 000

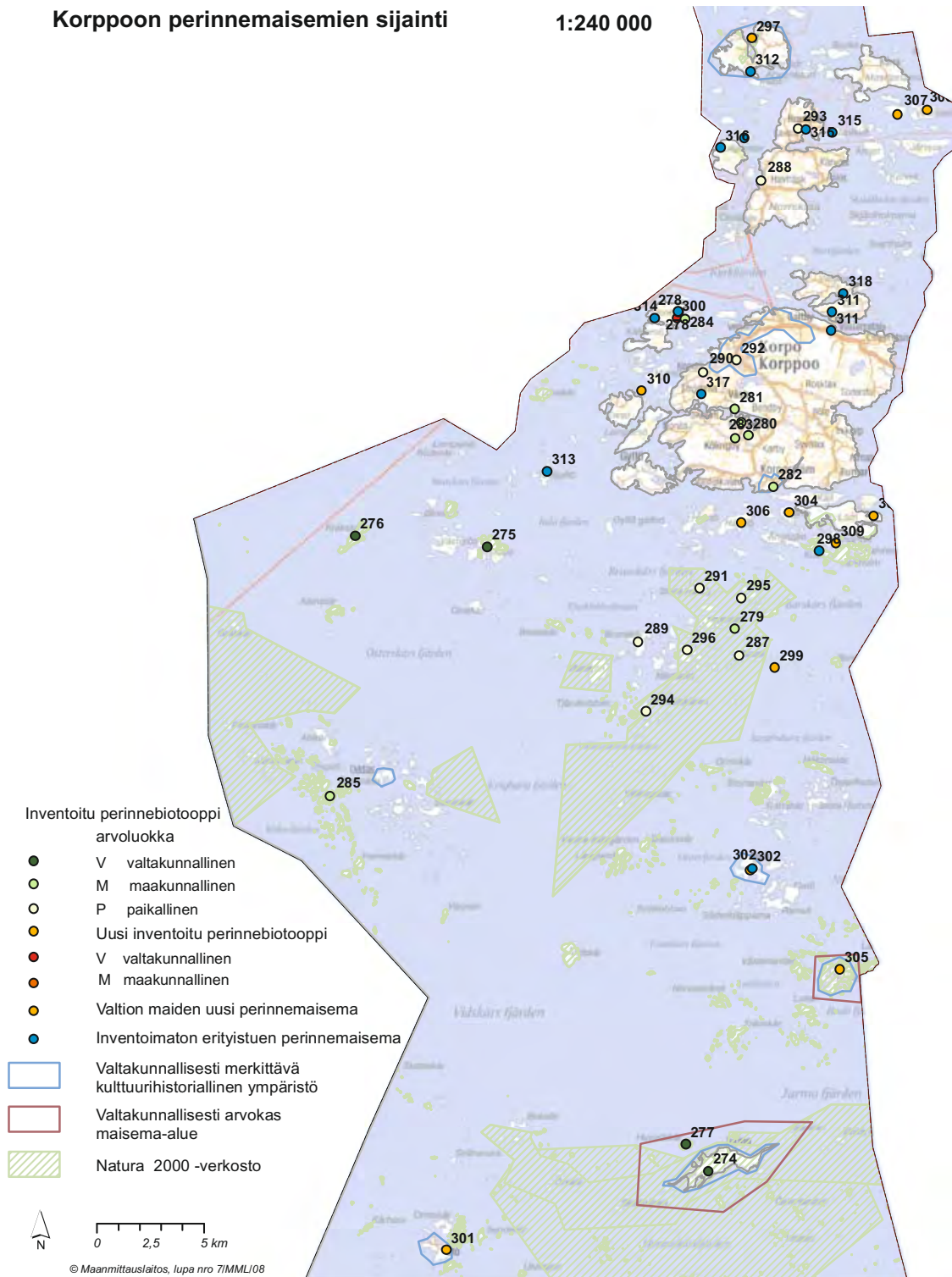
- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
- M maakunnallinen
- P paikallinen
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

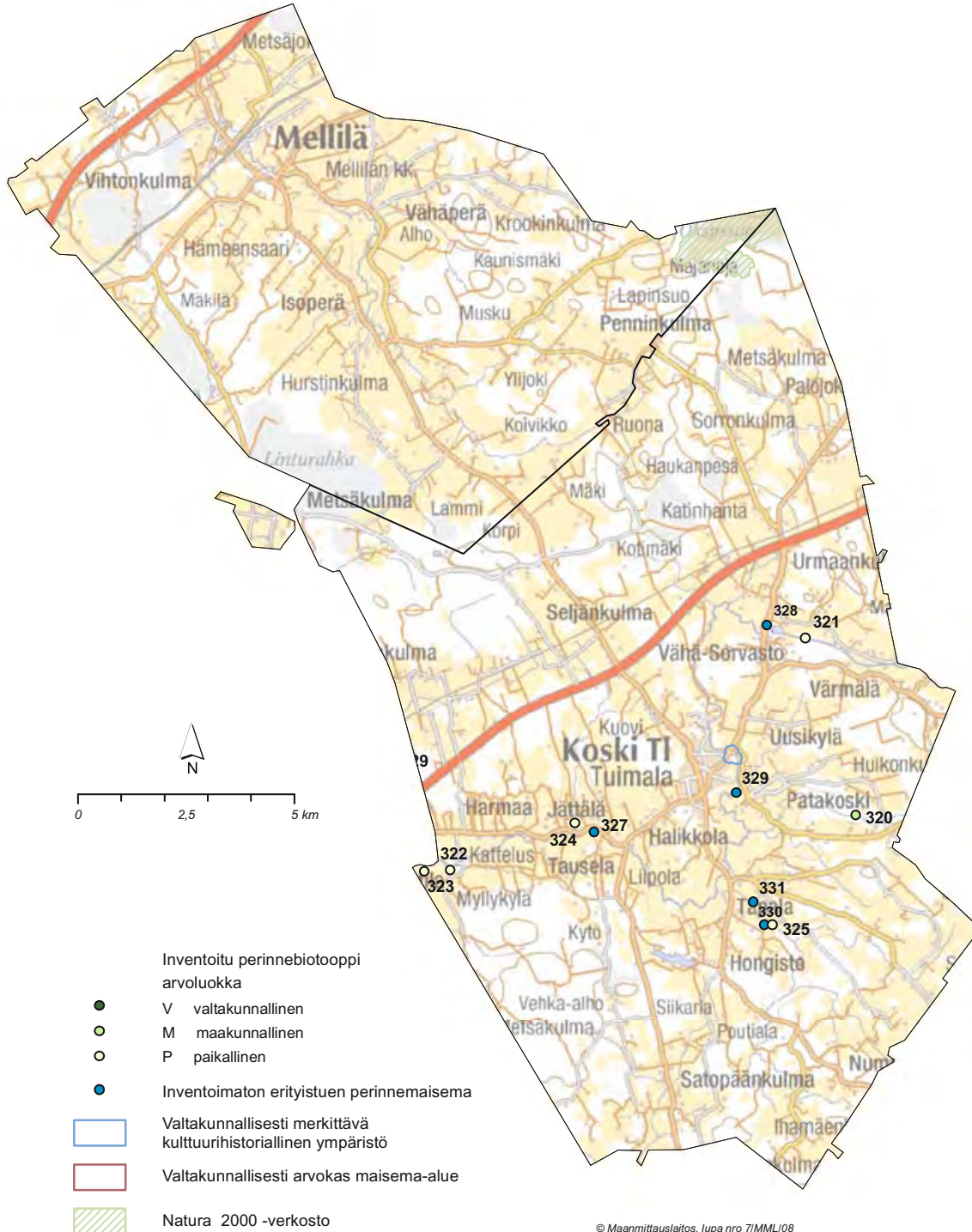

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

Korppoon perinnemaisemien sijainti

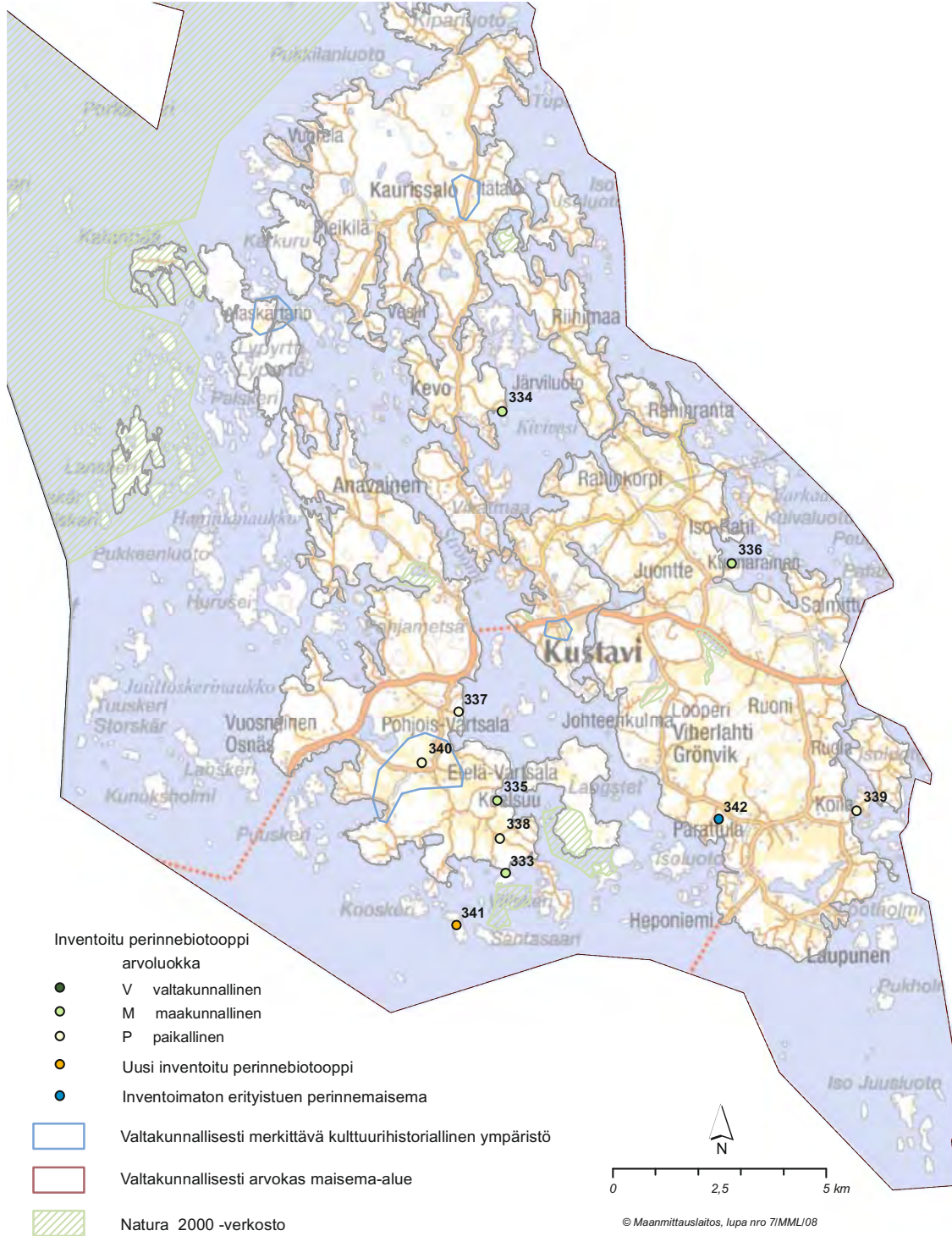
1:240 000

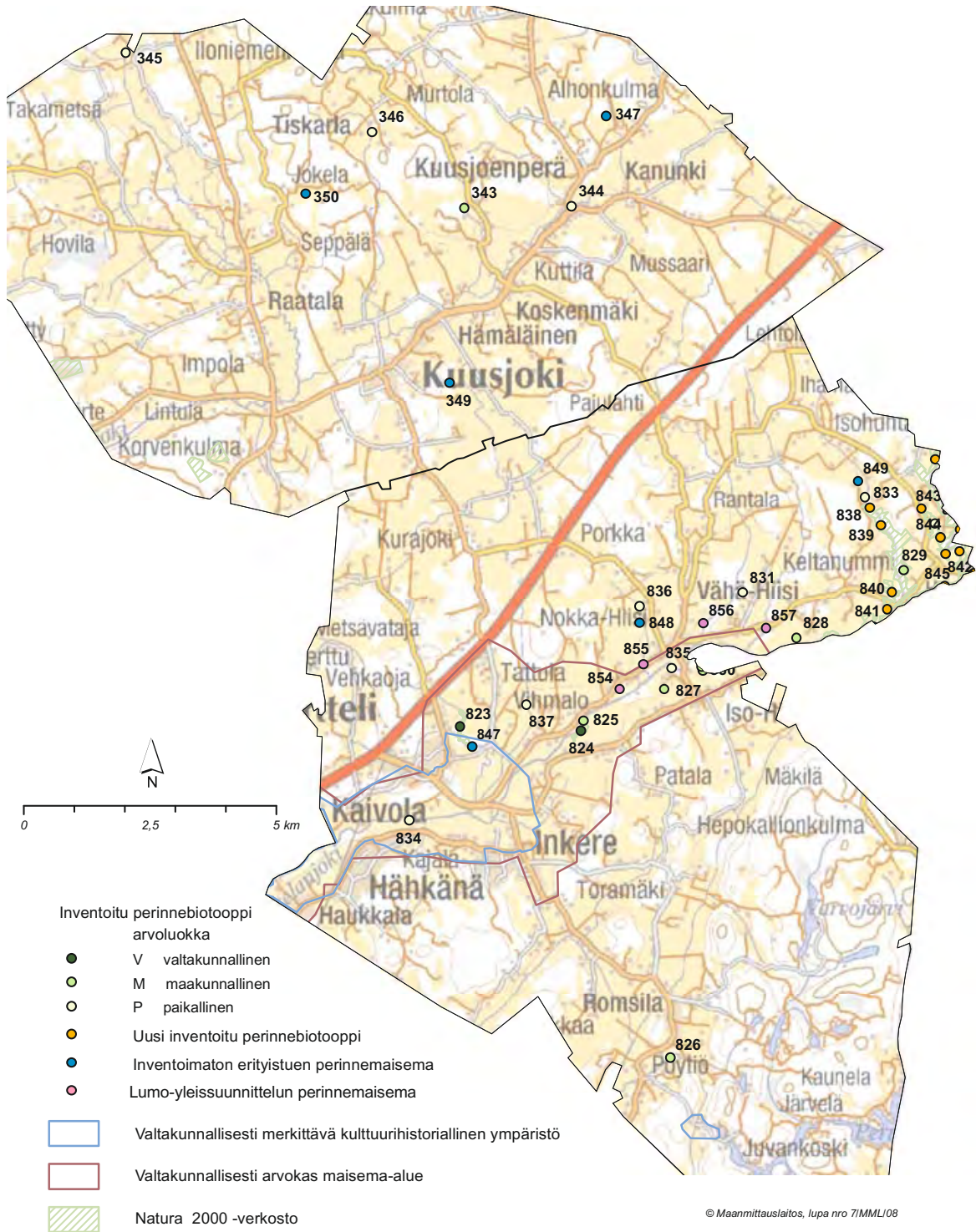
Kustavin perinnemaisemien sijainti

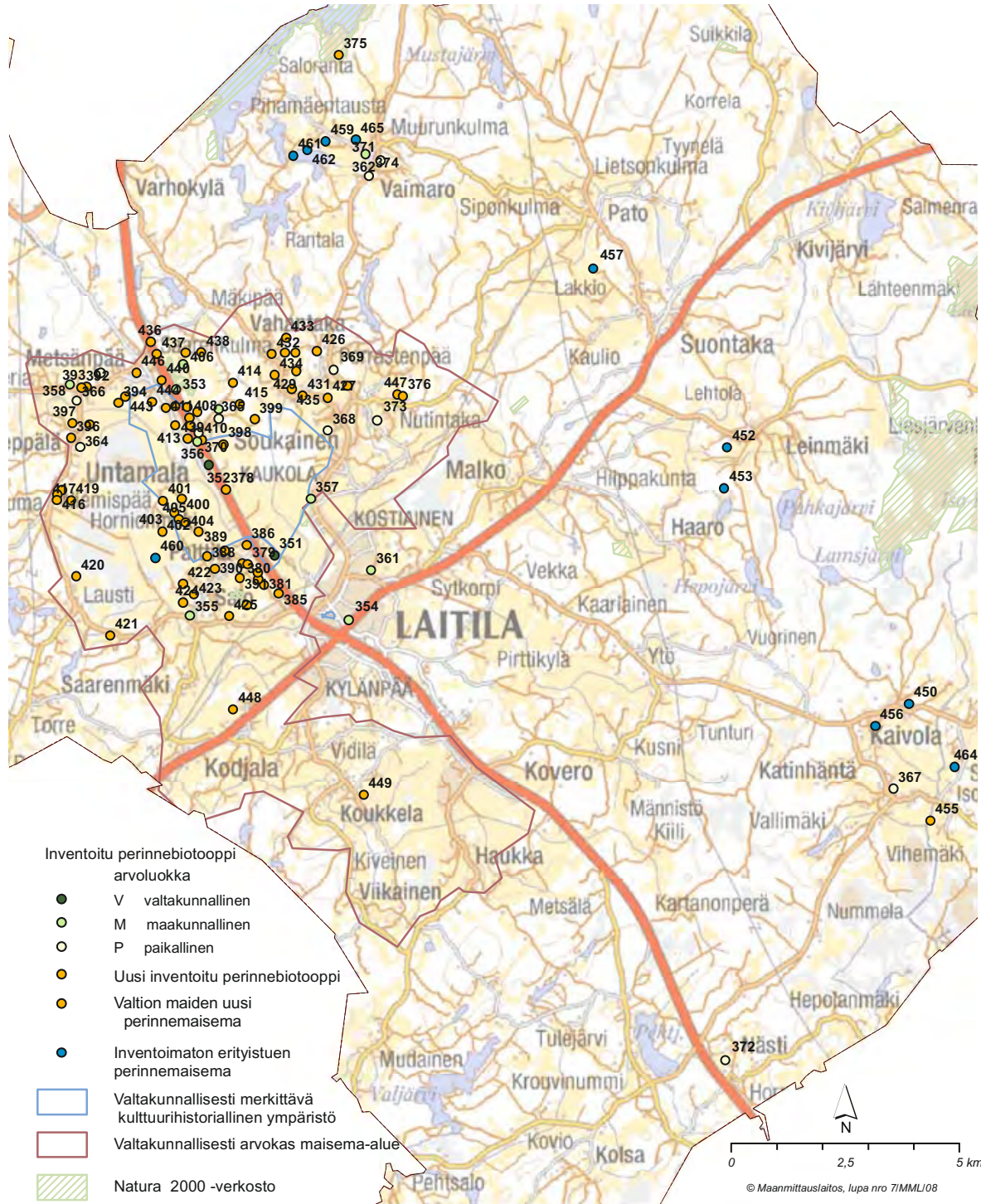
1:120 000

Kuusjoen ja Perttelin perinnemaisemien sijainti

1:100 000

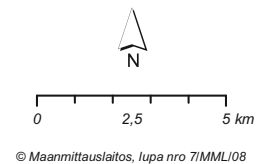

Loimaan perinnemaisemien sijainti

1:160 000

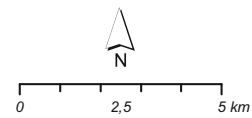

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- P paikallinen
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- ▭ Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
  - Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
  - ▨ Natura 2000 -verkosto

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

Maskun ja Raision perinnemaisemien sijainti

1:100 000

Muurlan ja Salon perinnemaisemien sijainti

1:130 000

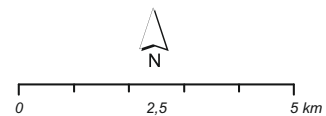
Mynämäen (ja Mietoisten) perinnemaisemien sijainti

1:140 000

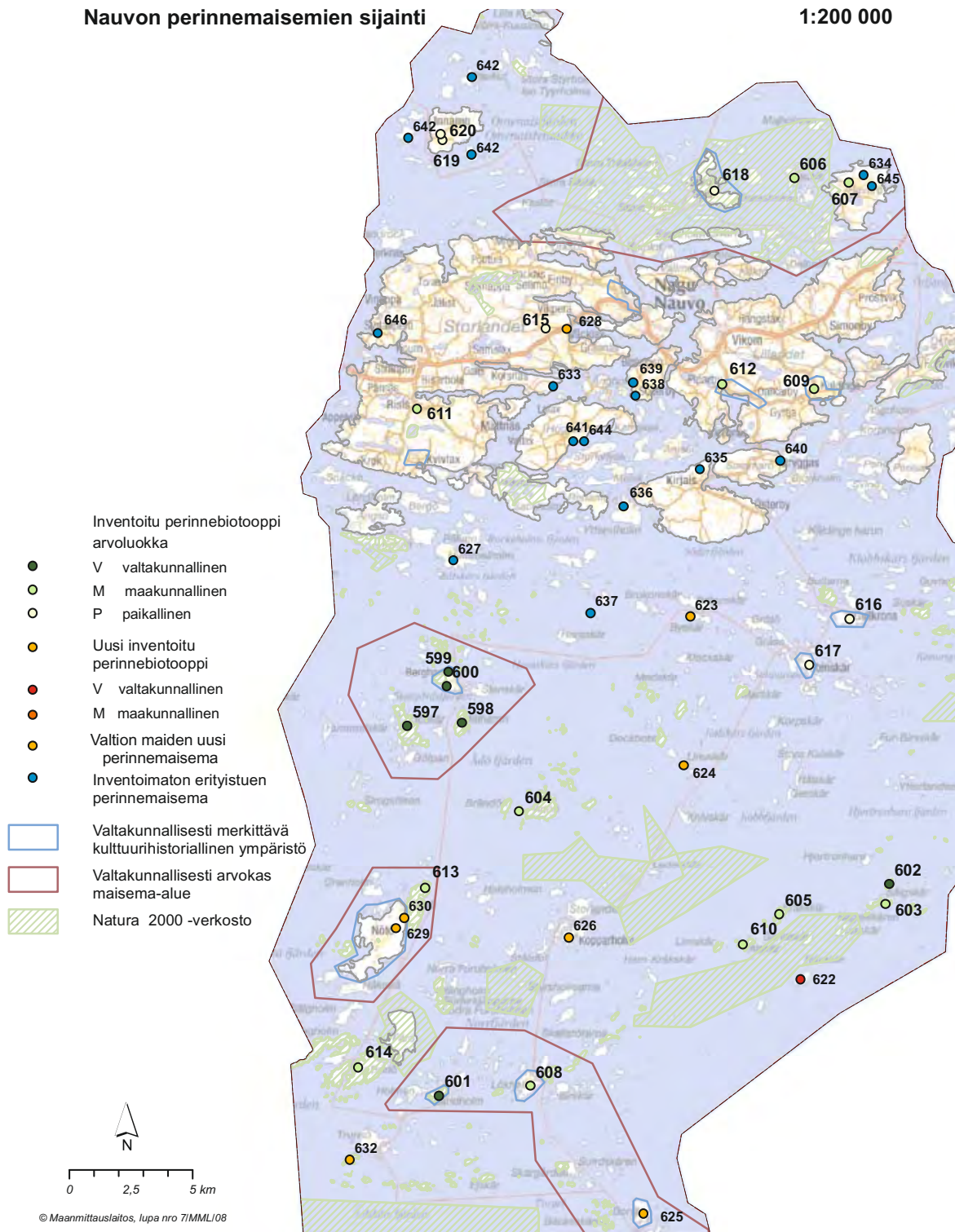
- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
  - Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
  - ▨ Natura 2000 -verkosto

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML108

Nauvon perinnemaisemien sijainti

1:200 000

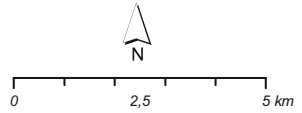

Nousiaisten perinnemaisemien sijainti

1:120 000

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
- M maakunnallinen
- P paikallinen
- Uusi inventoitu perinnebiotooppi
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

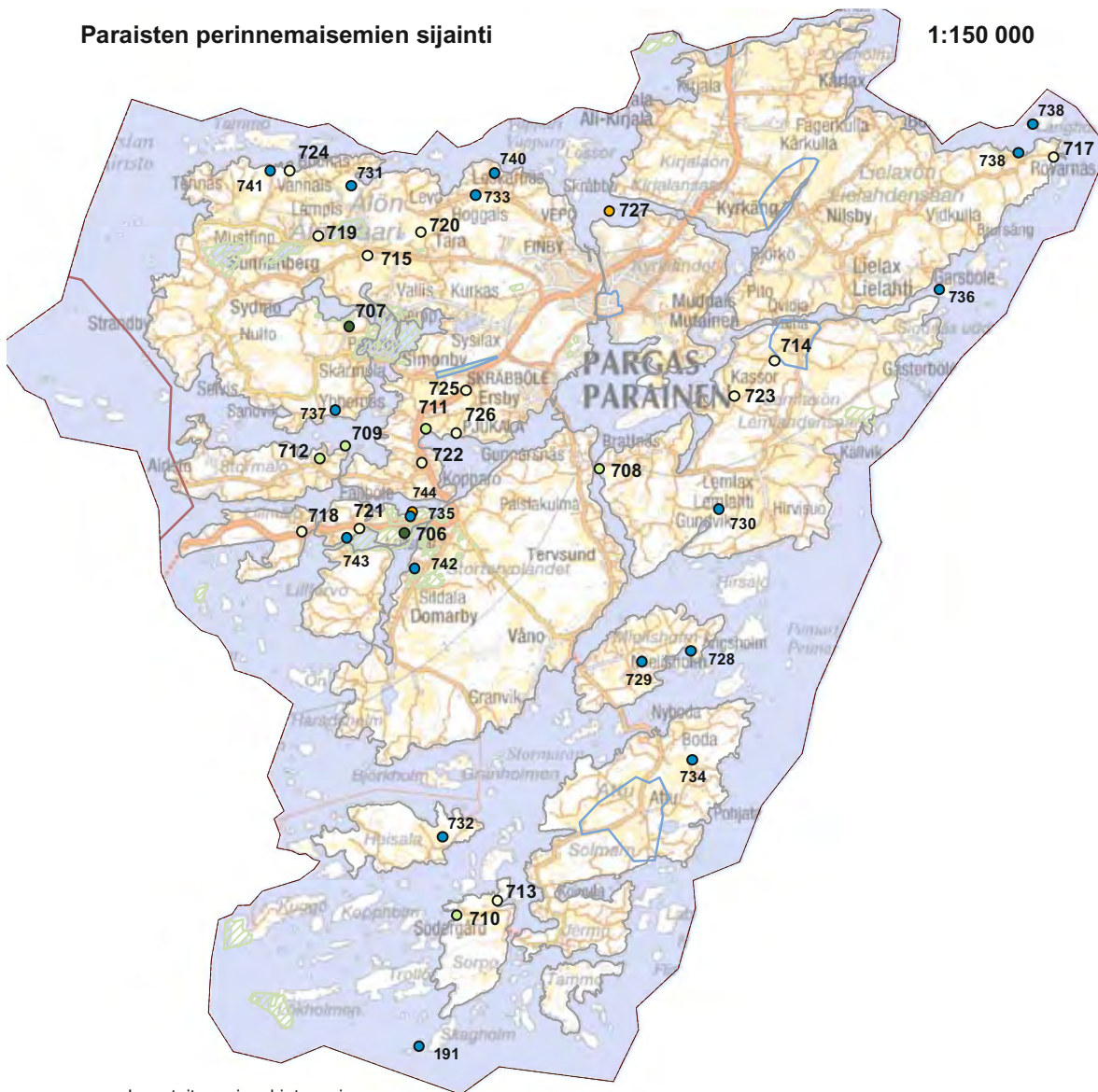

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

Paraisten perinnemaisemien sijainti

1:150 000

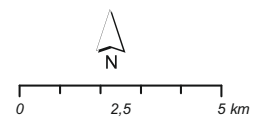
Inventoitu perinnebiotooppi
arvoluokka

- V valtakunnallinen
- M maakunnallinen
- P paikallinen
- Uusi inventoitu perinnebiotooppi
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema

Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue

Natura 2000 -verkosto

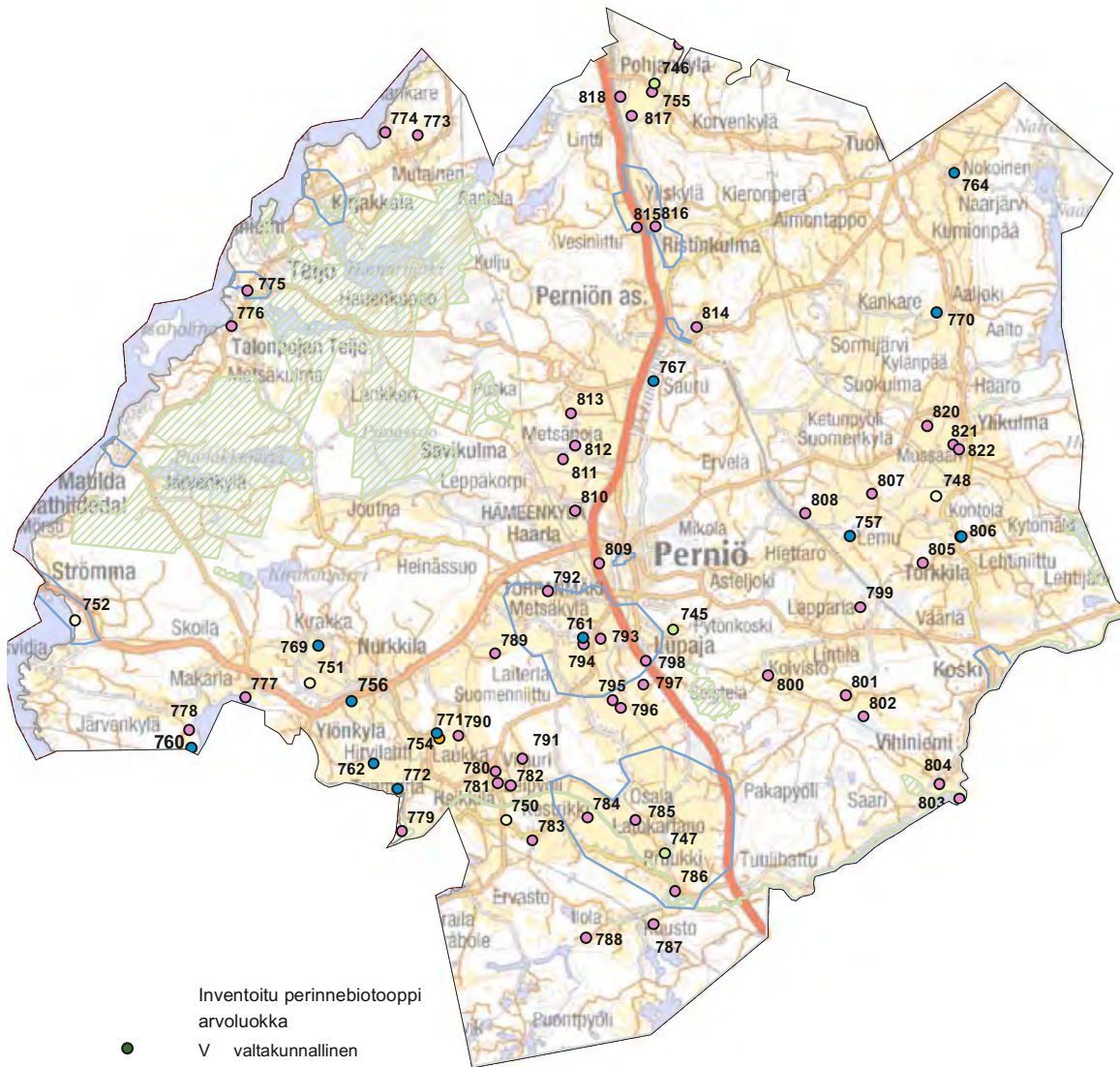

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML108

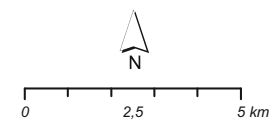

Perniön perinnemaisemien sijainti

1:140 000

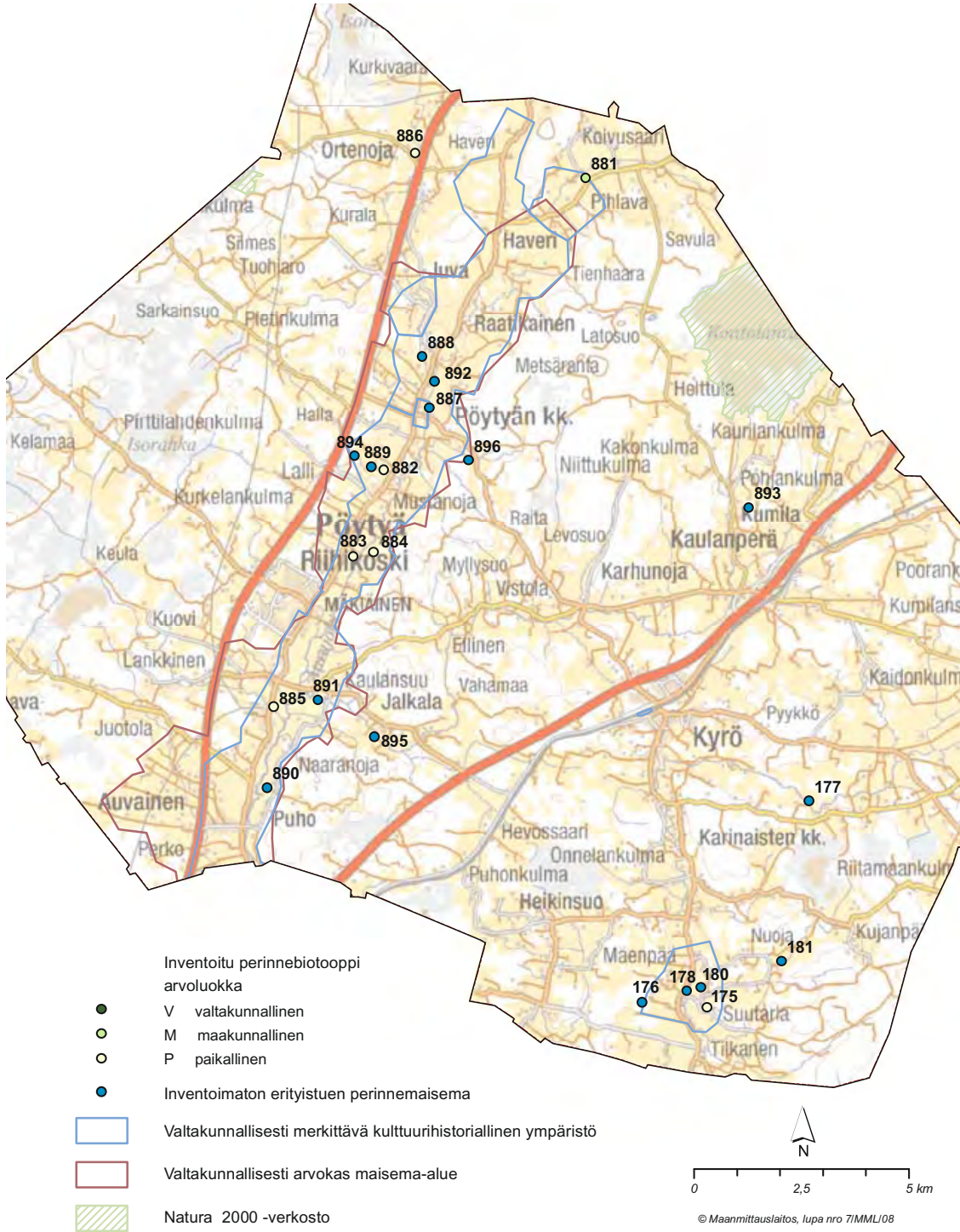
- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Uusi inventoitu perinnebiotooppi
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
  - Lumo-yleissuunnittelun perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
 Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
 Natura 2000 -verkosto

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

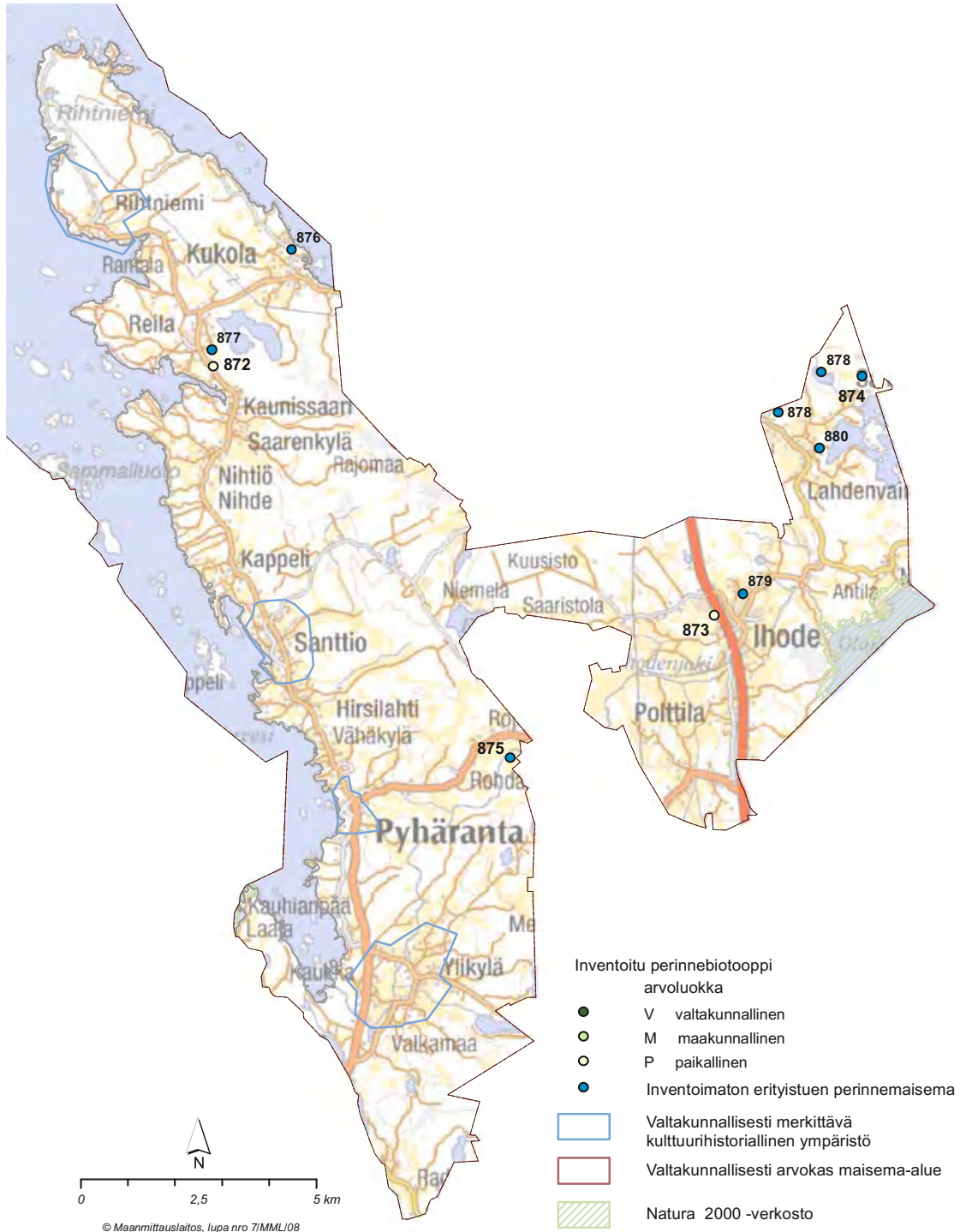
Pöytyän (ja Karinaisten) perinnemaisemien sijainti

1:120 000

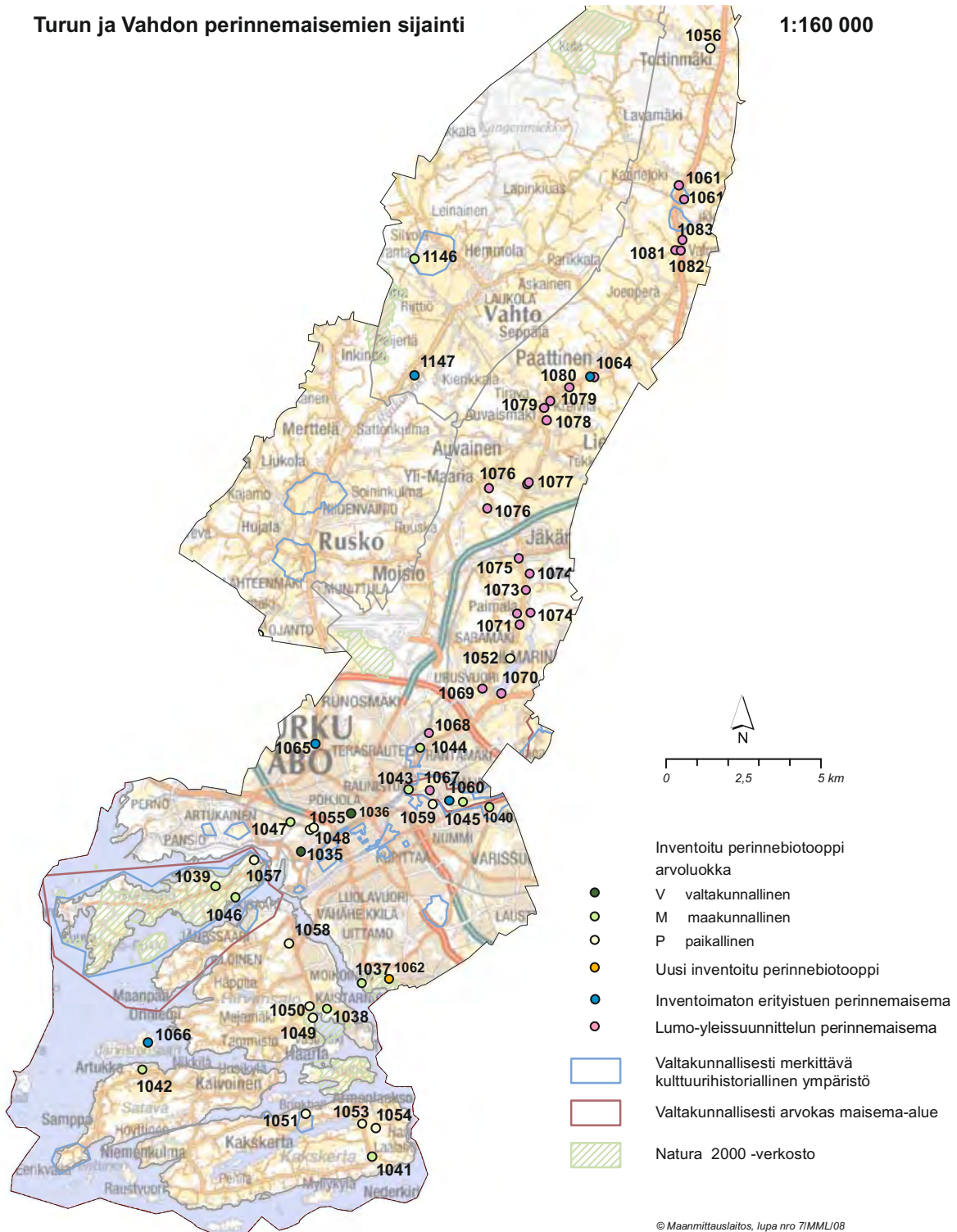
Pyhärannan perinnemaisemien sijainti

1:110 000

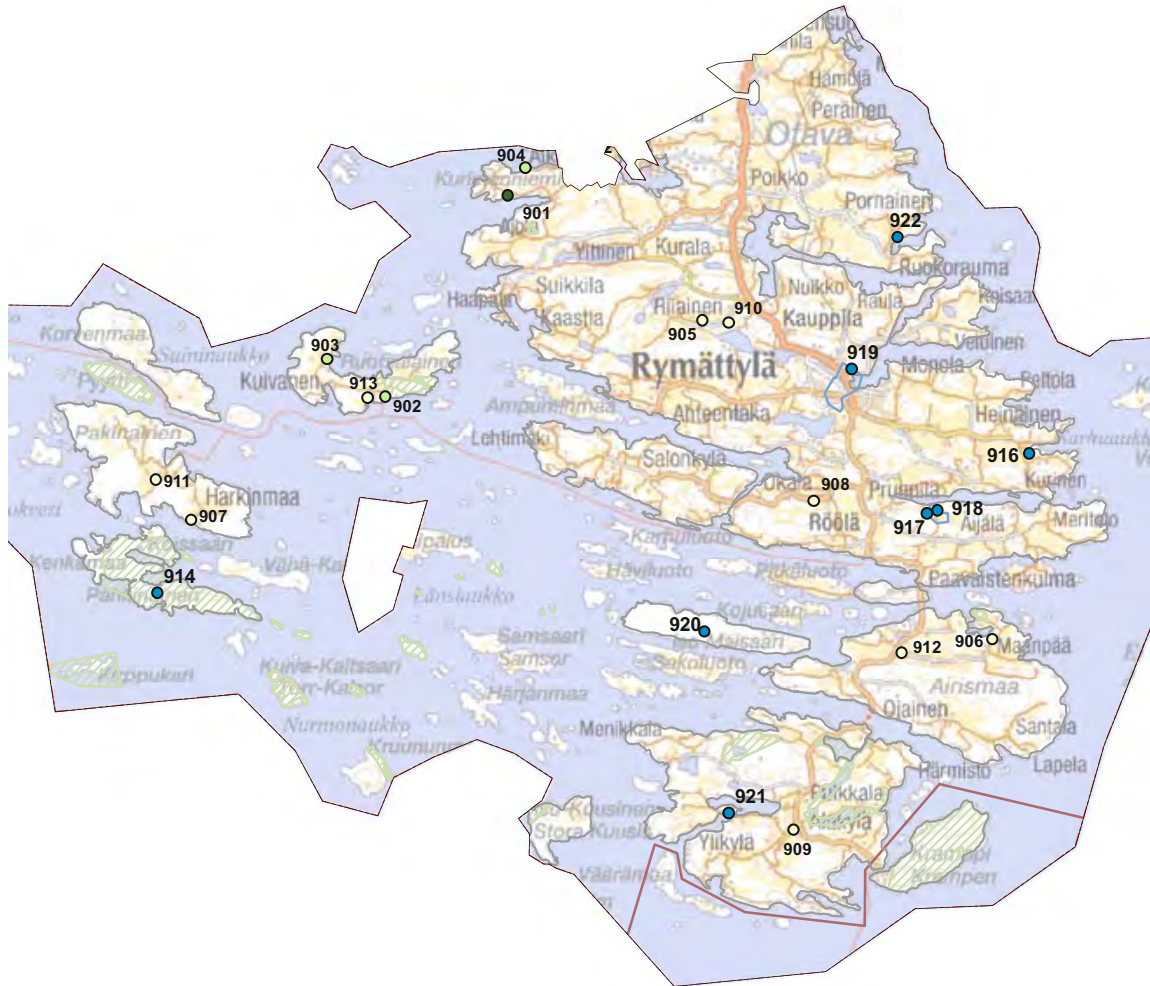
Turun ja Vahdon perinnemaisemien sijainti

1:160 000

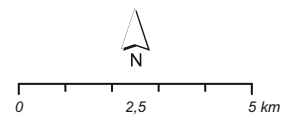

Rymättylän perinnemaisemien sijainti

1:130 000

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Valtion maiden uusi perinnemaisema
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

Sauvon perinnemaisemien sijainti

1:110 000

Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka

- V valtakunnallinen
- M maakunnallinen
- P paikallinen
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Lumo-yleissuunnittelun perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

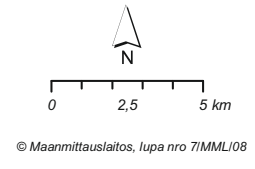
© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MMLJ08

Someron perinnemaisemien sijainti

1:200 000

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
- Uusi inventoitu perinnebiotooppi
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
-
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
  - Valtakunnallisesti arvokas perinnebiotooppi: Rekijokilaakso
  - ▨ Natura 2000 -verkosto

Taivassalon perinnemaisemien sijainti

1:110 000

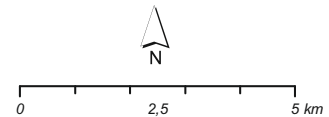
Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka

- V valtakunnallinen
- M maakunnallinen
- P paikallinen
- Uusi inventoitu perinnebiotooppi
- Valtion maiden uusi perinnemaisema
- Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Lumo-yleissuunnittelun perinnemaisema

□ Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö

□ Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue

▨ Natura 2000 -verkosto

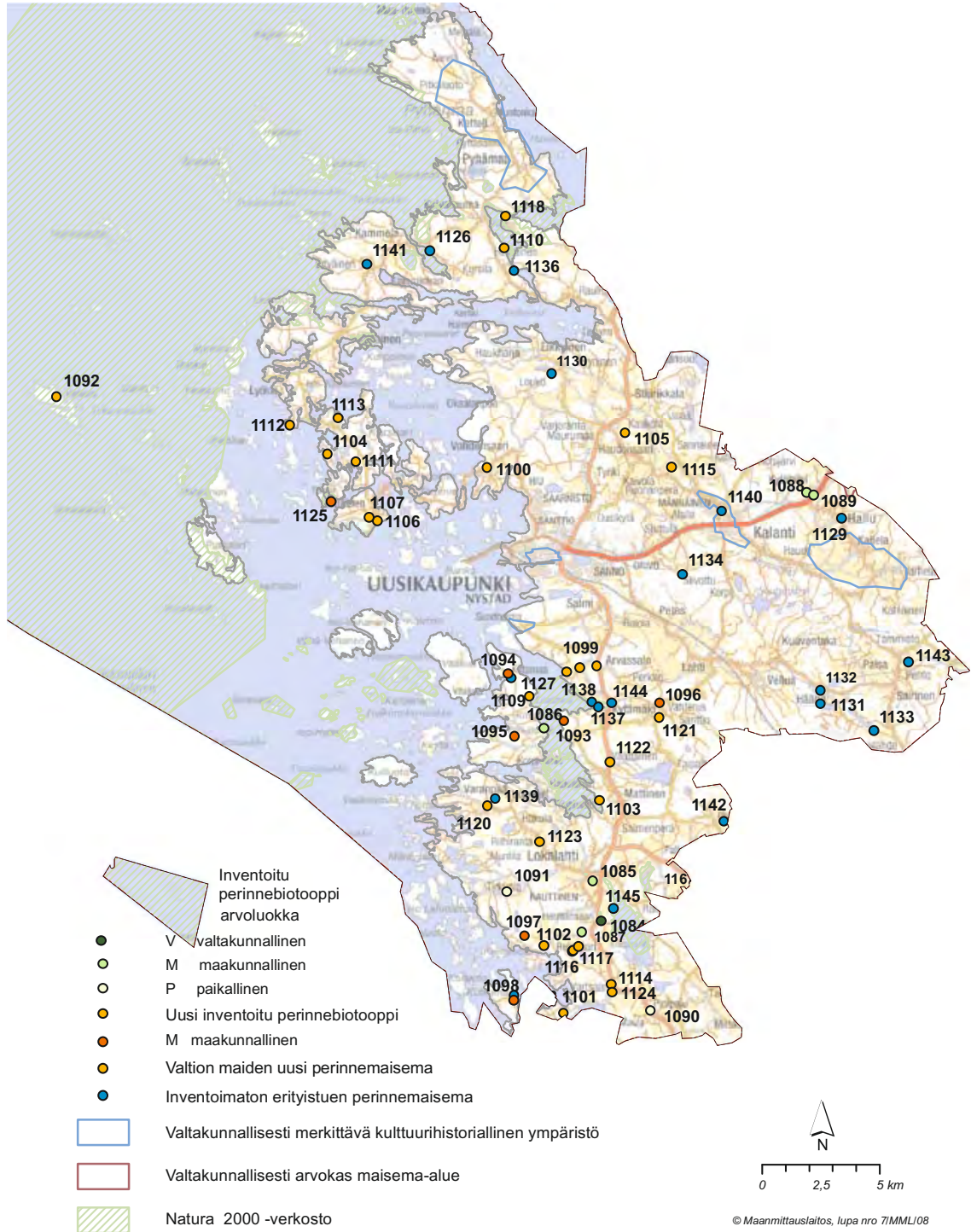

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

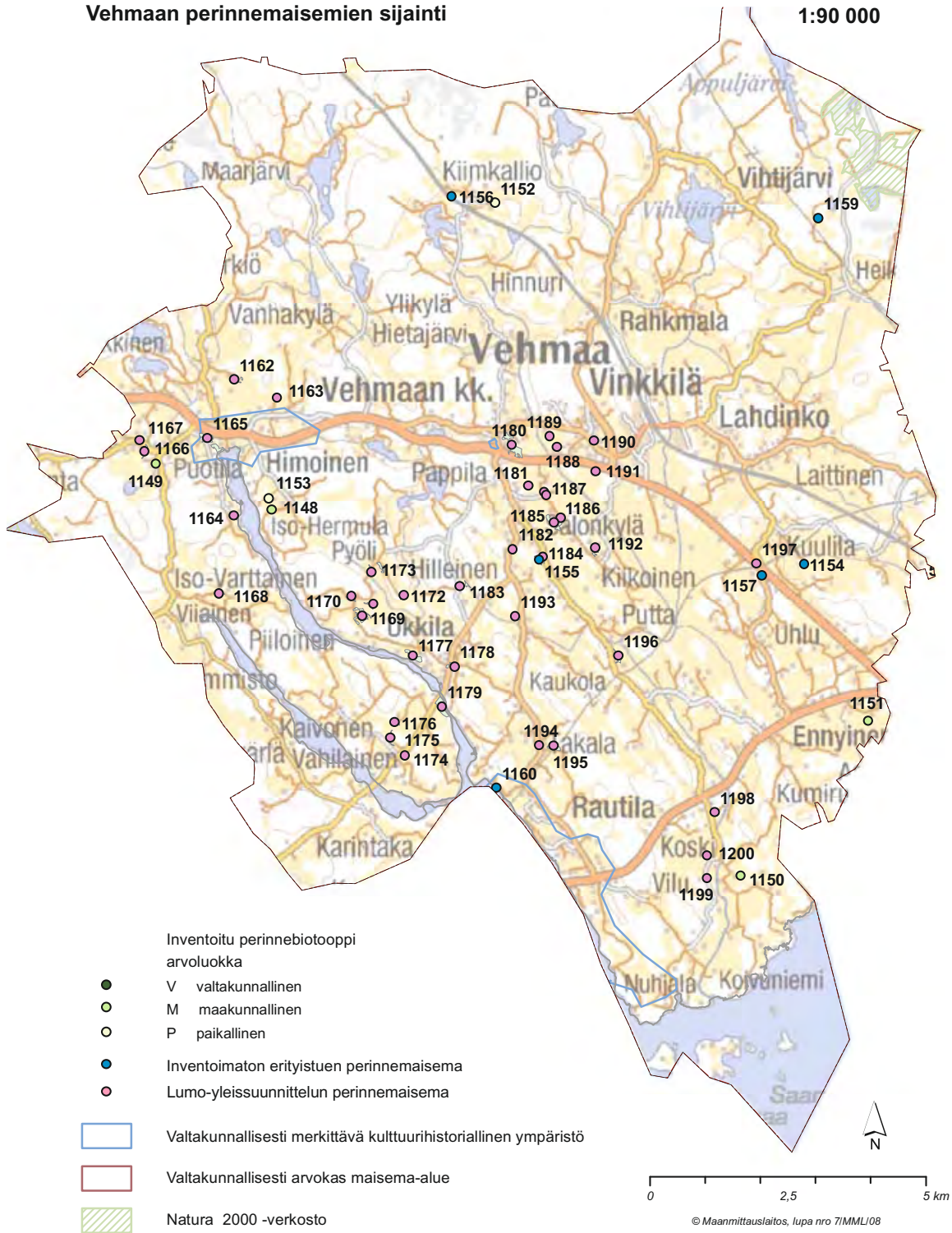
Uudenkaupungin perinnemaisemien sijainti

1:220 000

Vehmaan perinnemaisemien sijainti

1:90 000

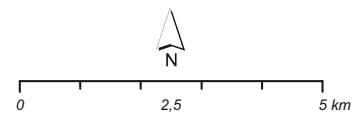

Velkuan perinnemaisemien sijainti

1:100 000

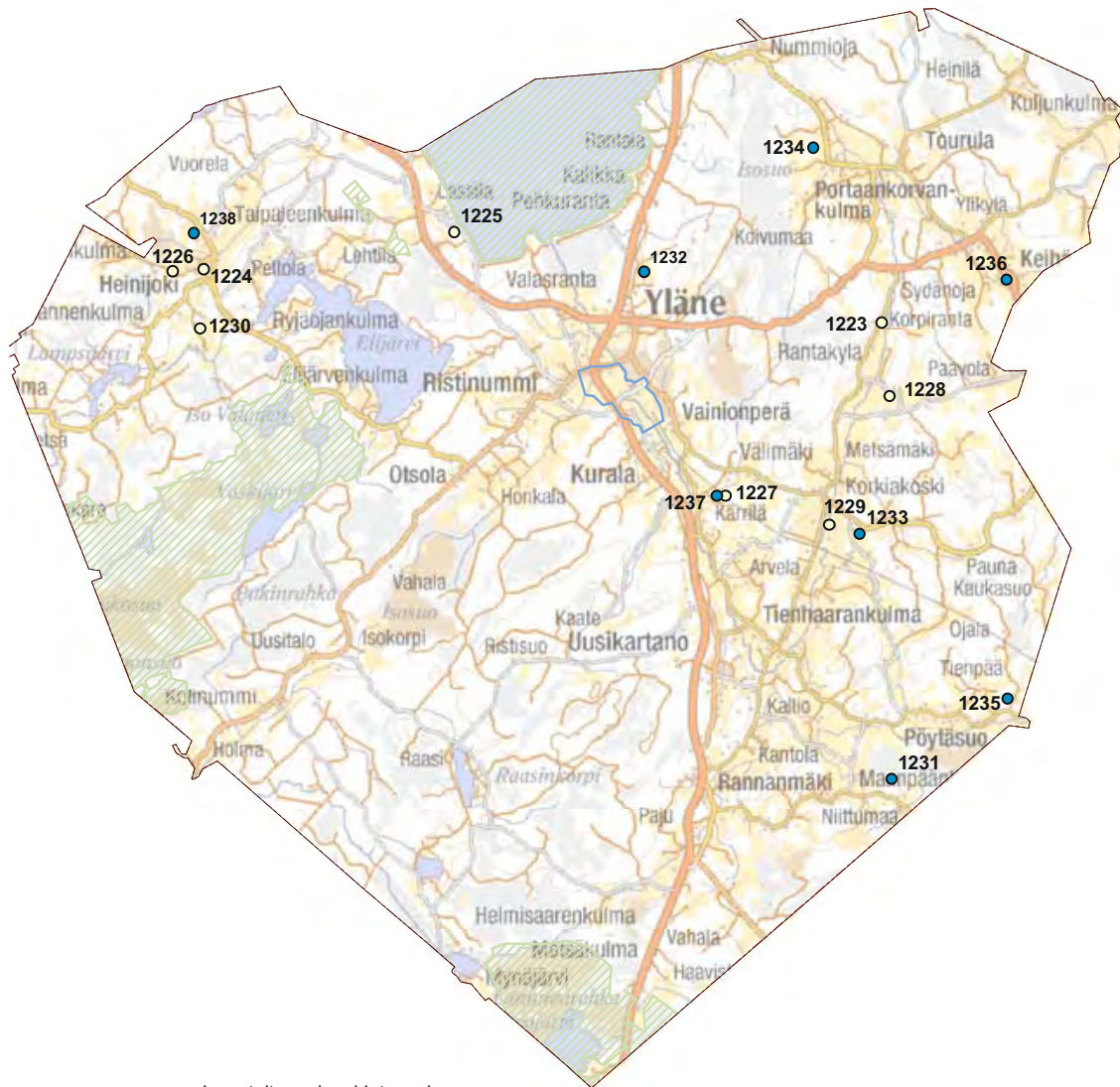
- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
- V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Uusi inventoitu perinnebiotooppi
  - V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

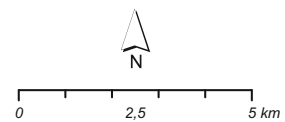
© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

Yläneen perinnemaisemien sijainti

1:130 000

- Inventoitu perinnebiotooppi arvoluokka
  - V valtakunnallinen
  - M maakunnallinen
  - P paikallinen
  - Inventoimaton erityistuen perinnemaisema
- Valtakunnallisesti merkittävä kulttuurihistoriallinen ympäristö
- Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- ▨ Natura 2000 -verkosto

© Maanmittauslaitos, lupa nro 71MML/08

KUVAILULEHTI

<i>Julkaisija</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus	<i>Julkaisu-aika</i> Syyskuu 2008		
<i>Tekijä(t)</i>	Ritva Kemppainen, Leena Lehtomaa			
<i>Julkaisun nimi</i>	Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma			
<i>Tiivistelmä</i>	<p>Alueellisessa hoito-ohjelmassa selvitettiin Varsinais-Suomen perinnemaisemien nykytila ja priorisoitiin kohteiden hoito-tarve. Yhteistyönä laadittu ohjelma kokoaa yhteen perinnemaisemien hoidosta kiinnostuneet tahot ja pyrkii ohjelmaan kirjattujen toimenpiteiden kautta sitouttamaan tahot osaltaan alueiden hoitoon. Hoito-ohjelma on laadittu vuosille 2008 – 2012.</p> <p>Varsinais-Suomessa oli inventoitu vuosina 1992 sekä 1994-1997 yhteensä 448 arvokasta biotooppia yhteispinta-alaltaan 3006 hehtaaria. Hoidossa näissä oli tuolloin 57 % (1 692 ha). Varsinais-Suomen inventoiduista kohteista on nykyisin hoidossa 45 % kohteista (202 kohdetta) ja 52 % hehtaareista (1548 ha). Maatalouden erityisympäristötuen avulla hoidetaan näistä 28 % (124 kohdetta) ja 45 % hehtaareista (1352 ha). Museovirasto ja yhdistykset hoitavat noin 25 kohdetta.</p> <p>Kaikkiaan Varsinais-Suomesta on nyt tiedossa noin 1 200 perinnemaisemaa, joiden yhteispinta-ala on noin 7 300 hehtaaria. Hoidossa tästä on noin 4 800 hehtaaria. Kokonaispinta-alassa ovat mukana 1990-luvulla inventoidut kohteet, uudet inventoidut kohteet (noin 1 000 ha), valtion maiden uudet kohteet (vajaa 300 ha), erityistukisopimusalat perinnemaisemien osalta (n. 2 400 ha) sekä luonnon monimuotoisuuden yleissuunnitelmien perinnemaisemat (n. 700 ha). Uusien kohteiden myötä on saatu hoidon piiriin useita satoja hehtaareja tuoretta niittyä ja merenrantaniittyä. Hoidettujen kettujen ja kalliokettujen määrä on sen sijaan edelleen suhteellisen vähäinen ja niiden hoitoon on jatkossa kiinnitettävä erityistä huomiota. Sama koskee yksityismailla sijaitsevia nummia ja entisiä lehdesniittyjä.</p> <p>Valtakunnallisen perinnebiotooppien hoitotyöryhmän asettamista pinta-ala- ja aikataulutavoitteista on resurssisyistä tingitty. Päätavoitteiksi on asetettu, että hoidon piirissä on 90 % valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kohteista, sekä kaikkiaan 8 000 hehtaaria perinnemaisemia v. 2012 mennessä. Muista tavoitteista mainittakoon mm. pienten perinnemaisemien ja harvinaisten perinnemaisematyyppien hoidon edistäminen.</p> <p>Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoidon kustannukset ovat erityistukialueiden osalta n. 1 400 000 € vuodessa. Muiden kohteiden hoitamiseen tulisi varata vuosittain saman verran. Lisäksi hoitoa koordinoivan henkilön palkkaus tulee varmistaa.</p>			
<i>Asiasanat</i>	perinnebiotooppi, perinnemaisema, Varsinais-Suomi, hoito-ohjelma			
<i>Rahoittaja/ toimeksiantaja</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus, Ympäristöministeriö, Varsinais-Suomen TE-keskus / Lounais-Suomen ympäristökeskus			
	ISBN	ISBN (PDF) 978-952-11-3101-1	ISSN	ISSN (verkkokj.) 1796-1769
	<i>Sivuja</i> 148	<i>Kieli</i> suomi	<i>Luottamuksellisuus</i> julkinen	<i>Hinta (sis.alv 8 %)</i> -
<i>Julkaisun myynti/ jakaja</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus, PL 47, 20801 TURKU, puh. 020 490 102 (vaihte)			
<i>Julkaisun kustantaja</i>	Lounais-Suomen ympäristökeskus			
<i>Painopaikka ja -aika</i>	Edita Prima Oy, Helsinki 2008			

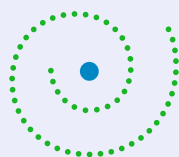
PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Sydvästra Finlands miljöcentral	Datum	September 2008
Författare	Ritva Kemppainen, Leena Lehtomaa		
Publikationens titel	Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma (Skötselprogrammet för traditionella landskap i Egentliga Finland)		
Sammandrag	<p>I det regionala skötselprogrammet utredes nuläget för vårdbiotoper i Egentliga Finland och prioriterades behovet av skötseln. Programmet gjordes upp i samarbete sammanför de parter som är intresserade av att sköta vårdbiotoper. Målet är att genom åtgärder som noteras i programmet binda parterna till ansvar för att delta i områdenas skötsel. Skötselprogrammet har gjorts upp för åren 2008-2012.</p> <p>Under åren 1992 och 1994-1997 inventerades totalt 448 värdefulla vårdbiotoper med en total ytareal på 3006 hektar. Då var 57 % (1 692 ha) under skötseln. I dag är 45 % av objekten (202 objekt) och 52 % av arealen (1548 ha) under skötseln. Med hjälp av jordbrukets miljöspecialstöd sköts av dem 28 % (124 objekt) och 45 % av arealen (1352 ha). Museiverket och lokala föreningarna tar hand om ca 25 objekts skötsel.</p> <p>Inalles känner man i Egentliga Finland nu till ca 1200 vårdbiotoper med totala arealen 7 300 ha. Cirka 4800 av detta är under skötseln. I totalytarealen ingår de objekt som inventerades på 1990-talet, de nya inventerade objekten (ca 1000 ha), de nya statsägda objekten (knappt 300 ha), områdena som har miljöspecialstöd för skötsel av vårdbiotoper (ca 2 400 ha) samt vårdbiotoper som ingår i utredningsplaner för naturens mångfald (ca 700 ha). Genom de nya objekten har flera hundra hektar frisk äng och havsstrandäng inlemmats med skötseln. Mängden skötta torrängar och hållmarks-torrängar är däremot relativt liten och särskild uppmärksamhet måste i fortsättningen riktas på dem. Det samma gäller hedar och gamla lövängar som är belägna på privat mark.</p> <p>Den riksomfattande arbetsgruppen för skötsel av vårdbiotoper satte vissa areal- och tidtabellsmål för regioner. Av resursskäl har man förendrat målet. Som huvudmål har ställts nu att 90 % av de värdefulla vårdbiotoper både på riks- och landskapsnivå samt inalles 8 000 hektar befinner sig inom värden före år 2012. Av de andra målen må namnas bl.a. främjandet av skötseln av vårdbiotoper som är små till areal och som innehåller sällsynta biotoper.</p> <p>Kostnaderna för skötseln av Egentliga Finlands vårdbiotoper är för miljöspecialstödsområdenas del ca 1 400 000 € per år. För skötseln av andra objekt borde årligen reserveras lika mycket. Vidare skall anställningen för en person som koordinerar skötseln säkerställas.</p>		
Nyckelord	vårdbiotop, traditionellt landskap, Egentliga Finland, Skötselprogram		
Finansiär/ uppdragsgivare	Sydvästra Finlands miljöcentral, Miljöministeriet, Egentliga Finlands TE-central/ Sydvästra Finlands miljöcentral		
	ISBN	ISBN (PDF) 978-952-11-3101-1	ISSN (nät distr.) 1796-1769
	Sidantal 148	Språk finska	Offentlighet offentlig
Försäljning av publikationen / Distributör	Sydvästra Finlands miljöcentral, PB 47, 20801 ÅBO, tfn 020 490 102 (växel)		
Förläggare	Sydvästra Finlands miljöcentral		
Tryckningsort och -tid	Edita Prima Oy, Helsingfors 2008		

Varsinais-Suomen perinnebiotooppien hoito-ohjelma on laadittu vuosille 2008 – 2012. Hoito-ohjelma pyrkii kokoamaan yhteen perinnemaisemien hoidosta kiinnostuneet tahot ja osallistamaan ne alueiden hoitoon.

Varsinais-Suomessa on nyt tiedossa noin 1200 perinnemaisemaa, joiden yhteispinta-ala on noin 7300 hehtaaria. Hoidossa tästä alasta on noin 4800 hehtaaria. Uusien kohteiden myötä on hoidon piiriin saatu useita satoja hehtaareja tuoretta niittyä ja merenrantaniittyä. Hoidettujen ketojen ja kallioketojen määrä on sen sijaan edelleen vähäinen, ja niiden hoitoon on kiinnitettävä erityistä huomiota. Sama koskee yksityismailla sijaitsevia nummia ja entisiä lehdesniittyjä.

Varsinais-Suomea koskeviksi tavoitteiksi on asetettu, että vuonna 2012 hoidon piirissä on 90 % valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kohteista, sekä kaikkiaan 8 000 hehtaaria perinnemaisemia.

**LOUNAIS-SUOMEN
YMPÄRISTÖKESKUS**
SYDVÄSTRA FINLANDS
MILJÖCENTRAL

ISBN 978-952-11-3101-1 (PDF)

ISSN 1796-1769 (verkkokj.)